

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI**

**TÜRK CEZA KANUNU VE VERGİ USUL KANUNU
KAPSAMINDA TEKERRÜR**

Yüksek Lisans Tezi

Dilek BOSTAN

Danışman
Prof. Dr. Murat BATI

SAMSUN
2022

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI**

**TÜRK CEZA KANUNU VE VERGİ USUL KANUNU
KAPSAMINDA TEKERRÜR**

Yüksek Lisans Tezi

Dilek BOSTAN

Danışman
Prof. Dr. Murat BATI

SAMSUN

2022

TEZ KABUL VE ONAYI

Dilek BOSTAN tarafından, **Prof. Dr. Murat BATI** danışmanlığında hazırlanan “**TÜRK CEZA KANUNU VE VERGİ USUL KANUNU KAPSAMINDA TEKERRÜR**” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı Adı Soyadı Üniversitesi Ana Bilim/ Ana Sanat Dalı	İmza	Sonuç
Başkan	Prof. Dr. Murat BATI Ondokuz Mayıs Üniversitesi Mali Hukuk Ana Bilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Dr. Namık Kemal TOPÇU Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Ana Bilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Dr. Yağmur TEMİZ GÜL Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Ana Bilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

ONAY
... / ... / ...
Prof. Dr. Ali BOLAT
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım yüksek lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

Etik Kurul Gerekli mi?

Evet

Hayır

.../.../2022

Dilek BOSTAN

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı: TÜRK CEZA KANUNU VE VERGİ USUL KANUNU KAPSAMINDA TEKERRÜR

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 23/06/2022 tarihinde intihal tespit programından alınmış özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : %25

Tek kaynak oranı : %1 çıkmıştır.

İmza

.../.../2022

Prof. Dr. Murat BATI

ÖZET

TÜRK CEZA KANUNU VE VERGİ USUL KANUNU KAPSAMINDA TEKERRÜR

Dilek BOSTAN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans, Temmuz/2022

Danışman: Prof. Dr. Murat BATI

Bireylerin toplumsal düzen içerisinde yaşamlarını sürdürmeleri konusundaki arzuları ve duydukları ihtiyaç doğrultusunda, zaman içerisinde devlet denen yapıyı oluşturmaları, yöneticilerin toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilmek adına bazı finansman kalemleri geliştirmesi, bireylerin kamusal faaliyetlerin devamı için yasalar vasıtasıyla cebren ödedikleri vergilerle bu sürece dâhil olmaları birtakım faydaları ve problemleri beraberinde getirmiştir. Devletin haksızlık içeren davranışları yasalar ile belirlemesi, bunları bir müeyyideye tabi tutması, adalet mekanizmasını oluşturması toplumun bekası için zorunludur. Gerek mali suçlar ve kabahatlerin gerekse bunlar dışındaki suçların etkili bir cezai müeyyide ile karşılanması, yargı makamlarınca verilen kararların infaz kabiliyetine kavuşturulması, toplumda adalete olan inanç ile yasalara muhalefet etmekten cayma noktasında oluşan çekinme duygusunun varlığını sürdürmesi, devletin ödev ve yükümlülüklerinin birer gereğidir. Tekerrür müessesesinin, bu gereklerin yerine getirilmesinde etkin bir rolü vardır. Defaten suç işleyen kişinin, tekerrüre düşmesi hasebiyle ilk kez suç işleyen kişilerden daha ağır ya da farklı neticelerle karşılaştığının toplum tarafından bilinmesi, caydırıcılığa katkı sağlamanın yanında toplumun adalet duygusunu ve devlete bu noktadaki güvenini artıracaktır. İç hukuka baktığımızda tekerrür müessesesinin hem ceza hukuku ve hem de vergi hukuku içerisinde uygulanmakta olduğu anlaşılmaktadır. Tekerrürün özünde kanunları birden fazla kere ihlal etme davranışı içindeki kişinin durumunu ele alması, ceza hukuku ve vergi hukuku alanlarında ortak bir nokta olsa da farklılıklar da söz konusudur. Ceza içeren kanunlarını birçok kez ihlal eden, suç işlemekten çekinmeyen, tehlikeli bir hal ve davranış durumu içerisinde bulunan kişilerin, hakkaniyete uygun bir cezalandırma ile karşılaşmasına hizmet eden tekerrür müessesesi bu tezde incelenmiştir. Tekerrür müessesesinin kavramsal ve tarihsel izahatla anlatılması, iç hukuk ve yabancı hukuktaki duruma değinilmesi, müessesenin gayelerinin ortaya konulması, ceza kanunları ile korunan yararlar ve ulaşılması beklenen sonuçlar bakımından sorun ve önerilerin dile getirilmesi amaçlanmıştır, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu¹ (TCK) ve 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu² (VUK)'taki tekerrüre ilişkin düzenlemeler, benzerlik ve farklılıklarıyla ortaya konulmuş, ayrıca uygulamadaki sorunlara değinilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Suç, Ceza, Vergi, Kabahat, Vergisel kabahat, Tekerrür, İnfaz.

¹ Kabul Tarihi: 26/09/2004, Yayımlandığı Resmi Gazete: 12/10/2004 Tarih, 25611 Sayı

² Kabul Tarihi: 04/01/1961, Yayımlandığı Resmi Gazete: 10/01/1961 Tarih, 10705 Sayı

ABSTRACT

REPEAT UNDER THE TURKISH CRIMINAL LAW AND TAX PROCEDURE LAW

Dilek BOSTAN
Ondokuz Mayıs University
Institute of Graduate Studies
Department of Public Law
Master, July/2022
Supervisor: Prof. Dr. Murat BATI

In line with the desires and needs of individuals to continue their lives in the social order, the creation of a structure called the state over time, the development of some financing items by the administrators in order to respond to the needs of the society, the involvement of individuals in this process with the taxes they pay for the continuation of public activities through the laws bring some benefits and problems. has brought. It is imperative for the survival of the society that the state determines unjust acts by laws, imposes sanctions on them, and establishes the justice mechanism. It is a requirement of the duties and obligations of the state that financial crimes and misdemeanors as well as other crimes are met with an effective penal sanction, that the decisions made by the judicial authorities are enforced, that the sense of hesitation that arises in the society at the point of refraining from disobeying the law with belief in justice. The institution of recurrence has an active role in fulfilling these requirements. Knowing by the society that a person who commits a crime repeatedly is faced with more severe or different consequences than those who commit crimes for the first time, will contribute to deterrence, as well as increase the sense of justice of the society and the trust in the state at this point. When we look at the domestic law, it is understood that the institution of recidivism is applied both in criminal law and tax law. In essence, the fact that repetition deals with the situation of the person who violates the law more than once is a common point in the fields of criminal law and tax law, but there are also differences. In this thesis, the institution of repetition, which serves people who violate the penal laws many times, who do not hesitate to commit a crime, who are in a dangerous state and behavior, to face a fair punishment is examined in this thesis. It is aimed to explain the institution of recidivism with a conceptual and historical explanation, to mention the situation in domestic and foreign law, to reveal the aims of the institution, to express the problems and suggestions in terms of the benefits protected by penal laws and the expected results. The regulations regarding repetition in the Procedural Law (VUK) are presented with their similarities and differences, and the problems in practice are also mentioned.

Keywords: Crime, Punishment, Tax, Misdemeanor, Tax misdemeanor, Repetition, Execution.

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitimimde ve bu tez ile nihayetlenen tüm çalışmalarında desteğini benden esirgemeyen değerli danışmanım Prof. Dr. Murat BATI'ya, emeklerinin karşılığını asla ödeyemeyeceğim anneme, yokluğunu her saniye hissettiğim babama ve manevi kardeşim Melda İPEK'e teşekkürlerimle...

Dilek BOSTAN

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI	i
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI	ii
TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	ix
TABLolar DİZİNİ.....	x
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL OLARAK TEKERRÜR.....	3
2.1. Teorik Çerçeve	3
2.1.1. Ceza Hukuku ve Vergi Ceza Hukuku Kavramları	3
2.1.2. Ceza Hukuku ve Vergi Ceza Hukuku İlişkisi	4
2.1.3. Suç ve Vergi Suçu Kavramları.....	5
2.1.3.1. Kabahat ve Vergi Kabahati Kavramları.....	7
2.2. Tekerrürün Tanımı, Hukuki Niteliği, Amacı ve Sebepleri.....	8
2.2.1. Tanımı	8
2.2.2. Hukuki Niteliği.....	9
2.2.3. Tekerrür Uygulamasının Amacı.....	10
2.2.4. Tekerrüre Düşmenin Sebepleri.....	12
2.3. Tekerrür Kurumunun Geçmişi	16
2.3.1. Türk Hukukunda	16
2.3.1.1. İslamiyet Öncesi Dönemde	16
2.3.1.2. İslamiyet Sonrası Dönemde	17
2.3.1.3. Osmanlı Ceza Hukukunda	18
2.3.1.3.1. Tanzimat Öncesi Dönemde Tekerrür	18
2.3.1.3.2. Tanzimat Döneminde Tekerrür	20
2.3.1.4. Cumhuriyet Dönemi.....	20
2.3.2. Roma Hukukunda.....	22
2.3.3. Kilise Hukukunda.....	23
2.3.4. Ortaçağda	23
2.3.5. Müşterek Hukukta	24
2.3.6. Çağdaş Hukukta	24
2.3.6.1. Alman Hukukunda	24
2.3.6.2. Fransız Hukukunda	25
2.3.6.3. İsviçre Hukukunda	25
2.3.6.4. İtalyan Hukukunda	26
2.3.6.5. Avusturya Hukukunda	26
2.3.6.6. Diğer Bazı Ülkelerde	27
2.4. Tekerrürle İlgili Ortaya Konan Teoriler.....	27
2.4.1. Tekerrürü Reddeden İlga Teorisi	27
2.4.2. Tekerrürü Kabul Eden Teoriler.....	28
2.4.2.1. Cezanın Yetersizliği Teorisi.....	28
2.4.2.2. İsnadiyetin Ağırlığı Teorisi	28
2.4.2.3. Sübjektif Teori	28
2.4.2.4. Pozitivist Okul.....	29
2.4.2.5. Cürmü Ehliyet Teorisi.....	29
2.5. TCK'daki Durum.....	29
2.6. Tekerrürün Benzeri Kurumlarla Karşılaştırılması.....	30
2.6.1. İtiyadi Suçlu	30
2.6.2. Suçu Meslek Edinme.....	31

2.6.3. Örgütlü Suç	32
2.7. Tekerrürün Tasnifleri.....	32
2.7.1. Gerçek Tekerrür - Mefruz (Varsayılan) Tekerrür –Karma Tekerrür	32
2.7.2. Genel Tekerrür - Özel Tekerrür	33
2.7.3. Süreli Tekerrür- Süresiz Tekerrür	34
2.7.4. Milli Tekerrür-Milletlerarası Tekerrür	35
2.7.5. Mecburi Tekerrür - İhtiyari Tekerrür	36
3. TÜRK CEZA KANUNUNDA VE VERGİ USUL KANUNUNDA TEKERRÜR	37
3.1. TCK'da Tekerrürün Şartları	37
3.1.1. Sanık Hakkında Verilen Bir Mahkûmiyet Hükümünün Bulunması	37
3.1.1.1. 7242 Sayılı Yasa ve Kesin Nitelikteki Adli Para Cezaları İle İlgili Durum.....	37
3.1.1.2. Yasa Değişikliği ve Zaman Bakımından Uygulama Kuralları	43
3.1.1.3. Uzlaştırma Müessesesinin Tekerrüre Etkisi.....	44
3.1.1.4. Ön Ödeme Müessesesinin Tekerrüre Etkisi.....	45
3.1.1.5. Yasa Değişikliği İle Fiilin Artık Suç Teşkil Etmemesi.....	46
3.1.1.6. Af	47
3.1.1.7. Zamanaşımı.....	48
3.1.1.8. Şikâyete Tabi Suçlar	49
3.1.1.9. Tekerrür Bakımından Dikkate Alınmayacak Karar Çeşitleri	50
3.1.1.10. Basit Yargılama Usulünün Tekerrüre Etkisi.....	54
3.1.1.11. Seri Yargılama Usulünün Tekerrüre Etkisi.....	56
3.1.2. Mahkûmiyet Hükümünün Kesinleşmesi	58
3.1.3. Mahkûmiyet Hükümünün İnfazından Sonra Geçmesi Gereken Süreler	58
3.1.4. Yeni Bir Suçun İşlenmesi.....	59
3.1.4.1. İlk Suçun Kasıtlı İkinci Suçun Taksirli Olması Hali	60
3.1.4.2. Her İki Suçun Kasıtlı Olması Hali	61
3.1.4.3. İlk Suçun Taksirli İkinci Suçun Kasıtlı Olması Hali	61
3.1.4.4. Her İki Suçun Taksirli Olması Hali	61
3.1.4.5. Sırf Askeri Suçlardaki Durum.....	62
3.1.4.6. Sanığın İlk Suç Tarihindeki Yaşıyla İlgili Durum	64
3.1.4.7. Yabancı İlamlara İlişkin Durum	65
3.1.4.8. Erteli İlamlardaki Durum	65
3.2. İkinci Kez Mükerrirliğin Şartları.....	67
3.2.1. Suçlunun Mükerrir Olması.....	67
3.2.2. Mükerrir Olduktan Sonra Yasal Süreler İçerisinde Tekrar Suç İşlemesi	70
3.3. Mükerrirliğin Etkileri	70
3.3.1. Birinci Kez Mükerrirliğin Etkileri.....	70
3.3.1.1. Seçimlik Cezalar Bakımından.....	70
3.3.1.2. İnfaz Rejimi Bakımından	71
3.3.1.3. İnfaz Kurumunun Özelliği Bakımından.....	72
3.3.1.4. Denetimli Serbestlik Bakımından	73
3.3.1.5. İnfazın Tehiri Bakımından	74
3.3.1.6. Takdiri İndirim, Erteleme, Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Bakımından.....	76
3.3.1.7. Zamanaşımı Bakımından	79
3.4. İkinci Kez Mükerrirliğin Etkileri.....	79
3.5. Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür	80
3.5.1. Vergi Suçları	80
3.5.1.1. Vergi Usul Kanununda Düzenlenen Vergi Suçları	82
3.5.1.1.1. Vergi Kaçakçılığı Suçu.....	82
3.5.1.1.2. Vergi Mahremiyetini İhlal Suçu	88
3.5.1.1.3. Mükelleflerin Özel İşlerini Yapma Suçu.....	91
3.5.1.1.4. Haysiyete ve Şerefe Tecavüz Suçu.....	92
3.5.1.1.5. Ekim Sayım Beyanlarını Denetlememe Suçu	94

3.6. Vergi Kabahatleri	94
3.6.1. Vergi Usul Kanununda Düzenlenen Vergi Kabahatleri	94
3.6.1.1. Vergi Ziyat	94
3.6.1.2. Usulsüzlük	97
3.6.1.2.1. Genel Usulsüzlük	97
3.6.1.2.2. Özel Usulsüzlük	99
3.7. Vergi Suçlarında Tekerrürün Şartları	107
3.8. Vergi Kabahatlerinde Tekerrürün Şartları	108
3.8.1. Daha Önce Kesinleşen Bir Cezanın Varlığı	109
3.8.2. Yeni Bir Fiille Cezayı Gerektiren Yeni Bir Kabahatin İşlenmesi	114
3.8.3. İlk Fiille İkinci Fiilin Türlerine İlişkin Şartlar	114
3.8.4. Cezayı Gerektiren Her İki Fiilin Aynı Mükellef veya Aynı Sorumlu Tarafından İşlenmiş Olması	115
3.8.5. Sonradan İşlenen Fiil Sebebiyle Bir Ceza Daha Kesilmiş Olmalı	116
3.8.6. Sonraki Ceza Belirli Bir Süre İçinde Kesilmiş Olmalı	116
3.9. Vergi Kabahatlerinde Tekerrürün Etkileri	117
3.9.1. Temel Hal	117
3.9.2. Genel Usulsüzlük Kabahatinin Aynı Takvim Yılında İşlenmesi Hali	118
3.9.3. Kabahatlerde Birleşme Hali	118
3.9.4. Genel Usulsüzlüğün Re'sen Takdir Gerektirdiği Hal	119
4. TÜRK CEZA KANUNU VE VERGİ USUL KANUNUNDAKİ TEKERRÜR HÜKÜMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	121
4.1. Benzerlikleri	121
4.2. Farklılıkları	123
4.3. Tekerrürle İlgili Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar	125
5. SONUÇ	131
KAYNAKÇA	138
ÖZ GEÇMİŞ	144

SİMGELER VE KISALTMALAR

AATUHK	: Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkındaki Kanun
ASCK	: Askeri Ceza Kanunu
C.	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
çev.	: Çeviren
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
E.	: Esas
HAGB	: Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması
K.	: Karar
m.	: Madde
RG	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfadan sayfaya
S.	: Sayı
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
vb.	: Ve Benzeri
vd.	: Ve devamı
VUK	: Vergi Usul Kanunu
Y.Y.	:Yüzyıl

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Usulsüzlük Cezalarına İlişkin Cetvel (2022 Yılı İçin)	99
Tablo 3.2. Tekerrür Uygulamasına İlişkin Örnek.....	118

1. GİRİŞ

Bireylerin toplu halde yaşamalarının gerektirdiği organizasyon, düzen ve gereksinimler onları devlet denen yapıyı oluşturmaya sevk etmiştir. Devlet denen profesyonel yapının tebaasına sağladığı imkânların devletçe benimsenen ilkeler doğrultusunda geliştirilmesi en azından bir standarda kavuşturulması için yaptırım belirleme ve uygulama gücüne sahip bir otoritenin, bu otoritenin belirlediği kuralların, bu kuralların ihlali halinde adaleti tesis edecek bir mekanizmanın varlığı elzemdir.

Bu amaçla devletlerin çıkardığı yasalarla temin ettiği huzur ortamı, ancak adalet uman bireylerin bu inançlarının korunması, suçluların ise cezalandırılacağı bilinci ve korkusu ile kurallara bağlı kalması ile sağlanacaktır. Ceza yasaları ile haksızlık içeren ve devletin izlediği ceza siyaseti gereği yaptırım ile karşıladığı eylemlerin ve cezalarının belirlenmesi, belirlenen bu kurallar gereği suçluların cezalandırılması, cezalarının infazı, ıslah edilmeleri, tekrar suça karışmamaları birtakım müesseselerin desteği ile mümkündür. Tekerrür de suçlunun yargılama neticesinde almış olduğu cezanın, kendisi ve toplum yararına etkili, ıslah edici, caydırıcı olması manasında önemli bir hukuki müessesedir.

Yasaların koruduğu değerler bazen bireylerin vücut bütünlüğünü, şeref ve haysiyetini, mülkiyet haklarını; bazen de devletin mali hak ve alacaklarını ihlal edebilir. Korunan değerler farklı olsa da mücadele aracı yine hukuktur. Hukukun uygulayıcılara verdiği cezai müeyyide ve birtakım tedbirler uygulama yetkisi, alanlar değişse de metot ve sonuçlar bakımından benzerlik gösterebilmektedir. Ceza hukuku ve vergi hukukunun barındırdığı kuralların ihlali, toplum düzenine ve devletin mali haklarına hanel getirdiğinde hukuk kuralları aracılığıyla belirlenen yaptırımların daha etkili şekilde ve bireyselleştirilerek uygulanması noktasında tekerrür müessesesi ortak bir araç olarak ortaya çıkar. Vergi başta olmak üzere mali edim ve yükümlülüklerin yer aldığı düzenlemeleri tekraren ihlal eden kişiyle, maddi ceza hukuku kurallarını tekraren ihlal eden kişi bakımından tekerrür müessesesi bu tezde ele alınmak istenmiştir.

Tez çalışmamın birinci bölümünde tekerrürün teorik kapsamı kavramsal yönü ve tarihsel süreciyle ele alınacaktır. İkinci bölümde 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu kapsamında tekerrürün şartları ve neticeleri irdelenecektir. Üçüncü ve son bölümde ise mezkûr yasalarda tekerrüre ilişkin hükümlerin mukayesesi ile uygulamadaki aksaklıklara değinilecektir.

2. GENEL OLARAK TEKERRÜR

2.1. Teorik Çerçeve

2.1.1. Ceza Hukuku ve Vergi Ceza Hukuku Kavramları

İnsanlar çağlardan beri sorunsuz bir şekilde birlikte yaşama kaygısı güderler. Ancak birey olarak kurdukları ilişkiler sorunları beraberinde getirir. Bu sorunların çözümü noktasında duyulan ihtiyaç zamanla din, ahlak, görgü ve hukuk kurallarını ortaya çıkartmıştır.

Hukuk kuralları, sayılan diğer kurallardan farklılık arz eder. Çünkü bu kurallar devlet otoritesince desteklenmiştir. İhlalleri halinde kamu gücü devreye girer ve bu kurallara uyulmasını sağlar. İnsanların toplum olarak bir arada yaşaması sebebiyle ihtiyaç duyulan hukuk kuralları müeyyide denen bir sonucu öngörür. Hukuk kurallarının ihlali dolayısıyla bireylere devlet eliyle yaptırım uygulanır. Haksızlık içeren davranışların kategorize edildiği ve müeyyide olarak bir cezanın tayin edildiği hukuk kuralları bütün olarak ceza hukukunu oluşturur. Ceza hukuku suç sayılan fiilleri tespit eder ve bu fiilleri icra eden bireylere uygulanacak cezaları belirler. Bu bakımdan ceza hukuku kuralları devletin toplumsal düzeni koruma ve bu amaçtaki mücadeleye aracıdır³.

Ceza hukuku maddi ceza hukuku ve şekli ceza hukuku olarak ikiye ayrılır. Maddi ceza hukuku suçları ve bunların mevzuattaki yaptırımlarını gösterirken, şekli ceza hukuku maddi gerçeğin, suçun, faillerin ortaya çıkartılması, suç karşılığında belirlenen yaptırımların tatbik edilmesi sürecindeki esasları barındırır⁴.

Vergi ceza hukuku, vergi hukuku ve ceza hukukunun ilkeleri doğrultusunda düzenlenen ve bu iki hukuk dalı ile iç içe olan bir alandır. Vergi hukuku vergi ilişkilerinden doğan hak ve yükümlülüklerin belirlenmesi, tahakkuku ve ihlallere karşı korunması amacıyla oluşturulan hukuk kurallarının bütünü barındıran bir disiplindir⁵. Vergi hukuku, maddi ve şekli vergi hukuku olarak tasnif edilebilir.

³ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 14.Baskı, Seçkin, Ankara, Eylül 2021, s.31.

⁴ Timur Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Güncellenmiş 16. Baskı, Seçkin, Ankara, Eylül 2021, s.52.

⁵ M. Kamil Mutluer, *Vergi Genel Hukuku*, Güncelleştirilmiş 2. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Eylül 2008, s.209.

Vergi alacağının doğması, vergi ilişkisinin taraflarına yükümlülükler yüklenmesi ve bu ilişkinin sona ermesi maddi vergi hukukunun konularını oluşturur. Şekli vergi hukuku ise vergi ilişkisinin tarh, tahakkuk ve tahsili, uyuşmazlıkların çözümlenmesi ve verginin devlet zoruyla tahsili noktasında tatbik edilecek kurallar bütününden oluşur⁶. Doktrinde vergi hukukunu vergilendirme hukuku, vergiler hukuku, vergi ceza hukuku, vergi yargılama hukuku olarak kategorize edilmesi gereğine işaret eden görüş bunun teorik olarak daha faydalı olduğunu dile getirmektedir⁷. Böylelikle vergi hukukunun konuları iç içe girmeyecektir. Zira hâlihazırda vergi suç ve cezaları şekli vergi hukuku kurallarını içeren VUK içerisinde yer almakta ve bu durum kanunlar sistematığına aykırılık teşkil etmektedir. Devlet, vergi ilişkilerinden kaynaklanan sorunlarla ve vergi alacağının kaybına yol açan eylemlerle mücadele etmek ister. Bazen maddi kayıp bazen de şekli kurallara aykırılık hali, devletin bireyi cezalandırmasını gerektirebilir⁸. İşte vergi ceza hukuku vergi ödevi çerçevesinde icra edilen eylemlerin mevzuat kapsamında bir ihlale sebep olması halinde bu eylemler karşılığında hangi yaptırımların uygulanacağıyla ilgilenir⁹.

2.1.2. Ceza Hukuku ve Vergi Ceza Hukuku İlişkisi

Vergi hukuku bireyle devlet arasındaki alacak borç ilişkisiyle ilgilendiği kadar karşılıklı hak ve yükümlülüklerle de ilgilenir. Devlet vergilendirmeyle ilgili mükelleflerin uyması gereken kuralları belirlerken bunları ihlal edenlere uygulanacak yaptırımları ve yaptırımların icra şeklini de düzenler. Bu kurallar hukuki güvenlik gereği sistematik ve anlaşılır şekilde düzenleme altına alınmalıdır. Bu sayede mükellefler uyması gereken kuralları, ihlal halinde karşılaşıacağı işlemleri, uygulanacak yaptırımları bilebilecek; uygulayıcı idare ve yargı mercileri de yol gösterici nitelikteki yasal düzenlemeler sayesinde hukuk kurallarını tereddüde düşmeden tatbik edebilecektir. Ancak mevcut durumda görülmektedir ki vergi hukukuna ilişkin mevzuatta bir yeknesaklık, tertip ve anlaşılabilirlikten ziyade bir karmaşıklık söz konusudur. 1.1 numaralı başlıkta da izah edilmeye çalışıldığı gibi bu durum kanunların düzenlenişinden kaynaklanmaktadır. Ceza hukuku kurallarının bir kısmı maddi, bir kısmı şekli özellikte olmasına rağmen, maddi ceza hukuku kuralları

⁶ Mutluer, *Vergi Genel Hukuku*, s. 210.

⁷ Mutluer, *Vergi Genel Hukuku*, s. 211.

⁸ Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 60

⁹ Doğan Şenyüz, *Vergi Ceza Hukuku Vergi Kabahatleri ve Suçları*, 6. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, Ekim 2012, s. 23.

şekli düzenlemelerin yer aldığı bir usul kanunu içinde yerini bulmaktadır. Vergi ceza hukukunun maddi nitelikteki kuralları VUK'ta düzenlenmiştir. Oysa vergi ceza hukuku, ceza hukuku içerisinde incelenen bir disiplindir. Hakaret, tehdit, kasten yaralama gibi adi suçlar TCK içinde yer alır. Defter ve belgeleri ibraz etmeme, bir vergi suçudur. Bu suç TCK'da ya da vergi suçlarına ilişkin ayrı bir kanunda düzenleme altına alınabilecekken VUK'ta düzenlenmiştir. Söylemek gerekir ki vergi suçları ile cezalarının TCK dışında özel bir kanunda düzenlenmiş bulunması suç vasfını etkilemez.

TCK'nın Özel Kanunlarla İlişki başlıklı 5'inci maddesinde ifade edildiği gibi kanunun genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır. Bu hüküm gereği ister TCK'da düzenlenen suçlarla ister vergi suçlarıyla ilgili yapılan bir yargılamada TCK'nın genel hükümleri uygulanacaktır. Böylece uygulamada yeknesaklık sağlanabilecektir. Kanunun gerekçesinde ceza kanununda benimsenen genel kurallara aykırı uygulamaların önüne geçmesi gayesini vurgulanmıştır. VUK'da bu yönüyle ayrı bir hüküm getirilmiş şart ise aranmaz¹⁰. Özel kanunlarla temel kanun olan TCK'ya aykırı bir hüküm getirilmesi halinde ise sorun genel norm özel norm ilişkisiyle çözülür¹¹.

Vergi ceza hukuku netice olarak vergi hukuku ve ceza hukukunun kesişme noktasında kalan bir alandır. Aralarındaki ilişkinin bir diğer yönü de vergi suç ve cezalarıyla ilgili yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda ceza hukuku kurallarının tatbik edilmesidir. Vergi suçundan başlatılan bir soruşturmada ceza muhakemesi hukukunun usul kuralları doğrultusunda deliller toplanacak ve şüphelinin ifadesi alınacaktır. Yine görülmeye başlanan ceza davasında sanığa haklarının hatırlatılması, mükerrir ise ceza kanununda yer alan mükerrirlere özgü infaz rejiminin tatbiki için ek savunma verilmesi ceza hukuku kuralları uyarınca gerçekleştirilen işlemlere birer örnektir.

2.1.3. Suç ve Vergi Suçu Kavramları

Suç kavramı bakımından farklı tanımlamalar yapılmıştır. Toplum ve devlet tarafından onay görmeyen birtakım haksızlık içeren davranışların yasa koyucu

¹⁰ Şenyüz, *Vergi Ceza Hukuku Vergi Kabahatleri ve Suçları*, s.382

¹¹ İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 17. Baskı, Seçkin, Ankara, Eylül 2021, s.111.

tarafından kanun çerçevesinde düzenleme ve yaptırım altına alınması¹², devletin cezalandırmayı tercih ettiği hukuka aykırı ağır fiiller¹³, hukuk düzenince cezai karşılık bulan kanuni tip¹⁴ şeklinde tanımlar yapılabilir.

Suç, tanımlanırken maddi ve şekli suç şeklinde ayrıma gidilebilir. Maddi suç, ceza hukuku tarafından yasaklanması gereken davranışlar konusunda toplumun düşüncesinin bir yansımasıdır. Suçun, devletin suç politikası bakımından bir araç olması manasına gelir¹⁵. Hukuk düzenince yaptırım ile karşılık bulan haksızlıkları ifade eden şekli suç kavramı ise, ceza kanununun soruşturma ya da kovuşturma süreci bakımından sağladığı güvence yönünden önem taşır¹⁶.

Maddi ve şekli suç tanımını ayrıca hareket ve netice kavramlarından yola çıkarak tanımlayabiliriz. İcrai ya da ihmali hareketin yapılması ile tamamlanan suçlar şekli¹⁷, ayrıca bir neticenin meydana gelmesi beklenen suçlar ise maddi nitelikteki suçlardır¹⁸. Hakaret suçu şekli suçlara; kasten adam öldürme suçu maddi suçlara örnek olarak gösterilebilir.

Vergi suçu vergi yasalarında yer bulan kurallara aykırı olarak gerçekleştirilen hareketlerle bu yasalara muhalefet edilmesi sonucu oluşur¹⁹. Genellikle devlet hazinesine karşı işlenen ekonomik bir suçtur. Bu hallerde ihlal edilen menfaat hazine yararındır. Vergi suçlarının düzenleme altına alınmasındaki amaç, vergi mevzuatının gereklerinin yerine getirilmesini sağlamaktır. Böylelikle vergi kaybı da önlenilecektir²⁰.

Vergi suçunun ekonomik suç olduğu yönündeki kabulün dışında bir de mali suçlar kapsamında olduğuna dair görüş vardır²¹. Buna göre ekonomik suç, işlenme

¹² Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.188.

¹³ Şenyüz, *Vergi Ceza Hukuku Vergi Kabahatleri ve Suçları*, s.8.

¹⁴ Kayıhan İçel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Yenilenmiş 6. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, Nisan 2021, s.54.

¹⁵ Koca ve Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.43.

¹⁶ Koca ve Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.44.

¹⁷ Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 12.Baskı*, Seçkin, Ankara, Eylül 2021, s.229.

¹⁸ Şafak Ertan Çomaklı ve Ahmet Ak, *Vergi Ceza Hukukunda Suç ve Kabahatler*, 1. Baskı, Erzurum Barosu, Mart 2013, s.7.

¹⁹ Şenyüz, *Vergi Ceza Hukuku Vergi Kabahatleri ve Suçları*, s.382

²⁰ Mualla Öncel vd., *Vergi Hukuku*, Gözden Geçirilmiş Güncelleştirilmiş 30.Baskı, Turhan, Ankara, Ekim 2021, s.209

²¹ Ertürk Özer, “Vergi Suç ve Cezalarıyla Hürriyeti Bağlayıcı Cezaların İlişkisi - Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri Örneği (Vergisini Ödemeyen Hapis Yatmalı Mı?)”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Şubat

saiki ekonomik olan suçtur. Ekonomik suç kavramı mali suça göre daha geniştir. Mali suçlar ekonomik suçların içerisinde değerlendirilir. Nitekim bazı kişilerin maddi zararına yol açan, diğerlerinin ise yarar sağlamasına imkân veren suçlar mali suçlardır. Vergi mahremiyetini ihlal ve mükellefin özel işlerini yapma suçları maddi yarar ve zarara sebebiyet vermediğinden mali suç kategorisine girmezler. Vergi kaçakçılığı suçu ise bir mali suçtur²².

2.1.3.1. Kabahat ve Vergi Kabahati Kavramları

Devlet, bireylerin bir arada güven içerisinde yaşamalarını sağlayabilmek ve korunması amaçlanan değerlere yapılacak haksız müdahaleleri önlemek için uyulması mecburi birtakım kurallar koyar. Bu kurallara aykırı davranışlar belirli bir ağırlık seviyesine ulaşıncaya ceza hukukuna konu olur ve yaptırım ile karşılanır. Ceza hukukunda kabahat ve suç olarak yer bulan hükümler, bünyesinde bir hukuki faydayı korumayı amaçlar. Hangi davranışların ne şekilde cezalandırılacağı yasa koyucunun takdirindedir. Devlet izlediği ceza siyaseti çerçevesinde eylemleri ihlalin ağırlığını da dikkate alarak bir yaptırıma bağlar. Genel olarak ihlallerin ağır olanları suç²³, daha hafif olanları kabahat olarak adlandırılır²⁴. Bu durum ölçülülük ilkesinin bir gereğidir. Suç ve kabahat ayrımı hukuka aykırı eylemler arasındaki haksızlık niceliğinin farkıyla ilgilidir²⁵. Yoksa eylemin hukuka aykırılık niteliği bakımından bir duraksama yoktur²⁶.

Kabahati genel olarak toplumsal düzeni ve bu düzeni korumaya matuf kuralları, suçlara kıyasen daha hafif düzeyde ihlal eden filler olarak tanımlayabiliriz²⁷. Tarihte ihlal özelliği taşıyan davranışların cürümler ve kabahatler olarak ayrıldığı görülmüştür. 1810 Fransız Ceza Kanunu'nun 1'inci maddesinde cürüm, cünha ve kabahat şeklindeki üçlü bir ayırım vardı. 1868 (1274) Osmanlı Ceza Kanunname-i Hümayunu'nda bu ayırım yer bulmuştur. 765 sayılı Ceza Kanunu²⁸ (TCK)'nda cürüm

2015,S:317,https://www.idealonline.com.tr/IdealOnline/pdfViewer/index.xhtml?uId=8309&ioM=P
aper&preview=true&isViewer=true#pagemode=bookmarks, (Erişim: 04.06.2022), s.74.

²² Şenyüz, *Vergi Ceza Hukuku Vergi Kabahatleri ve Suçları*, s.380.

²³ Fatih Birtek, *Ceza Hukuku Genel Hükümler Temel Bilgiler*, Güncellenmiş Genişletilmiş 6.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Ekim 2018, s.25.

²⁴ Çomaklı ve Ak, *Vergi Ceza Hukukunda Suç ve Kabahatler*, s.21.

²⁵ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.445.

²⁶ Şenyüz, *Vergi Ceza Hukuku Vergi Kabahatleri ve Suçları*, s.4

²⁷ Şenyüz, *Vergi Ceza Hukuku Vergi Kabahatleri ve Suçları*, s.6

²⁸ Kabul Tarihi: 01/03/1926, Yayımlandığı Resmi Gazete: 13/03/1926 Tarihli, 320 Sayılı

kabahat ayırımına yer verilmiş, 5237 sayılı TCK'da ise kabahatler yasa bünyesinden çıkarılmıştır. Kabahatler, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nda düzenlenmiştir²⁹.

Vergi kabahatleri ve bunları ihlal eden kişilere uygulanacak yaptırımlar VUK'un 4'üncü kitabının ikinci kısmında birinci ve ikinci bölümler içerisinde düzenlenmiştir. Vergi kabahati vergi mükellefleri, vergi sorumluları, bu kişilerle hukuki ilişki içinde bulunan üçüncü şahıslar veya diğer kişilerce vergi yasalarında yer alan kuralların ihlal edilmesi ile oluşan ve genellikle hazineye karşı işlenen ekonomik fiillerdir.

Vergi kabahatine sebebiyet veren fiiller karşılığında belirlenen müeyyideler, vergi idaresi tarafından uygulanır. Tatbiki için yargı kararı gerekmez³⁰. Tür olarak mali ve idari niteliktedir. Ölçülülük kıstası vergi kabahatleri ve cezaları bakımından da geçerlidir. Hakkaniyetin sağlanması için kabahat oluşturacak fiil sayesinde ilgilinin elde edeceği yararlar, ona uygulanacak ceza arasında adil denge barındıran bir ölçü olmalıdır³¹.

Vergi kabahatleri zarar ve tehlike kabahatleri olarak sınıflandırılabilir. Hazine zararına sebebiyet verenler zarar kabahati, böyle bir zararı doğurması ihtimal dâhilinde olanlarsa tehlike kabahatidir. Tehlikenin derecesine göre göre bunların bir kısmına ayrıca yakın tehlike kabahati de denilmektedir. Örnek vermek gerekirse usulsüzlük fiilleri tehlike kabahati, özel usulsüzlük fiilleri ise yakın tehlike kabahatidir³².

2.2. Tekerrürün Tanımı, Hukuki Niteliği, Amacı ve Sebepleri

2.2.1. Tanımı

Tekerrürün temel anlamı tekrarlanmadır. Ceza hukuku bakımından bir tanıma gitmek için önce benimsenen tekerrür sistemi bilinmelidir. Varsayılan tekerrür sisteminde tekerrür, daha önce işlemiş olduğu bir suçtan ötürü mahkûm olan kişinin tekrar suç işlemesi halinde içinde bulunduğu durum iken, gerçek tekerrür sisteminde cezanın infazından sonra suç işleyen kişinin şahsi halidir³³.

Mevzuata bakacak olursak, tekerrür TCK'nın 58'inci maddesine göre önceden işlediği suçtan dolayı verilen hükmün kesinleşmesinden sonra failin yeni bir suç işlemesi ile içinde bulunduğu durumdur. TCK'nın sisteminde tekrar suç işleyen yani

²⁹ İcel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.204.

³⁰ Çomaklı ve Ak, *Vergi Ceza Hukukunda Suç ve Kabahatler*, s.164.

³¹ Çomaklı ve Ak, *Vergi Ceza Hukukunda Suç ve Kabahatler*, s.159.

³² Çomaklı ve Ak, *Vergi Ceza Hukukunda Suç ve Kabahatler*, s.160.

³³ Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.597.

mükerrir olan kişi daha tehlikeli kabul edilmiştir. Bu kişiye ceza tayin edilirken kendisinin tehlikeli hali gözetilerek, seçenek cezalardan hapis cezasının tercih edilecektir. Ayrıca hükmün infazında farklı bir infaz rejimi uygulanacaktır. Bu rejim, mükerrirlere özgü infaz rejimidir. Tekerrür sebebiyle cezada artırma gidilmesi ise kabul edilmemiştir³⁴. Mezkûr hüküm TCK'nın genel hükümler kısmında düzenlenmiştir. Bu sebeple ceza normu içeren tüm yasalar bakımından uygulanabilecektir³⁵.

VUK'un 339'uncu maddesi kapsamındaki tekerrür ise, işlediği vergisel kabahat sebebiyle aleyhine tayin edilen ceza kesinleşen kişinin tekrar kabahat işlemesi durumunda, ikinci vergisel kabahatin cezasının artırılmasını gerektiren bir haldir. Buna göre vergi ziyayı yahut usulsüzlükten dolayı hakkında ceza kesilen ve cezası kesinleşen kişi, cezanın kesinleştiği tarihi izleyen günden başlamak üzere vergi ziyasında beş, usulsüzlükte ise iki takvim yılı içinde tekrar ceza alırsa, vergi ziyayı cezası yüzde elli, usulsüzlük cezası yüzde yirmi beş oranında artırılarak uygulanır³⁶.

2.2.2. Hukuki Niteliği

765 sayılı TCK'nın sisteminden farklı olarak 5237 sayılı TCK'nın sisteminde tekerrür, cezada artırma yol açan bir neden olarak kabul edilmemiştir. Hakkında tekerrür hükümleri tatbik edilen kişi itiyadi suçlu, suçlu meslek edinen kişi ve örgüt mensubu suçlu gibi, toplum açısından daha çok tehlike arz etmektedir. Bu sebeple mükerrir suçlunun koşullu salıverilme müessesesinden yararlandırılabilmesi için diğer suçlulara nazaran daha uzun bir süre infaz kurumunda kalmaları kabul edilmiştir³⁷.

Yukarıdaki paragrafta bahsedildiği gibi 765 sayılı TCK'da, tekerrür ceza artırımına yol açmaktaydı. 5237 sayılı TCK'da ise bu uygulama terk edilmiştir. 19'uncu yüzyıldaki (Y.Y) klasik suç teorisinde yer alan tekerrürü cezayı artırıcı sebep olarak kabul eden görüş, TCK'da benimsenmemiştir³⁸. Mükerrir kişinin işlediği suç ile diğer bir suçlunun işlediği suçun içerdiği haksızlık bakımından bir nicelik farkı yoktur³⁹. Ancak mükerrir suçlunun diğer suçlulardan daha tehlikeli olarak kabul

³⁴ Koca ve Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.676.

³⁵ Koca ve Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.677.

³⁶ Öncel vd., *Vergi Hukuku*, s.216.

³⁷ İzzet Özgenç ve Cumhur Şahin, *İnfaz Hukuku*, Temel Hukuk Dizisi, Seçkin, Ankara, Eylül 2020, s.114.

³⁸ Feridun Yetgin, *Şemali Pratik İnfaz Hukuku El Kitabı*, Adalet Yayınevi 2. Baskı, Ankara, Nisan 2018, s.311.

³⁹ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.862.

edilmesinin bir sonucu olarak onlar hakkında farklı bir infaz rejimi benimsenmiştir. Bu uygulama ıslah olması bakımından mükerrir suçlu, korunması bakımından da toplum için elzemdir.

Tekerrür, temel ceza yasası olan TCK'da genel hükümlerin içerisinde ikinci bölümde güvenlik tedbirleri arasında düzenlenmiştir⁴⁰. Bu sebeple yasa koyucunun tekerrürü tehlike esasına dayandırdığı söylenebilir. TCK'nın 58'inci maddesinin gerekçesinde, tekerrürün suçlunun suç işlemesinden ötürü bir cezaya mahkûm edilmesinden sonra suç işleme konusunda gösterdiği irade ve kararlılık dolayısıyla toplum açısından tehlikeli oluşunu kabul eden bir kurum olduğu vurgulanmıştır. Tekerrüre düşme hali, failin hem suç işlemedeki kararlılığını hem de toplum açısından tehlike arz ettiğini gösterir. Tehlikeli oluşu kendisi hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanmasına sebebiyet veren kişiden, toplumu korumaya matuf tedbirler alınır. Böylece tekerrürün, cezanın infazı aşamasında ve infazın sonrasındaki süreçte tedbir niteliğinde sonuçlar doğurucu bir niteliğe sahip olduğunu görmekteyiz⁴¹.

2.2.3. Tekerrür Uygulamasının Amacı

Hukuk kuralları ve bu kurallar ile oluşturulan hukuki müesseseler belirli bir amaca hizmet ederler. Tekerrür kurumu da çeşitli amaçlar gözetilerek düzenleme altına alınmıştır.

Kişi suç işledikten sonra, işlediği suçun nev'i, uygulanan yaptırımın ağırlığı, infaz kurumunda kaldığı süre, sosyal çevresi, eğitimi, ailevi durumu ve içinde yaşadığı toplumun özelliklerinin de etkili olduğu yeni bir süreci yaşamaya başlar. Bu sebeple artık hiç suç işlememiş kişilerden yahut suça meyli ve sabıkalı hali kendisinden daha hafif düzeyde olanlardan ağır sonuçlarla karşılaşır. Bunlar suç işlemesinin kendisi bakımından ıslah olma, toplum bakımından bir suçludan korunma gayesi barındıran sonuçlar ile suçlu olmanın sosyo-ekonomik ve ailevi hallere getirdiği olumsuz yansımalar olabilir.

Tekerrür uygulaması, suça tekraren yönelen kişilerin kişisel ve sosyo-ekonomik durumları ve haksızlık bilinçleri bakımından diğer suçlularla farklılıklar taşımasına⁴²

⁴⁰ Veli Özer Özbek, *İnfaz Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 13.Baskı, Seçkin, Ankara, Şubat 2021, s.440.

⁴¹ Koca ve Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.641.

⁴² Hamide Zafer, *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m.1-75*, 8. Baskı, Beta, İstanbul, Eylül 2021, s.795.

bağlı olarak ilk kez suç işleyenlerden farklı hukuki neticelerle karşılaşmasını amaçlar. Farklı hukuki neticeler kendisini cezanın nev'i, artırımı, infaz rejiminin farklılığı ya da infazdan sonra devam eden denetim şeklinde gösterebilir.

Tekerrürün ikinci amacı, toplumu ve infaz kurumundaki diğer hükümlülere mükerrir olan hükümlüden korumaktır. Hukuki durumu mükerrirlik olan hükümlünün, infaz sürecinin diğer hükümlülere göre daha uzun olması sayesinde toplum, tehlikeli özellik taşıyan hükümlüden uzun müddet korunacaktır. Yine mükerririn tabi tutulduğu infaz rejimi sayesinde diğer hükümlüler ondan etkilenmeyecek ve infazın bir suçlu yetiştirmeye mahal vermesinin önüne geçilecektir.

Üçüncü olarak ise, tekerrür hükümleri uygulanan kişinin infaz sürecinde ve devamında birtakım denetim ve programlara tabi tutularak tekraren suç işlemesinin temelinde yatan problemlerin tespit edilmesi, ıslaha yönelik kalıcı adım ve çarelere ulaşılması amaçlanmaktadır⁴³. Zira infaz hukukunda amaçlanan, haksızlık içeren davranışlarla toplum huzurunun ve kamu güvenliğinin olumsuz etkilenmesinin önüne geçmektir. Önleme amacı pozitif ve negatif manada tasnif edilir. Suçlunun yeniden topluma uyum sağlaması ve toplumda kendine yer bulması infazın pozitif önleme amacıdır. Toplumun suçtan ve suçlunun tehlikeli halinden muhafazası ise negatif özel önleme amacıdır.

Bu amaçlar gerçekleşirse suçlu, kendisini tekraren suç işlemekten alıkoyabilecek irade ve kültür seviyesine ulaşabilir. Zaten infazla istenen yalnızca suçluyu ağır şekilde cezalandırmak değildir. Suçluyu safi kapalı kapılar ardında toplumdan uzakta tutmak, dışarı çıktığında onun uzak kaldığı topluma yeniden entegre olmasını ve düzgün bir yaşam kurmasını sağlayamaz.

İnfaz kurumundan dışarı çıktığında pozitif amaçların gerçekleşmesi için gerekli olanakların tanınması, modern hukuk sistemlerinde devletlerin ödevi olarak kabul edilmelidir. İnsanın insan olmasından kaynaklı öz hakları gereği suçlunun insan yüzü dikkate alınmalı, yükümlülüklerinden ayrı hakları da olan bir süje olduğu unutulmamalıdır⁴⁴.

⁴³ Ahmet Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Seçkin, Ankara, Birinci Baskı, Mayıs 2009, s.27.

⁴⁴ Özbek, *İnfaz Hukuku*, s.44.

2.2.4. Tekerrüre Düşmenin Sebepleri

Devlet, ceza hukuku vasıtasıyla barındırdığı mevzuat hükümleri doğrultusunda adaletin tesisi noktasında ödevlerini yerine getirmeye çalışır. Tekerrür haline ilişkin düzenlemeler de genel amaçlar çerçevesinde suçlunun gerçekleştirdiği ihlal karşısında orantılı yaptırımla karşılaştığı hissini, bundan sonraki yaşamında çarpıtıldığı yaptırımların verdiği caydırıcılıkla birlikte farkında olmasını amaçlar. Mükerrir suçlu, içinde yaşadığı toplum ve dünya bakımından tehlike arz eder. Tehlikeden korunmak ancak bu tehlikenin devamının kalıcı olarak önüne geçmekle mümkündür.

İnfazın temel gayeleri suçluyu cezalandırmak, haksızlık içeren ve suç teşkil eden davranışın yanlışlığını anlamasını sağlamak, doğru davranışa yönlendirmek, kalıcı olarak ıslah etmek, bu sayede suç yoluna girmekten çekinmesini ve tekerrüre düşmekten geri durmasını sağlamaktır⁴⁵. Suçla ve tekerrürle etkili bir mücadele, ceza infaz kurumunda geçirilen sürede izlenecek pragmatik bir programla mümkündür. İnfaz kurumundaki sürede suçlunun, suça meyilli koğuştan arkadaşlarından etkilenmesi anlatılan amaçları baltalayacaktır. Profesyonel suçlularla diğer suçluların olumsuz iletişiminin önüne geçilmelidir. Bu iletişimin infaz kurumu içerisinde güçlü olması hali, tahliye olduktan sonra dışarıdaki dünyada istenmeyen sonuçlara yol açacağı gerçeği gözden kaçmamalıdır. Devlet bu noktada üzerine düşen ödevlerini atayacağı infaz kurumu yöneticileri vasıtasıyla titizlikle yerine getirmelidir. Yöneticilerin, hükümlülerin ıslahı gayesi ile hareket etmeleri, organizasyon ve idarecilik kabiliyetleri ile hükümlülerin kaldıkları koğuştan ile ortak yaşam alanlarını temel gayelere uygun şekilde belirlemeleri gerekmektedir.

İnsan onuruna aykırı hapisane koşulları hükümlünün tahliye olduktan sonra toplumsal düzen kurallarına uygun bir davranış biçiminde yaşamaya devam etmesini zorlaştırır. Uyum sağlamada güçlüğe yol açar. Yine idareciler tarafından benimsenen kötü organizasyon sonucu içeride profesyonel suçlulardan kötü alışkanlıklar edinen hükümlüler dışarıya çıktıklarında sosyal hayatlarında sıradan kişilerle iletişim kurmada ve onlarla geçinmekte sorun yaşar, kinci ve zorla bir tavır gösterebilir, şiddeti olağan karşılayabilirler. Tahliye sonrası tekerrüre düşme oranının azımsanmayacak düzeyde olduğu ve istenmeyen sonuçların ortaya çıkmasında etkili olan bu hapisanelere suç üniversiteleri denilmektedir. İngiltere'de tahliye sonrası erkek

⁴⁵ Timur Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 7242 sayılı Kanuna Göre Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Seçkin, Ankara, 2020, s.47.

suçluların yüzde 60'tan fazlasının, dört yıl içinde yeniden infaz kurumuna girdikleri bilinmektedir⁴⁶.

Kişinin suç yoluna girmekten çekinmemesi, bu konuda istikrar göstermesi kişisel birtakım sebeplerden kaynaklanabilir. Kişisel sebepler ise karşımıza ruhsal sağlığın kaybedilmesi, uyuşturucu madde bağımlılığı, yaş küçüklüğü, eğitimsizlik olarak çıkabilmektedir. Alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığının suç yoluna girmeyi kolaylaştırdığı gerçeği, toplum açısından bir tehlike oluşturan mükerrir suçlulukla mücadelede neye odaklanılması gerektiği bakımından yol göstericidir. Kötü yaşam tarzı ve bağımlılıkla ilgili izlenecek faydalı politikalar mükerrirliği azaltma konusunda da etkili olacaktır⁴⁷.

Tekerrür cismani birtakım sebeplerden kaynaklanabilir. Kişinin bünyesi, zayıf yapısı, kötü beslenmesi, ayırt etme gücünün düşüklüğü tekraren suç yoluna girmesinde etkili olabilir.

Tekerrüre düşme hali, iklimle ilgili birtakım sebeplerden kaynaklanabilir. Soğuk iklime sahip yerlerde yaşayanlar olaylar karşısında daha sakin bir tavırla hareket edebiliyorken; sıcak yerlerde yaşayanlar fevri davranışlar gösterip tekraren suç işleyebilirler⁴⁸.

Tekerrür sosyal sebeplerden kaynaklanabilir. Kişinin medeni hali, sosyal yetileri, ailesiyle olan ilişkileri, toplum tarafından kabul görüp görmemesi bu sebeplerden sayılabilir. Aile içerisinde sevilmemek, toplum tarafından dışlanmak, psikolojik şiddete maruz kalmak, aile ve yakın çevrede suça meyilli bireylerle karşılaşmak, ikamet edilen çevredeki bireylerin olumsuz yönlendirmeleri, model alınan kişilerin davranışları, aile içi huzursuzluklar ve daha birçok etken kişinin suç işlemede ve tekerrür düşmesinde rol oynar⁴⁹.

Cezanın şahsileştirilmesi sosyal sebepler içerisinde değerlendirilen problemlerden biridir. Problem dememizdeki sebep, cezanın şahsileştirilememesinden ötürü tekerrüre düşmeyi önleme konusunda oluşan başarısızlıktır. Devlet izlediği ceza politikası ile haksızlık içeriğinin fazlalığı dolayısıyla bazı davranışları cezalandırmayı

⁴⁶ Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, s.102

⁴⁷ Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, s.53.

⁴⁸ İlhan Üzülmöz, *Türk Hukukunda Tekerrür*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1997, s.11.

⁴⁹ Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, s.54.

tercih eder. Yine suç teşkil eden davranışın yoğunluğu, oluş şekli, yarattığı mağduriyet, suçun yeri ve zamanı gibi kendi belirleyeceği kıstaslar uyarınca bir yaptırım türü ve ağırlığı belirler. Toplumun yapısı ve toplumu oluşturan bireylerin şahsi halleri yasalarda düzenlenecek bu yaptırımların, şahsileştirmenin ve infazın özelliklerini belirlemede etkilidir. Suç işleyenler hakkında ceza tayin edilirken uygulanan şahsileştirme, hakkaniyet ve nesafet kuralları gözetilerek yapılmalıdır. Hâkim, kendisine yasa maddesinde tanınan aralıkta takdir yetkisini kullanmalıdır. Bunu yaparken mağdurun adalet duygusunu sarsmamalı, aynı zamanda caydırıcılık ve ıslah gayesini yerine getirmeye elverişli bir sonuca varmalıdır. Yaptırım ile eylem arasındaki adil denge korunmalıdır. Şahsileştirmenin gereği gibi yapılmadığı hallerde suç işleme ve tekerrüre düşmeyi önlemede başarı sağlanamamaktadır. Faili ıslah yöntemi de yine failin şahsi-psikolojik, ekonomik halleri dikkate alınarak belirlenmelidir. Cezanın belirlenmesinden infazına, hatta infazdan sonraki sürece dek benimsenecek bu uygulama toplumu ve bireyi tanımayı gerektirir. Yargılama ve infaz sürecinde toplum bilimi ve psikoloji alanında uzman kişilerin görüşlerinden yararlanmak bu manada mükerrirlikle mücadelede önemlidir. Etkin bir mücadelenin gerçekleştirilmemesi, tekerrüre düşmenin sebeplerinin başında gelmektedir.

Mevzuatta belirlenen cezaların yetersiz olması ve yargı mercilerince verilen mahkûmiyet hükümlerinin infaz kurumunda çektirilmemesi tekerrürün sebeplerindendir. Yasayla bağlı olan uygulayıcı mevzuatı aşacak keyfi bir ceza tayinine gidemez. Eylemin haksızlık içeriği ile yasadaki yaptırımı arasında bir denge olmalıdır. Hâkim, yasada belirlenen aralıkta eylemin özelliklerine uygun bir ceza tayin etmeli ayrıca bu cezanın kayda değer bir kısmı infaz ettirilmelidir. Bu sayede hükümlü tehlike arz ettiği dönemde toplumdaki uzak tutulmuş olacaktır. Cezaların caydırıcı ölçüde olmaması, haksızlıklar karşısında hafif kalmaları ya da tayin edilen cezaların fiilen infaz edilmemesi durumunda, henüz tehlikeli hali devam eden kişi topluma erken bir aşamada karışacak ve ıslah olmadığı için tekerrüre düşebilecektir.⁵⁰

Sosyal sebepler bakımından değinilmesi gereken bir diğer husus patronaj sistemidir. Patronaj sistemi bir ceza politikasıdır. Suçta tekerrüre düşmeyi engelleme ya da azaltma yolunda bir araç niteliğindedir. Bu sisteme göre suç işleyen kişiye cezasını çekmeden evvel ve çektikten sonra yardımda bulunulmalıdır. Yardımdan kasıt yalnızca maddi açıdan ona el uzatma değildir. Suçluya psikolojik ve ahlaki

⁵⁰ Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, s.60.

düzeyde bir yardım yapılmalıdır. Böylece onun ıslah olması ve topluma yeniden kazandırılması için tüm şartlar oluşturulabilecektir. Aksi halde örneğin tahliye olduktan sonra iş bulamayan ve dışlandığını hissettiği için girişimde bulunamayan kişi geçimini sağlayamayarak tekrar suç yoluna girebilecektir. Bu bakımdan ülkemizde iş yurtlarının patronaj sisteminin bir uygulaması olduğu söylenebilir. Hükümlü devlet eliyle zanaat sahibi olmakta, yeteneği ve çabası sayesinde infaz sürecinin devamında ekonomik olarak hayata tutunabilmektedir.

Tekerrür ekonomik sebeplerden kaynaklanabilir. Kişiler gerek kendi gerekse ailesinin ihtiyaçlarını karşılama gayesiyle zaman zaman suç yoluna girebilmektedir. İşsizlik ve yaşadığı ülkedeki ekonomik sebepler kişiyi suç işlemeye ittiği gibi bu sebepten aldığı bir mahkûmiyet sonrası tekrar işsiz kalması dolayısıyla kişi suç işlemeye devam edebilmektedir⁵¹.

Ahlaki ve dini sebepler de tekerrüre düşmede etkilidir. Bu kategori esasen kişisel sebeplerle iç içedir. Suç işlemenin ahlaken doğru bulunmayan bir davranış olduğu kanısında olan biri daha az suç işler. Ancak ahlaki kabulleri bu noktada daha esnek olan birisi, suç işlemeye ve dolayısıyla mükerrir olmaya daha yakındır. Yine din kurallarını ve bu kuralların ahiretteki yaptırımını önemseyen biri suç yoluna girmek konusunda daha çekimser tavır içerisindedir. Tam aksine dini sebepler kişiyi suç işlemeye itebilir. Dindarlık kişinin suç işlemesine engel olamadığı gibi bazen onu suça yönlendirebilir. Din savaşları, cadı yakma amaçlı eylemler bu gerçeği ortaya koymaktadır⁵².

Gitgide artan düzensiz göç dalgası ülkelerin sosyal yapısını ve ekonomik durumunu etkilediği kadar toplumun huzurunu, suçla karşılaşma oranını, kamu düzenini de etkilemektedir. Farklı sosyo-ekonomik ve kültürel özellikteki göçmenlerin topluma uyum sağlaması ya da sağlayamaması, toplumun göçmenlerin suç işleyeceğine dair duydukları ön yargı ve korku⁵³, kendilerini suçludan koruma içgüdüğü, göçün toplumdaki aile müesseselerine etkisi, göçmenlerin kimliklerinin

⁵¹ Özcan Özbey, “Suçta Tekerrür ve Mükerrirlere Özgü Güvenlik Tedbirleri”, *TBB Dergisi*, S. 88, Ankara, 2010, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-88-592>, (Erişim: 05/06/2022), s.55.

⁵² Timur Demirbaş, *Kriminoloji*, Gözden Geçirilmiş 7.Baskı, Seçkin, Ankara, Eylül 2020, s.207.

⁵³ Mithat Arman Karasu, “Suç Korkusu, Göç ve Suriyeli Sığınmacılar: Şanlıurfa Örneği”, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2018, C.1, S.3, ss.332-347,(Erişim: 05.06.2022), <https://www.idealonline.com.tr/IdealOnline/pdfViewer/index.xhtml?uId=83771&ioM=Paper&preview=true&isViewer=true#pagemode=bookmarks> , s.344.

zaman zaman resmi kayıt altına alınamaması, denetim ve organizasyon eksikliği, işsizlik gibi pek çok faktör kontrolsüz göçün suçu ve tekerrürü artıran neticeleridir⁵⁴.

Göç dışında tekerrürü ve suç oranlarını artırıcı aynı zamanda aktüel bir diğer konu salgındır. Dünyanın Covid 19 hastalığı sebebiyle yaşadığı pandemi sürecinde, salgının etkisini azaltmak gayesiyle, 26.05.2022 tarih ve 7407 sayılı yasa ile değişik 5275 sayılı Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun (CGTİHK) geçici 9/5 maddesine göre hükümlülerin açık infaz kurumlarından 31.07.2023 tarihine dek izin ile salıverilmeleri henüz ıslah olmadan topluma karışan suçluların tekrar suça yönelmelerine, dolayısıyla tekerrüre düşmelerine sebep olmuştur. Salgın sürecinde devletin bir nevi kar zarar hesabı ile sağlık hizmetleri ve adalet hizmetleri arasında kurmaya çalıştığı denge, suçluların erken bir aşamada topluma karışmalarına, tekrar suça karışmalarına, mağdurların adalet inancının zayıflamasına, toplumdaki ve kendilerinden uzaklaşmasını arzuladığı suçlunun dışarıda olması sebebiyle kendilerini güvensiz hissetmelerine sebep olmuştur.

2.3. Tekerrür Kurumunun Geçmişi

2.3.1. Türk Hukukunda

2.3.1.1. İslamiyet Öncesi Dönemde

İslamiyet'in kabulünden önceki dönemde devletler tekerrür hakkında genel bir düzenleme ihdas etmemişlerdi. Ancak belirli suçlar için tekerrür, cezayı ağırlaştırıcı bir unsur olarak kabul görmüştü.

Hun İmparatorluğu döneminde tekerrüre ilişkin genel bir düzenlemeden ziyade hırsızlık suçunun özelinde bir hukuki düzenleme söz konusu olduğunu söylemek gerekir. Anılan dönemde az miktarda bir şeyi ilk kez hırsızlayan kişi yediden yüze kadar sopa vurma cezası ile karşılaşır. Çaldığı şey kıymetli bir şeyse yahut bir atı çaldı ise karnına bıçak batırılarak ölüm cezasına çarptırılırdı. Hun Devletinde hırsızlık suçundan mükerrirliğine karar verilen kişinin cezası ise ağırlaşır, fail idam cezası ile cezalandırılırdı.

Hun Devletinin 552 yılında yıkılması ile kurulan Göktürk Devleti'nde de Hun Devleti'nde olduğu gibi tekerrüre ilişkin genel bir düzenleme yoktu. Ancak hırsızlık

⁵⁴ Zahir Kızmaz, "Gelişmekte Olan Ülkelerde Suç: Suç Oranlarının Artışı Üzerine Sosyolojik Bir Çözümleme", *Mukaddime*, S. 5, 2012, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/184097>, (Erişim: 05.06.2022), s.71.

suçunu ilk defa işleyen ile tekraren işleyenler farklı bir yaptırımla karşılaşılıyordu. İlk kez hırsızlık suçunu işleyen kişi, hırsızladığı malların sayı veya değerinin 10 mislini ödemeye mahkûm oluyordu. Bu suçu tekraren işleyenler ise ölüm cezası ile cezalandırılıyordu. Bağlı atı çalan kişi ise ilk kez suç işlese dahi idam cezasına çarptırılıyordu. 840 yılına dek etkinliğini sürdüren Uygurların tekerrüre ilişkin genel bir düzenleme ihdas etmemekle Göktürk ve Hun Devletleri ile benzer bir uygulama benimsedikleri görülmüş, bu devlette de yine hırsızlık suçu özellik arz etmiştir⁵⁵.

2.3.1.2. İslamiyet Sonrası Dönemde

İslam dininin sosyal, ekonomik, beşeri ve hukuki yaşamı düzenleyici kurallar getirmesinden mütevellit toplumun İslamiyet'i kabulden etkilendiğini söylemek gerekir. 940 ile 960 yılları arasında İslam dinini benimseyen Türk boylarının hukuki yapılarında bir değişim olmuştur. İslamiyet'in kabulünden 1926 yılına dek İslam hukuku uygulandığı için tekerrür bakımından da İslam hukuku kuralları belirleyici özellik arz etmiştir.

İslam ceza hukukunda suçlar Allah hakkına, kul yani şahıs hakkına yahut her ikisine yönelik ihlal teşkil eden eylem gerçekleştirmek suretiyle işlenebilir. Allah hakkına karşı işlenen suçlar haksızlık içeriği ve neticeleri itibariyle diğer suçlara kıyasen daha ağır niteliktedir ve toplumun genelini ilgilendirir. Kul hakkına karşı işlenen suçlar, ilgili eylemden ötürü doğrudan etkilenen kişilerin zarar gören hukuki yararlarını korur ve ihlal eylemini cezalandırır. Hem Allah hem kul hakkına karşı işlenen suçlar şahıs, toplum ve kamu otoritesi nezdinde zarar oluşturmaya elverişli fiillerle ika edilen suçlardır. Hırsızlık, bağı⁵⁶, hırabe⁵⁷ Allah hakkına karşı işlenen suçlara; basit hakaret, basit tehdit kul hakkına karşı işlenen suçlara; iftira suçu her iki hakka karşı işlenen suçlara birer örnektir⁵⁸.

İslam ceza hukukunda suçların karşılığında belirlenen yaptırımlar had, kısas ve tazir cezalarıdır⁵⁹. Had cezası, Allah'ın haklarına yönelik suç işleyenlere uygulanmak üzere, Allah ve peygamberi tarafından belirlenmiştir. Kısas cezası şahıs haklarına yönelik işlenen suçlar sebebiyle Allah ve peygamber tarafından belirlenmiş ceza

⁵⁵ Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, s.92.

⁵⁶ Devlete ve meşru yönetime isyan.

⁵⁷ Yol kesme.

⁵⁸ Abdulkadir Tekin, "İslâm Ceza Hukukunda Tâbî, Tekmîlî ve Ta'zîr Nitelikli Manevî Ceza Türleri", *Amasya İlahiyat Dergisi*, Haziran 2020, S:14, ss.: 99-139, s.108.

⁵⁹ Davut Eşit, "Had ve Ta'zîr Tartışmaları Bağlamında İslâm Ceza Hukukunda İçki İçme Cezası", *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S: 14, 2019, s.195.

türüdür. Tazir cezası, had ve kısastan farklı olarak Allah ve peygamberi tarafından belirlenmiş türde bir ceza değildir. Şart ve sonuçlarını belirleme yetkisi devlet başkanında veya hâkimde bulunan suçları işlemenin karşılığında hükmolunan bir tür cezadır⁶⁰. Had ve kısas cezalarında devlet başkanının ve hâkimin yasal indirim ve artırımlar dışında takdiri olarak cezayı azaltması ya da artırması olanaklı değildir. Çünkü bu cezalar Allah ve peygamberi tarafından belirlenmiştir.

İslam ceza hukukunda tekerrür kurumuyla ilgili genel bir hüküm yoktur. Ancak uygulamada hırsızlık, içki içme, uyuşturucu madde kullanma, zina, dinden dönme, iffete iftira, eşkıyalık, adam öldürme ve yaralama suçlarını tekraren işleyenleri daha ağır veya farklı bir müeyyide ile karşılaştıkları bilinmektedir. Örnek vermek gerekirse hırsızlık suçunu işleyen kişinin ilk suçta sağ elinin kesilmesine karar verilirken, tekerrüre düşmesi halinde daha ağır bir ceza uygulama gayesiyle sol ayağı kesilir. Eylemlerine tekrar etmesi halinde ise tövbe edene dek hapsedilmesine karar verilebilir.⁶¹

2.3.1.3. Osmanlı Ceza Hukukunda

Osmanlı ceza hukuku temelde İslam Hukukuna dayanır. Fakat padişahlar tarafından çıkarılan kanunnamelerle Tanzimat döneminde atılan adımlar dikkate alınarak Osmanlı ceza hukukunu Tanzimat öncesi ve sonrası diye bir ayrıma tabi tutmak anlaşılabilirlik açısından önem arz eder.

2.3.1.3.1. Tanzimat Öncesi Dönemde Tekerrür

Müslüman bir devlet olan Osmanlıda, İslam ceza hukuku esasları uygulanmakla beraber Tanzimat Fermanı ilan edilene dek padişah kanunnameleri uygulanmaya da devam olunmaktaydı. Osmanlı Devletinde kanunlaşma diğer İslam ülkelerinden önce başlamıştır. Yasama faaliyeti çerçevesinde kaideler çıkartıldığı ve bunların kanunnamelerde toplandığı, fermanlarla duyurulduğu bilinmektedir.⁶²

Fatih Sultan Mehmet'in döneminde çıkartılan iki kanunname vardır. İlki teşkilata ilişkin olup ceza hukukuyla ilgisi devlete karşı isyan eden kardeşlerin katline

⁶⁰ Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Güncellenmiş 9. Baskı, Yetkin, Ankara,2020, s.81.

⁶¹ Joseph Schacht, *İslam Hukukuna Giriş*, çev. Mehmet Dağ ve Abdülkadir Şener, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, S:166, Ankara, 1986, <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/11736>, (Erişim: 05.06.2022), s.186.

⁶² Uriel Heyd, *Eski Osmanlı Ceza Hukukunda Kanun ve Şeriat*, çev. Selahaddin Eroğlu, <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/49860>, (Erişim: 05.06.2022), s.634.

ilişkin hüküm getirmesidir. İkinci kanunname ceza hukukuyla ilgilidir. Üç bölümden oluşur. Zina benzeri suçlar ilk bölümü, sövme, dövme ve katl suçları ikinci bölümü, içki içme, hırsızlık yapma ve iftira atma üçüncü bölümü oluşturur. Yavuz Sultan Selim döneminde çıkartılan kararnamede bölümleri itibariyle Fatihin ceza hükümleri içeren kanunnamesine benzerlik gösterir ancak Fatih kararnamesine kıyasen daha kapsamlıdır. Kanuni Sultan Süleyman döneminde kanunlaşma faaliyetleri hız kazanmış ayrıca iki tane umumi kararname hazırlanmıştır. Yine zina, dövüşme, hırsızlık, tecavüz, içki içme gibi çok sayıda suça yer verilmiştir⁶³.

Konuyla ilgisi kapsamında Fatih Kanunnamesi, Yavuz Kararnamesi, Kanuni Kanunnamesi ve IV. Mehmet Kanunnamesi tekerrüre ilişkin hükümler getirmiştir⁶⁴. Fatih Kanunnamesinde⁶⁵ tazir cezalarına yer verilmiştir⁶⁶. Benzer mahiyetteki Yavuz Kararnamesinde daha ağır cezalar yer bulmuştur. Daha sonra yayınlanan Kanuni Kararnamesinde genel esaslara bağlı kalınmış ancak mükerrirliğe ilişkin hükümlerle siyaseten katl hakkında dayanılarak hırsızlığı tekraren işleyenler hakkında ölüm cezası ihdas edilmiştir.⁶⁷ Söz konusu düzenleme kararnamenin 37'nci maddesinde “Ve esir ağırlayanı ve esir ayardanı ve birkaç kez hırsızlığı zahir olmuş kimseyi asalar” şeklinde, 45'inci maddesinde ise “Ve örf ile bir kimsenin hırsızlığı zahir olur ise kadı olan ehl-i örf hüccet verip ehl-i örf ol hüccet mucebiyle asılmağa müstehak olanı asa...” şeklinde yer almıştır⁶⁸.

Adam bıçaklamayı ve sahte belge düzenlemeyi âdet haline getiren yani tekerrüre düşenler için ağırlaşan bir ceza olarak siyaseten el kesme kabul edilmiştir⁶⁹.

Hicri 1091 tarihli IV. Mehmet Kanunnamesi kendisinden önce yayınlanan kararnamelere benzer niteliktedir. Birkaç kez hırsızlık suçu işleyenlerle ilgili ölüm cezası ile cezalandırma yetkisine ilişkin hüküm bu kanunname de korunmuştur⁷⁰.

⁶³ Soyaslan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.83.

⁶⁴ Mustafa Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku I Genel Hükümler*, İlaveli ve Tashihli 3.Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s.25.

⁶⁵ Yıl: 1451- 1481

⁶⁶ Joseph Schacht, *İslam Hukukuna Giriş*, çev. Mehmet Dağ ve Abdülkadir Şener, s.99.

⁶⁷ Mehmet Sinan Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Temmuz 2010, s.37.

⁶⁸ Üzülmöz, *Türk Hukukunda Tekerrür*, s.45.

⁶⁹ Muharrem Midilli, *Osmanlı Bağlamında Şeriat-Kanun Ayrımının Hanefî Kamu Hukuk Fikri Açısından Değerlendirilmesi: Ceza Hukuku Örneği*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimler Ana Bilim Dalı İslâm Hukuku Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2017, s.368.

⁷⁰ Üzülmöz, *Türk Hukukunda Tekerrür*, s.170.

2.3.1.3.2. Tanzimat Döneminde Tekerrür

1839 tarihli Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesi ile Osmanlı Devleti'nde başlayan batılılaşmanın hukuk alanında yansımaları olduğu söylenebilir. Zira bu dönem ceza hukuku alanında çeşitli kanunlar çıkarılmıştır. Konumuz olan tekerrürle ilgili olarak Tanzimat fermanının ilanından yedi ay sonra çıkartılan 3 Mayıs 1840 (1256) tarihli ceza kanunda bir hüküm yok idi. Ancak uygulamada tekerrüre düşen suçluların sürgün, kürek ve prangabentlik yaptırımları uygulandığı kayıtlara geçmiştir⁷¹.

1851 (1267) tarihli kanunda da genel mahiyette bir düzenleme bulunmuyordu. Ancak bu kanunda özel düzenlemeler söz konusuydu. İkinci faslın 5'inci maddesine göre sarhoş olanlar hakkında had cezası, sarhoş olup nara atanlar ve kumarbazlar hakkında taziren sopa cezası verilecektir. Bu suçları ikiden çok işleyen yani ısrarda bulunanlar uslanıncaya kadar kürek ve pranga ile cezaya çarptırılacaktır. Bu hükmün tekerrüre ilişkin özel bir hüküm olduğu dikkati çekmektedir⁷².

Aynı özellikte bir diğer düzenleme üçüncü faslın 19'uncu maddesinde yer almaktadır. Mezkûr maddeye göre bakkal, kasap, fırın ve benzer işleri yapan esnafın dirhemi eksik tutması yahut narhtan ziyade bir ücretle satış yapması durumunda fail taziren sopa cezasına çarptırılırdı. Bu suçu tekraren işleyenler hakkında ise öncelikle hapis cezasına hükmedilirdi. Bu suçun 4 kez işlenmesi halinde dükkânın tasfiyesine ve suçlunun memleketine gönderilmesine karar verilebilirdi.

Tanzimat sonrası dönemde tekerrür müessesesiyle ilgili ilk genel düzenleme 1810 tarihli Fransız Ceza Kanununun tercüme edilmesiyle meydana getirilen Hicri 1274 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu ile olmuştur. Kanunun giriş bölümünün birinci faslında yer alan madde sekize göre, kanunda belirtilen yerlerin dışında mükerrirler hakkında verilecek ceza mükerrir olmayan diğer suçlulara verilenin iki katı olacaktır⁷³.

2.3.1.4. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet döneminde batıdaki kanunlardan etkilenilerek çoğunlukla bu ülkelerinin kanunları tercüme edilmek suretiyle yeni kanunlar çıkarılmıştır. 765 sayılı

⁷¹ Berna Durmuş, *Osmanlı Ceza Hukukunda Tekerrür*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011, s.99.

⁷² Havva Demir Egin, *Türk Ceza Hukukunda Tekerrür*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 2021, s.19.

⁷³ Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, s.96.

TCK, 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanununun tercüme edilmesi ile 1926 senesinde yürürlüğe girmiştir.¹ Haziran 2005 tarihinden itibaren ise 5237 sayılı TCK uygulanmaya başlamıştır.

765 sayılı Ceza Kanununda tekerrür genel hükümler içerisinde cürümde tekerrür başlıklı 81 ila 88'inci maddelerinde düzenleme altına alınmıştır. Bu maddelere göre 765 sayılı TCK'da tekerrür müessesesi şu özellikleri taşımaktaydı:

-Genel, özel ve tekrarlanmış tekerrür sistemleri benimsenmiştir. Zira tekerrür halinde sonradan işlenen suça verilen cezada artırıma gidilmesi tercih edilmiştir. Önceki suç ile ikinci suç arasında benzerlik aranmamıştır. Ancak önceki ve sonraki suçun aynı olması hali 81'inci maddenin 3'üncü fıkrasında ve 85'inci maddede özel tekerrür yani ağırlaşmış tekerrür olarak düzenlenmişti⁷⁴.

-Tekerrür uygulaması için 5 ve 10 yıllık süreler öngörülerek süreli tekerrür sistemi benimsenmişti. Tekerrür süresi mahkûmiyet beş yıldan fazla ise on yıl, diğer cezalarda ise beş yıldır. Önceki mahkûmiyetteki cezanın infazı veya düşmesi ile süre başlar idi.

-Kişinin suç işlemekte tekerrüre düşmesi durumunda cezası artırıldığından, tekerrür cezası artırıcı sebep niteliğindedir. Cezada artırım bakımından üst sınır altıda bir orandır. Alt sınır ise söz konusu değildir. Yasanın 81/3'üncü maddesine göre tekerrürden dolayı ilk suçun cezasında yapılacak artırım, ilk işlenen suç için hükmedilmiş cezaların en ağırından fazla olamaz. Yani bu sınırlar içerisinde hâkimin takdir yetkisi vardır.

-Tekerrürün cezası artırıcı özelliği bakımından hâkimin takdir yetkisi yoktur. Bu sebeple zorunlu tekerrür sisteminin geçerli olduğunu söyleyebiliriz.

-İşlenen ikinci suçun tekerrüre esas oluşturabilmesi için, önceki ceza infaz edilmeli veya düşmelidir. Böylece gerçek tekerrür sisteminin benimsendiği anlaşılmaktadır.

-Milli tekerrür sistemi benimsenmiştir. İstisnaen belli suçlar için milletlerarası tekerrür sistemi geçerlidir.

⁷⁴ Berna Yürüt, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukukunda Tekerrür ve Batılı Kanunlarla Mukayesesi*, II. Türk Hukuku Tarihi Kongresi Bildirileri, https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=tanzimat-donemi-osmanli-ceza-hukukunda-tekerrur-ve-batili-kanunlarla-mukayesesi_berna-yurut.pdf, (Erişim: 06.06.2022), s.886.

-Cürüm ile kabahat, taksirli cürüm ile kasıtlı cürüm, sırf askeri cürüm ile diğer cürümler arasında tekerrür hükümleri uygulanamıyordu⁷⁵.

2.3.2. Roma Hukukunda

Tekerrür müessesesinin tarihi eskilere dayansa da yazılı hukukta yerini bulması zaman almıştır. İnsanların bir arada yaşamaları ve bir toplumu ifade etmeleri sorunları beraberinde getirmiş, toplumsal yaşamda gerçekleşen haksızlık içeren davranışlar suç olarak kabul edilmiştir. İnsanlar, bu davranışları tekraren işleyenlerin ise daha şedit bir şekilde cezalandırması hususunda devlet otoritesine karşı beklenti içine girmişlerdir.

Roma Hukukunda cezalandırmadaki amaçlardan biri caydırıcılığın sağlanmasıdır. Tekraren suç işleyen kişilerin bu saikle ilk kez suç işleyenlerden daha ağır yaptırımlara tabi tutulduğu görülmüştür. Örnek vermek gerekirse İmparator Publius Aelius Hadrianus döneminde sığır hırsızlayan kişinin daha önceden sabıkası varsa işlediği sonraki suç sebebiyle madenlerde çalıştırılmasına karar verilmekteydi⁷⁶.

Roma'da tekerrüre düşen suçlunun ıslah edilmesinde önceden verilen cezaların yetersiz kaldığı, bu sebepten suçlunun kötülük seviyesinin giderek arttığı düşünülmektedir. Cezada artırım yoluna gidilmiştir⁷⁷. Böylelikle tekerrür cezanın suçlunun kişiliği dikkate alınarak bireyselleştirilmesinde bir araç olmuştur⁷⁸.

Roma hukukunda tekerrürün cezayı artıran ya da değiştiren bir sebep olarak mevzuatta yer bulmadığı anlaşılmaktadır. Bundan dolayı Roma Hukukunda tekerrürün hukuki bir kavram olarak var olmadığı da ileri sürülmüştür. Yazılı düzenleme bulunmamaktadır ancak uygulayıcıya suç yoluna tekraren girenlere ceza artırımı konusunda takdir yetkisi verilmiştir⁷⁹. Roma'da hâkimin takdir yetkisini kullanarak mükerrirlere diğer suçlulara nazaran daha çok ceza verdiği bilinmektedir. Roma Hukuku uygulamasında tekerrür sebebiyle sıklıkla ceza artırımına gidilen suçlar yalan şahitlik, rüşvet ve zimmet olarak sayılabilir⁸⁰.

⁷⁵ Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, s.98.

⁷⁶ Halide Gökçe Türkoğlu, *Roma Hukukunda Suç ve Ceza*, Güncellenmiş 2.Baskı, Seçkin, Ankara, Nisan 2017, s.160.

⁷⁷ Türkoğlu, *Roma Hukukunda Suç Ve Ceza*, s.127.

⁷⁸ Çetin Arslan ve Murat Kayanççek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin, Ankara, Haziran 2009, s.25.

⁷⁹ Yavuz Erdoğan, *Türk Ceza Kanununda ve Askeri Ceza Kanununda Tekerrür*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,2000,s.5.

⁸⁰ Celal Hakan Kan, "Türk Ceza Hukuku'nda Tekerrür", *Türk Dünyası Araştırmaları*, C. 123 S. 243 Sayfa: 431-446, Kasım- Aralık 2019, 434.

2.3.3. Kilise Hukukunda

Kilise hukuku yani kanonik hukuk orta çağda ceza hukukunun gelişmesinde etkili olmuştur. 11.yy sonrası kendisini en yüksek dünyevi yetkili olarak kabul eden Kilise, hukuk kuralları ve uygulamaları bakımından da belirleyici olmuştur. Kanonik hukuk suçlunun sübjektif durumunu dikkate aldığından tekerrür kurumu da önem arz etmiştir. İlk olarak *Recidivum* kavramıyla anılan tekerrürün, teknik bir kavram olarak kabulünde kilise uygulaması etkili olmuştur.

Geçmişte tekerrür kurumunun belirginleşmeye başladığı ilk hukuk yapısı diyebileceğimiz kanonik hukukta⁸¹ tekerrür müessesesinin uygulanması için kişi hakkında daha önce bir mahkûmiyet kararı verilmiş olması şartının yanında önceki ve sonraki suçun aynı ya da aynı neviden olması şartı aranmıştır⁸². Dinden çıkma suçunda ise tekerrür karinesi kabul edilmişti.

Suçlunun kişisel hallerini ceza tayininde önemseyen kilise ceza hukuku mükerrirliği de cezanın bireyselleştirilmesi ile ilişkilendirmiştir. Tekerrürün suçlunun kişiliği ve cezanın bireyselleştirilmesiyle ilişkilendirilmesi, ileri dönemde tekerrürün kanunlar sistematüğinde yerini alması ve uygulamanın hukuk anlayışlarında oturması bakımından etkili olmuştur⁸³.

2.3.4. Ortaçağda

Kilise hukukunun etkileriyle gelişen Ortaçağ ceza hukukunda, suçlunun mükerrir olması hali, bazı suçlar bakımından diğer suçlulara göre artırılmış bir ceza tayin edilmesini gerektiriyordu. Yani tekerrür ceza tayininde belirleyici genel bir neden değildi. İçtima ile tekerrür arasındaki sınır da çizilmemişti. Cezada artırıma gidilen suçları hırsızlık, yalan yere yemin ve sahtecilik olarak sayabiliriz⁸⁴. Ortaçağ Alman hukukunda bu suçların yanında hakaret suçunda da tekerrüre düşülmesi halinde artırılmış cezaya hükmediliyordu⁸⁵. Bu dönemde mülkiyete karşı işlenen suçlar daha ağır kabul edildiğinden tekerrür sebebiyle en çok ağırlaşan suç hırsızlık idi. Bu suçta tekerrüre düşenler ölüm cezasıyla karşılaşılıyordu⁸⁶.

⁸¹ Kan, *Türk Ceza Hukuku'nda Tekerrür*, s.435.

⁸² Arslan ve Kayaççiçek, *Suçta Tekerrür*, s.25.

⁸³ Üzülmöz, *Türk Hukukunda Tekerrür*, s.24.

⁸⁴ Arslan ve Kayaççiçek, *Suçta Tekerrür*, s.25.

⁸⁵ Üzülmöz, *Türk Hukukunda Tekerrür*, s.26.

⁸⁶ Üzülmöz, *Türk Hukukunda Tekerrür*, s.24.

2.3.5. Müşterek Hukukta

Müşterek Alman ceza hukukunun temelini oluşturan 1532 tarihli Karolina Kanunu'nun 104 ila 180'inci maddeleri arasında cezai hükümlere yer verilmiştir. Kanunun 161'inci ve 162'nci maddelerinde ise tekerrür müessesesine temas edilmiştir. Buna göre hırsızlık suçunda tekerrüre düşen kişinin kulağı kesiliyor ya da ölüm cezası ile cezalandırılıyordu. Benzer düzenlemeye 1570 tarihli II. Philippe emirnamesinde ve 1774 tarihli XV. Louis'in bildirisinde de yer verilmişti. Ancak bu uygulamanın hukuki temeli açıklığa kavuşturulmamıştı. Yani ağırlaştırılmış cezai müeyyidenin, tekerrür ve içtima kurallarından hangisinin neticesi olduğu belirlenmemişti. Tekerrüre ilişkin genel hüküm 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu'nda yer bulmuştur⁸⁷. Yine de müşterek ceza hukuku döneminde tekerrürün benzer ceza hukuku kurumlar olan içtima ve itiyaddan farkları yavaş yavaş ortaya konmaya çalışılmıştı⁸⁸.

2.3.6. Çağdaş Hukukta

2.3.6.1. Alman Hukukunda

Alman İmparatorluk Ceza Kanunu ile mükerrer durumdaki suçlunun cezasında artırıma gidilmesi tercih edilmiştir. Dolandırıcılık, hırsızlık, eşkıyalık suçlarını tekraren işleyenlerin artırılmış bir cezaya çarptırılmalarına dair yasal düzenlemeye yer verilmiştir. Bu düzenlemeler 1962 yılına kadar yürürlükteydi. Ancak 1962 yılında yapılan yasal değişiklik ile suçlarla ilgili yapılan bu sınırlama kaldırılmıştır. Önce Alman Ceza Kanununun 17'nci maddesi ile kasıtlı tüm suçlar bakımından tekerrür ceza tayinine etkili bir sebep olarak kabul edilmiş; devamında ise yasal değişikliğe gidilerek tekerrür hükmü mezkûr kanunun 48'inci maddesinde yer bulmuştur. 1986 yılında ise tekerrüre ilişkin bu hüküm ilga edilmiştir⁸⁹. Bunun sebebi tekerrürün cezayı artırması gereği noktasında yaşanan tereddütlerdir. 48'inci maddenin yürürlükten kaldırılmasının akabinde Kanunun 46'ncı maddesi ile tekerrür kişinin suçu işlemesinden önceki yaşamı kapsamında ceza tayininde hâkimin takdiri ile dikkate alınan hallerden biri durumuna gelmiştir. Bu uygulamanın hâkime takdir yetkisi tanıyan pozitivist okulun etkisi olduğu söylenebilir⁹⁰.

⁸⁷ Üzülmöz, *Türk Hukukunda Tekerrür*, s.25.

⁸⁸ Arslan ve Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, s.25.

⁸⁹ Kan, *Türk Ceza Hukuku'nda Tekerrür*, s.435.

⁹⁰ Üzülmöz, *Türk Hukukunda Tekerrür*, s.29.

2.3.6.2. Fransız Hukukunda

Eski Fransız ceza hukuku mevzuatında tekerrür müessesesiyle ilgili münferit bir düzenleme yer almıyordu. Esasen yasa koyucunun bu tercihi, insan öldürme suçunda hâkime verilen takdir yetkisiyle ilgilidir.

4 Mart 1724 tarihli XV. Louis Beyannamesi ve diğer kararnamelerle hırsızlık suçunda tekerrür sebebiyle daha ağır bir cezaya hükmolunacağı düzenlenme altına alınmıştı. Yine 1791 ve 1801 tarihli kanunlarla tekerrüre ilişkin düzenlemeler getirilmiştir. 1802 tarihli Kanunla beraber cinayet suçunun özelinde, failin mükerrir olması halinde sol omzuna kırmızı demirle R harfi ile damga yapılması bir uygulama olarak yerini bulmuştu. 1808 ve 1810 yıllarında tekerrürle ilgili genel düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemelerde 1832, 1852, 1863, 1885 ve 1891 tarihli kanunlarla değişiklik yapılmış ve suçlunun tekerrüre düşmesi halinde cezanın artırılmış haliyle belirlenmesi esas bir sistem olarak kabul edilmiştir. Fransa ceza hukukundaki bu gelişmeler diğer çağdaş ceza kanunlarını da etkilemiştir⁹¹.

2.3.6.3. İsviçre Hukukunda

1937 tarihli İsviçre Ceza Kanunu'nda tekerrür cezayı ağırlaştırıcı bir hal olarak kabul edilmişti. Ayrıca mezkûr kanunda tekerrürle ilgili gerçek tekerrür, milletlerarası tekerrür ve süreli tekerrür sistemleri benimsenmiştir. Zira kanuna göre mahkûmiyete dair bir ilamın tekerrüre esas kabul edilebilmesi için ilamın infazı gerekiyordu. Yine ilgili mahkûmiyet suçluların iadesini gerektiren bir suçtan ise o, ilamın yabancı mahkeme ilamı olması tekerrüre esas olmasına engel teşkil etmiyordu. İlamın tekerrüre esas alınabilecek süresi de 5 yıl olarak belirlenmişti.

1971 tarihli değişiklik kanununun 67'nci maddesi ile İsviçre Ceza Kanununun tekerrüre ilişkin hükmü yeni bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre hükümlü ağır hapis yahut hapis cezasının tamamıyla veya kısmen infazından itibaren 5 yıl geçmeden mükerrir olursa hâkim tarafından cezanın üst sınırını aşmayacak şekilde cezası artırılabilir. Hükümlünün yabancı bir ülkede aldığı ceza ya da güvenlik tedbiri İsviçre mevzuatına aykırılık barındırmıyorsa İsviçre'de infaz olmuş gibi tekerrüre esas olabilecektir. Anlatılan hususlar karşısında İsviçre hukukunda gerçek, süreli ve milletlerarası tekerrür sistemlerinin benimsendiği anlaşılmaktadır⁹².

⁹¹ Arslan ve Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, s.26.

⁹² Arslan ve Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, s.28.

2.3.6.4. İtalyan Hukukunda

Zanardelli kanunu olarak anılan 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu'nda tekerrür kurumuna yer verilmiştir. Bu kanunda varsayılan tekerrür sistemi kabul edilmiştir. 1930 tarihli İtalyan Ceza Kanunu pozitivist okulun etkisiyle tekerrürde karma sistemi benimsemiştir. 1930 tarihli Kanuna göre fail ilk mahkûmiyetinden sonra ceza gerektiren başka bir suç işlerse kural olarak cezası altıda birine kadar artırılır. Fakat bahsedilen ikinci suç ilk mahkûmiyetteki suç ile aynı cinsten ise, fail ikinci suçu ilk suça ilişkin mahkûmiyet kararını aldıktan sonraki beş yıl içerisinde işlemişse, fail ikinci suç henüz ilk suça ilişkin mahkûmiyeti infaz ederken yahut infazdan hemen sonra işlemişse, diğer bir ihtimal olaraksa hükümlü ilk suça ilişkin mahkûmiyeti infaz etmemek adına kaçtığı sırada işlemişse ikinci suçtan aldığı ceza yarısı kadar artırılır. Sayılan ihtimallerden birden fazlası aynı anda gerçekleşmiş ise hükümlünün ikinci suçtan aldığı cezada üçte bir ile yarı oranlar arasında bir artırıma gidilir.

Mezkûr kanunun 100'üncü maddesine göre hâkim kendisine tanınan takdir hakkını kullanarak aynı değil farklı türden suç işleyen failin mükerrirliğine karar vermeyebilir. Hükümlünün ilk suçu cürüm ikincisi kabahatse, ilk suç kasıtlı ikincisi taksirli ise takdir hakkına sahiptir. Diğer bir hal hükümlünün her iki suçu da kabahati oluşturuyorsa tekerrür uygulama noktasında yine takdir hakkına sahiptir.

Kanunun 101'inci maddesine göre suçların aynı türden olması bakımından önceki maddede yer alan düzenlemeye açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Aynı türden kasit salt aynı kanun maddesine aykırılık demek değildir. Aynı kanunda yer alan diğer suçlar ile diğer kanunlarda yer alıp suçun unsurları açısından yahut suç saiki bakımından aynılık ifade eden suçlar aynı türden sayılır⁹³.

2.3.6.5. Avusturya Hukukunda

Tekerrürü ağırlaştırıcı bir neden olarak kabul eden Avusturya Ceza Kanununa göre fail hakkında aynı türden bir fiil sebebiyle iki kez mahkûmiyet kararı verilmişse cezalar tümüyle infaz edilmemiş olsa bile failin on dokuz yaşını tamamlamasından sonra yeni bir suç işlemesi durumunda mükerrirliğe ilişkin hükümler uyarınca cezası üst sınırın yarısına kadar aşılabilecektir. Bu halde yine de belirlenen hapis cezası 20

⁹³ Arslan ve Kayanççek, *Suçta Tekerrür*, s.29.

yılı aşamaz. Ancak burada önceki cezaların infazından itibaren beş yıldan uzun bir süre geçmemiş olmalıdır⁹⁴.

2.3.6.6. Diğer Bazı Ülkelerde

Cezayı bireyselleştirmeyi ilke kabul eden bazı ülke kanunlarında tekerrür münferit bir düzenleme olarak yer bulmamıştır. Macar, Grönland ve Bulgar ceza kanunlarına göre failin ve suçun toplum ve devlet için ifade ettiği tehlikeli hal ile failin kişiliği ceza tayininde başlıca kriterler olarak kabul edilmiştir. Böylece failin suça meyilli kişiliğinin, tekerrür hükümleri olmaksızın da ceza tayininde belirleyici olduğu söylenebilir⁹⁵.

2.4. Tekerrürle İlgili Ortaya Konan Teoriler

Ceza hukukunda amaçlanan temel gayeler haksızlık içeren eylemi sebebiyle suçlu için toplumun adalet duygusunu sarsmayacak ölçüde ve hakkaniyetli bir ceza tayini, suçlunun ıslahı, topluma kazandırılması, caydırıcılığın sağlanmasıdır. Tekerrür bu amaçlara hizmet bir hukuki uygulamadır. Sayılan amaçlara ulaşılmasında önem arz eden tekerrürün hukuki niteliğinin, etkinliğinin, sonuçlarının anlaşılması için aşağıda birtakım teoriler ele alınmıştır.

2.4.1. Tekerrürü Reddeden İlga Teorisi

İlga teorisi temelde aynı fiilden ötürü iki kez yargılama olmaz manasına gelen non bis in idem ilkesine dayanır. Failin, haksızlık içeren ve yasalarca yaptırıma tabi tutulan eylem sebebiyle bir kez mahkûm olduktan sonra bu eylemden sonra suç oluşturan diğer eylemleri sebebiyle daha fazla cezaya çarptırılması sonucunu doğuran tekerrür uygulaması non bis in idem ilkesine aykırılık teşkil eder⁹⁶.

Bu sebeple ceza hukuku mevzuatında tekerrüre yer verilmemelidir. Fail ilk suçu sebebiyle cezasını infaz ettiyse artık bu ilk eylem sebebiyle devletle arasında oluşan ceza ilişkisi son bulmalıdır. Esasında 5237 sayılı TCK, tekerrür sebebiyle cezada artırımı değil infaz rejiminde farklılığı kabul ettiği sistem açısından bu teoriye yakındır⁹⁷.

⁹⁴ Arslan ve Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, s.29.

⁹⁵ Arslan ve Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, s.30.

⁹⁶ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.647.

⁹⁷ Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.665.

2.4.2. Tekerrürü Kabul Eden Teoriler

2.4.2.1. Cezanın Yetersizliği Teorisi

Failin haksızlık ihtiva eden ve yasalarca yaptırıma tabi tutulan eylemi sebebiyle devlet tarafından bir cezaya çarptırılması onun ıslah edilmesi gayesiyledir. Fail işlediği ilk suçtan sonra karşılaştığı yaptırıma rağmen suç işlemeye devam ediyorsa bu durum onun ıslah olmadığı manasına gelir. İşte cezanın yetersizliği teorisi, cezanın faili ıslah etme noktasında yetersiz kalmasından ötürü tekerrürü gerekli görmektedir. Teori uyarınca tekerrür infaz rejimi olarak değil cezada artırım gerektiren bir hal olarak uygulanmalı, faile işlediği ikinci suç sebebiyle daha fazla ceza verilmelidir. Teoriye göre mükerrirlik ve bu doğrultuda ceza artırımı ancak failin ilk suçtan aldığı cezayı infaz etmesi haline mahsustur⁹⁸.

2.4.2.2. İsnadiyetin Ağırlığı Teorisi

Failin suça meyilli bir kişiliğe sahip olması ve kanun hükümlerince yasaklanmış eylemleri tekraren gerçekleştirmesi, bu teoriye göre cezada artırımı gerektirmektedir. İsnadiyetin ağırlığı teorisi faildeki bu ısrarcı tavrı ıslah edici gayeden bağımsız olarak tekerrür uygulamak için yeterli görür. Bu sebeple de yani ıslah edici gayeyi bir temel olarak görmediğinden tekerrür hükümlerini uygulamak bakımından önceki cezanın infaz edilmesi şartını aramaz. 5237 sayılı TCK'nın bu bağlamda isnadiyetin ağırlığı teorisine yakınlık gösterdiği söylenebilir. Zira anılan kanunda kişinin mükerrir kabul edilmesi için önceki suçtan ötürü aldığı cezanın infaz edilmiş olması gerekmez⁹⁹.

2.4.2.3. Sübjektif Teori

Devletlerin yazılı ve yazısız kurallarla toplum bakımından sakınca arz eden eylemleri belirlemesi ve bunları yaptırıma tabi tutması, vatandaşlarını tehlikeli kişilik yapısına sahip bireylerden koruma güdüsüyle hareket etmesinden kaynaklanır. Sübjektif teori de tekerrürü kişiliği ve davranışları bakımından tehlikeli kabul edilen bireyler için mahkemelerce tehlikelilik düzeyleri ve eylemin haksızlık içeriği birlikte ele alınarak bir ceza takdir edilmesi gerektiğini savunur¹⁰⁰.

⁹⁸ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.647.

⁹⁹ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.647.

¹⁰⁰ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.647.

2.4.2.4. Pozitivist Okul

Bireyler çeşitli sebeplerle suç işleyebilirler. Bu sebeplerin bir kısmı iradi hallerden bir kısmı ise tesadüfi hallerden ileri gelir. Pozitivist okula göre, fiilden çok fail ve onu suça iten nedenler temel alınarak bir ceza tayini gerekir. Faili suç işlemeye iten sebeplerden olan kişilik özellikleri, failin suça meyilli hali, failin barındırdığı tehlikeliliğin düzeyi gözetilmelidir¹⁰¹.

Pozitivist okul fiille değil faille ilgilendiğinden cezanın bireyselleştirilmesi gerektiğini ileri sürer. Bu bakımdan aldığı kıstas ve vurguladığı nokta tehlikelilik halidir. Tehlikelilik halinin hukuki olarak kavramlaşmasına katkıda bulunmuştur. Okula göre tehlikelilik suç işleme eğilimi ile alakalıdır ve bu hal cezanın ağırlaştırılmasını, gerekiyorsa ceza türünün değiştirilmesini yahut cezaya birtakım güvenlik tedbirleri eklenmesini gerektirir¹⁰².

2.4.2.5. Cürmü Ehliyet Teorisi

Tekerrürü kabul eden cürmü ehliyet teorisine göre fail kanunlara aykırılık teşkil eden eylemleri tekrarlayarak cürüm ehliyetini ortaya koymuştur. Bu sebeple tekerrüre düşen fail bakımından cezaya tedbirler belirlenmelidir¹⁰³.

2.5. TCK'daki Durum

Tekerrüre ilişkin yer verilen teoriler ceza kanununu da etkilemiştir. 5237 sayılı TCK failin suç işlemekte tekrara düşmesi halini cezayı artırmak yerine infaz rejimini değiştiren ve infazı uzatan bir hal olarak kabul etmiştir. Tekerrür düzenlemesinin lafzı ve madde gerekçesi incelendiğinde kanunun tekerrürü tehlikelilik halinin bir sonucu olarak benimsediği anlaşılmaktadır. Bundan ötürü kanunda sübjektif teori ile cürmü ehliyet teorisinden yansımalar olduğu söylenebilir.

5237 sayılı TCK'nın tekerrüre ilişkin cezada artırımını değil failin diğer suçlulara nazaran daha ağır bir infaz rejimiyle karşılaşmasını tercih etmiştir. Buna göre mükerrir suçlu, cezasını infaz ettikten sonra denetimli serbestliğe tabi tutulacaktır. Faile ve onun tehlikeli haline odaklı bir sistem gözetilen, failin ıslahını amaçlayan bu rejim onun topluma kazandırılmasına katkı sağlayacaktır.

¹⁰¹ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.647.

¹⁰² Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.663.

¹⁰³ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.647.

Kanunun benimsediği bu sistemin ceza infaz kurumlarındaki hükümlülerin büyük bir kısmının mükerrir olduğu gerçeği karşısında isabetli olduğu söylenebilir. Tekerrürün cezayı artırıcı ve infaz kurumunda geçirilen süreyi uzatıcı bir müessese olarak tatbiki cezalandırmanın caydırıcılık ve özel önleme gayesine bir katkı sağlamayacaktır. Bunun yerine faile odaklı ıslah edici ve insani yaklaşım kanunun amacına daha çok hizmet etmektedir¹⁰⁴.

2.6. Tekerrürün Benzeri Kurumlarla Karşılaştırılması

2.6.1. İtiyadi Suçlu

İtiyad temel itibariyle alışkanlık, huy manasına gelir. Tekraren suç işlemek yani mükerrir olmak itiyadın varlığın bakımından bir emaredir. Ama kesin bir belirleme yapmak için yeterli değildir. Zira ceza hukuku bakımından itiyadi suçluluk bakımından suçlunun kişilik özellikleri, tehlikeliliğin fazlalığı, anormal ruh hali, suç meyli, yeniden suç işleme ihtimalinin yüksek olması kriter olarak ele alınmalıdır. Pozitivistlere göre toplum bakımından arz ettiği tehlike en yüksek olan suçlu grubu itiyadi suçlulardır. Suç işleme hususundaki itiyadın sayılan sübjektif kıstaslar uyarınca belirlenmesi gerekir.

Tesadüfi olarak da suç yoluna giren mükerrir suçludan farklı olarak itiyadi suçlu suça meyilli ve her an suç işlemesi kuvvetle muhtemel bir kişidir.

İtiyadi suçluyla ilgili kanunlarda genel bir hükme yer verilmesi mevzuat uyarınca benimsenen cezalandırma anlayışıyla bağlantılıdır. 765 sayılı kanun itiyadi suçla ilgili genel bir düzenlemeye yer vermemiştir. Ancak suç konusu eşyayı satın almak, kabul etmek ve saklamak, kumar oynatma, sarhoşluk suçlarında münferiden düzenleme getirerek itiyadi suçluluğu ağırlaştırıcı hal saymıştır.

765 sayılı kanunda itiyadi suçlu bakımından genel bir hükümle tanımlamaya gidilmemiştir. Mezkûr kanunun 572/3'üncü maddesinde¹⁰⁵ hakkında iki kez mahkûmiyet kararı verildikten sonra aynı fiili tekrar işleyen fail itiyadi sayılır demekle yetinilmiştir.

¹⁰⁴ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.648.

¹⁰⁵ (1) Yukarıki maddede gösterilen surette sarhoş olup da başkasına tecavüz ve umumun istirahatini selb edenler iki aydan aşağı olmamak üzere hafif hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Sarhoşluğu itiyat derecesine vâdî olanlar altı aydan aşağı olmamak üzere hafif hapse mahkûm olurlar.

(3) İki defa mahkûm olduktan sonra aynı fiili tekrar işleyenler o fiili itiyat etmiş sayılır.

5237 sayılı kanuna baktığımızda tanımlar başlıklı 6.maddenin 1/h bendinde, kasıtlı bir suçun ister temel ister nitelikli şekillerini bir yıl içinde farklı defalarda ikiden çok işleyen kişinin itiyadi suçlu olduğu kabul edilmiştir. Burada failin iradi ya da tesadüfi hallerle suç yoluna girmesi noktasında bir ayırım yapılmamış, failin suça meylî değil neticeten suçu sayılan koşullarda ikiden çok işlemesi yeterli görülmüştür. İtiyadi suçlunun bu hali sebebiyle karşılaşacağı sonuç ise kanunun 58/9'uncu maddesinde mükerrirlere özgü infaz rejimine tabi olmak, infazdan sonra denetimli serbestlik tedbiri tatbiki olarak düzenlenmiştir. İtiyadi suçluya ilişkin kanunda yer alan düzenlemenin tümüyle özel bir tekerrür özelliği ihtiva ettiği sonucuna varılabilir¹⁰⁶.

2.6.2. Suçu Meslek Edinme

5237 sayılı TCK'nın tanımlar başlıklı 6'ncı maddesinin 1/i bendinde yer verilen tanım ile suçu meslek edinen kişinin kısmen ya da tamamen geçimini suçtan elde ettiği kazanç ile idame ettirmeye alışmış kişi olduğunu söyleyebiliriz.

Kanun suçu meslek edinme bakımından iki hali vurgulamıştır. Bunlardan ilki failin geçimini kısmen dahi olsa suçtan elde ettiği gelir ile idame ettirmesi, diğeri bunu alışkanlık haline getirmesidir. İkinci hal göz önüne alınarak yasal düzenlemede bir açıklık olmasa da failin işlediği suçların niteliği, failin yaşam tarzı, suçun işlenmesindeki özellikler onun müteaddit kere suç işleyerek geçimini suçtan sağlama noktasında alışkanlık kazandığını göstermelidir.

Failin, suçu meslek edinen kişi olarak kabulü için onun tek gelirinin suç işlemekle elde ettikleri olması şart değildir. Yine failin suçu meslek edinen olarak kabul edilebilmesi için adli sicil sabıka kaydında aynı suçlardan verilmiş ve kesinleşmiş ilam bulunması şart değildir¹⁰⁷.

Maddi kazanç sağlamaya elverişli suçları dilencilik, fuhuş, hırsızlık, dolandırıcılık olarak örneklendirebiliriz. Suçu meslek edinen kişi TCK'nın 58/9 maddesindeki hüküm uyarınca infazını mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çekecek ayrıca infazdan sonra denetimli serbestliğe tabi olacaktır¹⁰⁸.

¹⁰⁶ Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.664

¹⁰⁷ Hakan Hakeri, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 22. Baskı, Adalet, Ankara 2019, s.687.

¹⁰⁸ Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.664.

2.6.3. Örgütlü Suç

Örgüt mensubu suçlu 5237 sayılı TCK'nın tanımlar başlıklı 6'ncı maddesinin 1/j bendinde tanımlanmıştır. Bu maddeye göre failin örgüt mensubu suçlu olarak kabulü için öncelikle bir örgütün varlığı gerekir. Diğer şart ise failin örgütü kuran, yöneten, örgüte katılan ya da örgüt adına diğerleri ile birlikte veya tek başına suç işleyenlerden birisi olmasıdır. Bu şart TCK'nın 220'nci ve 314'üncü maddelerinde yer alan düzenleme içeriğinde ifade edilmiştir.

Mükerrir, itiyadi suçlu ve suçu meslek edinen kişinin ortak özelliği bu sınıflara birden çok suç işledikten sonra haiz olmalıdır. Örgüt mensubu suçlunun ise bu tanımlamaya dâhil olabilmesi için müteaddit defa suç işlemesi şart değildir. Onun bir suç örgütünü kuran, yöneten yahut örgüte katılan veya örgüt adına suç işleyen olması yeterlidir.

Kanunun tekrürü tehlikelilik halinin bir sonucu olarak kabul ettiğinden bahsetmiştik. Örgüt mensubu suçlu suç işleme eğilimi fazla olup tehlikeli suçlular kategorisindedir. Bu sebeple örgüt mensubu suçlular, tehlikelilik hali dikkate alınarak ihdas edilen mükerrirlere özgü infaz rejimine tabidirler. Bu sebeple örgüt mensubu suçlu cezasını mükerrirlere özgü infaz rejimi uyarınca infaz edecek ve infazdan sonra hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanacaktır¹⁰⁹.

2.7. Tekerrürün Tasnifleri

2.7.1. Gerçek Tekerrür - Mefruz (Varsayılan) Tekerrür –Karma Tekerrür

Tekerrürün çeşitli kıstaslarla tasnifi mümkündür. Bu tasniflerden biri hükümlünün önceden almış olduğu cezanın infaz edilip edilmediğine göre yapılan gerçek ve mefruz tekerrür tasnifidir.

Hükümlünün mükerrir kabul edilmesi için önceden aldığı ve kanunlarca tekerrüre esas kabul edilen bir mahkûmiyetin varlığı gerekir. Bu mahkûmiyetin infaz edilmesi şartı aranmaksızın tekerrüre esas alındığı sistem mefruz yani varsayılan tekerrür sistemidir. Böylece hükümlü evvelki cezanın infazından kaçarak sonraki suçla ilgili hakkında verilecek kararda mükerrir olmaktan kurtulamaz. Aksi durumda iştirak halinde işlenen bir suçla ilgili verilen hükümde hakkında verilmiş cezayı infaz

¹⁰⁹ Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.665

etmemiş fail ile infazını tamamlayan fail arasında mükerrirlik bakımından hakkaniyet aykırı bir karar verilecektir.

Mefruz tekerrür sisteminin tersine hükümlü hakkında tekerrür hükümlerinin tatbiki için hükümlünün önceki cezasını infaz etmesinin şart olduğu sistem ise gerçek tekerrür olarak adlandırılır. Gerçek tekerrür sistemine göre hükümlü önceki cezanın infazına rağmen suç işlemeye devam etmiş ise ceza caydırıcılık ve ıslah edicilik işlevini yerine getirmemiştir. Bu sebeple ıslah olamamış hükümlü hakkında tekerrüre ilişkin hükümler uygulanmalıdır.

Bahsedilen tasnifle ilgili iç hukuktaki duruma bakarsak 765 sayılı kanunun mefruz tekerrür sistemini kabul ettiğini ancak uygulamada gerçek tekerrürün uygulandığını söylemek mümkündür. 5237 sayılı kanunda mefruz tekerrür sistemi benimsenmiştir. Yargı mercilerince kanundaki kabule uygun uygulama yapıldığı, hükümlü hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanması için tekerrüre esas cezanın infaz edilmiş olması şartının aranmadığı görülmektedir¹¹⁰.

Uygulamada bazı ülkelerin gerçek, bazılarının ise mefruz tekerrür sistemini benimsediği anlaşılmaktadır. Belçika, Fransa, Hollanda, 1889 İtalyan, 1930 İtalyan, Türk ceza kanunları mefruz yani varsayılan tekerrür sistemini, San Marino, mülga Toskana, 1971 İsviçre, Türk Askeri Ceza kanunları gerçek tekerrür sistemini kabul etmiştir¹¹¹.

2.7.2. Genel Tekerrür - Özel Tekerrür

Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için ilk mahkûmiyete konu suçla sonraki suçun aynı türden olması şartının arandığı sisteme özel tekerrür sistemi denir. Buna karşılık tekerrüre esas alınacak suç ile sonraki suçun farklı türden olması halinde de failin mükerrir kabul edilebildiği sistem genel tekerrür sistemidir.¹¹²

İç hukuka bakacak olursak 765 sayılı kanun genel ve özel tekerrüre ayrı ayrı yer vermişti. 5237 sayılı kanun ise yalnız genel tekerrüre yer vermiştir¹¹³.

Genel ve özel tekerrür dışında her iki sisteme benzer ancak sonuçları itibariyle farklılık arz eden karma tekerrür sistemine göre daha önce hakkında mahkûmiyet

¹¹⁰ Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.668.

¹¹¹ Üzülmüş, *Türk Hukukunda Tekerrür*, s.16.

¹¹² Nevzat Toroslu ve Haluk Toroslu, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, 26.Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, Eylül 2021, s.431.

¹¹³ Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.668.

kararı verilmiş fail tekrar suç işlese ilk kez suç işleyenlerden farklı birtakım hukuki neticelerle karşılaşacaktır. Eğer tekerrüre esas teşkil eden suç ile hâlihazırda yargılanmakta olduğu suç aynı türden ise failin mahkûmiyeti halinde bu sefer cezada daha fazla miktarda bir artırıma gidilecektir¹¹⁴.

1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu (ASCK) , Portekiz, Hollanda, İzlanda ve Polonya ceza kanunları özel tekerrür sistemini; Yunanistan, Belçika, Finlandiya ceza kanunları genel tekerrür sistemini; 1889 ve 1930 İtalyan, Fransız, İspanyol ve Türk ceza kanunları ise karma tekerrür sistemini kabul etmiştir¹¹⁵.

2.7.3. Süreli Tekerrür- Süresiz Tekerrür

Süreli ve süresiz tekerrür ayrımı fail hakkında verilen ilk mahkûmiyet kararından sonra belirli bir süre geçtikten sonra işlenen ikinci suçta tekerrür hükümleri uygulanıp uygulamayacağıyla ilgilidir. Eğer kanun ilk mahkûmiyetten sonra sınırlı bir süre içerisinde işlenen suçlarda failin mükerrir sayılmasını olanaklı kılıyorsa süreli tekerrür diğer adıyla muvakkat tekerrür¹¹⁶ sistemini kabul etmiş demektir. Buna karşılık mevzuat hükümleri gereği fail ilk mahkûmiyet kararından sonra herhangi bir süre sınırı olmaksızın işlediği diğer suçlarda mükerrir sayılıyorsa süresiz tekerrür sistemi kabul edilmiş demektir¹¹⁷.

Süreli ve süresiz tekerrür sisteminin bir nevi birlikte uygulandığı karma tekerrür sistemine göre fail hakkında ilk mahkûmiyet kararından sonra süresiz olarak tekerrür hükümleri tatbik edilmeli ancak ilk mahkûmiyet kararından hemen sonra suç işleyen kişi, daha uzun bir süre geçtikten sonra suç işleyen kişiye göre daha fazla bir ceza artırımını ile karşılaşmalıdır. Yani tekerrüre esas alınacak mahkûmiyet hükmünden uzun süreler sonra suç işleyen failin cezasındaki artırım oranı kademeli olarak azaltılacaktır¹¹⁸.

İspanya, Belçika, kısmen Fransız, 1930 tarihli İtalyan, Lüksemburg ve Liechtenstein ceza kanunları süresiz tekerrür sistemini, Yunanistan, İzlanda, Danimarka, Portekiz, Norveç, İsviçre, Polonya, Hollanda ve Türk ceza kanunları süreli

¹¹⁴ Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, s.65.

¹¹⁵ Üzülmüş, *Türk Hukukunda Tekerrür*, s.18.

¹¹⁶ Faruk Erem, "Tekerrür Hakkındaki Kanun Hükümlerinin Tetkiki", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1945, C.2, S. 2, 01.03.1945, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auhfd/issue/42878/518507>, (Erişim: 22.06.2022), s.193.

¹¹⁷ Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.668.

¹¹⁸ Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, s.68.

tekerrür sistemini, 1810 tarihli Fransız ceza kanunu kısmen karma tekerrür sistemini benimsemiştir. 1810 tarihli Fransız ceza kanununda kabahat ve cünha suçları bakımından süreli tekerrür, cinayet suçlarında ise süresiz karma tekerrür kabul edilmiştir¹¹⁹.

2.7.4. Milli Tekerrür-Milletlerarası Tekerrür

Milli ve milletlerarası tekerrür ayrımı, tekerrüre esas alınacak ilamın failin sonradan işlediği suçla ilgili yargılama yapan devletin yargı mercilerince verilmiş olup olmadığı bakımından yapılan ayrımdır. Milli tekerrür sistemini benimseyen ülkelerde, defaten suç işleyen failin sabıka kaydında yer alan evvelki mahkûmiyetin yabancı mahkemelerce verilmiş bir ilama ilişkin olması halinde tekerrür hükümleri tatbik edilmez. Buna karşılık milletlerarası tekerrür sistemine göre failin tekerrür açısından ele alınan evvelki mahkûmiyetinin yabancı bir mahkeme ilamı olması tekerrür hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil etmez¹²⁰.

İç hukuka bakacak olursak 765 sayılı mülga TCK ve 5237 sayılı meri TCK kural olarak milli tekerrürü kabul etmiştir¹²¹. Belirli suçlar ise 765 sayılı TCK' da bu kuraldan müstesnadır¹²².

Norveç ceza kanunu 62'inci maddesiyle¹²³, 1971 İsviçre ceza kanunu 67'inci maddesiyle¹²⁴, 1930 Danimarka ceza kanunu 81'inci maddesiyle¹²⁵ milletlerarası tekerrür sistemini kabul eden mevzuat hükümleri açısından örnek teşkil eder.

TCK kural olarak milli tekerrür sistemini kabul etmiştir. Ayrık olarak kasten öldürme, kasten yaralama, dolandırıcılık, yağma, parada veya kıymetli damgada sahtecilik, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından yabancı mahkemelerce verilecek bir mahkûmiyet hükmü, diğer şartları taşımak kaydıyla

¹¹⁹ Üzülmüş, *Türk Hukukunda Tekerrür*, s.20.

¹²⁰ Berrin Akbulut, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 8.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Ekim 2021, s.1045.

¹²¹ Mustafa Artuç, *Hüküm Kurma Sanatı*, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s.417.

¹²² Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.668.

¹²³ Lov Om Straff (Straffeloven), Ministry Of Justice And Public Security, Chapter 12. Committal To Psychiatric Care And Committal To Care, Section 62, https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2005-05-20-28/*, (Erişim: 21.06.2022).

¹²⁴ Swiss Criminal Code, of 21 December 1937 (Status as of 1 June 2022) The Federal Assembly the Swiss Confederation, 2. Prohibition from carrying on an activity, contact prohibition and exclusion order, a. Prohibition from carrying on an activity, requirements, Art. 67, https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/54/757_781_799/en, (Erişim: 21.06.2022).

¹²⁵ <https://antislaverylaw.ac.uk/wp-content/uploads/2019/08/Denmark-Criminal-Code.pdf>, (Erişim: 21.06.2022).

TCK'nın 58'inci maddesi kapsamında tekerrüre esas alınabilecektir¹²⁶. 765 sayılı kanun 87'inci maddenin 4'üncü fıkrasıyla mezkûr kanunun 316 ila 320'nci maddeleri arasındaki suçlarla, 324, 331, 332, 333, 403 ve 404'üncü maddelerindeki suçları ayrıksı tutmuştur. Bahsedilen maddelerdeki suçlar milli tekerrür sistemine istisna teşkil ettiğinden 765 sayılı kanunun bu konuda karma bir sistem benimsediği söylenebilir¹²⁷.

2.7.5. Mecburi Tekerrür - İhtiyari Tekerrür

Yargıç, fail hakkında yürütülen yargılamada tekerrüre ilişkin uygulama bakımından takdir yetkisine sahipse yani tekerrür hükümlerinin tatbiki bakımından gerekli şartlar oluşmasına rağmen fail hakkında ilk kez suç işleyen bir suçlu gibi hüküm tesis edebiliyorsa ihtiyari tekerrür sisteminin kabul edildiği anlaşılmalıdır. Buna karşılık sabıka kaydında tekerrür hükümlerini uygulama şartları oluşmuş mahkûmiyet ilamı bulunan fail bakımından yargıca kanunlarca verilmiş bir takdir yetkisi yoksa mecburi tekerrür sisteminin kabul edildiği anlaşılmalıdır.¹²⁸

İç hukukumuzda bakacak olursak 765 sayılı TCK, 81'inci maddesiyle mecburi tekerrür sistemini kabul etmişti. Buna göre aynı türden yaptırımla karşılaşan fail bakımından yargıcın tercihen mükerrirliği uygulamaması söz konusu olamazdı. 5237 sayılı ve halen yürürlükteki kanuna göre 58'inci maddede yer alan düzenlemeyle mecburi tekerrür sistemi benimsenmişti¹²⁹. Hâkimin tekerrüre esas alınması için gerekli şartlar oluşan ilamın esasen yerinde bir karar olup olmadığı bakımından değerlendirme ve yerinde görmediği bir kararı tekerrüre esas almaktan vazgeçme yetkisi kural olarak yoktur. TCK'nın 58'inci maddesindeki şartları taşıyan ilamı tekerrüre esas alması gerekir¹³⁰.

¹²⁶ Erdal Yerdelen, *Türk Ceza Hukuku Yaptırımları ve İnfazı*, Adalet Yayınevi, Ankara, Ocak 2021, s.300.

¹²⁷ Üzülmüş, *Türk Hukukunda Tekerrür*, s.21.

¹²⁸ Celal Hakan Kan, "Türk Hukukunda Mükerrirlere Özgü İnfaz Rejimi", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Yıl 2015, C. 10, S. 3, 255 - 276, 01.12.2015, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/oguiibf/issue/56480/785211>, (Erişim: 22.96.2022) s.313.

¹²⁹ Üzülmüş, *Türk Hukukunda Tekerrür*, s.22.

¹³⁰ Hasan Tahsin Gökcan ve Mustafa Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, C. 2, Adalet Yayınevi, Birinci Baskı, Ankara, Mart 2021, s.2100.

3. TÜRK CEZA KANUNUNDA VE VERGİ USUL KANUNUNDA TEKERRÜR

3.1. TCK'da Tekerrürün Şartları

3.1.1. Sanık Hakkında Verilen Bir Mahkûmiyet Hükümünün Bulunması

Halen yürürlükte bulunan 5237 sayılı kanununun 58'inci maddesinde düzenlenen tekerrür hükmünün sanık aleyhine uygulanabilmesi için başlıca koşul, sanığın yargılandığı suçun işleniş tarihinden önce işlediği bir suçtan mahkûmiyetine karar verilmiş ve bu kararın kesinleşmiş olmasıdır¹³¹.

Mezkûr maddenin ilk iki fıkrasının lafzına bakıldığında sanığın daha önce işlediği bir suçtan ötürü aldığı mahkûmiyetin hapis veya adli para cezası olması sanığın mükerrirliğine karar verilebilmesi için kural olarak yeterlidir. Konunun adli para cezasına ilişkin ayrıksı hallerine değinilecektir.

Kanuna göre sanığın daha önce almış olduğu cezanın akabinde tekrar suç işlemesi halinde, hakkında tekerrür hükümleri uygulanabilmesi için ilgili cezanın kanun yoluna gidilmeksizin yahut kanun yolu incelemesinden geçmek suretiyle kesinleşmesi gerekmektedir. Buna karşılık bu cezanın yerine getirilmiş olması şart değildir.

Sanık hakkında daha önce bir güvenlik tedbirine hükmedilmiş ise sonradan işlediği suç bakımından yapılan yargılamada geçmişteki güvenlik tedbiri sebebiyle tekerrür hükümlerinin uygulanması mümkün değildir. Yine sanık işlediği bir suçtan ötürü belirlenen kısa süreli hapis cezasının mezkûr yasanın 50'inci maddesindeki tedbirlerden birine çevrilmesi halinde de bu tedbir sebebiyle daha sonra işlediği bir suçta mükerrir sayılamayacaktır¹³².

3.1.1.1. 7242 Sayılı Yasa ve Kesin Nitelikteki Adli Para Cezaları İle İlgili Durum

14.04.2020 kabul, 15.04.2020 yayım tarihli 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 17'inci maddesi ile 5271 sayılı CMK'nın istinaf başlıklı 272'inci maddesinde değişiklik getirmiştir.

¹³¹ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.927.

¹³² Zafer, *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m.1-75*, s.797.

Tekerrüre ilişkin yasal düzenlemeler kanun sistematığına uygun şekilde 5237 sayılı ceza kanunu ve 5275 sayılı infaz kanununda yer almaktayken, 7242 sayılı yasa ile 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK), yasa yoluna ilişkin 272'nci maddesinin 3'üncü fıkrasına eklenen son cümle ile kesin nitelikteki hükümlerin tekerrüre esas alınamayacağı düzenleme altına alınmıştır¹³³.

Mezkûr yasa değişikliğine yapılacak ilk eleştiri ceza yargılamasına ilişkin usul kurallarını belirlemek üzere tanzim edilen bir kanunda tekerrüre ilişkin bir düzenlemeye ek bir cümle ile yer verilmiş olmasıdır. Yine ilgili düzenlemenin yasa yolu aşamasıyla ilgisi bulunmayan istinaf isimli ikinci bölümünde yer bulması kanun sistematığına uymamaktadır. Yasal düzenlemelerin hukukçuların kolay şekilde ve mantığa uygun bir metotla erişebilecekleri bir tasnif içerisinde yer bulması doktrin ve uygulamaya katkı sağlayacaktır.

Diğer bir eleştiri, bahsedilen ek cümlenin, 272'inci madde ile genel manada barındırdığı mantıksal uyumsuzluktur. Buna yol açan sebep ise kanaatimizce yasa düzenlemesinde kullanılan özensiz dildir. Maddeye göre hapisten çevrili olanlar ayrıksı olmak üzere neticeten hükmedilen üç bin Türk Lirası dâhil adlî para cezasına dair mahkûmiyet hükümlerine, yasadaki karşılığı üst sınır olarak beş yüz günü geçmeyen adlî para cezası olan suçlar bakımından verilen beraat hükümlerine, yasalarca kesin olduğu belirlenen hükümlere karşı istinaf yasa yoluna gidilemez. Görüldüğü üzere maddede gerek beraat gerekse mahkûmiyet kararları bakımından bir sayma yoluna gidilerek bahsedilen hükümlerin kesin olduğu vurgulanmıştır. 7242 sayılı yasa ile eklenen son cümlede de bu sayılan hükümlerin hemen ardından ve hepsini kast eder şekilde bu suretle verilen hükümlerin tekerrüre esas kabul edilemeyeceği belirtilmiştir. Hâlbuki tekerrüre ilişkin yasal düzenlemenin 5237 sayılı temel ceza kanununda yer bulması gerekirdi. 5271 sayılı usul kanununda yer alan bu düzenlemeye beraat kararlarını da sayan bir maddenin ardına ilâştirilmek yerine hiç değilse ayrı bir fıkrada yer verilebilirdi.

Yine kesin nitelikteki adli para cezalarının tekerrüre esas kabul edilmemesinin failer arasında bir adaletsizliğe yol açabileceği göz ardı edilmemelidir. Bir ceza dava dosyasında fail hakkında silahla kasten basit yaralama suçundan yapılan yargılamada seçimlik ceza olarak adli para cezası tercih edildiğini ve TCK'nın 86/2 ve 86/3-e

¹³³ Zafer, *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m.1-75*, s.801.

maddeleri ile takdiri indirim maddesi uygulandığını farz edelim. Bu şekilde belirlenen 150 gün karşılığı adli para cezası TCK'nın 52'inci maddesi ile failin sosyal ekonomik durumu sebebiyle günlüğü 20 TL'den hesap edilerek sanık hakkında 3.000,00 TL adli para cezasına hükmedildiğinde söz konusu ceza, 7242 sayılı yasa uyarınca yapılan değişiklik sebebiyle daha sonra işlenecek bir suç bakımından tekerrüre esas teşkil etmeyecektir¹³⁴. Buna karşılık aynı suçtan yargılanan başka bir failin 150 gün karşılığı adli para cezası sosyal ekonomik durumu sebebiyle günlüğü örnek minvalinde 40 TL'den hesap edildiğinde kesinlik sınırının üzerinde kalacak ve tekerrüre esas teşkil edecektir. Böylece gelir durumu daha iyi olması sebebiyle aynı eylem daha fazla bir ceza ile karşılanacak aynı zamanda da bu ceza sonraki bir suçta tekerrüre esas teşkil edecektir. Başka bir açıdan bakıldığında, yargıcın aynı eylem sebebiyle seçimlik cezalardan hapis cezasını tercih ettiği bir örnekte fail aynı sevk maddeleri uyarınca alt sınırdan yapılacak bir uygulama ile 5 ay hapis cezası alması durumunda bu ceza tekerrüre esas teşkil edecektir.

Kesin nitelikteki adli para cezaları olağan kanun yoluna tabi olmaması ve yargısal denetimden geçmemesi birçok problemi beraberinde getirmektedir. Denetime tabi olmayan bir mahkûmiyet, erteli cezanın TCK'nın 51'inci maddesine göre infazına, açıklanması geri bırakılan hükmün CMK'nın 231/11'inci maddesine göre açıklanmasına sebep olabilmektedir. Kasıtlı suçtan verilen adli para cezaları CMK'nın 231'inci ve TCK'nın 51'inci maddeleri bakımından sonuç doğurmaya elverişli iken, taraf olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ek 7 numaralı protokolü ve genel hukuk kaidelerine aykırı olarak yasa yolu kapalıdır. Yasa yolu kapalı bir cezanın tekerrüre esas kabul edilmesi açıkçası hakkaniyetsiz sonuçlara yol açabilecektir. 7242 sayılı yasa ile getirilen mezkûr düzenlemenin bu açıdan yerinde olduğu söylenebilir.

Örnek olması bakımından TCK'nın 203'üncü maddesinde düzenlenen mühür bozma suçunu işleyen kişiye alt sınırdan olmak, takdiri indirim uygulamak ve günlüğü 20,00 TL'den hesap edilmek suretiyle 150 gün karşılığı adli para cezası olan 3.000,00 TL verildiğinde güncel kesinlik tarifesi uyarınca bu cezaya karşı yasa yolu kapalıdır. 7242 sayılı düzenlemeyle getirilen değişiklik öncesi bu ceza tekerrüre esas alınabilmekteydi. Ancak mühür bozma suçunda suçtan zarar gören sıfatını haiz

¹³⁴ Osman Atalay, 7242 Sayılı Yeni İnfaz Yasasının Getirdikleri, 15. Türk Ceza Hukuku Günleri, 31 Mayıs-1 Haziran 2020, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı-Tebliğler, <https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=15.-tchg-teblig%CC%86ler-.pdf>, (Erişim: 06.06.2022), s.163.

elektrik şirketinin özelleştirilmesinden sonra işlenen mühür bozma suçlarında suçun unsurlarının oluşmadığından bahisle yerleşik Yargıtay uygulamasına göre sanığın CMK 223/2-a maddesi uyarınca beraati gerekmektedir. Yasa yolu incelemesinden geçen dosyalarda fail hakkında beraat kararı verilmekteyken, yasa yolu kapalı olduğu kendisine tefhim veya tebliğ edilen sanık yasa yoluna gitmemekte ve bu ceza sebebiyle bir de sonraki bir suçta mükerrir olma tehlikesiyle karşılaşmaktaydı.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı kapsamındaki denetim süresi içerisinde işlenen suçlar sebebiyle verilen kesin nitelikteki adli para cezalarının hükmün açıklanmasına esas kabul edilip edilmeyeceği hususunda farklı görüşleri içeren yüksek yargı kararları vardır.¹³⁵ Kesin nitelikteki adli para cezasının evvelki bir

¹³⁵ *Yargıtay 2.CD'nin 25/11/2020 Tarih, 2020/14106E-2020/13670K sayılı kararı:* "Sanık hakkında daha önce hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına dair karar verildikten sonra denetim süresi içinde işlediği kasıtlı suçtan dolayı hükmedilen kesin nitelikteki adli para cezasının, hükmün açıklanmasına esas oluşturmayacağına dair tebliğnamedeki bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir."

Yargıtay 11.CD'nin 22/11/2018 Tarih, 2017/3078E-2018/9377K sayılı kararı ve muhalefet şerhleri: "Sanık hakkında CMK'nin 231. maddesi gereğince verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kesinleşmesinden sonra, deneme süresi içinde kasıtlı suç işlemesi nedeniyle duruşma açılarak "açıklanması geri bırakılan hükmün açıklanması" durumunda, Yargıtay incelemesine tabi olan ve kesinleşmesi halinde infaza verilecek hükmün, açıklanan hüküm olması karşısında; CMK'nin 230 ve 223. maddeleri gereğince kararın dayandığı tüm kanıtların, bu kanıtlara göre ulaşılan sonuçların, iddia, savunma, tanık anlatımları ve dosyadaki diğer belgelere ilişkin değerlendirmeler ile sanığın eylemlerinin ve yüklenen suçların unsurlarının nelerden ibaret olduğunun, hangi gerekçeyle hangi delillere üstünlük tanındığının açık olarak gerekçeye yansıtılması ve bu şekilde cezanın şahsileştirilmesi gerekirken; açıklanan ilkelere uyulmadan, önceki karara yollama yapılmak suretiyle Anayasa'nın 141. ve 5271 sayılı CMK'nin 34 ve 230. maddelerine aykırı davranılarak hükmün gerekçesiz bırakılması, Yasaya aykırı, sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde olduğundan, diğer yönleri incelenmeksizin hükmün bu sebepten dolayı 5320 sayılı Kanununun 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken 1412 sayılı CMUK'nin 321. maddesi uyarınca BOZULMASINA, Başkan Vekili Ali Kınacı'nın karşı oyu ve oy çokluğu, Üye Mehmet Reşat Koparan'ın değişik gerekçesiyle 22.11.2018 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY GEREKÇESİ

...Dairemizin 22.11.2018 tarih, 2017/3078 Es, 2018/9377 Kr sayılı (Hükmün açıklama koşullarının bulunduğu dair) çoğunluk görüşüne aşağıdaki sebepten katılmıyorum.

Sanığın 5237 TCK'nin 204/1, 62/1, 53/1. maddeleri gereğince 1 Yıl 8 Ay hapis cezası ile (3 kez) cezalandırılmasına dair Hükmün Açıklanması suretiyle kurulan Tarsus 1. Asliye Ceza Mahkemesinin 29/09/2014 tarih 2013/621 Es 2014/567 Kr sayılı kararı usul ve yasaya aykırıdır.

Sanık hakkında aynı mahkemece 18/02/2011 tarih 2009/794 Es- 2011/104 Kr sayılı TCK'nin 204/1, 62/1, 53/1. maddelerine göre verilen 1 yıl 8 ay hapis cezası ile (3 kez) cezalandırılmasına ilişkin hükmün CMK'nin 231/6 ve devamı maddeleri uyarınca açıklanmasının geri bırakıldığı anlaşılmaktadır.

Deneme devresi içinde sanık hakkında Tarsus 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 13/06/2013 tarih 2013/104 Es, 2013/737 Kr sayılı ile 5237 sayılı TCK'nin 125/1,4, 43/1, 62/1, 52/2. maddeleri uyarınca doğrudan 2.180 TL APC ile ve yine aynı yasanın 106/1-2. cümlesi ve 43/2, 62/1, 52/2. maddesi uyarınca doğrudan 600 TL APC ile cezalandırılmasına ilişkin kesin olarak verilen hükümlere istinaden ilgili mahkemesine ihbarda bulunulduğu görülmüştür.

Ceza Muhakemesi Hukukunda kesin olduğu belirtilen hükümler ancak kendi kesinlik sınırları içinde (daha doğru bir ifadeyle sadece ve sadece kesin sonuç adli para cezası ile sınırlı olarak) infazı kabildir. Kesin hükme kendisinden daha ağır (somut olayda hürriyeti bağlayıcı ceza) bir başka hükmün infazına yol açacak şekilde bir sonuç yüklenemez.

hükmü açıklattığı örnekte, açıklanan hüküm sebebiyle fail bir sonraki suçta tekrür hükümleriyle karşılaşabilecektir.

Anılan yasal düzenleme yapılmadan evvel kesin nitelikteki adli para cezalarının tekrüre esas alınıp alınmayacağıyla ilgili çelişik yargı kararları vardı. Yeknesak olmayan bu uygulama sebebiyle sanıklar bakımından hak ihlalinin gerçekleştiği düşüncesindeyiz. Anayasa Mahkemesi'nin 14/10/2020 tarih, 2019/21896 başvuru sayılı kararına¹³⁶ göre de yargı mercilerince farklı uygulamaların giderilmesi amacıyla içtihatların birleştirilmesi kararları verilmelidir.

Adli para cezalarının kesin olması ve tekrüre esas kabul edilmesi noktasında 7242 sayılı yasa değişikliği öncesinde yıllara göre de değişkenlik gösteren bir uygulama olduğunu söylemiştik. Karar tarihi 01.06.2005 tarihinden önce olan suçlarda hapisten çevrilen adli para cezaları, 647 sayılı kanunun 4/5 maddesinin 07.12.1988 tarih ve 3506 sayılı kanunun 6. Maddesi ile yapılan değişiklikten dolayı miktarına bakılmaksızın kesin nitelikte değildi. Bu cezalar tekrüre nitelikteydi. 01.12.1992 tarihinde yürürlüğe giren 18.11.1992 tarih ve 3842 sayılı yasanın 28. Maddesi ile değişik CMUK 305/1 maddesi gereği (önceden 2 milyon TL sonradan yapılan

Çünkü kesin olarak verilen kararların olağan yargı yolu içinde temyiz incelenmesine konu edilmesi mümkün değildir. Ancak şartların varlığı halinde kanun yararına bozma suretiyle hukuka aykırılığın giderilmesi mümkündür. Dolayısıyla etkin bir yargısal denetime tabi olmayan kesin hükümlerin hükmün açıklanmasına dayanak alınması mümkün değildir. Bu durum iç hukukumuzun bir parçası olan İnsan Hakları ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Avrupa Sözleşmesinin 6/2. maddesine güvence altına alınan Masumiyet Karinesinin ihlali niteliğindedir.

Bu sebeplerle anılan mahkeme kararının öncelikle (hükmün açıklanmasının koşullarının bulunmadığı sebebine dayalı olarak) bozulması gerektiği düşüncesiyle sayın çoğunluğun bozma gerekçesine katılmıyorum. 22.11.2018”

¹³⁶ “Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut olaylarda ihlalin aynı hukuki nedene dayalı olarak benzer konumdaki kişiler tarafından açılan davalarda aradan geçen uzun zamana rağmen Yargıtay daireleri arasındaki görüş farkının ortadan kaldırılıp uygulama birliğinin sağlanmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlal, başvurucuların aynı anda iki farklı yorumu yürürlükte bulunan ve bu nedenle belirlilik kriterini taşımayan bir hukuk kuralına tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır.

32. Anayasa Mahkemesince yapılan ihlal tespitinin derece mahkemesi kararının sonucuna yönelik olmadığını ve derece mahkemesince varılan sonuçtan bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Aksi durum, yani ihlalin giderim şekli olarak yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi, bu yorumlardan birine üstünlük tanınarak taraflardan bir lehine tercihte bulunulması anlamına gelebilecektir. Bu da var olan ihlali gidermeyeceği gibi derece mahkemesinde görülen uyuşmazlığın diğer tarafı aleyhine yeni ihlallerin doğmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla somut olayda, yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden başvurucular lehine uygun bir tazminata hükmedilmesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.”

değişiklikle 2.000,00 Türk Lirası) 2.000,00 Türk Lirası (dâhil) ve altındaki doğrudan para cezaları kesindi ve tekerrüre esas nitelikte değildi.¹³⁷

Karar tarihi 01.06.2005 tarihinden sonra olan suçlarda 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50/5 maddesi gereği ve 21.07.2004 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 14.07.2004 tarih ve 5219 sayılı kanunun 3-B maddesi ile değişik 1412 sayılı CMUK 305/1 maddesi gereği 2.000,00 Türk Lirası (dâhil) ve altındaki para cezaları ister hapisten çevrilme ister doğrudan olsun kesindi. Bu cezalar tekerrüre esas alınmazdı. Ancak uyarılama sonucunda eski 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 647 sayılı yasanın 4. Maddesi uygulanarak hapisten çevrili para cezası verilmiş ise, bu ceza 2.000,00 Türk lirasının altında olsa bile kesin değildi ve tekerrüre esas nitelikteydi.¹³⁸

Karar tarihi 7.10.2010 ile 14.04.2011 tarihleri arasında olan suçlar açısından, Anayasa Mahkemesi'nin 23.07.2009 tarih 2006/65 2009/114 sayılı iptal kararlarının yürürlük tarihi olan 7.10.2014 ile 6217 sayılı Kanunun 26'ncı maddesi ile getirilen değişikliğin yürürlük tarihi olan 14.04.2011 arasında Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği hapisten çevrilen adli para cezaları veya doğrudan verilen adli para cezaları kesin değildi ve tekerrüre esas alınabiliyordu.

Karar tarihi 14.04.2011 tarihinden sonra olan suçlarda 6217 sayılı kanunun 26'nci yapılan değişiklik ile 5320 sayılı Kanuna eklenen geçici 2'nci maddesi ile Bölge Adliye Mahkemeleri faaliyete geçinceye kadar hapis cezasından çevrilenler hariç olmak üzere sonuç olarak belirlenen 3.000,00 TL (dâhil) ve altındaki adli para cezalarına ilişkin mahkûmiyet hükümleri kesindir. Bu cezalar tekerrüre esas nitelikte değildi.¹³⁹

Karar tarihi 20.07.2016 tarihinden sonra olan suçlarda istinaf mahkemelerinin yürürlüğe girmesi ile 20.07.2016 tarihinden sonra doğrudan verilen 3.000,00 Türk Lirası adli para cezaları kesin niteliktedir. 7242 sayılı yasa ile değişik CMK'nın 272'nci maddesi uyarınca kesin nitelikteki bu tür mahkûmiyetler tekerrüre esas alınmaz.

¹³⁷ Yargıtay 4. CD'nin 21/02/2022Tatih, 2021/32445E-2022/5313K sayılı kararı ve muhalefet şerhi.

¹³⁸ Yargıtay 6. CD'nin 19/01/2022 Tarih ve 2021/5725E-2022/335K sayılı kararı.

¹³⁹ Yargıtay 8.CD'nin 12.05.2022 Tarih ve 2019/8394E- 2022/7081K sayılı kararı.

3.1.1.2. Yasa Değişikliği ve Zaman Bakımından Uygulama Kuralları

Zaman bakımından uygulamaya ilişkin üç temel ilke bulunmaktadır. Bunlar geriye yürüme, ileriye yürüme ve hemen uygulama olarak sayılabilir¹⁴⁰. Hemen uygulama, yürürlüğe giren bir kanun hükmünün yürürlükte bulunduğu süre içinde gerçekleşen tüm eylem ve olaylar hakkında uygulanmasıdır¹⁴¹. Geriye yürüme, kanunun yürürlüğe girmeden önce işlenmiş fiillere uygulanabilmesi demektir¹⁴². İleriye yürüme ise, yürürlükten kaldırılan kanun hükmünün sonraki fiillere uygulanmasına devam olunmasını ifade eder¹⁴³.

İnfaz hukuku kuralları bakımından geçerli kural, derhal uygulamadır. TCK'nın 7'nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca bu kurala hapis cezasının ertelenmesi koşullu salıverilme ve tekerrüle ilgili istisna getirilmiştir. TCK'nın erteleme, koşullu salıverilme ve tekerrüle ilişkin maddelerinin somut olayda zaman bakımından uygulanmaları değerlendirilirken, lehe aleyhe değerlendirmesi yapılacak ve lehe yasa hükmü tespit edilerek uygulanacaktır¹⁴⁴.

5252 sayılı kanunun 9/3'üncü maddesine göre "Lehe olan hüküm önceki ve sonraki kanunların ilgili bütün hükümleri olayı uygulanarak ortaya çıkan sonuçların birbirleri ile karşılaştırılması suretiyle belirlenir." Bu kural lehe – aleyhe değerlendirmesi yapacak olan uygulayıcılara yol gösterici niteliktedir. Anılan hükme göre önceki ve sonraki kanun hükümleri kül halinde uygulanacak, elde edilen sonuçlar mukayese edilecek ve lehe kanun hükmünün hangisi olduğu konusunda bir sonuca ulaşılabacaktır¹⁴⁵.

İnfaz rejimine ilişkin kuralların hemen uygulanması temel kural; erteleme, koşullu salıverilme veya tekerrüle ilişkin kuralların ise önceki ve sonraki düzenlemeler arasından lehe kanunun tespit edilerek uygulanması istisnai kuraldır¹⁴⁶. Bu açıdan kesin nitelikteki adli para cezalarının, 7242 sayılı yasanın 17'nci maddesi ve CMK'nın

¹⁴⁰ M. Kerem Osmanoğlu, "Ceza Hukukunda Geriye Yürüme Yasağı", *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Yıl 2010, C. XIV, S. 3-4, 89 - 116, s.91.

¹⁴¹ Cumhur Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku I*, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 12.Bası, Seçkin, Ankara, Eylül 2021, s.40.

¹⁴² Hüsnü Aldemir, *Karşılaştırmalı TCK, CMK, CGİK - TCK Madde Tahlilleri*, Adalet Yayınevi, Ankara, Mayıs 2017, s.678.

¹⁴³ Veli Özer Özbek, *İnfaz Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 15.Baskı, Seçkin, Ankara, Şubat 2022, s.62.

¹⁴⁴ Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.61

¹⁴⁵ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.145.

¹⁴⁶ Fatih Yurtlu vd., *Ceza Genel Hukuku Temel Hukuk Dizisi*, ed. İzzet Özgenç, İlhan Üzülmöz, 4. Baskı, Seçkin, Ankara, Ekim 2021, s.34.

272/3'üncü maddesi uyarınca artık tekerrüre esas alınamayacağına dair değişiklik hükümlünün lehinedir. Hakkında kesin nitelikteki adli para cezası sebebiyle tekerrür hükümleri uygulanan hükümlü bakımından talep üzerine yazılacak bir ek karar ile TCK'nın 58'inci maddesine ilişkin oluşturulan hüküm fıkrasının iptaline, varsa şartları taşıyan başka bir ilamın tekerrüre esas alınmasına karar verilmelidir. Böyle bir ilam yok ise tekerrüre ilişkin infaz evrakları geri istenmelidir.

3.1.1.3. Uzlaştırma Müessesesinin Tekerrüre Etkisi

5271 Sayılı CMK'nın 253'üncü maddesi uzlaştırma müessesini düzenleme altına almıştır. Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından biri olan bu müessese, sürecin olumlu neticelenmesi halinde cezalandırma bakımından devlet – birey ilişkisini sona erdirmesinden ötürü maddi ceza hukukunu; ilgili yasal düzenlemelere usul kanununda yer verilmesinden ötürü ceza muhakemesi hukukunu ilgilendirir¹⁴⁷.

Bu müessesenin tekerrürle ilgisi bakımından söylemek gerekir ki, sanığın adli sicil sabıka kaydında yer alan ve tekerrüre esas alınabilecek özellikteki ilama konu suç, uzlaştırmaya tabi hale geldiyse kovuşturma aşamasında mahkeme, bu ilam bakımından ilgili mahkemece uzlaştırma usulü bakımından değerlendirme yapılmasını bekleyecektir. Diğer bir yöntem olarak makul sürede yargılanma ilkesi dikkate alınarak, mahkemece ilgili ilam tekerrüre esas alınacak ancak uzlaştırma hükümleri ve dolayısıyla infaz rejimi infaz aşamasında değerlendirilecektir¹⁴⁸.

¹⁴⁷ Yağmur Temiz Gül, *Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları*, 2.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Nisan 2021, s.69.

¹⁴⁸ Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 6. CD'nin 17/12/2021 Tarih ve Esas No:2020/2264-Karar No:2021/3241 sayılı kararı: "Mahkemece sanık hakkında ikinci kez mükerrirlere özgü infaz rejiminin uygulanmasına karar verilmiş ise de, tekerrüre esas alınan Zile Asliye Ceza Mahkemesinin 2016/381 Esas ve 2017/20 Karar sayılı ilamında da uygulanan mükerrirliğe konu Zile (Kapatılan) Sulh Ceza Mahkemesinin 24/02/2011 tarih 2011/2 Esas 2011/76 Karar sayılı ilamının, TCK'nun 106/1-1. cümlesinde düzenlenen tehdit suçuna ilişkin bulunduğu; ancak bu suçun hüküm tarihinden sonra Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanunun 34. maddesiyle değişik CMK'nun 253/1. maddesi uyarınca "uzlaşma" kapsamına alındığının anlaşılması karşısında; TCK'nun 7/2. maddesi uyarınca; "Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur." hükmü de gözetilerek 6763 sayılı Kanunun 35. maddesi ile değişik CMK'nun 254. maddesi uyarınca aynı Kanunun 253. maddesinde belirtilen esas ve usûle göre tehdit suçuna ilişkin ilamla ilgili uyarılama yargılaması yapılarak uzlaştırma işlemleri yerine getirildikten sonra sonucuna göre, sanık hakkında anılan ilam esas alınarak TCK'nun 58. maddesi gereğince ikinci kez mükerrirlik hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı hususunda hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesinin infaz aşamasında gözetilmesi mümkün olduğu kabul edilmiştir... ceza miktarına, kararın usul ve yasaya aykırı olduğuna yönelen ve yerinde görülmemeyen İSTİNAF BAŞVURUSUNUN CMK'nun 280/1-a maddesi uyarınca ESASTAN REDDİNE"

Mahkemesince bir mahkûmiyet kararı verilmiş ve karar kesinleşmiş fakat infaz aşamasında tekerrüre esas alınan ilam bakımından uzlaştırma hükümlerinin hükümlü lehine olduğu anlaşılmış ise mükerrirlere özgü infaz rejimine dair infaz evrakları geri istenecek ve infaz yalnızca TCK'nın 58'inci maddesi açısından durdurulacaktır. Uzlaştırma raporu dosyaya sunulduktan sonra verilecek karar ile değerlendirme yapılacaktır. Eğer uzlaştırma raporunda uzlaşmanın sağlandığı belirtilir ise infaz artık mükerrirlere özgü olarak çektirilmeyecektir. Ancak uzlaştırma olumsuz neticelenir ise infaza mükerrirlere özgü infaz rejimine göre kaldığı yerden devam edilecektir.

Tekerrüre esas nitelikteki ilama konu suç TCK'nın 253'üncü maddesinde 24/11/2016 tarihinde yapılan değişiklikten önce de uzlaştırmaya tabi ise yeniden uzlaştırma hükümlerinin değerlendirilip değerlendirilmeyeceği hususunda yargı kararlarına yer verme gereği duyulmuştur. Bu hususta bazı Yargıtay ceza dairelerinden başta çelişik kararlar çıkmış idi. Söz konusu kararlar uzlaştırmanın artık ilgili yasa değişikliği sebebiyle kurulan uzlaştırma büroları tarafından usul hükümleri uyarınca yeniden yerine getirilmesi gereğine dayanıyordu. Son dönemde çıkan yüksek yargı kararları ile bu hususta mevzuatımızla uyumlu şekilde içtihat değişikliğine gidilmiş ve önceden usul hükümlerine uygun olarak yerine getirilen uzlaştırmanın tekrarlanmayacağı kabul edilmiştir¹⁴⁹.

3.1.1.4. Ön Ödeme Müessesesinin Tekerrüre Etkisi

TCK'nın 75'inci maddesinde ön ödeme müessesesini düzenleme altına alınmıştır. Ön ödemeye tabi suçlarda fail soruşturma giderleri ile birlikte Cumhuriyet savcılığınca yapılacak tebliğ ve ihtar üzerine on gün içinde mal müdürlüğüne ya da defterdarlığa ödeme yaptığı takdirde hakkında kamu davası açılmayacak ve kovuşturmaya yer olmadığına karar verilecektir¹⁵⁰.

Sanığın adli sicil sabıka kaydında yer alan ve tekerrüre esas alınabilecek özellikteki ilama konu suç, sonradan ön ödemeye tabi hale geldiyse kovuşturma aşamasında mahkeme, bu ilam bakımından ilgili mahkemece ön ödeme maddesi bakımından değerlendirme yapılmasını bekleyecektir. Yapılan ön ödeme önerisi üzerine sanık hakkında düşme kararı verilirse bu ilam artık tekerrüre esas

¹⁴⁹ Yargıtay 2.CD'nin 22.02.2022 Tarih ve 2020/32794E-2022/2775K sayılı kararı.

¹⁵⁰ Temiz Gül, *Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları*, s.219.

alınamayacaktır¹⁵¹. Mahkemesince esas hakkında bir karar verildiyse ön ödemeye ilişkin olarak yapılan yasa değişikliği dolayısıyla yasa yolu aşamasında istinaf mercii tarafından tekerrüre ilişkin hüküm fıkrasında sanık lehine düzeltme yapılabilecektir. Kesinleşen ilamlarda ise uyarılama yoluna gidilerek ön ödeme sonucu kamu davasının düşmesine karar verirse TCK'nın 58'inci maddesi uyarınca mükerrirlere özgü infaz rejiminin tatbikine dair infaz evrakları geri istenecektir.

Cumhuriyet savcılığınca TCK'nın 75'inci maddesi kapsamına giren suç nedeniyle ön ödeme ihtararı yapılmadan dava açılması halinde yine ön ödeme usulünün denemesi gerekecektir. Bu sebeple mahkemece sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurulması ihtimalinde tekerrüre esas alınacak özellikteki ilamın ön ödemeye tabi olduğu fark edilir ise, ilgili mahkemeye müzekkere yazılarak ön ödeme usulünün denemesi neticesinde ulaşılabilecek sonucun bildirilmesi istenecektir. Eğer ön ödeme ihtararı üzerine sanık tarafından ödeme yapılır ve düşme kararı verildiyse bu ilam artık tekerrüre esas alınamayacaktır.¹⁵²

3.1.1.5. Yasa Değişikliği İle Fiilin Artık Suç Teşkil Etmemesi

Kanun koyucu eğer bir fiili artık suç olmaktan çıkarttı ise mahkemece o suçtan sanık aleyhine verilmiş mahkûmiyet hükmü tekerrüre esas alınmamalıdır. Zira TCK'nın zaman bakımından uygulama başlıklı 7'inci maddesine göre işlendiği zaman diliminde yürürlükte olan kanuna göre suç sayılmayan bir eylemden dolayı kimseye ceza verilemez. Fail, suçu işledikten sonra yürürlüğe girmiş olan kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden ötürü cezalandırılmaz. Bunlara rağmen cezaya hükmedilmiş ise bu cezanın infazı ve hukuki neticeleri kendiliğinden ortadan kalkar¹⁵³.

Failin gerçekleştirme anında suç teşkil etmeyen eylemi, daha sonradan yürürlüğe giren bir kanun ile yaptırma tabi tutulamaz. Yine eylem tarihinden sonra yürürlüğe giren yasa ile artık suç oluşturmadığı anlaşılan eylem sebebiyle fail cezalandırılmaz¹⁵⁴. Örnek vermek gerekirse 765 sayılı TCK'ya konu olan zina eylemi

¹⁵¹ A. Caner Yenidünya, *Yargıtay Kararları Işığında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemi Olarak Önödeme Kurumu*, Legal Hukuk Dergisi, C. 11, S. 127, 2013, Legal Yayıncılık, İstanbul, Temmuz 2013, s.72.

¹⁵² Yargıtay 4.CD'nin 17/11/2020 Tarih ve 2016/18389E-2020/16585K sayılı kararı.

¹⁵³ Veli Özer Özbek, *İnfaz Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 14.Baskı, Seçkin, Ankara, Temmuz 2021, s.448.

¹⁵⁴ Hasan Tahsin Gökcan ve Mustafa Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, C. 1, Birinci Baskı, Adalet, Ankara, Mart 2021 s.160.

5237 sayılı TCK uyarınca suç teşkil etmez. Dolayısıyla zina eyleminden verilen mahkûmiyetler tekerrür hükümlerinin uygulanmasına sebebiyet vermez.

Tekerrüre esas alınan ilama konu eylemin, suç teşkil etmemesi halinde o ilam artık tekerrüre esas alınamayacaktır. Örnek vermek gerekirse Çalık Yedaş A.Ş'nin 29.12.2010 tarihinde özelleştirilmesinden sonra yapılan mühürleme işlemine rağmen, konulan mührü kaldıran veya konuluş amacına aykırı hareket eden kişinin eylemi suç teşkil etmeyecektir. CMK'nın 223/2-a maddesi uyarınca beraat kararı verilmesi gerekir. Bu sebeple 29.12.2010 tarihinden sonra işlendiği iddia edilen mühür bozma eyleminden failin mahkûmiyetine karar verilemez. Sanık hakkında mühür bozma suçundan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildi ve denetim süresinde tekrar kasıtlı bir suç işlemesi sebebiyle dosya tekrar ele alındı ise hükmün aynen açıklanmasına değil sanığın beraatine karar verilmelidir. Bu gerekliliğe rağmen hüküm açıklanmış ve mahkûmiyet kesinleşmiş ise daha sonra işlenen bir suçtan dolayı yürütülen yargılamada sanık aleyhine mühür bozma suçundan aldığı mahkûmiyet sebebiyle TCK'nın 58'inci madde hükmü tatbik edilmemelidir¹⁵⁵.

3.1.1.6. Af

TCK'nın 65'inci maddesinde düzenlenen af kurumunu genel ve özel olarak ikiye ayırabiliriz. Genel af durumunda kamu davası düşer ve hükmedilmiş olan cezalar tüm sonuçları ile ortadan kalkar¹⁵⁶. Özel affın söz konusu olduğu durumlarda ise; mahkûmiyet tüm sonuçlarıyla ortadan kalmaz. Ayrıca verilen hapis cezasının infaz kurumunda ifa edilmesine son verilebilir ya da bu süre kısaltılabilir ve para cezasına dönüştürülebilir¹⁵⁷.

Mahkûmiyetin genel affa uğraması halinde ilgili ilam artık tekerrüre esas alınamaz¹⁵⁸. Özel af durumunda, kesinleşmiş mahkûmiyet hükmünü tüm sonuçlarıyla ortadan kalkmayacağından özel affın, tekerrür kurumu üzerinde bir etkisi yoktur. Yani özel af, sanık hakkında verilen mahkûmiyet kararında önceden işlenen suç sebebiyle tekerrür hükümlerinin uygulanmasına engel olmaz¹⁵⁹.

¹⁵⁵ Yargıtay 11.CD'nin 02.12.2014 Tarih ve 2014/5436E- 2014/20644K sayılı kararı.

¹⁵⁶ Zafer, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.797.

¹⁵⁷ Akbulut, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.1043.

¹⁵⁸ Özbek, *İnfaz Hukuku*, s.425.

¹⁵⁹ Özbek, *İnfaz Hukuku*, s.447.

3.1.1.7. Zamanaşımı

Zamanaşımı genel ifadeyle devletin yasama işlevi ile ortaya koyduğu, uyulması mecburi ve yaptırıma tabi kuralları ihlal eden bireyler bakımından soruşturma ve kovuşturma yapma, cezalandırma ve bu cezayı infaz etme kabiliyetini yitirmesine sebep olabilecek hukuki durumun adıdır¹⁶⁰.

TCK'da zamanaşımı, ceza ve dava zamanaşımı olmak üzere iki temel şekilde düzenlenmiştir. Dava zamanaşımı kovuşturma aşaması, ceza zaman aşımı infaz aşamasıyla ilişkilidir. Dava zamanaşımı dolduğunda artık kovuşturma yapılamaz iken, ceza zaman aşımı dolduğunda hükmün infaz kabiliyeti ortadan kalkar¹⁶¹.

TCK'nın 66'ncı maddesinde dava zamanaşımı süreleri failin yaşı gözetilerek düzenleme altına alınmıştır. Fiili işlediği sırada 12-15 ve 15-18 yaş aralığında bulunanlarla 18 yaşından büyük olanlar bakımından farklı süreler belirlenmiştir. Fiili işlediği sırada on sekiz yaşından büyük olanlarda yasadaki yaptırımı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası olan suçlar bakımından otuz yıl, müebbet hapis cezası olan suçlar bakımından yirmi beş yıl, asgari yirmi yıl hapis cezası olan suçlar bakımından yirmi yıl, beş yıl ile yirmi yıl arasında hapis cezası olan suçlar bakımından on beş yıl, azami beş yıl hapis cezası yahut adli para cezası olan suçlar bakımından sekiz yıl geçmesiyle artık kovuşturma yapılamayacaktır. Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş ancak on beş yaşını doldurmamış kişilerde yasadaki yaptırım uyarınca bahsedilen sürelerin yarısının geçmesiyle, on beş yaşını doldurmuş ancak on sekiz yaşını doldurmamış kişilerde mezkûr sürelerin üçte ikisinin geçmesiyle artık kovuşturma yapılamayacaktır¹⁶².

Belirtilen sürelerin geçtiği sanık lehine bir durum olarak yargılama mercilerince bir talep aranmaksızın kendiliğinden tespit edilmeli ve dikkate alınmalıdır. İlk derece mahkemesi yahut yüksek yargı mercii, zamanaşımı mefhumunu re'sen gözetmek suretiyle düşme kararı verecektir¹⁶³.

¹⁶⁰ Ali Rıza Töngür ve Ekrem Çetintürk, *Ceza Hukuku Genel Hükmeler*, Birinci Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s.468.

¹⁶¹ Koca ve Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükmeler*, s.739.

¹⁶² Bahri Öztürk ve Mustafa Ruhan Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, TCK Değişikliklerine Göre Yenilenmiş 21.Baskı, Seçkin, Ankara, Ekim 2021, s.611.

¹⁶³ *Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararlarının Değerlendirilmesi* (2018-2019), ed. Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, Birinci Baskı, Seçkin, Ankara, 2020, s.243.

TCK'nın 68'inci maddesine bakıldığında ceza zamanaşımı sürelerinin, dava zamanaşımı sürelerinden daha uzun sürelerle belirlendiği anlaşılmaktadır. Yasa koyucunun bu tercihi, ceza zamanaşımına konu ilamın kesinleşmiş olması ve failin yasalara muhalefet ettiğinin kati olarak kabul edilmesiyle bağlantılıdır.

TCK'nın 68'inci maddesine göre fail hakkında verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası kırk yılın, müebbet hapis cezası otuz yılın, yirmi yıl ve daha uzun süreli hapis cezası yirmi dört yılın, beş yıldan yirmi yıla kadar süreli hapis cezası yirmi yılın, azami beş yıl kadar hapis ve adli para cezası on yılın geçmesiyle infaz edilemez hale gelir. Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş ancak on beş yaşını doldurmamış kişiler bakımından bu sürelerin yarısı; on beş yaşını doldurmuş ancak on sekiz yaşını doldurmamış kişiler bakımından bu sürelerin üçte ikisinin geçmesi cezayı infaz edilemez kılar¹⁶⁴.

Dava zamanaşımının değerlendirildiği hallerde esasen ortada esas hakkında verilmiş ve kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü mevcut değildir. Bu bakımdan dava zamanaşımı TCK'nın 58'inci maddesinin tatbiki açısından önem arz etmez¹⁶⁵.

Ceza zamanaşımı dolduğunda ilgili mahkûmiyet hükmü artık infaz kabiliyetini yitirir. Kabul ettiğimiz süreli tekerrür sistemine göre, önceden işlenen suçtan dolayı beş yıldan fazla süreyle hapis cezasına mahkûmiyet halinde bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren beş yıl, beş yıl veya daha az süreli hapis yahut adlî para cezasına mahkûmiyet halinde bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren üç yıl geçtikten sonra suç işleyen fail aleyhine TCK'nın 58'inci madde hükmü tatbik edilemez. Tekerrür hükümlerinin uygulanması için ilamın infazı şart değildir. İnfaz edilmemiş dolayısıyla ceza zamanaşımına uğramış bir hüküm de bizce tekerrüre esas alınabilecektir¹⁶⁶.

3.1.1.8. Şikâyete Tabi Suçlar

Suçların soruşturması kural olarak re'sen yapılacaktır. Ancak bazı suçlar bakımından soruşturma ve kovuşturma yapılması, geçerli bir şikâyetin varlığına bağlanmıştır. Şikâyete tabi bir suç söz konusu ise, ilgilinin şikâyetini TCK'nın 73'üncü maddesine göre belirlenen altı ay içerisinde yapması gerekir. Altı aylık süre ilgilinin şikâyete konu fiil ile faili bildiği yahut öğrendiği günden başlar. Şikâyette bulunan ilgilinin, fiili hukuken doğru nitelendirmesi şart değildir. Yargılama makamları,

¹⁶⁴ Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.788.

¹⁶⁵ Özbek, *İnfaz Hukuku*, s.448.

¹⁶⁶ Özbek, *İnfaz Hukuku*, s.474.

şikâyete konu eylemi ceza mevzuatı karşısında re' sen değerlendirecek ve hukuki nitelendirmesini yapacaktır¹⁶⁷.

Şikâyete tabi suçlarda müştekinin şikâyetten vazgeçmesi halinde soruşturma ve kovuşturmaya devam edilemez. Böyle bir durum gerçekleşirse soruşturma aşamasında kovuşturmaya yer olmadığı, kovuşturma aşamasında kamu davasının düşmesi kararlarının verilmesi gerekir. Hüküm kesinleştikten sonra müştekinin şikâyetin geri alması ise hükmün infaz kabiliyetine etki etmez. Örnek verecek olursak TCK'nın 86/2'nci maddesinde düzenlenen ve şikâyete tabi bir suç olan kasten yaralama suçunun müştekisi, mahkûmiyet hükmü kesinleştikten sonra şikâyetten vazgeçerse bu durum ceza hukuku anlamında bir sonuç doğurmaz¹⁶⁸. Hükümün kesinleşmesinden sonra müştekinin şikâyetten vazgeçmesi davayı düşürmez ve de ilgili ilamın sonradan işlenecek bir suçta tekerrüre esas alınmasına engel olmaz. Kanunun burada yasaların maddi menfaatler karşılığında kötüye kullanılmasının da önüne geçtiği söylenebilir.

Sanığın adli sicil sabıka kaydında yer alan ilama konu şikâyete tabi olmayan suçun, uzlaştırma ve ön ödeme konusunda değinildiği gibi yasa değişikliği ile sonradan şikâyete tabi tutulması halinde, ilgili mahkemeye uyarılama yargılaması yapılması hususunda bildirimde bulunmak ve gelecek neticeye göre TCK'nın 58'inci maddesine bakımından bir değerlendirme yapmak bizce yerinde olacaktır.

3.1.1.9. Tekerrür Bakımından Dikkate Alınmayacak Karar Çeşitleri

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması, ceza verilmesine yer olmadığı, güvenlik tedbiri, tazyik hapsi, disiplin hapsi ve idari para cezaları TCK'nın 58'inci maddesi uyarınca tekerrüre esas alınacak birer mahkûmiyet özelliği taşımazlar¹⁶⁹.

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması CMK'nın 231'inci maddesinde düzenleme altına alınmıştır. CMK'nın 223/1'inci maddesinde sayılan beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi hüküm niteliğinde iken hükümün açıklanmasının geri bırakılmasının hüküm değil karar niteliğinde olduğu söylenmelidir. Bu kararlar sanık hakkında verilen mahkûmiyet hükmü henüz açıklanmamıştır. Sanığın kendisi hakkında verilen belirlenen süresi içerisinde kasıtlı suç işlememesi ve yükümlülüklerine uygun

¹⁶⁷ Bahri Öztürk vd., *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, ed. Bahri Öztürk, Güncellenmiş 15.Baskı, Seçkin, Ankara, Eylül 2021, s.46.

¹⁶⁸ Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, s.182.

¹⁶⁹ Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, s.105

davranması koşuluyla talebi üzerine davanın düşmesine karar verilecektir. Aksi halde denetimin ihlali sebebiyle yapılacak ihbar sonrasında sanık hakkındaki ceza dava dosyası alınacak yeni esas sıra numarasına kayıtlı yargılamaya devam edilecektir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı bir mahkûmiyet hükmü niteliği taşımadığından sanık hakkında sonradan işlediği bir suç bakımından kurulacak hükümde TCK'nın 58'inci maddesindeki tekerrür hükümlerinin uygulanmasını gerektirmez¹⁷⁰.

Ancak sanık hakkında açıklanması geri bırakılan hükmün denetim ihlali sebebiyle açıklanmasına dair verilen kararın kesinleşme tarihinden sonra işlenecek suçlarda hükmün açıklanması suretiyle kurulan mahkûmiyet hükmü TCK'nın 58'inci maddesi kapsamında diğer şartları da varsa tekerrüre esas olabilecektir.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile neticelenen yargılamanın konusu suç bakımından yasa değişikliği olması durumunda sanık lehine değerlendirme yapılması gerekecektir. Bu kapsamda örnek verilecek olursa karşılıksız yararlanma suçundan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildikten sonra ihbar üzerine ceza dava dosyasını yeniden ele alan mahkeme 6352 sayılı yasanın geçici 2'nci maddesi yönünden değerlendirme yapacaktır. Abonelik esasına göre yararlanılabilen elektrik enerjisinin, suyun ve doğal gazın sahibinin rızası olmaksızın ve tüketim miktarının belirlenmesini engelleyecek şekilde tüketilmesi dolayısıyla 6352 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği 05.07.2012 günü itibarıyla hakkında kovuşturma yapılan veya kesinleşmiş olup olmadığına bakılmaksızın hakkında hüküm verilen kişinin, yürürlük tarihinden itibaren altı aylık süre içerisinde suçtan zarar görenin zararını tümünden gidermesi hâlinde hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir¹⁷¹. Önceden verilen ceza tüm sonuçlarıyla ortadan kalkar¹⁷².

Sanık hakkında açıklanması geri bırakılan hükmün, denetim süresinde kasıtlı suç işlenmesi ya da yükümlülükler aykırı hareket edilmesi sebebiyle açıklanması dolayısıyla tekerrüre esas almaya elverişli hale gelip gelmediği yönünden değerlendirilme yapılırken 6352 sayılı yasanın geçici 2'nci maddesi dikkate alınacak

¹⁷⁰ Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 19. Baskı, Beta, İstanbul, 2021, s.872.

¹⁷¹ Özen Kaya Göçmen, *6352 Sayılı Kanun'un Karşılıksız Yararlanma Suçuna Etkileri*, Ankara Barosu Dergisi, 2012, S. 3, <https://dergipark.org.tr/pub/abd/issue/33802/374333> (Erişim: 22.06.2022), s.477.

¹⁷² Akif Yıldırım, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması*, Birinci Baskı, Seçkin, Mayıs 2018, Ankara, s.467.

ve uyarılama yargılaması yapılacaktır. Ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verilirse ortada açıklanan bir mahkûmiyet hükmü bulunmadığından sanık hakkında sonradan işlediği bir suç sebebiyle adli sicil sabıka kaydında başkaca bir ilam yoksa tekerrür hükümlerini uygulanamayacaktır.

CMK'nın 223/3'üncü maddesi gereği sanık hakkında yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hali ya da geçici nedenlerin bulunması, yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi, meşru savunmada sınırın heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması, kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi hallerinde kusurunun bulunmaması dolayısıyla ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir. CMK'nın 223/4'üncü işlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen etkin pişmanlık, şahsî cezasızlık sebebinin varlığı, karşılıklı hakaret, işlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı dolayısıyla faile ceza verilmemesi hallerinde ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir¹⁷³. Hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilen sanık hakkında da bu karar kesinleştikten sonra işlenecek yeni bir suçta bu karar sebebiyle tekerrür hükümleri tatbik edilemeyecektir. Zira sanık hakkında mahkûmiyet hükmü verilmiş değildir¹⁷⁴.

Sanık hakkında evvelden verilen güvenlik tedbiri de tekerrüre esas alınamaz. TCK'ya göre güvenlik tedbiri bir tür yaptırım, güvenlik tedbiri içeren karar bir hükümdür. Ancak güvenlik tedbiri hapis ya da adli para cezasına mahkûmiyetle aynı hukuki nitelikte değildir. Güvenlik tedbirleri tekerrüre esas alınamaz¹⁷⁵.

İcra ve İflas Kanununda yaptırımı disiplin ya da tazyik hapsi olarak belirlenen eylemler ceza mevzuatımız karşısında suç olarak nitelendirilemez¹⁷⁶. Bunları suç kavramıyla değil disiplinsizlik eylemi kavramıyla ele alabiliriz¹⁷⁷.

Disiplin hapsi CMK'nın birinci bölüm birinci kısmındaki tanımlar başlıklı 2'inci maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre kısmî bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil dolayısıyla verilen ve seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, ön

¹⁷³ Derya Belgin Güneş, "Ceza Mahkemesi Tarafından Ceza Verilmesine Yer Olmadığına İlişkin Kararın Hukuk Mahkemesi Kararlarına Tesiri", *İstanbul Hukuk Mecmuası*, Yıl 2019, C. 77, S. 1, 185 - 216, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ihm/issue/47190/594080>, (Erişim: 22.06.2022), s.188.

¹⁷⁴ Yargıtay (Kapatılan) 23.CD'nin 12/04/2016 Tarih ve 2015/15065E- 2016/4473K sayılı kararı

¹⁷⁵ Koca ve Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.681.

¹⁷⁶ Mahmut Coşkun, *İcra-İflas Suçları Disiplinsizlik Eylemleri ve Yargılama Usulü*, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 7.Baskı, Seçkin, Ankara, 2021, s. 595.

¹⁷⁷ Coşkun, *İcra-İflas Suçları Disiplinsizlik Eylemleri ve Yargılama Usulü*, s. 269.

ödeme uygulanamayan, tekerrüre esas olmayan, şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen ve adlî sicil kayıtlarına geçirilmeyen hapis disiplin hapsidir. Disiplin hapsiyle, kamusal faaliyetin sürdürülebilmesinin temin edilebilmesi için kişilerin bu faaliyeti sekteye uğraticı davranışlarına kamu gücüyle ve hâkim kararıyla son verilmesi sağlanır. Kısmi düzeni korumak ve kamusal faaliyetlerin devamına engel olucu nitelikteki davranışları yaptırıma tabi tutmak maksatlı bu hapsin muhatapları örneğin duruşma düzenini bozan kişiler olabilir. Bu sebeple verilen bir disiplin hapsi niteliği gereği derhal infaz edilmelidir. CMK'nın 60'ıncı maddesine göre yasal bir sebep olmaksızın tanıklıktan veya yeminden çekinen tanık hakkında yemininin veya tanıklığının gerçekleştirilmesi amacıyla bir hüküm verilinceye kadar ve azami üç olmak üzere disiplin hapsi verilebilir. Hakkında disiplin hapsi kararı verilen bilgi sahibi, tanıklığa ilişkin yükümlülüğüne uygun davranır ise derhâl serbest bırakılır¹⁷⁸.

Disiplin hapsi kararları, 2324 sayılı İnfaz Kalem Yönetmeliği'nin 145/1'inci maddesi uyarınca yerine getirilir. Bu kararlar için ayrı bir kayıt tutulur. Yönetmeliğin 145/4'üncü maddesine göre disiplin hapsi kararı tekerrüre esas türde kararlardan değildir. Yine bunlar hakkında koşullu salıverilme hükümler uygulanamaz. Disiplin hapsi kararları adli sicil sabıka kayıtlarına işlenmez¹⁷⁹.

Tazyik hapsinin tanımı disiplin hapsinin aksine CMK'da yapılmış değildir. Tazyik hapsi disiplin hapsine benzer olmakla birlikte birtakım farklılıkları barındırır. Disiplin hapsi kısmi bir düzeni korumaya matuf kurallara aykırılık sebebiyle hâkim kararıyla verilirken tazyik hapsi şahsi bir yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlama amacıyla verilir. Disiplin hapsi kural olarak herhangi bir davranışın gerçekleşmesi karşılığı sona eremez iken, tazyik hapsi ilgili yükümlülüğün yerine getirilmesi ile sona erer¹⁸⁰.

Kalem yönetmeliğinin 145/2'nci maddesine göre tazyik hapsi, bu kararlara mahsus deftere kaydedilir. Kalem yönetmeliği nin 145/3'üncü maddesine göre tazyik hapsi kararları için ayrı bir kayıt tutulur. Tazyik hapsi kararları tekerrüre esas olmaz. Koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz ve adli sicil kayıtlarına işlenmez¹⁸¹.

¹⁷⁸ Koca ve Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.569.

¹⁷⁹ Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, s.455.

¹⁸⁰ Coşkun, *İcra-İflas Suçları Disiplinsizlik Eylemleri ve Yargılama Usulü*, s.278.

¹⁸¹ Coşkun, *İcra-İflas Suçları Disiplinsizlik Eylemleri ve Yargılama Usulü*, s. 336.

Yine 2006/10218 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilen İnfaz Tüzüğü'nün 193/3-4 maddesinde de tazyik hapsi kararları tekerrüre esas teşkil etmeyeceği, bunlar hakkında koşullu salıverilme hükümlerinin tatbik edilmeyeceği ve bu kararların ilgilinin adli sicil sabıka kayıtlarına işlenemeyeceği ifade edilmiştir¹⁸².

İcra Ceza Mahkemelerince verilen ve sanığın adli sicil sabıka kaydında yer alan ilamda yer alan yaptırımın artık idari para cezasına dönüşmesi halinde de bu ilam tekerrüre esas alınamayacaktır. 3167 sayılı Kanun'un 13/1'inci maddesinde düzenleme altına alınan karşılıksız çek keşide etme eyleminin, 5941 sayılı Kanun'un 03.02.2012 tarih ve 6273 sayılı Kanun ile değişik 5'inci maddesi uyarınca artık idari ceza parası yaptırımına tabi tutulması sebebiyle böyle bir ceza TCK'nın 58'inci maddesi çerçevesinde tekerrüre esas alınamayacaktır¹⁸³.

3.1.1.10. Basit Yargılama Usulünün Tekerrüre Etkisi

7188 sayılı yasanın 24'üncü maddesiyle değişik CMK'nın 251'inci maddesinde basit yargılama usulü düzenleme altına alınmıştır. Mevcut haliyle basit yargılama usulü hâkime yasadaki yaptırımı adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda duruşma yapmadan esas hakkında bir karar verme yetkisi tanımaktadır. CMK'nın 251/7-8'inci maddelerine göre yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik hâlleri, soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlar hakkında basit yargılama usulü uygulanamayacaktır. Sayılan durumlar basit yargılama usulü kapsamına giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde yine basit yargılama usulü uygulanamaz¹⁸⁴.

Mevzuat hükümleri ve istinaf ve temyiz mercilerinin uygulamaları karşısında hâkimin sanık hakkında ¼ oranında indirim yaparak duruşmasız şekilde karar verdiği bu usulü tercih etmesinin sayılan haller dışında tamamıyla takdiri olduğu anlaşılmaktadır. Üstelik bölge adliye mahkemesi kararlarında hâkimin bu takdiri hükümden önce yahut hüküm aşamasında neticeye bağlaması noktasında uygulama farklılığı olduğu görülmektedir¹⁸⁵. Yargıtay dairelerinin kesin türdeki adli para

¹⁸² Coşkun, *İcra-İflas Suçları Disiplinsizlik Eylemleri ve Yargılama Usulü*, s. 612.

¹⁸³ Yargıtay 4.CD'nin 12.10.2015 Tarih ve 2013/19171E- 2015/35331K sayılı kararı.

¹⁸⁴ Hakan Karakeyha ve Asuman İnce Tunçer, *Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme ve Basit Yargılama*, Birinci Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Ocak 2021, s.111.

¹⁸⁵ *Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 1.CD'nin 12/04/2021 Tarih ve 2021/210E-2021/1103K sayılı kararı*: "7188 sayılı kanunun 24 maddesi ile yeniden düzenlenen CMK.nun 251/1 maddesindeki; "Asliye Ceza Mahkemesince, iddianamenin kabulünden sonra adli para cezası ve/veya üst sınırı iki

cezalarının ihbar üzerine hükmü açıklattırma kabiliyeti olup olmadığı konusunda çelişik kararları vardır¹⁸⁶. Yargıtay Ceza Genel Kurulu ise kesin türdeki adli para cezasına mahkumiyet kararlarının hükmün açıklanmasına engel olmayacağına hükmetmiştir¹⁸⁷.

Bir örnek verecek olursak sanık A hakkında eşe karşı silahla kasten basit yaralama suçundan görülmekte olan bir ceza davasında, takdirini basit yargılama usulünü tercih etmekte kullanan bir mahkeme hâkimi, TCK'nın 86/2 maddesi uyarınca birden fazla nitelikli halin varlığını gözetmek ve teşdit uygulamak suretiyle 140 gün karşılığı adli parasını TCK 86/3-a,e maddesi uyarınca ½ oranında artırarak 210 gün karşılığı adli para cezasına, takdiri indirim uygulayarak 175 gün karşılığı adli para cezasına, basit yargılama usulünün tatbiki sebebiyle ¼ oranında indirimle 131 gün karşılığı adli para cezasına ulaşacaktır. Günlüğü 20 TL'den hesap edilerek bulunan

yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilir." CMK.nun 251/3 maddesindeki; "...Mahkumiyet kararı verildiği takdirde sonuç ceza dörtte bir oranında indirilir." şeklindeki düzenlemeler gereğince "Basit Yargılama Usulü" yönünden ilk derece mahkemesince hüküm verilmeden önce değerlendirme yapılmasında zorunluluk bulunduğu Anlaşıldığından CMK'nın 280/1-f maddesi uyarınca ilk derece mahkemesi HÜKMÜNÜN BOZULMASINA"

Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 3.CD'nin 24/03/2021 Tarih ve 2020/1585E-2021/483K sayılı kararı: "Hüküm verilmeden önce sanık hakkında Basit Yargılama Usulünün uygulanması yönünde bir değerlendirme yapılmamış ise de,hüküm kurulurken sonuç cezadan CMK'nın 251/3 maddesi gereğince 1/4 oranında indirim yapıldığı,dolayısıyla basit yargılama usulünün eylemli olarak kabul edildiği ve hükümlerinin uygulandığı anlaşılmalıdır,CMK.nun 252/1 maddesine göre 251 madde uyarınca verilen hükümlere karşı itiraz edilebileceği ve CMK'nın 252/2 maddesine göre de itiraz üzerine hükmü veren mahkemece duruşma açılarak genel hükümlere göre yargılamaya devam olunacağına düzenlendiği, bu durumda yasa yolunun istinaf yasa yolu olarak gösterilmesinin ve dosyanın sanığın istinafi üzerine Dairemize gönderilmesinin CMK'nın 264 maddesi gereğince yasa yolunda yanılma olduğu ve hükmü veren mahkemece CMK'nın 252 maddesi gereğince değerlendirme yapılmak üzere İNCELENMEKSİZİN MAHALLİNE İADESİNE"

¹⁸⁶ *Yargıtay 6.CD'nin 12/02/2015 Tarih ve 2012/15041E-2015/18494K sayılı kararı:* "Sanık hakkında yağma suçundan yapılan yargılama sonucunda; 22.12.2005 gün ve 2003/261 Esas, 2005/753 Karar sayılı ilam ile hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği bu kararın 05.08.2008 günü kesinleştiği, bu tarihten sonra 05.10.2008 günü 6136 sayılı Yasaya muhalefet suçu işlediğinden bahisle yapılan yargılama neticesinde 30.06.2009 gün ve 2008/912 Esas, 2009/572 Karar sayılı ilamı ile 6136 sayılı Yasanın 15. maddesi ve 5728 sayılı Yasanın 158.maddesi uygulanmak suretiyle, neticeten sanığa 600 TL adli para cezası verildiği ve yapılan ihbar üzerine sanık hakkında denetim süresi içinde bahse konu suçu işlediği dayanak gösterilerek açılan duruşma sonunda 25.02.2010 tarihli kararla, sanığın yağma suçundan mahkûmiyetine karar verilmiş ise de; ikinci suç olarak değerlendirme konusu yapılan 600 TL mahkûmiyet hükmünün, kesin nitelikte olduğu ve hükmün açıklanmasına esas oluşturmayacağına anlaşılması karşısında; sanık hakkında 25.02.2010 gün ve 2009/330 Esas, 2010/33 Karar sayılı ilam ile verilen "hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının" açıklanmasına yer olmadığına karar verilmesi yerine, yazılı şekilde karar verilmesi"

Yargıtay 8. CD'nin 05/11/2013 Tarih ve 2013/10382E-2013/26477K sayılı kararı:"Yapılan duruşmaya, toplanıp karar yerinde gösterilen kanıtlara, mahkeme- nin yargılama sonuçlarına uygun olarak oluşan kanaat ve takdirine göre, sanığın hükmü- dilen cezanın adli para cezasına çevrilmediğine, sanık müdafinin ise, kesin nitelikteki cezanın hükmün açıklanmasına gerekçe olamayacağına dair temyiz itirazlarının reddine"

¹⁸⁷ YCGK'nun 05/05/2015 Tarih ve 2014/145E-2015/145K sayılı kararı.

2.620,00 TL adli para cezası, sanık A'nın sonradan işlediği bir suçta tekerrüre esas teşkil etmeyecektir.

Bahsedilen örnekteki sanık A ile aynı olay örgüsünde aynı fiili eşine karşı gerçekleştiren sanık B'nin yargılandığı ceza dava dosyasında diğer bir mahkeme hâkimince basit yargılama usulünün tercih edilmemesi dolayısıyla sanık B hakkında CMK'nın 251/3'üncü maddesince $\frac{1}{4}$ oranındaki indirim tatbik edilmeyerek kendisine 175 gün karşılığı olarak hesap edilen 3.500,00-TL adli para cezası verilecek ve bu ceza sonraki bir suçta tekerrüre esas olacaktır. Yukarda bahsedilen sanık A ile aynı eylemi ika eden ve sabıka kayıtları dolayısıyla hakkında yine CMK'nın 231'inci maddesi uyarınca takdire ve tercihen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmeyen diğer bir sanık B bakımından hakkaniyet ve eşitlik ilkesine uymayan bir sonuç doğmuş olacaktır.

Bu noktada basit yargılama usulünün uygulanmasının hâkimin takdirine bırakılmış olması, yüksek yargı mercilerince bu takdirin kullanımı bakımından farklı görüşleri içerir içtihatların yaygınlaşması, böylece uygulamada yeknesaklık ve eşitliğin dışına çıkılması söz konusu olmaktadır. Bunun sebeplerinin, kanun koyucunun söz konusu düzenlemenin sınırlarını ve hâkimin takdir yetkisinin dayanaklarını hukuki belirlilik ve güvenlik ilkelerine uygun biçimde çizmemesi, yargılama mercilerinin kişiler arasında adaletsizlik doğurucu farklı uygulamaları sürdürmesi, farklı içtihat ve uygulamaları birleştirme konusundaki hukuki mekanizmaların işlememesi olduğu söylenmelidir.

3.1.1.11. Seri Yargılama Usulünün Tekerrüre Etkisi

7188 sayılı yasanın 23'üncü değişik CMK'nın 250'inci maddesinde yer alan seri muhakeme usulüne göre cumhuriyet savcısı, şüpheli hakkında CMK'nın 250/1-a,b,c,d ve e bentlerinde sayılan suçlardan biriyle ilgili yürütülen soruşturmada şüpheliyi seri muhakeme usulü bakımından bilgilendirir. Müdafî huzurunda bu usulün uygulanmasına icazet veren şüpheli hakkında atılı suçla ilgili bir talepname düzenler. Bu usulün uygulanmasına şüpheli tarafından icazet verilemezse soruşturmaya genel usule göre devam edilir¹⁸⁸.

Cumhuriyet savcısınca düzenlenen talepname basit yargılama usulüne benzer şekilde cezada indirim yapılır. Bahsedilen indirim oranı basit yargılama usulünde $\frac{1}{4}$

¹⁸⁸ Karakeyha ve İnce Tunçer, *Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme ve Basit Yargılama*, s.20.

iken, seri yargılama usulünde ½'dir. Mahkeme CMK'nın 250'nci maddesi kapsamında yaptığı değerlendirmede yasadaki şartların gerçekleştiği, eylemin seri yargılama usulü kapsamında olduğu, dosyadaki mevcut delillere göre mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiği kanaatine varır ise talep yazısında belirtilen yaptırımdan daha ağır olmamak üzere bir hüküm kurar. Aksi kanaatte ise talepnameyi reddeder ve dosyayı Cumhuriyet Başsavcılığı'na iade eder.

CMK'nın 250/8'inci maddesine 7331 sayılı yasanın 22'inci maddesiyle eklenen cümleye göre, cumhuriyet savcısı talepnameye teklif edilen cezanın mahiyetine uygun bir güvenlik tedbiri belirtilmedi ise talep yazısı eksikliklerin tamamlanması amacıyla mahkemece Cumhuriyet Başsavcılığına iade edilir. Zira aynı doğrultudaki Seri Muhakeme Yönetmeliğinin 12/2-g maddesine göre belirlenen ceza dışında güvenlik tedbirlerine ilişkin hususlar da talepnameye yer almalıdır. Cumhuriyet savcısı adli sicil sabıka kaydını ve tekerrüre esas alınacak ilamı resmi yazışmayla yahut UYAP sisteminden temin edecek, bu hususta gerekli araştırmayı yapacaktır¹⁸⁹. Cumhuriyet savcısı eksiklikler tamamlandıktan ve hatalı noktalar düzeltildikten sonra talep yazısını tekrar mahkemeye gönderir. Bu bakımdan cumhuriyet savcısı güvenlik tedbirine ilişkin TCK'nın 58'inci maddesine talepnameye yer vermedi ise, mahkeme bu eksikliğin giderilmesi için talepnameyi iade edecektir. Mahkemece iade kararı verilmediyse ve eksiklik giderilmediyse, talepnameye yer almayan tekerrüre ilişkin TCK'nın 58'inci maddesi, hükümde tatbik edilemeyecektir.

Mahkemece seri muhakeme usulünü kabul eden sanık hakkında verilecek bir mahkûmiyet hükmü, genel yargılama usulünden farklı olarak istinaf ya da temyiz yasa yoluna tabi değildir. Seri Muhakeme Yönetmeliği'nin 15'inci maddesi uyarınca bu usul tatbik edilerek verilecek mahkûmiyet hükmüne karşı CMK'nın 267'inci maddesi uyarınca ağır ceza mahkemeleri nezdinde itiraz yolu açıktır¹⁹⁰. Gerek iç hukukumuz gerekse taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerle benimsenen adil yargılanma ilkesi çerçevesindeki haklardan biri olan yasa yoluna başvuru hakkını ihlal eden bu düzenleme, sanık hakkında istinaf ya da temyiz yasa yoluna götürülmeden kesinleşen bir hükmün tekerrüre esas kabul alınabilir olması yönünden de olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. İtiraz merci olan ağır ceza mahkemelerinin bazılarının, uygulamada

¹⁸⁹ Yavuz Erdoğan, *Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü*, Legal Hukuk Dergisi, C. 18, S. 209, 2020, Legal Yayıncılık, İstanbul, Mayıs 2020, s.2018.

¹⁹⁰ Karakeyha ve İnce Tunçer, *Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme ve Basit Yargılama*, s.95.

yeknesaklığın ve eşitliğin dışında esastan denetimi yerinde bulmadığı bilinmektedir. AİHS'e ek 7 nolu protokolün 2'nci maddesi kanun yolunu ilgililere garanti etmekteken iç hukukta yasa yoluna başvuru noktasındaki sınırlayıcı türdeki bu düzenleme neticesinde, istinaf veya temyiz yoluna gidilemeyen bir hükmün ağır ceza mahkemelerince esastan incelenmemesi ve hatalı bir hüküm kurulmuş olması halinde sanık hakkında birçok açıdan hak ihlali iddiası gündeme gelecektir¹⁹¹.

3.1.2. Mahkûmiyet Hükümünün Kesinleşmesi

TCK'nın 58'inci maddesine göre sanık hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanmasının ilk şartı hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunmasıdır. Varsayılan tekerrür sistemini benimseyen bu kanunda bu hükmün yerine getirilmeye başlanmış olması yahut tümüyle yerine getirilmesi tekerrür bakımından aranan bir şart değildir¹⁹².

3.1.3. Mahkûmiyet Hükümünün İnfazından Sonra Geçmesi Gereken Süreler

TCK'nın 58'inci maddesine göre tekerrür hükümleri sanığın önceden işlenen suçtan dolayı beş yıldan fazla süreyle hapis cezasına mahkûmiyeti halinde, bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren beş yıl, beş yıl veya daha az süreli hapis ya da adli para cezasına mahkûmiyeti halinde, bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren üç yıl geçtikten sonra işlenen suçlar dolayısıyla sanık aleyhine uygulanamaz.

Devletler izledikleri ceza siyaseti dolayısıyla tekerrür konusunda farklı sistemler benimseyebilirler. Süreli tekerrür sistemini tercih edildiğinde mahkûmiyet hükmünün yerine getirilmesi akabinde belirli sürelerin geçmesiyle artık sanık aleyhine tekerrür hükümleri tatbik edilemeyecektir. Süreli tekerrür dediğimiz bu sistem hem 765 sayılı kanunda hem de 5237 sayılı kanunda benimsenmiştir. Aslında burada sanık lehine bir durum olduğu da söylenmelidir. İşlediği suçtan hakkında verilen hapis cezası infaz edildikten sonra ilelebet bu ceza dolayısıyla tekerrür riskiyle karşılaşması her bir cezanın bireysel ve ıslah edici niteliği ile çelişecektir. Sanık evvelki suç sebebiyle aldığı cezanın türü ve süresi dikkate alınarak belirlenen birtakım süreler geçtikten sonra işlediği yeni bir suçta tekerrür hükümleri ile karşılaşmayacaktır¹⁹³.

¹⁹¹ Durmuş Tezcan vd., *İnsan Hakları El Kitabı*, Güncellenmiş 9.Baskı, Seçkin, Ankara, Nisan 2021, s.845.

¹⁹² Töngür ve Çetintürk, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.433.

¹⁹³ Artuk ve Gökçen, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.1003.

765 sayılı kanunda beş yıldan uzun süreli hapis cezasına mahkûm edilen sanık bakımından on yıllık, beş yıl ve daha az süreli hapis cezasına mahkûm edilen sanık bakımından beş yıllık bir süre belirlenmişti. 5237 sayılı kanunda ise beş yıldan fazla süreyle hapis cezasına mahkûm edilen sanık bakımından bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren beş yıl, beş yıl veya daha az süreli hapis ya da adli para cezasına mahkûm edilen sanık bakımından bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren üç yıllık süreler belirlenmiştir. Anılan süreler geçtikten sonra işlenen yeni bir suçta sanık aleyhine tekerrür hükümlerinin uygulanamayacağı açıkça düzenlenmiştir. 765 sayılı kanunda bahsedilen süreler cezanın infazı veya düşmesinden itibaren başlamaktayken, 5237 sayılı kanunda bu süreler cezanın infaz tarihinden başlamaktadır¹⁹⁴.

3.1.4. Yeni Bir Suçun İşlenmesi

Tekerrür hükümleri, hakkında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunan sanığın bu hüküm kesinleştikten sonra yeni bir suç işlemesi ve hapis cezasıyla mahkûm olması halinde uygulanabilecektir. Sanık hakkında sonradan işlediği suçla ilgili hapis değil adli para cezası belirlenmesi halinde yasal şartları oluşmadığından TCK'nın 58'inci maddesi sanık hakkında tatbik edilemeyecektir. Tekerrürün, cezanın yerine getirilmesinden sonra sanık hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanması şeklindeki sonucundan da bu çıkarımı yapmak mümkündür.¹⁹⁵ Ancak tam tersi halde yani evvelki adli para cezasına mahkûmiyet kesinlik sınırında değilse sonradan işlenen suçta şartları varsa tekerrüre esas teşkil edebilir.

Sanık hakkında sonradan işlediği suç sebebiyle güvenlik tedbirine hükmolunursa bu yaptırım bakımından tekerrür hükümleri uygulanamaz. Evvelden işlediği suç sebebiyle sanık aleyhine belirlenen güvenlik tedbiri de sonradan işlediği bir suçtan hakkında kurulan mahkûmiyette mükerrer sayılmasına sebebiyet vermez¹⁹⁶.

İşlenen yeni suç sebebiyle sanık hakkında TCK'nın 51'inci maddesine göre erteli bir hapis cezası verilmesi halinde de sanık hakkında tekerrüre esas sabıka kaydı varsa TCK'nın 58'inci maddesi uyarınca tekerrür hükümleri tatbik edilebilecektir¹⁹⁷.

¹⁹⁴ Özbek, *İnfaz Hukuku*, s.476.

¹⁹⁵ Özbek, *İnfaz Hukuku*, s.477.

¹⁹⁶ Akbulut, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.1031.

¹⁹⁷ Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 1.CD'nin 27/02/2017 Tarih ve 2017/167E- 2017/261K sayılı kararı: "HÜKÜM: TCK'nun 86/1, 87/3, 62 maddeleri gereğince 11 ay 7 gün hapis cezasına mahkumiyet,TCK'nun 51 maddesi gereğince ERTELENMESİNE...Yerel mahkemece verilen hükme karşı sanık tarafından istinaf yoluna başvurulmakla, başvurunun süresi ve kararın niteliği ile suç tarihine göre dosya görüşüldü:İstinaf başvurusunun reddi nedenleri bulunmadığından işin

Zira TCK'nın 51'inci maddesi uyarınca cezası ertelenen hükümlü, denetimi iyi halli geçirdiği takdirde cezası yalnızca infaz edilmiş sayılır. Ancak mahkûmiyetin sonuçları varlığını sürdürür¹⁹⁸.

Sanığın işlediği yeni suçun iştirak halinde işlenmiş olması, diğer şeriklerin sabika durumu ya da suçun teşebbüs aşamasında kalması sanığın mükerrir kabul edilmesi bakımından etkili değildir¹⁹⁹.

Genel tekerrür kuralından ayrıksı olarak 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu (TMK)'nin 17'inci maddesinde birbiri bakımından tekerrür oluşturan suçların aynı türden olması şartı aranmaktadır. Mezkûr kanun kapsamına giren suçlardan hüküm giyenler, hükmün kesinleşmesinden sonra yine TMK kapsamında bir suç işlerse hakkında koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz. Üstelik TCK'da benimsenen süreli tekerrürün aksine bahsedilen özel tekerrür düzenlemesinde süresiz tekerrür esası kabul edilmiştir²⁰⁰.

Sanığın hüküm giydiği ilk suçun örneğin TMK kapsamındaki terör örgütüne üye olma suçu olması, bu hüküm kesinleştikten sonra örneğin kasten yaralama suçunu işlemesi halinde sanık ikinci kez değil birinci kez mükerrir sayılmalıdır²⁰¹. Yasal zorunluluk gereği örgüt mensubu suçlu olması sebebiyle hakkında TCK'nın 58/9. maddesi uygulanan sanık kasten yaralama suçunda ikinci kez mükerrir sayılamaz.

3.1.4.1. İlk Suçun Kasıtlı İkinci Suçun Taksirli Olması Hali

Sanık hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanması bakımından kural olarak özel tekerrür değil genel tekerrür sistemi benimsendiğinden tekerrüre esas alınacak ilama konu suç ile sonraki suçun aynı suç olmasına gerek yoktur. Ancak kanunda birbiri bakımından tekerrüre esas teşkil edebilecek suçlara birtakım sınırlamalar getirmiştir.

Bunlardan ilki kasıtlı suçlarla taksirli suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanması bakımından getirilen sınırlamadır. Kanuna göre tekerrür hükümlerinin

esasına geçildi. Vicdani kanının oluştuğu duruşma sürecini yansıtan tutanaklar, belgeler ve gerekçe içeriğine göre yapılan incelemede;Sanığın tekerrüre esas sabıkası bulunduğu gözetilmeksizin sanık hakkında TCK'nun 58. Maddesi gereğince tekerrür hükümlerinin uygulanmaması aleyhe istinaf bulunmadığından bozma nedeni yapılmamıştır.”

¹⁹⁸ Soyaslan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.797.

¹⁹⁹ Akbulut, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.1032.

²⁰⁰ Töngür ve Çetintürk, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.434

²⁰¹ Yargıtay 3.CD'nin 09.03.2020 Tarih ve 2020/1748E-2020/4755K sayılı kararı.

uygulanabilmesi için önceki ve sonraki suçun her ikisi kasıtlı ya da taksirli suç olmalıdır. Aksi halde yani önceki suçun kasıtlı sonraki suçun taksirli olması halinde ya da tam tersi durumda TCK'nın 58/4'üncü maddesi gereği sanık hakkında mükerrirlere özgü infaz rejimi uygulanamayacaktır.²⁰².

3.1.4.2. Her İki Suçun Kasıtlı Olması Hali

Sanığın evvelden işlediği ve tekerrüre esas kabul edilen suç kasıtlı bir suçsa yargılanmakta olduğu yani sonradan işlediği suçun da kasıtlı bir suç olması gerekir.

Bu noktada suçun olası kast ya da doğrudan kastla ika edilmiş olması tekerrür bakımından önem arz etmez²⁰³.

3.1.4.3. İlk Suçun Taksirli İkinci Suçun Kasıtlı Olması Hali

Kasıtlı suçlarla taksirli suçlar arasında tekerrür hükümlerinin uygulanmayacağı TCK'nın 58/4'üncü maddesinde açıkça düzenlenmiştir. Bu sebeple kasıtlı bir suçtan yargılanmakta olan ve adli sicil sabıka kaydında yalnızca taksirli suçtan sabıkası bulunan sanığın mahkûmiyetine karar verilecek olursa hakkında tekerrüre ilişkin hükümler uygulanamayacaktır.

Taksirli suç esas olarak failin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranmak suretiyle ceza kanunlarında yaptırımla karşılanan bir eylemin gerçekleşmesine sebep olmasıyla sübut bulurken, kasıtlı suç işleyen fail kanunu bile isteye ihlal etmektedir. Taksirli ve kasıtlı suç arasındaki bu irade farklılığı sebebiyle kanun, taksirli ve kasıtlı suçların birbiri bakımından tekerrüre esas teşkil etmesine müsaade etmemiştir²⁰⁴.

3.1.4.4. Her İki Suçun Taksirli Olması Hali

Sanığın yargılanmakta olduğu taksirli suçla ilgili mahkûmiyetine karar verilmesi halinde hakkında mükerrirlere özgü infaz rejiminin tatbik edilebilmesi için adli sicil kaydında tekerrür şartlarını taşıyan ve taksirle işlenen bir suçla ilişkin ilamın bulunması gereklidir. Bu noktada adli sicildeki kaydın bilinçli ya da bilinçsiz taksirle işlenen bir suç olması farklılık arz etmez²⁰⁵.

²⁰² Töngür ve Çetintürk, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.435

²⁰³ Akbulut, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.1033.

²⁰⁴ Koca ve Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.685.

²⁰⁵ Zafer, *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m.1-75*, s.800.

3.1.4.5. Sırf Askeri Suçlardaki Durum

Aralarında tekerrür hükümlerinin uygulanmayacağı suçlar kategorisinden bir diğeri sırf askeri suçlar ve diğeri suçlardır. Önce yahut sonra işlendiği bir önem arz etmeksizin sırf askeri suçlarla diğeri suçlar birbirleri bakımından tekerrüre esas olmaz²⁰⁶. Bu noktada askeri suç ve sırf askeri suç kavramı ile diğeri suçlardan kastın ne olduğunu ortaya koymak gerektiği düşüncesindeyiz.

Askeri suç ve sırf askeri suç kavramı 7329 sayılı yasa ile değişik 1632 sayılı yasanın ek 11'inci maddesinde yer bulmuştur. Mezkûr maddeye göre 1632 sayılı Kanunda düzenlenen suçlar ile asker kişilerin askerlik hizmet ve görevleriyle ilgili olarak işledikleri suçlar askerî suçtur. 1632 sayılı Kanunda düzenlenen ve asker kişiler tarafından işlenen 60'ncı, 62'nci, 65'inci, 66'ncı, 67'nci, 68'inci, 70'inci, 79'uncu, 81'inci, 82'nci, 85'inci, 87'nci, 88'inci, 89'uncu, 90'uncu, 91'inci, 97'nci, 98'inci, 100'üncü, 101'inci, 102'nci ve 136'ncı maddelerinde düzenlenen suçlar ise sırf askerî suçtur.

1632 Sayılı yasanın 60'ncü maddesinde düzenlenen harp esiri olup verdiği sözü tutmayarak Türkiye Cumhuriyeti aleyhine muharip olarak tutulmak, ecnebi olup Türkiye Cumhuriyeti hizmeti askeriyesinde bulunduğu halde Türkiye aleyhine bir düşman ile beraber olmak, düşman eline düşen Türk askerinin düşmana karşı silah tutmamak üzere söz vererek serbestisini elde etmesi suçları, 62'inci maddesinde düzenlenen müstahkem bir mevki veya kendi mevkiini veya kendisini veya bir gemiyi, bir tayyareyi düşmana teslim etmek suçu, 65'inci maddesinde düzenlenen vazife ve memuriyetlerine gitmeme suçu, 66'inci maddesinde düzenlenen firar suçu, 67'inci maddesinde düzenlenen yabancı memlekete firar suçu, 68'inci maddesinde düzenlenen beraberinde silah, mühimmat, savaş araç ve gereç ile ya da hizmet yaparken kaçma suçu, 70'inci maddesindeki sözleşerek firar suçu, 79'uncu maddesindeki kendini askerliğe yaramayacak hale getirme suçu, 81'inci maddesindeki askerlikten kurtulmak için hile yapma suçu, 82'inci maddesindeki amir veya üstü tehdit suçu, 85'inci maddesindeki amir ve mafevkine hakaret etme suçu, 87'inci maddesindeki itaatsizlikte ısrar etme suçu, 88'inci maddesindeki toplu asker karşısında veya hizmetten savuşmak için veya silahlı iken itaatsizlik yapma suçu, 89'inci maddesindeki büyük zararlar vererek itaatsizlik yapma suçu, 90'uncu

²⁰⁶ Akbulut, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.1045.

maddesindeki bir amir veya mafevkine mukavemet suçu, 91'inci maddesindeki amire ve mafevke fiilen taarruz etme suçu, 97'inci maddesindeki ittifak suretiyle fesat suçu, 98'inci maddesindeki fesadı haber vermeme suçu, 100'üncü maddesindeki askeri isyan suçu, 101'inci maddesindeki askeri isyanda önyak olma suçu, 102'inci maddesindeki düşman karşısında askeri isyan çıkarma suçu, 136'ncı maddesindeki dikkatsizlik etme suçu sırf askeri suç vasfındadır.

1632 sayılı kanunda düzenlenen suçlar yalnızca bu kanunda yer verilmelerinden ötürü askeri suç olarak nitelendirilmektedir. Failin asker kişi olması bu tanımlama için bir ön koşul değildir. Burada suça 1632 sayılı Kanunda yer verilmesinden kasıt suçun tüm ya da bir kısım unsurlarının bu kanunda yer bulmasıdır. Unsuruları ve sonuçları tümüyle ASCK'da düzenlenen suçlara 63'üncü maddedeki yoklama kaçağı suçu, 153'üncü maddedeki iffetsiz bir kimse ile evlenmek veya böyle bir kimse ile yaşamak suçu örnek verilebilir. Bu kategoride sayılabilecek diğer suçlar TCK'na atf suretiyle 1632 sayılı ASCK'da yer bulan suçlardır. Mezkûr Kanununun 149'uncu maddesindeki suç buna örnektir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlar başlıklı 149'uncu maddeye göre kıta, karargâh yahut askeri kurumlarda ya da görev esnasında veya görev yerlerinde; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, alenen özendirme, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu yahut uyarıcı madde kullanmak, suçlarını işleyen askeri şahıslar hakkında TCK'nın bu suçlara ilişkin hükümleri uygulanacağı belirtilmiştir.

Asker kişi tarafından askerlik hizmet ve göreviyle ilgili olarak işlenen suç 1632 sayılı Yasa ek 11'inci madde bakımından askeri suç niteliğindedir. 1632 sayılı ASCK'nın 3/1'inci maddesinde "mareşalden asteğmene kadar subaylar, astsubaylar, Millî Savunma Bakanlığı ile Türk Silahlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşunda çalışan sivil personel, uzman jandarma, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve er, erbaş ve erler ile askerî öğrenciler şeklinde sayılan asker kişilerin, ASCK'nın 12'inci maddesinde "gerek malûm ve muayyen olan ve gerek bir amir tarafından emredilen bir askeri vazifenin madun tarafından yapılması hali" şeklinde ve İç Hizmet Kanunu'nun 7'nci maddesinde "hizmetin icab ettirdiği şeyi yapmak ve menettiği şeyi yapmamak" şeklinde ifade edilen türdeki askerlik hizmet ve göreviyle arasında nedensellik bağı bulunan bir suçun işlenmesi halinde suç ASCK'da düzenlenmese bile askeri suç sayılır. Suçun askeri görevin yapıldığı sırada görevle ilgili olarak işlenmesi en önemli

koşuludur. Askeri tatbikat sırasında mala zarar verme suçu bu kategorideki suçlara örnektir²⁰⁷.

Diğer suçlardan kastımız ise bu kategorilerin dışında kalan ve genel suçlar olarak ifade edebileceğimiz suçlardır²⁰⁸. Bu anlamda sırf askeri suç olarak bu başlıkta ifade edilen bir suçlardan biri olan firar suçu ile diğer suçlar kategorisinde sayabileceğimiz kasten yaralama suçu arasında tekerrür hükümleri uygulanamaz. Ayrıca sırf askeri suç niteliğinde olmayan askeri suçlar bu yasağa dâhil değildir. Askeri suç niteliğindeki yoklama kaçağı suçu ile kasten yaralama suçu arasında tekerrür hükümleri uygulanabilir.

3.1.4.6. Sanığın İlk Suç Tarihindeki Yaşıyla İlgili Durum

Tekerrürün ceza hukukumuzda varlığı esasen failin tehlikeli hali ve bu hal çerçevesinde ısrar yönünde gösterdiği iradeyle ilgilidir²⁰⁹. Hukuken henüz çocuk sayılan faillerin, çocuk yaşta işledikleri suçların bu yaş grubu içerisinde yahut bu yaş grubundan çıktıktan sonra işledikleri suçlar bakımından tekerrüre esas teşkil etmemesi gerektiği fikriyle kanunun 58/5'inci maddesi tanzim edilmiştir. Anılan madde hükmüne göre suç teşkil eden fiili gerçekleştirdiği sırada on sekiz yaşını doldurmamış olan failin işlediği bu suç dolayısıyla tekerrür hükümleri uygulanamaz²¹⁰.

Suç işlediği tarihte on sekiz yaşından küçük olan failin tekerrür hükümleri ile karşılaşmaması, kanunun tekerrür bakımından kabul ettiği anlayışla uyumlu ise de bizce suçu alışkanlık haline getiren yaşı küçük failer bakımından kanunun ıslah edici amacı gerçekleşmemektedir. Kanunun cezalandırıcı, ıslah edici ve topluma kazandırıcı niteliğinin gerçeklik kazanmasında, ilk kez suç işleyenlerden farklı ve daha ağır muameleye tabi olma ile sonuçlanan tekerrür uygulamasının rolü olduğu açıktır. Kanunun suç tarihinde on sekiz yaşından küçük kişiler aleyhine TCK'nın 58'inci maddesini tatbik etmeme yönündeki tercihinin, bahsedilen gayelere ulaşmayı zorlaştırdığı fikrindeyiz. Kanunen suça sürüklenen çocuk şeklinde tanımlanan yaşı küçük suçluların önemli bir kısmının suç işlemeyi alışkanlık haline getirdiği, yasanın tanıdığı cezada yaş küçüklüğü indirimi, tekerrür hükümlerinin aleyhe uygulanmaması gibi imkânları bir nevi kötüye kullandığı görülmektedir. Bu sebeple suçu işlediği

²⁰⁷ Fahrettin Demirağ, *Türk Ceza Kanununun Genel Hükümleri Işığında Askeri Ceza Kanunu*, Güncellenmiş 4.Baskı, Seçkin, Ankara, Ekim 2021, s.512.

²⁰⁸ Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.678.

²⁰⁹ Koca ve Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.686.

²¹⁰ Beşir Aslan, *Ceza Hukukunda Yaş Küçüklüğü*, Seçkin, 3.Baskı, Şubat 2014, s.212.

tarihte on sekiz yaşından küçük failler hakkında bir defaya mahsus olmak üzere ve diğer şartları oluştuğu halde ilk ceza dava dosyasında tekerrür hükümlerinin uygulanmaması, devamında tekrar suç işleyen fail bakımından ise uygulanması yönündeki bir uygulamanın ceza kanununun amaçlarına daha iyi hizmet edecektir.

3.1.4.7. Yabancı İlamlara İlişkin Durum

Yabancı ilamların ülkemizde tekerrüre esas alınıp alınmadığıyla ilgili kural esas alınmayacağı yönündedir. Ayrık olarak kasten öldürme, kasten yaralama, yağma, dolandırıcılık, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile parada veya kıymetli damgada sahtecilik suçlarında yabancı mahkemelerce verilen hükümler diğer şartları taşıyorsa tekerrüre esas alınabilir. Sanığın yabancı uyruklu olması halinde ülkesindeki sabıka kayıtları da celp edilmelidir²¹¹. Sanığın sabıka kaydında yer alan yabancı mahkeme kararının niteliği, silinme koşulları araştırılmadan hüküm tesis edilmemelidir²¹².

Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü'nün resmi internet sayfasında²¹³ mevcut genelgeler ve ekleri arasından, Uluslararası ceza istinabe işlemlerinde adli makamlarca kullanılacak talepname örneğindeki usul takip edilerek yabancı mahkeme ilamı celp edilmelidir. Talepname içeriğinde talebin konusu, sanığın yargılanmakta olduğu ceza davasına ilişkin bilgileri, istenen ilama ilişkin mahkeme adı, numarası ile dosya numarası, talebin dayanağına²¹⁴ yer verilmelidir.

3.1.4.8. Erteli İlamlardaki Durum

Ertelene müessesesi 5237 Sayılı TCK'nın 51'inci maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Buna göre işlediği bir suçtan dolayı hakkında yapılan soruşturma ve kovuşturma sonucunda iki yıl yahut daha az süreli hapis cezasına çarptırılan failin cezası, önceden işlediği kasıtlı bir suçtan ötürü üç aydan fazla hapis cezasına mahkûmiyetine dair karar verilmemiş olması ve eldeki ceza davasına konu suç işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede olumlu bir kanaatin oluşması koşullarının gerçekleşmesi ile ertelenebilir. Bahsedilen iki yıllık süre, fiili işlediği sırada on sekiz

²¹¹ Yargıtay 20.CD'nin 31.10.2016 Tarih ve 2016/975E-2016/5314K sayılı kararı.

²¹² Yargıtay 4.CD'nin 26.02.2013Tarih ve 2011/4094E-2013/5232K sayılı kararı.

²¹³ <https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/index.html>

²¹⁴ http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adlisbirligi_ceza/cz_istinabe.html

yaşını doldurmamış failerle, altmış beş yaşını bitirmiş olan failer bakımından üç yıl olarak kabul edilmiştir.

Hakkında hükmedilen hapis cezası ertelenen kişi hakkında mahkûm olunan ceza süresinden az olmamak kaydıyla, bir ila üç yıl arasında bir denetim süresi belirlenir. Denetim süresi içinde kişinin kasıtlı bir suç işlemesi yahut belirlenen yükümlülüklerle infaz hâkiminin uyarısına karşın uymamakta ısrar etmesi durumunda, ertelenen hapis cezasının kısmen yahut tamamen infaz kurumunda çektirilmesine dair infaz hâkimliğince bir karar verilir. Kişinin denetim süresinde belirlenen yükümlülüklerle uyması yahut bu süreyi iyi halli olarak geçirmesi durumunda ilgili hapis ceza infaz edilmiş sayılır²¹⁵.

Fail hakkında verilen kararda birden fazla suç yönünden ayrı ayrı hapis cezası verilmiş ise, bahsedilen iki yıllık sürenin hesabı her bir suç ve hüküm bakımından ayrı ayrı yapılır. Birden fazla hüküm varsa her biri bakımından ayrı ayrı erteleme kararı verilir ve birer denetim süresi belirlenir. Hükümde hapisle beraber adli para cezasına hükmedildi ise yalnız hapis cezası bakımından erteleme kararı verilir. Adli para cezası kanun gereği ertelenemez. Örnek olarak fail hakkında konut dokunulmazlığını ihlal ve mala zarar verme suçundan ayrı ayrı hapis cezasına hükmedilirse objektif ve sübjektif şartları taşıyan sanık bakımında her iki mahkûmiyet bakımından erteleme kararı verilecektir. Hükümlerden yalnız biri hakkında erteleme kararı verilmesi uygulamada bozma sebebi olabilecektir. Ertelemenin bölünmezliği olarak adlandırılan bu kabul hükmün adli para cezası içeren kısmı için geçerli değildir. Hapis ve adli para cezasına mahkûmiyete dair kurulan hükümde hapis cezasının ertelenmesine ancak adli para cezasının ertelenmesine yasal imkân bulunmadığına dair hüküm fıkrası tesisi, ertelemenin bölünmezliğine aykırılık teşkil etmez²¹⁶.

Fail hakkında erteli hapis cezası verilmiş ve bu karar kesinleşmişse daha sonra işlenen bir suçta bu ilam tekerrüre esas alınabilir. Zira erteli olarak da verilse ortada bir mahkûmiyet hükmü vardır²¹⁷. Erteli mahkûmiyetin de infaz edilme tarihinden itibaren 3 ve 5 yıllık tekerrür sürelerine tabi olduğu unutulmamalıdır. Örnek vermek gerekirse mala zarar verme suçundan verilen bir yıl hapis cezası bir yıl süre ile

²¹⁵ Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Ceza Genel Hukuku Temel Bilgiler*, Seçkin, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 12.Baskı, Ankara, Şubat 2022, s.424.

²¹⁶ Koca ve Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.598.

²¹⁷ Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin, Güncellenmiş 9.Baskı, Ankara, Eylül 2021, s.830.

ertelenmiş ve bu hüküm 01.01.2022 tarihinde kesinleşmiş ise sanığın denetim süresinde tekrar kasıtlı suç işlememesi ve yükümlülüklerine uyması halinde 01.01.2023 tarihinde cezasını infaz etmiş sayılır. Üç yıllık tekerrür süresi ise bu tarihten itibaren başlar. Sanık hakkında 01.01.2026 tarihinden sonra artık bu hüküm tekerrüre esas alınamaz.

TCK'nın 51'inci maddesine göre erteli bir hapis cezası, kesinleştikten sonra denetim süresi içerisinde yahut denetim süresi dolduktan sonra kanundaki üç ve beş yıllık süreler içerisinde tekerrüre esas alınabilir. 765 sayılı kanun döneminde erteleme ile belirlenen denetim süresinin iyi halli geçirilmesi mahkûmiyetin esasen hiç vaki olmamış sayılması sonucunu doğurduğundan böyle bir ilam tekerrüre esas alınamaz idi. Zira 765 sayılı kanuna göre deneme süresini iyi halli olarak geçirilmesi durumunda mahkûmiyet esasen vaki olmamış sayılacağı için bu mahkûmiyet, deneme süresinden sonra işlenen suçla ilgili olarak tekerrür hükümlerinin uygulanmasında dikkate alınmamaktaydı²¹⁸.

3.2. İkinci Kez Mükerrirliğin Şartları

3.2.1. Suçlunun Mükerrir Olması

Suçlunun ikinci kez mükerrir olması için ilk şart elbette kendisi hakkında mükerrirlere özgü infaz rejimi uyarınca çektirilecek bir mahkûmiyet hükmü kurulması ve bunun kesinleşmesidir. Daha önce kendisine kasıtlı bir suçtan hapis veya kesinlik sınırının dışında sayılan bir adli para cezası verilen sanık, TCK'nın 58'inci maddesindeki 3 ve 5 yıllık süreler içerisinde kalmak koşuluyla tekrar suç işlese mükerrir sayılır.

Sanık hakkında ilk kez mükerrir olduğuna dair verilen kararda kurulacak hüküm fıkrası "Sanık hakkında verilmiş ve gg/aa/yy tarihinde kesinleşmiş ... Asliye Ceza Mahkemesinin .../... Esas ve .../... Karar sayılı tekerrüre esas ilamı bulunduğu, bu ilamın kesinleşmesinden sonra yasal süre içinde yeniden suç işlediği anlaşıldığından TCK'nın 58/2-b maddesi gereğince hakkında mükerrirlere özgü infaz rejimi uygulanmasına, TCK'nın 58/6 maddesi gereğince cezanın infazından sonra sanığın denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulmasına" şeklinde olacaktır. Tekerrüre esas alınan mahkûmiyet bakımından mahkemesi, esas ve karar sayısı, cezanın süresi ya da miktarı bizce gösterilmelidir. İlgili ilamda birden fazla suçtan ayrı mahkûmiyet

²¹⁸ Özbek, *İnfaz Hukuku*, s.474.

kararları varsa tekerrüre esas alınan mahkûmiyetin hangisi olduğu da hüküm fıkrasında ifade edilmelidir²¹⁹.

Sanığın ikinci kez mükerrir olmasına sebebiyet verecek olan yani hakkında tekerrür hükümleri tatbik edilen ilk ilam bakımından mahkemesince tekerrüre ilişkin hüküm fıkrasında değişikliğe gidilip gidilmediği açıklığa kavuşturulmalıdır²²⁰. Örnek vermek gerekirse sanık hakkında tekerrür hükümleri uygulanan ilamdaki suç imar kirliliğine neden olma ise 3194 sayılı İmar Kanunu'na 7143 sayılı Kanun'un 16. maddesi ile eklenen geçici 16. maddesinde yer alan düzenleme gereği mahkemesince uyarlama yargılaması yapıp yapılmadığı, yapı kayıt belgesi alınıp alınmadığı sorulmalıdır²²¹. Eğer uyarlama yargılaması yapılmış ve sanık hakkında düşme kararı verilmiş ise bu ilam sebebiyle sanık daha sonra işlediği suçta ikinci kez mükerrir kabul edilemez.

Sanığın birinci kez mükerrirliğine karar verilen ilamda tekerrüre esas alınan ilk suç yasa değişikliği sebebiyle uyarlama yargılamasına konu olabilecek bir suç ise bu mahkemeye sanığın lehine olan hükümler dolayısıyla bir uyarlama yargılaması yapıp yapılmadığı sorulmalıdır. Eğer uyarlama yargılaması sonucu ilk mahkûmiyet kararında düşme kararı verildi ise eldeki dosyada sanığın ikinci kez değil birinci kez mükerrirliğine karar verilebilecektir. Sanığın Samsun 1. Asliye Ceza Mahkemesince verilen kararda basit tehdit suçundan mahkûmiyetine karar verilmesi, bu kararın kesinleşmesinden sonra gerçekleştirdiği eylemden ötürü Samsun 2. Asliye Ceza Mahkemesinde görülen nitelikli hırsızlık suçundan yapılan yargılamada 1.kez mükerrirliğine karar verildiği kabul edelim. Sanığın bu kararın kesinleşmesinden sonra gerçekleştirdiği eylemden ötürü Samsun 3. Asliye Ceza Mahkemesinde mali ve manevi haklara tecavüz suretiyle 6769 sayılı kanuna muhalefet suçundan görülen yargılamada ikinci kez mükerrirliğine karar verilecek ise Samsun 1. Asliye Ceza Mahkemesince tehdit suçundan verilen mahkûmiyet hükmü sonrası uyarlama yargılaması yapıp yapılmadığı araştırılmalıdır.

²¹⁹ Yargıtay 4.CD'nin 19/02/2010 Tarih ve 2008/8354E-2020/2797K sayılı kararı: "tekerrüre esas alınan ilamın hangisi olduğu denetime olanak verilecek şekilde hükümde gösterilerek, mahalinden infaz tarihlerini de içerecek şekilde dosyaya getirilmesi, ilamda birden fazla suçtan hükümlülük kararı olması halinde ise hangi suçtan kurulup kesinleşen hükmün tekerrüre esas olduğunun kararda belirtilmesi gerektiği gözetilmeden tekerrür nedeniyle yazılı şekilde artırım yapılması"

²²⁰ Akbulut, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.1050.

²²¹ Yargıtay 1.CD'nin 15/09/2021 Tarih ve 2021/9773E-2021/12225K sayılı kararı.

Zira 02.12.2016 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan ve aynı tarihte yürürlüğe giren 6763 sayılı yasanın 34'inci maddesi ile değişik CMK'nın 253'üncü maddesine göre uzlaşma hükümleri yeniden düzenlenmiştir. TCK'nın 106/1'inci maddesinde düzenlenen basit tehdit suçu artık uzlaşma hükümleri kapsamındadır. TCK'nın 2'nci ve 7'nci maddeleri uyarınca yasa değişikliği karşısında sanık lehine uygulama denenmelidir. Tehdit suçundan görülen ceza dava dosyasında uzlaştırma sebebiyle düşme kararı verilirse sanık Samsun 3.Asliye Ceza Mahkemesinde 6769 sayılı kanuna muhalefet etme suçundan yapılan yargılamada cezalandırılrsa dahi ikinci kez mükerrir kabul edilemeyecektir. Samsun 2.Asliye Ceza Mahkemesindeki nitelikli hırsızlık suçu tekrüre esas alınarak 1.kez mükerrirliğine karar verilecektir²²².

Tekerrür hükümleri tatbik edilen kararda infaz savcılığı bu hususta tereddüt duyarsa 5275 sayılı yasanın 98/1'inci maddesi uyarınca mahkemesinden bir karar istemelidir. Mahkeme gerekli görürse TCK'nın 58'inci maddesi yönünden infaz durdurma ve uyarılama yapılması kararı verecektir. Neticeye göre TCK'nın 58'inci maddesine ilişkin infaz evraklarının geri istenmesi, ilgili hüküm fıkrasının hükümden çıkarılması yahut infazın aynen devamına dair ek karar tesis edecektir²²³.

²²² Van Bölge Adliye Mahkemesi 4.CD'nin 03/06/2022 Tarih ve 2022/203E-2022/662K sayılı kararı: "Mahkemeye sanık hakkında ikinci kez mükerrerlik hükümlerinin uygulanmasına karar verilmiş ise de, sanığın güncel adli sicil kaydında bulunan ilamlardan, suç tarihinden önceki tarihte kesinleşmiş olan ve mahkemeye tekrüre esas alınan Bursa 9. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2018/977 Esas, 2019/287 Karar sayılı dosyasından verilen nitelikli hırsızlık suçuna ilişkin mahkumiyet hükmünde tekrüre esas alınan ilamın Konya 18. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2015/799 Esas, 2016/189 Karar sayılının 30/11/2021 tarihli ek karar ile" 5237 Sayılı T.C.K.'nın 165/1. maddesi kapsamına suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçundan cezalandırılmasına karar verilmiş ise de; 23/10/2019 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren, 7178 Sayılı Yasa ile değişik C.M.K.'nın 253 ve devamı maddeleri gereğince, sanığa isnat olunan suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun uzlaştırma kapsamına alındığı, Konya Cumhuriyet Başsavcılığı Uzlaştırma Bürosunun raporu ile, taraflar arasında uzlaşmanın edimsiz sağlandığı anlaşılacakla, sanık hakkındaki kamu davasının CMK'nın 253 ve 254., 223/8 maddeleri gereğince DÜŞÜRÜLMESİNE," karar verilmiş olması nedeniyle tekrüre esas alınmayacağı ayrıca Bursa 9. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 20/12/2021 tarihli ek kararı ile de bu hükümdeki tekerrür hükümlerinin uygulanmasının çıkartılmasına karar verildiği, dolayısıyla sanık hakkında birinci kez mükerrerlik hükümlerinin uygulanmasına karar verilmesi gerektiği gözetilmeksizin, hatalı değerlendirme ile ikinci kez mükerrerlik hükümlerinin uygulanmasına karar verilmesi, Yasaya ve hukuka aykırı olup, sanığın istinaf istemleri bu nedenle yerinde görülmuş, bu aykırılık yeniden yargılama yapılmasını gerektirmeyen, CMK'nın 280/1-a yollamasıyla 303. maddesi uyarınca düzeltilebilir nitelikte bir yanılığ olduğundan, sanık Uğur'a ilişkin nitelikli hırsızlık suçuna ilişkin hüküm fıkrasının 7. Paragrafından "... sanığın cezasının Mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilmesine karar verildiği... ve ... İKİNCİ KEZ..." ibarelerinin çıkartılması suretiyle sair yönleri usul ve kanuna uygun olan hükmün CMK'nun 280/1-a ve 303/1 maddeleri uyarınca DÜZELTİLEREK İSTİNAF BAŞVURUSUNUN ESASTAN REDDİNE,"

²²³ Yetgin, *Şemalı Pratik İnfaz Hukuku El Kitabı Açıklamalı-İçtihatlı*, s.337.

3.2.2. Mükerrir Olduktan Sonra Yasal Süreler İçerisinde Tekrar Suç İşlemesi

Hakkında mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilmek üzere mahkûmiyet kararı verilen kişi, bu ilam kesinleştikten sonra kanunun 58'inci maddesinde belirlenen üç ve beş yıllık süreler içerisinde kalmak koşuluyla tekrar suç işlese ikinci kez mükerrir sayılır. Sırf askeri suçlarla diğer suçlar, kasıtlı suçlarla taksirli suçlar, suça sürüklenen çocukların işlediği suçlar ve yabancı mahkemelerce verilen ilamlara ilişkin tekerrür yasağı burada da geçerlidir.

Sanık hakkında ikinci kez mükerrir olduğuna dair verilen kararda hüküm fıkrası “Sanık hakkındaki Samsun 1. Asliye Ceza Mahkemesinin .../... Esas, .../... Karar sayılı kararının gg/aa/yy tarihinde kesinleştiği, bu karar ile sanık hakkında ... ay hapis cezası verildiği, bu kararda da TCK 58 maddesi gereğince tekerrür hükümleri uygulandığından sanık hakkında 5237 sayılı kanunun 58 maddesi ile 5275 sayılı kanunun 108/3'üncü maddesi gereğince 2. kez mükerrirlere özgü infaz rejiminin uygulanmasına, ayrıca mükerrir hakkında cezanın infazından sonra başlamak üzere TCK'nın 58/6'ncı maddesi gereğince denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına” şeklinde olacaktır²²⁴. Tekerrüre esas alınan mahkûmiyet bakımından yine esas mahkemesi, esas ve karar sayısı, cezanın süresi ya da miktarı gösterilmelidir.

Burada tekerrür hükümleri uygulanırken sanık hakkında en ağır ilamın esas alınması gerektiği söylenmelidir. Sanığın adli sicil sabıka kaydında yer alan ilamlarda mahkûmiyetlerin nev'i, süresi ve neticeleri bütün olarak ele alınarak en ağır ilam tercih edilmelidir. İkinci kez mükerrirliğin aşağıda yer verilecek olan ağır neticeleri dikkate alındığında sanığın adli sicil sabıka kaydında yer alan ve tekerrüre esas olma niteliğine haiz mahkûmiyetler arasından ikinci kez mükerrirlik şartlarını taşıyan tercih edilmelidir²²⁵.

3.3. Mükerrirliğin Etkileri

3.3.1. Birinci Kez Mükerrirliğin Etkileri

3.3.1.1. Seçimlik Cezalar Bakımından

TCK'nın 58/3'üncü maddesine göre mükerrir suçlu hakkında işlediği eylemin ceza kanunundaki yaptırımının hapis ve adli para cezası arasında seçimlik olarak

²²⁴ Koca ve Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.690.

²²⁵ Yetgin, *Şemali Pratik İnfaz Hukuku El Kitabı Açıklamalı-İçtihatlı*, s.343.

öngörüldüğü durumda, hâkim tarafından hapis cezası tercih edilmeli ayrıca sanık hakkında TCK 58'inci madde hükmü tatbik edilmelidir²²⁶.

Örnek vermek gerekirse adli sicil sabıka kaydında tekerrüre esas alınabilecek türde mahkûmiyet kararı bulunan sanık hakkında, TCK'nın 86/2'nci ve 86/3-a maddeleri uyarınca cezalandırılması talebiyle tanzim edilen iddianame akabinde iddianamenin kabulü ile eşe karşı yaralama suçundan yürütülen yargılamada, seçimlik cezalardan hapis cezası tercih edilmelidir. Aksi durumda yani adli para cezası tercih edilirse sanık hakkında tekerrür hükümleri uygulanamayacaktır. Zira infazın mükerrirlere özgü rejim uyarınca çektirilmesi ancak hapis cezalarında mümkündür. Verilen hükme karşı aleyhe yasa yolu başvurusuna gidilmediği takdirde ise sanık bakımından tekerrür bakımından lehe olmak üzere kazanılmış hak doğacaktır.

Anılan kuralın, hâkimin yaptırımlar arasında TCK'nın 61'inci maddesinde sıralanan ölçütler karşısında bir tercih yapması, seçtiği hapis veya adli para cezasının alt ve üst sınırları arasında bir belirleme yapması noktasındaki serbestisini kısıtladığı söylenmelidir. Hâkimin mükerrirlik koşulları oluşan sanık hakkında belirlediği hapis cezasını adli para cezasına çevirmesi ise düzenlemenin amacıyla bağdaşmayacaktır²²⁷.

Bu noktada TCK'nın 50/3'üncü maddesindeki düzenleme gereği suç tarihinde altmış beş yaşını bitirmiş olanların işledikleri suçlar sebebiyle haklarında verilen bir yıldan kısa süreli hapis cezasının kanunun 50/1'inci maddesindeki seçenek yaptırımlara çevrilmesi şeklindeki kural özellik arz eder. Örnek olması bakımından suç tarihinde hapis cezasına mahkûm edilmemiş ancak kesinlik sınırının üzerinde bir adli para cezasına mahkûm edilmiş yetmiş yaşındaki sanığın mahkûm olduğu bir yıldan az süreli hapis cezası TCK'nın 50/3'üncü maddesi uyarınca kanunun 50/1'inci maddesindeki seçenek yaptırımlara çevrilecektir. Hâlbuki bahsettiğimiz olayda sanık önceki adli para cezası dolayısıyla mükerrirdir. Hâkimin tekerrüre düşen sanığa önce hapis cezası verip bunu daha sonra seçenek yaptırımlardan adli para cezasına çevirmesinin TCK'nın 58/3'üncü maddesine aykırı düştüğü fikrindeyiz.

3.3.1.2. İnfaz Rejimi Bakımından

Tekerrür halinde hükmolunan ceza mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilir. Sanığın mahkûmiyetine dair kurulan hükümde infazın mükerrirlere özgü

²²⁶ Toroslu ve Toroslu, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, s.434.

²²⁷ Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, s.596

infaz rejimine göre ektirileceği belirtilir. Sanık hakkında tekerrür hükümleri ister birinci kez ister ikinci kez tatbik edilsin bu kural deđiřmeyecektir²²⁸.

TCK'nın 58/8'inci maddesi ile 5275 sayılı kanununun 108'inci maddesine göre bahsedilen özel infaz rejimi, koşullu salıverilme süresinin uzaması sonucunu doğurur. İlk kez suç işleyen bir fail ile tekerrüre düşen fail arasında infaz kurumunda kalma süreleri bakımından farklılık oluşur. Koşullu salıverilme süresi mükerrir olmayan hükümlüler bakımından 7242 sayılı kanun ile değişik infaz kanununun 107/2'inci maddesinde ağırlaşmış mebette otuz yıl, mebette yirmi dört yıl ve süreli hapis cezalarının yarısını olarak belirlenmiřtir²²⁹.

Birinci kez mükerrirler için bu süre ağırlaştırılmış mebette otuz dokuz yıl, mebette otuz üç yıl, birden fazla süreli hapis cezasına mahkmiyette en fazla otuz iki yıl, süreli hapis cezasında sürenin üçte ikisi olarak belirlenmiştir. Koşullu salıverilme oranı üçte ikiden fazla olan suçlardan mahkmiyette ise tabi oldukları koşullu salıverilme oranı uygulanır. Hükümlü bu süreler geçtikten sonra koşullu salıverilmeden yararlanılabilir. Tekerrür nedeniyle şartla salıverilme süresine eklenecek miktar tekerrüre esas alınan cezanın en ağırından fazla olamaz. İkinci kez mükerrir sayılan hükümlü ise koşullu salıverilmeden yararlanamaz²³⁰.

3.3.1.3. İnfaz Kurumunun zelliği Bakımından

5275 sayılı infaz kanununun 14/2'inci maddesinde hükümlülerin açık cezaevlerine ayrılmasına ilişkin esas ve usullerin yönetmelikle gösterileceği düzenlenme altına alınmıştır.

28399 sayı ve 02.09.2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliğinin 5'inci maddesinde kanunun yukarda atıf yaptığı açık ceza infaz kurumuna ayrılma bakımından birtakım sınırlamalar getirilmiştir. Maddeye göre terör suçları, örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar, ikinci defa mükerrir olanlar ve koşullu salıverilme kararının geri alınması nedeniyle cezası aynen infaz edilenler doğrudan açık ceza infaz kurumuna ayrılma hakkına sahip değildir. Sayılan haller dışındaki hükümlülerden ise, kasıtlı suçlardan toplam üç yıl veya daha az süreli hapis cezasına mahkûm olanlar, taksirli suçlardan toplam beş yıl veya daha az süreyle hapis

²²⁸ zge, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.981.

²²⁹ zbek vd., *Ceza Genel Hukuku Temel Bilgiler*, s.455.

²³⁰ Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, s.601.

cezasına mahkûm olanlar, adli para cezası hapis cezasına çevrilenler ve icra iflas kanunu gereğince tazyik hapsine tabi tutulanlar cezalarını doğrudan açık kurumlarda infaz edebilecektir²³¹.

3.3.1.4. Denetimli Serbestlik Bakımından

Devletin yasalarla yaptırma tabi tuttuğu bazı haksız davranışları gerçekleştiren kişilerin cezalandırılması, ıslah edilmesi ve yaşadığı toplumla uyumlu bir birey haline gelerek topluma kazandırılması gayesiyle belirlediği plan ve gereklilikler çerçevesinde başvurduğu bir hukuki yöntem olan denetimli serbestlik, hükümlüyü infaz kurumundan dışarı çıkıktan sonra bir süre kontrol altında tutma amacına dayanmaktadır. Devlet bu uygulamayla hükümlünün topluma ve yasalara uyumlu bir birey olarak hayatına devam edeceği noktasında duyduğu inançla, hükümlüyü kontrollü şekilde infaz kurumundan dışarı çıkarmaktadır. Hükümlünün dışarıya çıkmasıyla birtakım riskler üstlenen devlet, bu süreci yine yasalarla belli sınırlara dâhil etmiştir. Bu amaçla denetimli serbestliğe ilişkin kurallar ve buna ilişkin iş ve işlemleri yürütmek üzere adalet teşkilatı içerisinde denetimli serbestlik birimleri tayin etmiştir²³².

Mükerrirliğin hukuki neticelerinden biri de hükmün infazından sonra hükümlünün anlatılan amaçlarla denetimli serbestliğe tabi tutulmasıdır. Denetimli serbestliğe ilişkin işlemler ülkemizde Denetimli Serbestlik Müdürlükleri tarafından yerine getirilir.

Denetimli serbestlik tedbirine ilişkin karar, hükümlünün çarptırıldığı hapis cezasının tamamıyla infazından sonra gönderilmelidir. Aksi halde yani infaz tamamlanmadan gönderilmesi halinde evrakın iadesi gerekir. Esas mahkemesince failin verilen hapis cezasını mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çekmesi, infazdan sonra da denetimli serbestliğe tabi olması hüküm altına alınırken infaz mercilerinin yetkilerini kısıtlayıcı şekilde bir denetim süresi belirlenemez. Denetim süresi infaz hâkimliğince bir yıldan az olmamak kaydıyla belirlenecektir. Kararda herhangi bir süre belirtilmemişse denetimli serbestlik kararının kaydı yapılmadan evvel infaz hâkimliğinden bu eksikliği gidermesi ve bir süre belirlemesi istenecektir²³³.

²³¹ Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, s.424.

²³² Hakan A.Yavuz, *Denetimli Serbestlik*, Temel Hukuk Dizisi, Genişletilmiş Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 2.Baskı, Seçkin Ankara, Şubat 2021,s.18.

²³³ Yavuz, *Denetimli Serbestlik*, s.167.

Mahkeme tekerrüre ilişkin hüküm fıkrasında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanacağını belirtmelidir. Aksi hal bu haliyle kesinleşen bir karar bakımından kazanılmış hak doğurur. Mahkeme denetimli serbestliğin süresi bakımından bir belirleme yapma yetkisini haiz değildir.²³⁴ Bu süreyi infaz hâkimi belirleyecektir. İnfaz hâkimi tayin ettiği süreyi daha sonra beş yılı aşmamak suretiyle uzatabilir²³⁵.

Denetimli serbestlik tedbirinin infazı için hükümlüye tebligat kanunu hükümlerine uygun bir çağrı kâğıdı çıkartılır. Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'ne müracaat eden hükümlüye onun ihtiyaçları gözetilerek tanzim edilen denetim planı tebliğ edilir. Hükümlü denetim planına uymaması halinde uyarılır.²³⁶

İnfaz Kanununun 108/7'nci maddesine göre denetimli serbestlik kapsamında kendisi hakkında belirlenen yükümlülüklere uymayan hükümlü infaz hâkiminin kararıyla 15 gün ila 3 ay arasındaki bir süre boyunca disiplin hapsine çarptırılabilir.

Denetim süresinde infaz hâkimi tarafından hükümlüye takdiren kendisine rehberlik etmesi için bir uzman görevlendirilir. Buradaki gaye, bahsedilen uzmanın hükümlünün bir an önce sosyal hayata uyum sağlaması için ona telkinlerde bulunması, gerektiğinde hükümlünün çevresi ile görüşmeler yaparak hayatını iyi koşullarda idame ettirmesine yarayacak çözümler önermesidir. Hükümlüye rehberlik etmesi için atanan uzman kanunun 107/9'uncu maddesi uyarınca bu süreçte hükümlünün gösterdiği davranışlarla ilgili üçer aylık sürelerle rapor düzenler ve infaz hâkimine sunar. Gerekli görüldüğü takdirde yükümlülüklerde değişikliğe gidilebilir²³⁷.

3.3.1.5. İnfazın Tehiri Bakımından

5275 sayılı İnfaz Kanununun üçüncü bölümündeki 16 ila 19'uncu maddeler arasında hapis cezasının Cumhuriyet Başsavcılığının kararıyla ertelenmesine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Mükerrirliğin sonuçları bakımından çalışmayla ilgili kısım, kanunun 17'inci maddesinde kasten işlenen suçlarda üç yıl, taksirle işlenen suçlarda ise beş yıl yahut daha az süreli hapis cezalarının infazının ertelenmesine ilişkin düzenlemedir²³⁸.

²³⁴ Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, s.135

²³⁵ Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, s.597.

²³⁶ Yavuz, *Denetimli Serbestlik*, s.168.

²³⁷ Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, s.543.

²³⁸ Yerdelen, *Türk Ceza Hukuku Yaptırımları ve İnfazı*, s.351.

Bahsedilen hapis cezaları en fazla iki kez ertelenebilir. Bunun için hükümlünün kesinleşen hapis cezasının infazına başlanmak üzerine çıkartılan çağrı kâğıdı üzerine rızayla gelmesi ve tehir talebinde bulunması gereklidir. Hükümlünün talebi kabul edilirse, erteleme süresi her bir erteleme bakımından birer yılı aşamaz. Mahkûm olduğu hapis cezası Cumhuriyet Başsavcılığının kararıyla ertelenen hükümlü hakkında, erteleme süresi içerisinde kasıtlı bir suç işlediği iddiasıyla bir kamu davası açılırsa erteleme kararının kaldırılmasına ve tehir edilen hapsin infazına karar verilir²³⁹.

Bu hal dışında infazına hâlihazırda devam edilen hapis cezasının ertelenmesine hükümlünün yükseköğrenimini bitirebilmesi, ana, baba, eş veya çocuklarının ölümü yahut bu kişilerin sürekli hastalık veya malullükleri nedeniyle ailenin ticari faaliyetlerinin yürütülebilmesinin veya tarım topraklarının işlenebilmesinin imkânsız hâle gelmesi veya hükümlünün hastalığının sürekli bir tedaviyi gerektirmesi gibi zorunlu ve çok ivedi hâllerde karar verilebilir²⁴⁰. Burada örnekleme yoluna gidildiği, ertelemeye sebep olacak durumların esasen tahdidi olmadığı kanun lafzından anlaşılmaktadır. Bu hallerde de erteleme kararı bakımından takdir yetkisi Cumhuriyet Başsavcılığındadır. Ancak erteleme süresi bir yıl değil altı ay olarak kabul edilmiştir. Kanunun 17/4'üncü maddesine göre hükümlü ara vermeden en çok iki kez yararlanabilir.

Kanunun 24.01.2013 tarih ve 6411 sayılı kanunda değişiklik 17/6'ncı maddesine göre hükümlünün istemi üzerine Cumhuriyet Başsavcılığınca verilecek erteleme kararının istisnaları terör suçları, örgüt faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlar, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan yargılanıp mahkûm olanlar ve hakkında mükerrirlere özgü infaz rejimi uygulanmasına karar verilenler ile disiplin veya tazyik hapsine mahkûm olanlardır. Söz konusu engel hem infazın henüz başında hem de devamında verilecek erteleme kararları bakımından geçerlidir²⁴¹.

²³⁹ Çetin Akkaya, *Cezaların İnfazı ve İnfaz Hukuku*, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Şubat 2018, s.520.

²⁴⁰ Ersan Şen ve Beyza Başer Berkün, *Koşullu Salıverilme Denetimli Serbestlik ve Ceza İnfaz Sorunları*, 7242 Sayılı Kanun ve Son Mevzuat Değişiklikleri ile Güncellenmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Seçkin, Ankara, Ocak 2022, s.324.

²⁴¹ Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, s.518.

3.3.1.6. Takdiri İndirim, Erteleme, Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Bakımından

TCK'nın cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesi başlıklı üçüncü bölümünde yer alan 62'inci maddesi takdiri indirimi düzenlemiştir. Maddenin ikinci fıkrasında failin geçmişi, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki pişmanlığını gösterir davranışları, cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri fail yararına cezayı hafifletecek takdiri nedenlerden olmak üzere sayılmıştır. 12/05/2022 tarih ve 7406 sayılı yasanın birinci maddesiyle takdiri indirimle ilişkin TCK'nın 62'nci maddesinde değişikliğe gidilmiştir. Önceden madde lafzında pişmanlığını gösterir davranışlar ibaresi yer almazken değişiklik ile yargılama sürecindeki ibaresinden sonra pişmanlık kriterine yer verilmiştir. Yine değişiklik öncesi madde metninde gibi hususlar ibaresine yer vermekle hâkime takdiri indirim sebeplerini belirlemede sınırlı bir takdir hakkı tanınmış iken, değişiklik sonrası takdiri indirim sebeplerinin tahdidi olarak belirlendiğini söylenmelidir.

Sanık hakkında tayin edilen cezada takdiri indirim uygulanması, hâkim tarafından TCK'nın 62/2'nci maddesi uyarınca belirlenen kıstaslar dikkate alarak bizzat değerlendirilir. Yapılan değerlendirme sonrası sebepleri hüküm fıkrasında gerekçeleriyle gösterilmek suretiyle takdiri indirim uygulanmasına ya da uygulanmamasına dair karar verilir.

TCK'nın 58'inci maddesinin tatbiki ile TCK'nın 62/1'inci maddesi birbiri ile doğrudan ilişkili değilse de ceza kanununun amaçları doğrultusunda güvenlik tedbirleriyle de desteklenen cezalandırma mekanizması, cezanın bireyselleştirilmesi ve caydırıcı bir etki oluşturma²⁴² noktasında dolaylı bir ilişki içindedirler.

Uygulamada mahkemeler tarafından mükerrir olan sanık hakkında; sanığın geçmişi, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları, cezanın sanığın geleceği üzerindeki olası etkileri ile birlikte sanığın adli sicil sabıka kaydı, şüpheli ya da sanık olarak taraf olduğu derdest dosyalarının fazlalığı, beyanları, suçun işlenmesindeki özellikler, mağduriyetin ağırlığı, sanığın suça meyilli kişiliği, adalet ve nefaset ilkeleri, eylem ile yaptırım arasında gözetilmesi gereken adil denge, cezanın caydırıcılık gayesi ve bu gayenin sanığın ve toplumun geleceği üzerindeki etkisi dikkate alınarak TCK'nın 62/1'inci maddesine göre takdiri indirim

²⁴² İçel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.53.

uygulanmasına yer olmadığına karar verilebilmektedir. Bu bakımdan TCK'nın 58'inci maddesi hakkında birinci ya da ikinci kez tatbik edilecek dolayısıyla toplum açısından tehlikeli bir hal barındırdığı anlaşılan sanık bakımından takdiri indirim tatbik edilmemesi, bir zorunluluk değil yerinde gerekçelendirilmek koşuluyla bir tercihtir. Gerekçesini gösterirken 7406 sayılı yasanın birinci maddesi ile belirlenen kıstasların yerinde değerlendirilmesi gereklidir. Burada ilgili hüküm fıkrasında yahut gerekçeli kararda sebep olarak yalnızca hakkında tekerrür hükümleri uygulanması sebebiyle sanık lehine TCK'nın 62'inci maddesindeki indirimin uygulanmasına yer olmadığına yer vermek elbette uygulamada hukuka aykırılık teşkil edecektir. Bunun yerine uygulanması sınırlı bir takdire bağlı olan bu indirimin sanığın ıslah olmaz kişiliği, suç karşı artan meyli, suç işlemekte tekrara düşmesi sebepleriyle ve cezalandırmanın olumlu etkisinin gerçekleştirilebilmesi için tatbik edilmediği belirtilebilir. Yine bu noktada cezanın şahsileştirilmesi ilkesine aykırı olarak uygulamada sıkça görüldüğü üzere, takdiri indirim uygulama ya da uygulamama yönünde kullanılan takdir yetkisine gerekçe olarak her ceza dava dosyasında birebir aynı ifadelerin somutlaştırılmadan kullanılması mevzuata uygun düşmeyecektir.

Mükerrirliğin hapis cezasının ertelenmesi müessesesiyle ilişkisinden bahsedecek olursak; TCK'nın 51'inci maddesine göre işlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış veya altmış beş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Ancak, erteleme kararının verilebilmesi için kişinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması, suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması gerekir²⁴³.

Sanık hakkında daha önce işlediği kasıtlı suçtan ötürü üç aydan fazla süreli hapis cezası verilmiş ise diğer şartları varsa bu hüküm hem tekerrüre esas teşkil eder hem de ertelemeye mani olur. Burada kastın olası kast yahut doğrudan kast olması önem arz etmez. Kasıtlı suçtan üç aydan az süreli hapis cezasıyla yahut taksirli bir suçtan hapis yahut adli para cezasıyla mahkûm olmuş sanık ise yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede olumlu bir kanaat oluşturdu ise TCK'nın 51'inci maddesindeki düzenlemeden yararlanabilir. Erteleme müessesesinden yararlanan sanık, daha önceden kasıtlı suçtan aldığı üç

²⁴³ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.708.

aydan az hapis cezası yahut taksirli suçtan aldığı ceza dolayısıyla elbette mükerrir sayılabilir²⁴⁴.

Sanığın adli sicil sabıka kaydında tekerrüre esas olabilecek adli para cezasına mahkûmiyeti var fakat hapis cezasına mahkûmiyeti yok ise sanık hakkında erteli bir mahkûmiyet hükmü tesis edip hakkında TCK 58'inci maddesi uyarınca mükerrirlere özgü infaz rejimi uygulanabilir. Erteleme kararı verilebilmesi için diğer şartın sanığın tekrar suç işlemeyeceğine ve pişman olduğuna dair inanç olduğu gözden kaçmamalıdır.

CMK'nın 231/6'ncı maddesine göre hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm edilmemiş bulunması, mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması, suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi gerekir. Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez²⁴⁵.

Sanığın sabıka kaydında kasıtlı bir suçtan aldığı mahkûmiyet kararı var ise kural olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemez. Burada TCK'nın 51'inci maddesinde yer alan erteleme müessesesinden farklı olarak cezanın 3 aydan uzun ya da kısa süreli hapis yahut adli para cezası olması önemsizdir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 03.02.2009 tarih, 2008/11-250 esas, 2009/13 sayılı kararında ise bu kuralın istisnası ifade olunmuştur. Adli sicil kaydında yer alan sabıka kaydının infazından sonra 5237 sayılı TCK'nin 58. maddesinde belirtilen tekerrür sürelerinin geçmesi halinde bu sabıka kaydı, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına engel teşkil etmez. Sanığın adli sicil sabıka kaydında tekerrüre esas olan kasıtlı suçtan bir mahkûmiyeti varsa kural olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemeyecektir. Ancak suç tarihi itibarıyla TCK'nın 58'inci maddesinde bahsedilen üç ve beş yıllık süreler geçti ise bu ilam hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına engel olmayacaktır. Sanığın adli sicil sabıka kaydında yer alan ilamdaki suç taksirli bir suç ise hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına zaten bir engel yoktur. Bu bakımdan tekerrür sürelerinin geçmesinin bir etkisi ya da gerekliliği yoktur.

²⁴⁴ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.709

²⁴⁵ Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, s.530.

3.3.1.7. Zamanaşımı Bakımından

İnfazı engelleyen nedenlerden biri olarak kabul ettiğimiz ceza zaman aşımı hükümlüye kesinleşen cezanın infazı için tebligat yapılması, cezanın infazı için hükümlünün yakalanması ve hükümlünün kasıtlı bir suç işlemesi hallerinde kesilir. Sayılanlar arasından bizim için önem arz eden sebep, hükümlünün kasıtlı bir suç daha işlemesi halidir. TCK'nın 71/2'nci maddesine göre hükümlü yasadaki yaptırımını üst sınırı iki yıldan fazla hapis cezası olarak belirlenen kasıtlı bir suç işlediği takdirde ceza zamanaşımı kesilir²⁴⁶.

Sanık, hakkında verilen mahkûmiyet hükmü kesinleştikten sonra mükerrirlik şartlarını oluşturan ve yasadaki yaptırımını üst sınırı iki yıldan fazla hapis cezası olarak belirlenen bir kasıtlı suç işlerse sonradan işlediği suç bakımından tekerrür hükümlerinin uygulanmasının yanı sıra önceden işlediği suç bakımından ceza zamanaşımını kesen bir sebep icra etmiş olacaktır.

3.4. İkinci Kez Mükerrirliğin Etkileri

Tekerrürün, yasa tarafından kabul edilen sisteme göre cezayı artırıcı ya da infazı ağırlaştırıcı etkisinin sanığın ıslahı, geleceği, kamu düzeni, toplum huzuru ve cezanın caydırıcılığı bakımından rol oynadığı bir gerçektir. İnfaz rejimi bakımından ilk kez suç işleyenlere nazaran daha ağır sonuçlarla karşılaşan faillerin, bahsedilen ve esasen ceza yasaları ile amaçlanan bu faydaları en şedit şekilde hissettiği hal işte ikinci kez mükerrir sayıldıkları haldir. Tekerrüre düşen fail ilk kez suç işleyenlere göre daha tehlikelidir ve bu sebeple hakkında farklı bir infaz rejimi uygulanmalıdır. Cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirleri ile adli makamlarca kontrol altında tutulmalı; aynı zamanda topluma yeniden adaptesi kademeli olarak gerçekleşmelidir.

İkinci kez mükerrir olan fail ise bahsedilen faillere nazaran toplumdan daha uzun bir süre ayrı kalmalıdır²⁴⁷. Bu amaçla hakkında şartla salıverilme uygulanmamalı, infaz kurumunda daha uzun zaman geçirmelidir. İkinci kez mükerrir hükümlünün, toplumdan bir müddet uzak tutulması, devletin ülkede yaşayanların güvenliği bakımından yüklendiği sorumlulukların da bir gereğidir. Haksızlık içeren ve kanunlar tarafından yasaklanan eylemleri gerçekleştiren kişilerin, caydırıcı bir ceza ve etkili bir infazla karşılaşmamaları, onları tekrar suç işlemeye itecek; bu durum bir kısır döngü

²⁴⁶ Özbek, *İnfaz Hukuku*, s.398.

²⁴⁷ Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, s.596.

olarak adli makamların iş yükünü artırmaktan, adalet hizmetinin kalitesini azaltmaktan, suç oranının giderek artmasından başka bir sonuca yol açmayacaktır.

Anlatılan amaçlarla 5275 sayılı İnfaz Kanununun 108/3'üncü maddesine göre ikinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda hükümlünün şartla salıverilmeyeceği düzenleme altına alınmıştır. Böylece ikinci kez mükerrer suçlu koşullu salıverilmez, açık infaz kurumuna ayrılamaz ve denetimli serbestlikten yararlanamaz²⁴⁸.

Aynı doğrultuda diğer bir düzenleme Açık İnfaz Kurumuna Ayrılamayacak Hükümlüler Yönetmeliğinin 8'inci maddesinde yer almaktadır. Buna göre kapalı kurumlarda bulunan hükümlülerden ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm olanlar, haklarında ikinci defa tekerrür hükümleri uygulananlar, haklarında iyi hal kararı verilirse bile, 5275 sayılı kanunun 44'üncü maddesinde sayılan eylemlerden dolayı toplam beş ve daha fazla hücreye koyma cezası alıp son hücreye koyma cezasının kaldırılması üzerinden bir yıl geçmemiş olanlar, terör ve örgütlü suçlardan hükümlü olup 6'ncı maddenin ikinci fıkrasının c ve ç bentleri dışında kalanlar açık kurumlara ayrılamaz²⁴⁹.

3.5. Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür

3.5.1. Vergi Suçları

Devletin kamusal faaliyetlerini yerine getirebilmek için kullandığı gelir kalemlerinden biri vergilerdir. Anayasanın 73'üncü maddesinde herkesin, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlü olduğu, vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımının maliye politikasının sosyal amacı olduğu, vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin ancak kanunla konulup değiştirilebileceği yahut kaldırılabilirliği düzenlenmiştir²⁵⁰.

Devletin vergilendirme yetkisinin madde metninde belirtilen kanunilik, mali güç, eşitlik, genellik, vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, kamu giderlerinin karşılanması esaslarına dayalı olduğu, anılan yetkinin sayılan esaslar ve anayasanın genel ilkeleri ile sınırlı olduğu söylenmelidir. Anayasa Mahkemesi ise vergi mevzuatına ilişkin norm denetimini yaparken, devletin vergilendirme yetkisi

²⁴⁸ Koca ve Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.690.

²⁴⁹ Özbek, *İnfaz Hukuku*, s.299.

²⁵⁰ Yusuf Karakoç, *Vergi Hukuku (Genel Vergi Hukuku Bilgisi)*, Yetkin, Ankara, 2020, s.32.

bakımından anayasanın Başlangıç ve Genel Esaslar bölümünü de dikkate almaktadır. Mahkemenin yargılama yaparken değindiği diğer bir kriter vergi yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde kamu yararı, ekonomik koşullar ve haklı neden ilkeleridir. Gerçekten devlet kamu hizmeti kapsamındaki faaliyetlerini yürütmek için bir finansmana ihtiyaç duyar. Vergilendirme bu açıdan bakıldığında kavramsal olarak saptanması siyasal bir sorun teşkil eden kamu yararı için bir araçtır. Zira genel bir tanıma sahip olmamakla birlikte kamusal ihtiyaçlarla ilgili olan ve devlete istifadeler sağlayan, birçok özel ve kamusal menfaatlardan oluşan bu gerçek yarar, idarenin vergi toplama yetkisi ile elde ettiği gelirler kullanılarak gerçekleştirilen faaliyetlerin ve idari işlemlerin amaç unsurudur²⁵¹.

Devletin kamusal hizmetlerinin devamı ve üstün kamu yararı sebebiyle, vergiyle ilgili yükümlülüklerin yasaların öngördüğü şekilde yerine getirilmemiş olması kamu düzeni açısından sakıncalıdır. Bu sebeple vergi mevzuatına aykırı eylem ika edenlerin toplumdan ayrı tutulmaları ve ıslah edilmelerinin sağlanması, kanuna uygun hareket etmeye zorlanmaları önem taşır²⁵².

Vergi ile alakalı işlemlerin esas itibarıyla ekonomik niteliği dikkate alınarak, vergi suçu işleyenlere uygulanacak yaptırımların da ekonomik nitelikli olması gerektiği düşünülebilir. Vergi mevzuatına aykırılık teşkil eden eylemleri gerçekleştiren kişilere idare tarafından parasal ve idari türde bir yaptırım uygulandığı, anılan eylemlerin kabahat olarak kabul edildiği bunun yanı sıra, yargı makamları tarafından bu kişiler hakkında yürütülen adli soruşturma ve kovuşturmalar neticesinde ise suç teşkil eden eylemler sebebiyle hürriyeti kısıtlayıcı özellikteki cezai yaptırımlar uygulandığı bilinmelidir. Ceza hukuku kapsamında yaptırım uygulanmasını gerektirir bu fiiller, toplum düzenini ilgilendiren bir özellik taşımaktadır. Burada cezalandırma genel manada kamu yararının da gereğidir. Hürriyeti bağlayıcı ceza uygulamasına yer verilmek suretiyle yasalara uygun davranmayı sağlama doğrultusunda devlet tarafından zor kullanma yetkisinin kullanıldığı görülmektedir²⁵³.

²⁵¹ Fatih Saraçoğlu, *Anayasa Mahkemesinin Vergiye İlişkin Kararlarında Kamu Yararı*, Birinci Baskı, Seçkin, Ankara, Kasım 2013,s.22.

²⁵² Çetin Arslan ve Yağmur Müge Erdoğan, “Vergi Kaçakçılığı Suçlarında Zincirleme Suç”, *5.Türk-Kore Ceza Hukuku Günleri – Karşılaştırmalı Hukukta Ekonomik Suçlar Uluslararası Sempozyumu, Tebliğler*, ed. İzzet Özgenç, Cumhuriyet Şahin ve Faruk Turhan, Seçkin, Ankara, 2020,s.1067.

²⁵³ Hakan Arslaner, *Vergi Kabahat ve Suçlarının Unsurları*, Ekin Basın Yayım Dağıtım, Ankara, Nisan 2017, s.85.

3.5.1.1. Vergi Usul Kanununda Düzenlenen Vergi Suçları

3.5.1.1.1. Vergi Kaçakçılığı Suçu

Vergi ilişkisinin tarafları vergi alacaklısı ve vergi borçlusudur. Vergi alacaklısı, egemenlik gücünü elinde tutan ve bu güce dayanarak çıkarttığı yasalarla vergi koyma ve uygulama yetkisini haiz olan devlettir. Vergi borçlusu ise vergi mükellefi yahut vergi sorumlusu olabilir. Vergi kaçakçılığı suçunun anlaşılması için bu iki kavrama genel çizgiden uzaklaşmadan değinmek faydalı olacaktır.

Vergi mükellefi 213 sayılı VUK'un 8/1'inci maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre vergi mükellefi vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu düşen kişidir. Vergiyi doğuran olay gerçek ya da tüzel kişiliği haiz mükellefte gerçekleşmiştir. Bu sebeple esasen bir alacak borç ilişkisi olan vergi ilişkinin asıl borçlusu mükelleftir²⁵⁴. Mükellefiyet ancak kanunla belirlenir. Mükellefiyet için hak ehliyeti yeterlidir. Fiil ehliyeti ise gerekli değildir. Fiil ehliyetine sahip olmayanların ödevleri, kanuni temsilciler vasıtasıyla yerine getirilir. Vergi borcundan ötürü mükellef malvarlığının tümü ile sorumludur. Mükellef vergi borcunu sözleşme ile başkasına devrettiğine dair bir iddiayı, alacaklı vergi dairesine karşı ileri süremez²⁵⁵. Yani alacak borç ilişkisinin taraflarında sözleşme ile değişikliğe gidilemez. Bu kural ile yine kamu yararının gözetildiği, kamusal faaliyetlerin finansmanında önem arz eden vergi ve diğer gelirlerin tahsilinin, taraflarca imzalanacak birtakım anlaşmalarla imkânsızlaştırılması yahut güçleştirilmesinin önüne geçilmesi amaçlandığı anlaşılmaktadır. Vergi borcunun borçlusunun yani mükellefin değişmeyeceği kuralının iki istisnası vardır. Bunlar mükellefin ölümü ile borcun mirasçılara geçmesi hali ile tüzel kişiliğin devri ve birleşmesi hallerinde borcun devralan tüzel kişiliğe geçmesi halidir²⁵⁶.

Vergi sorumlusu ise verginin ödenmesi konusunda vergi ilişkisinin alacaklı tarafı olan vergi dairesi ile muhatap durumunda olan kişidir. Sorumlu, vergiyi doğuran olay esasen şahsında gerçekleşmiş olan mükellefin borcundan ötürü verginin ödenmesine kadar geçen süreçteki usulü işlemler sebebiyle sorumluluk taşımaktadır. Sorumlu, ödemek durumunda kaldığı vergilerle ilgili gerektiğinde asıl borçlu olan

²⁵⁴ Bünyamin Çitil, *Vergi Hukukunda Sahte Fatura Suçları Vergilendirme ve Sorumluluk Hükümleri*, Gözden Geçirilmiş 2.Baskı, Seçkin, Ankara, Eylül 2021, s.27

²⁵⁵ Nihan Kurtulmaz, *Özel Hukuk Sözleşmelerinin Vergi Hukukunda Geçerliliği*, Birinci Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul, Haziran 2017,s.122.

²⁵⁶ Erdoğan Öner, *Vergi Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 12.Baskı, Seçkin, Ankara, Eylül 2020,s.62

mükellefe rücu edebilir. Vergi sorumlusu gerçek veya tüzel kişi olabilir. Vergi sorumlusu da vergi mükellefinde anlatıldığı gibi akdi bir anlaşma ile sorumluluklarını başkasına devredemez. Böyle bir anlaşma yapılsa bile alacaklı vergi dairesine karşı ileri sürülemez. Vergi sorumlusunun da hak ehliyetine sahip olması yeterlidir. Fiil ehliyeti olmasa da vergi sorumlusu olabilir ancak ödevleri kanuni temsilcisi yerine getirir²⁵⁷.

Gerekli izahatları yaptıktan sonra konu başlığına dönecek olursak vergi kaçakçılığı suçu, vergi mükellefinin borçlanmış olduğu vergi yükünden kısmen veya tamamen kurtulmak için vergi yasalarını ihlal eden eylemler ika etmesiyle oluşur²⁵⁸. Vergi kaçakçılığı suçu 7394 sayılı yasa ile değişik VUK'un 359'uncu maddesinde düzenlenmiştir. Vergi kaçakçılığı suçu ile mevzuata aykırı eylemlerin önüne geçilmesi, cezalandırma yolu ile caydırıcılığın sağlanması, vergilendirme sürecindeki iş ve işlemlere, defter, belge ve diğer kayıtlara karşı duyulan kamu güveninin korunması, devletin gelirlerinin güvence altına alınması, mali yükümlülüklerini yerine getiren mükelleflerin, vergi gelirleri ile kamu hizmetlerinden faydalanan toplumun vergiden kaynaklı faydalarının devamının sağlanması şeklindeki hukuki menfaatlerin korunmasının amaçlandığı söylenebilir²⁵⁹.

VUK'un 359'uncu maddesinde düzenleme altına alınan vergi kaçakçılığı suçu karşılığında faile hürriyetini kısıtlayıcı bir ceza verilebilmesi için, failin eylemi ile devleti vergi ziyana uğratmış olması şart değildir²⁶⁰.

Vergi yükünden kurtulmak amacıyla gerçekleştirilen böylece anılan suçta sebebiyet veren eylemlere kanunda ayrıntılı olarak ve seçimlik hareketlerin de gösterilmesi suretiyle yer verildiğinin genel manada söylenebileceği ancak kanunun 359/a sayılı maddesinde kullanılan muhasebe hileleri yapmak şeklindeki ifade ile bu tercihten uzaklaşıldığı anlaşılmaktadır²⁶¹. Muhasebe hileleri şeklinde sınırları belirsiz bir ifade tercihi kanun koyucunun ülkede yaşayanların hukuki güvenliklerinin

²⁵⁷ Abdurrahman Akdoğan, *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 15.Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, Kasım 2021, s.52.

²⁵⁸ Murat Batı, *Muhasebe Hileleri ve Vergiden Kaçınma Türk Vergi Mevzuatındaki Yasallığı Hile-Kaçınma-Peçeleme*, Güncel Mevzuata Göre Genişletilmiş Güncellenmiş 4.Baskı, Seçkin, Ankara, Şubat 2021, s.108.

²⁵⁹ Onur Özcan, *Vergi Suçları*, Birinci Baskı, Seçkin, Ankara, Nisan 2015, s.99.

²⁶⁰ Nihat Edizdoğan ve Özhan Çetinkaya, *Vergi ve Vergi Politikası Üzerine İncelemeler*, "Kaçakçılık Fiilleriyle Vergi Ziyana Sebebiyet Verilmesi Halinde Aynı Normun Çelişkili Sonuçlarının Değerlendirilmesi", Doğan Şenyüz, Ekin Yayınevi, Bursa, Nisan 2021, S.50.

²⁶¹ Özcan, *Vergi Suçları*, s.96.

sağlanması konusundaki yasal yükümlülüklerine aykırılık teşkil ettiği düşüncesindeyiz. Kanunu bilmemek mazeret sayılamaz ise de kanunun ve kanunla yasaklananların bilinebilir olması, devletin bu imkânı bireylere vermesi bir gerekliliktir. Hukuk devleti ilkesi çerçevesinde suç ve cezaların yasalarla düzenlenmesi, böylece kişilerin yaptırımla karşılaşacakları yasak eylemleri önceden bilmeleri, çerçeve bir hak olan adil yargılanma ilkesi karşısında bireylerin devletten beklemedikleri asgari düzeyde bir talebin gereğidir²⁶².

Vergi kaçakçılığı suçunun tek bir suç ya da birden fazla suçu ihtiva eden çerçeve nitelikteki bir suç olduğu ileri sürülebilir. Zira kanunun 359'uncu maddesinin a, b ve c fıkralarında seçimlik hareketler ve yaptırım olarak çeşitli sürelerde hapis cezaları yer almaktadır.²⁶³ Seçimlik hareketlerin yalnız biri gerçekleştirilerek vergi kaçakçılığı suçu işlenebileceği gibi aynı takvim yılı içinde birden fazla seçimlik hareketle ayrı kaçakçılık suçları farklı defalarda işlenebilir²⁶⁴.

VUK'un suçlar ve cezalara ilişkin üçüncü bölümünde kaçakçılık suçları ve cezalarını düzenleyen 359'uncu maddesi, 08/04/2022 tarihli ve 7394 sayılı Kanun ile değişikliğe tabi tutulmuştur. Değişiklik 15/04/2022 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 7394 sayılı yasanın 4'üncü maddesiyle değişik VUK'un 359'uncu maddesi müeyyidesi 18 aydan 5 yıla kadar hapis cezası olan fiilleri, 3 yıldan 8 yıla kadar hapis cezası olan fiilleri ve 2 yıldan 8 yıla kadar hapis cezası olan fiilleri saymıştır.²⁶⁵ Suç teşkil eden fiiller öncelikle aşağıdaki gibi yaptırımlar temel alınarak sıralanmıştır.

18 aydan 5 yıla kadar hapis cezası gerektiren fiiller:

- Vergi kanunlarına göre tutulan veya düzenlenen ve saklanma ve ibraz mecburiyeti bulunan defter, belge ve kayıtlarda hesap ve muhasebe hileleri yapmak,
- Gerçek olmayan veya kayda esas işlemle ilgisiz olan kişi adına hesap açmak,

²⁶² Batı, *Muhasebe Hileleri ve Vergiden Kaçınma Türk Vergi Mevzuatındaki Yasallığı Hile-Kaçınma- Peçeleme*, s.113.

²⁶³ Murat Batı ve Z. Özen İnci, *7394 Sayılı Kanunla Vergi Kaçakçılığı Suçunda (VUK M. 359) Yapılan Değişikliklere Dair Değerlendirmeler*, Vergi Sorunları Dergisi, Mayıs 2022, S. 405, s.38.

²⁶⁴ Çitil, *Vergi Hukukunda Sahte Fatura Suçları Vergilendirme ve Sorumluluk Hükümleri*, s.137.

²⁶⁵ Batı ve Z. Özen İnci, *7394 Sayılı Kanunla Vergi Kaçakçılığı Suçunda (VUK M. 359) Yapılan Değişikliklere Dair Değerlendirmeler*, s.32.

-Defterlere kaydı gereken hesap ve işlemleri vergi matrahın azalmasına sebep olacak şekilde tamamen yahut kısmen başka defter belge veya kayıt ortamlarına kaydetmek,

- Defter, kayıt ve belgeleri tahrif etmek veya gizlemek,
- Muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenlemek veya kullanmaktır.

Üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası gerektiren fiiller:

- Vergi kanunları kapsamında tutulan veya tanzim edilen ve muhafaza ve ibraz mecburiyeti bulunan defter kayıt ve belgeleri yok etmek,

- Defter sahifelerinin yerine başka yaprak koymak veya hiç yaprak koymamak,

- Belgelerin asıl veya suretlerini tamamen yahut kısmen sahte şekilde düzenlemek veya bu türdeki belgeleri kullanmak,

- Hazine ve Hazine ve Maliye Bakanlığınca yetkilendirilmemesine rağmen ödeme kaydedici cihaz mührünü kaldırmak, donanım veya yazılımını değiştirmek,

- Hazine ve Hazine ve Maliye Bakanlığınca yetkilendirilmiş olsun ya da olmasın ödeme kaydedici cihazın hafıza birimlerine, elektronik devre elemanlarına veya harici donanım veya yazılımlarla olan bağlantı sistemine ya da kayıt dışı satışın önlenmesi için kurulan elektronik kontrol ve denetim sistemleri veya ilgili diğer sistemlere fiziksel veya bilişim yoluyla müdahale ederek, gerçekleştirilen satışlara ait mali belge veya bilgilerin cihazda kayıt altına alınmasını engellemek,

-Cihazda kayıt altına alınan bilgileri değiştirmek veya silmek,

- Ödeme kaydedici cihaz veya bağlantılı diğer donanım ve sistemler ya da kayıt dışı satışın önlenmesi için kurulan elektronik kontrol ve denetim sistemleri veya ilgili diğer sistemler tarafından, Hazine ve Hazine ve Maliye Bakanlığı veya diğer kamu kurum ve kuruluşlarına elektronik ortamda iletilmesi gereken belge, bilgi veya verilerin iletilmesini önlemek veya bunların gerçeğe uygun olmayan şekilde iletilmesine sebebiyet vermek.

İki yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası gerektiren fiiller:

- Hazine ve Maliye Bakanlığı ile anlaşması bulunan kişilerin basabileceği belgeleri bakanlık ile anlaşması olmadığı halde basmak veya bu belgeleri bilerek kullanmak.

Yukarıda yaptırımlar temel alınarak yapılan tasnif ve sıralamanın dışında suç teşkil eden fiiller temel alınarak bir izahat yapılmasının faydalı olacağı düşünülmüştür.

-Vergi kanunlarına göre tutulan veya düzenlenen ve saklama ve ibraz mecburiyeti olan defter ve kayıtların içerik anlamında doğruluğuna ve gerçek durumla olan uygunluğuna aykırı fiiller:

Vergi kanunlarına göre tutulan veya düzenlenen ve saklanma ve ibraz mecburiyeti bulunan defter ve kayıtlardan VUK'un muhafaza ve ibraz ödevleri başlıklı altıncı kısmında bahsedilmiştir. VUK'un 359/a sayılı maddesinin 1 ve 2 numaralı bentlerine göre vergi kanunlarına göre tutulan veya düzenlenen ve saklanma ve ibraz mecburiyeti bulunan defter ve kayıtlarda hesap ve muhasebe hileleri yapanlar, gerçek olmayan veya kayda konu işlemlerle ilgisi bulunmayan kişiler adına hesap açanlar veya defterlere kaydı gereken hesap ve işlemleri vergi matrahının azalması sonucunu doğuracak şekilde tamamen veya kısmen başka defter, belge veya diğer kayıt ortamlarına kaydedenler ile defter, kayıt ve belgeleri tahrif edenler veya gizleyenler veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenleyenler veya bu belgeleri kullananlar hakkında on sekiz aydan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

VUK'un 359/a-2 sayılı maddesinde defter, kayıt ve belgeleri gizleme ile muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belgenin ne ifade ettiğiyile ilgili açıklık getirilmiştir. Maddeye göre varlığı noter tasdik kayıtları veya sair suretlerle sabit olduğu halde, inceleme sırasında vergi incelemesine yetkili kimselere defter ve belgelerin ibraz edilmemesi bunların gizlenmesi olarak kabul edilir. Yanıltıcı belge ise gerçek bir işlem veya duruma dayanmakla birlikte bu işlem veya durumu mahiyet veya miktar itibariyle gerçeğe aykırı şekilde yansıtan belgedir²⁶⁶.

- Vergi kanunlarına göre tutulan veya düzenlenen ve saklama ve ibraz mecburiyeti olan defter, kayıt ve belgelerin yok edilmesi, defter yapraklarının yok edilmesi gibi fiiller:

VUK'un 359-b maddesinde bu kategoride yer alan fiiller, vergi kanunları uyarınca tutulan veya düzenlenen ve saklama ve ibraz mecburiyeti bulunan defter kayıt ve belgeleri yok etmek, defter sayfalarını yok ederek yerine başka yapraklar koymak, hiç yaprak koymamak, belgelerin asıl veya suretlerini tamamen veya kısmen sahte

²⁶⁶ Batı, *Muhasebe Hileleri ve Vergiden Kaçınma Türk Vergi Mevzuatındaki Yasallığı Hile-Kaçınma- Peçeleme*, s.45.

olarak düzenlemek, bu belgeleri kullanmak şeklinde sıralanmıştır. Anılan fiiller ile işlenen vergi kaçakçılığı suçunun yasadaki yaptırımını üç yıldan beş yıla kadar hapis cezasıdır. Fıkranın ikinci cümlesinde sahte belgenin gerçek bir muamele veya durum olmadığı halde bunlar varmış gibi düzenlenen belge olduğu açıkça ifade edilmiştir.

- *Hazine ve Maliye Bakanlığı ile anlaşma yapmadan belge basımı:*

VUK'un 359/c maddesine göre bu Kanun hükümlerine göre sadece Hazine ve Maliye Bakanlığı ile anlaşması bulunan kişilerin basabileceği belgeleri, Bakanlık ile anlaşması olmamasına karşın basanlar yahut bilerek kullananlar iki yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Kanunun a ve b bentlerinde düzenlenen kaçakçılık suçlarının konusu vergi kanunlarına göre tutulan veya düzenlenen ve saklama ve ibraz mecburiyeti olan defter, kayıt ve belgelerdir. Bu bentlerdeki seçimlik hareketler bunlar üzerinde ika edilir. Kanunun c bendinde düzenlenen kaçakçılık suçunun konusu ise a ve b bentlerinden farklı olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı ile anlaşması bulunan kişilerin basabileceği belgelerdir²⁶⁷.

VUK'un Muhafaza ve İbraz Ödevleri başlıklı altıncı kısmında yer alan Yetki başlıklı mükerrer 257'inci maddesine göre bu Kanuna göre tutulmakta olan defter belgelerin mahiyet, şekil ve ihtiva etmesi zorunlu bilgileri belirlemeye, bunlarda değişiklik yapmaya; bedeli karşılığında basıp dağıtmaya veya üçüncü kişilere bastırıp dağıtmaya veya dağıtırmaya Hazine ve Maliye Bakanlığı yetkilidir. Bu maddenin ikinci fıkrasına göre anılan yetki ve işlemlere ilişkin şartlar Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanan Yönetmelikle belirlenir. Düzenleme uyarınca Vergi Usul Kanunu Uyarınca Vergi Mükellefleri Tarafından Kullanılan Belgelerin Basım Ve Dağıtım Hakkında Yönetmelik 02.02.1985 tarihli Resmi Gazete yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur. İşte VUK'un mükerrer 257'inci maddesi ile bahsedilen yönetmeliğe aykırı şekilde fatura, gider pusulası, müstahsil makbuzu gibi belgeleri Hazine ve Maliye Bakanlığı ile anlaşması olmadığı halde basanlar ya da bu belgeleri bilerek kullananlar VUK'un 359/c maddesindeki suçun faili olacaktır²⁶⁸. Bilme unsurunun suç işleme kastı ile onun da şüpheli failin iç dünyası ile alakalı olduğu, bunun tespitinin yargı mercilerince dosya kapsamındaki tüm belge ve beyanların

²⁶⁷ Arslan, Çetin ve Yağmur Müge Erdoğan, *Vergi Kaçakçılığı Suçlarında Zincirleme Suç*, ed.İzzet Özgenç, Cumhuriyet Şahin, Faruk Turhan, s.1070.

²⁶⁸ Ahmet Somuncu, *Türk Vergi Sisteminde Belge Düzeni Uygulama – Sorunlar – Yargı Kararları*, Seçkin, Birinci Baskı, Ankara, Ekim 2014,s.292.

birlikte değerlendirilmesi ile ortaya konulabileceği bilinmelidir. Bilinçli bir yanılığa düşüldüğü kanaati yargıcı kasıt varlığı konusunda bir sonuca ulaştırabilir²⁶⁹.

VUK'un 359/b-c sayılı maddesindeki kaçakçılık suçlarının, TCK'daki resmi belgede sahtecilik özel norm niteliğinde olduğu söylenebilir. Resmi belgede sahtecilik düzenlemesi genel norm niteliğinde kaldığından fail yalnız VUK'a muhalefet etmekten ilgili sevk madde uyarınca cezalandırılacaktır²⁷⁰.

3.5.1.1.2. Vergi Mahremiyetini İhlal Suçu

Vergilendirme sürecinde görev alan kişiler, özünde bir alacak borç ilişkisi barındıran bu işlemin tarafı olan mükellefle ilgili birtakım şahsi bilgilere vakıf olurlar. VUK'un vergi mahremiyeti başlıklı 5'inci maddesinde bu konuyla alakalı olarak, vergi muameleleri ve incelemeleriyle uğraşan memurlar, vergi mahkemeleri, bölge idare mahkemeleri ve Danıştay'da görevli kişilerle, vergi kanunlarına göre kurulan komisyonlara iştirak edenler ile vergi işlerinde yer alan bilirkişilerin, mükelleflerin ve onunla bağlantılı diğer kişilerin mahremiyetine riayet etmesine dair bir düzenleme ihdas edilmiştir. Adı geçenlerin görevleri dolayısıyla mükellefin ve mükellefle ilgili kimselerin şahıslarına, muamele ve hesap durumlarına, işlerine, işletmelerine, servetlerine yahut mesleklerine ilişkin olarak öğrendikleri sırları veya gizli kalması gereken diğer hususları ifşa etmeleri ve kendilerinin veya üçüncü şahısların yararına kullanmaları kanunla yasaklanmıştır. Üstelik fail belirtilen görevden olay tarihi itibarıyla ayrılmış olsa dahi bu durum sübut bakımından bir değişikliğe yol açmayacaktır²⁷¹.

Maddeye 14.10.2021 tarihli 7338 sayılı yasanın 13'üncü eklenen altıncı fıkraya göre, Gelir İdaresi Başkanlığının görev alanına ilişkin işlerde hizmet alımı yoluyla çalıştırılanlar ile hizmet alımı yapılanların ortak ve yöneticileri de bu görevlerinden ayrılırsalar dahi mahremiyeti gözetmekle yükümlüdür.

VUK'un vergi mahremiyetinin ihlali başlıklı 362'inci maddesinde ise, vergi mahremiyeti kuralına uymaya mecbur olduğu yasada belirtilen kişilerin bu mahremiyeti ihlal etmeleri halinde, TCK'nın 239'uncu maddesi hükümlerine göre

²⁶⁹ Batı, *Muhasebe Hileleri ve Vergiden Kaçınma Türk Vergi Mevzuatındaki Yasallığı Hile-Kaçınma- Peçeleme*, s.40.

²⁷⁰ Veli Özer Özbek, *Ekonomi Ceza Hukuku*, İkinci Kitap, Özel Hükümler 5237 sayılı TCK'da Yer Alan Ekonomik Suçlar, Seçkin, Birinci Baskı, Ankara, Şubat 2021, s.549.

²⁷¹ Öncel vd., *Vergi Hukuku*, s.229.

cezalandırılacağı düzenleme altına alınmıştır. VUK'un 362'nci maddesi, TCK'nın 239'uncu maddesine yollama yapmaktadır. Anılan maddeden, VUK'un vergi mahremiyetine uyma yükümlülüğü getirilen kişilerin bu kuralı ihlal etmeleri halinde VUK'un 362'inci maddesi yollamasıyla ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması başlıklı TCK'nın 239'uncu maddesi gereği bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı anlaşılmaktadır²⁷².

Vergi mahremiyeti kuralına yasayla getirilmiş istisnalar söz konusudur. Bunlardan ilki VUK'un 5/3'üncü maddesinde yer alır. Maddeye göre gelir vergisi mükelleflerinin yıllık gelir vergisi, sermaye şirketlerinin kurumlar vergisi beyannamelerinde gösterdikleri zarar dâhil matrahları ve beyanları üzerinden tarh olunan gelir ve kurumlar vergileriyle mükelleflerin ad ve unvanları, bağlı oldukları vergi dairelerince beyannamelerin verildiği yıl içinde dairenin uygun görülen yerlerine asılacak cetvellerle ilan edilir. Mükellefin bağlı bulunduğu teşekkül var ise burada da ilan yapılır. Bu düzenlemenin gayesi madde metninde vergi güvenliğini sağlamak şeklinde ifade edilmiştir. Düzenlemeye göre mükellefe ait kişisel bilgilerden ad, unvan, matrah ve ödenecek vergi sınırlı bir çevrede duyurulacaktır. Mükellefin tüm şahsi bilgilerinin sınırları belirsiz bir alanda ifşa edilmesi söz konusu değildir. Bunun mahremiyet ilkesine istisna niteliğinde bir düzenleme olduğu yine de söylenmelidir²⁷³.

Diğer birkaç istisnaya ise VUK'un 5/4'üncü maddesinde yer verilmiştir. Bu istisnalardan biri, mükelleflerin vergi tarhına esas olan beyanları, kesinleşen vergi ve cezaları ile vadesi geçtiği halde ödenmemiş bulunan vergi ve ceza miktarlarının kanunun 5/3'üncü maddesindeki gibi Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından duyurulabilmesidir. Vergi tarhına esas beyanlar, kesinleşenler ile ödenmemiş vergi ve cezalar mükellefin kişisel verileri olarak değerlendirilmelidir. Vadesi geçtiği halde yerine getirilmeyen mali yükümlülüklerin ilanı, mükellefi ödevini ifa noktasında zorlama gayesiyle ve genel manada yine kamunun yararı gözetilerek izah edilebilir ise de vergi tarhına esas beyanların duyurulması, üstelik ilan konusundaki yetkinin Bakanlıkça mahalli birime devri ile mükellefin kişisel verilerinin denetime elverişliliği

²⁷² Fevzi Rifat Ortaç ve Hilmi Ünsal, *Genel Vergi Hukuku*, 1. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, Eylül 2019, s.188.

²⁷³ Esranur Pekbak Ertan, *Vergi Mahremiyetinin İhlali Suçu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2021, s.84.

düşük ve belirsiz bir ölçüde ihlali suretiyle vergi mahremiyeti kuralının koruma sahası dışına çıkıldığı ve temel kurala istisna teşkil ettiği açıktır²⁷⁴.

Maddede mahremiyet kuralına getirilen diğer bir istisna, kamu görevlilerince yapılan adli ve idari soruşturmalar ile alakalı talep edilen bilgi ve belgeler ile bankalara yapacakları vergi tahsiline yönelik bilgilerin vergi dairesince verilebilmesidir. Bu bilgilerin verilmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi Hazine ve Maliye Bakanlığının yetkisindedir. Vergi mahremiyeti kuralına getirilen bu istisnada dikkat edilmesi gereken önemli noktalar, yetkili kamu görevlisince yürütülen adli ya da idari bir soruşturmanın varlığı, bu soruşturma kapsamında bilgi ve belgelerin verilmesi yönündeki bir talep ve vergi dairesinin istenilen bilgi ve belgelerin verilmesi noktasında takdir yetkisi olduğudur²⁷⁵.

Bir diğer istisna olarak sahte veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenledikleri veya kullandıkları vergi inceleme raporuyla tespit olunanların durumu, kanunla kurulmuş mesleki kuruluşlarına ve 3568 sayılı Kanunla kurulan birlik ve meslek odalarına bildirilebilir. Böyle bir bildirim vergi mahremiyeti kuralının ihlali sayılmaz. Bildirimin yapılması için kanun lafzına göre vergi inceleme raporuyla sahte veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenleme veya kullanma yönünde bir tespit yapılmış olması yeterlidir²⁷⁶. Yani bu hususu tasdikleyen kesinleşmiş bir mahkeme kararının varlığı aranmaz. Yasal düzenlemenin bu yönüyle masumiyet karinesi ile çeliştiği söylenebilir.

Son olarak 13.02.2011 tarihli ve 6111 sayılı Kanununun 82'inci maddesiyle değişik VUK'un 5/5'inci maddesine göre, kazancı basit usulde tespit edilenler dâhil olmak üzere gelir vergisi mükellefleri ile sermaye şirketleri her yıl Mayıs ayının son gününe kadar vergi tarhına esas olan kazanç tutarları ile bunlara isabet eden vergi miktarlarını gösterir vergi levhasını almak zorundadırlar. Maddede değişiklik öncesi "levhayı merkezlerine, şubelerine, satış mağazalarına iş sahipleri ile mükellefler tarafından kolayca okunup görünecek şekilde asmak zorundadırlar." ibaresi yer almaktaydı. Maddenin devamında ilan ve levhalara ilişkin diğer hususların belirlenmesinde Hazine

²⁷⁴ M. Ezhan Doğrusöz ve Betül Gedikli, "Bilgi Değişiminde Vergi Mahremiyeti", *Legal Mali Hukuk Dergisi*, 2018, C.14, S. 160.

²⁷⁵ Aylin Armağan, "Vergi İlan Usulü Pratiğinde Bilgi Edinme Hakkı ve Vergi Mahremiyeti Dengesi", *Legal Mali Hukuk Dergisi*, Yıl 2017, C:13, s.154.

²⁷⁶ Buminhan Duman, "Ceza Hukuku Bağlamında Vergi Mahremiyetinin İhlali Suçu ve Atıf Problemi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2016, C. 65, S. 4, s.1594.

ve Maliye Bakanlığı yetkili kılınmıştır. Bu yetkiye dayanılarak çıkarılan 408 nolu VUK Genel Tebliğinin 1'inci maddesinde yasayla uyumlu şekilde vergi levhasının asılması zorunluluğu kaldırılmıştır. Aynı tebliğe göre yükümlü vergi levhasını vergi dairesinin internet sitesinde yayımlanmasına müsaade edebilir. Dolayısıyla yükümlünün kişisel bilgilerinin içerir vergi levhası başkalarının erişimine açık hale gelebilir. Bu durumun vergi mahremiyetinin ihlal edeceği düşünülse dahi bizce yükümlünün Anayasanın 20/3'üncü maddesinde zikredilen açık iradesi doğrultusunda diğer kişilerin levhaya erişim imkânı doğabilmektedir. Bu sebeple bir ihlale yol açmayacaktır²⁷⁷. Vergi levhasında mükellefin adı, unvanı, adresi, vergi kimlik numarası, bağlı olduğu vergi dairesi, beyan edilen son üç yıla ait matrahları ve ilgili takvim yılında tahakkuk eden vergileri gibi bilgiler yer aldığından levhaya erişim bu manada mahrem bilgilere ulaşılması sonucunu doğurur²⁷⁸.

Fail nezdinde yapılacak bir değerlendirmede vergi mahremiyetini ihlal suçunun özgü suç olduğu sonucuna varılır. Zira bu suç ancak vergi mahremiyetine uyma zorunluluğu bulunan kişilerce işlenebilir. Özgünlüğü bulunmayan kişilerin doğrudan, dolaylı yahut müşterek fail sıfatının alamayacakları, ancak şerik olabilecekleri bilinmelidir²⁷⁹.

3.5.1.1.3. Mükelleflerin Özel İşlerini Yapma Suçu

VUK'un 363'üncü maddesinde aynı kanunun 6'ncı maddesi hilafına mükelleflerin özel işlerini yapan bazı memurların cezalandırılması yoluna gidileceği belirtilmiştir. VUK'un 6/son maddesinde yasaklanan fiil, mükelleflerin vergi kanunlarının uygulanmasıyla ilgili hesap, yazı ve sair özel işlerinin memurlarca yapılmasıdır. Bu suçun failinin kim olabileceği aynı maddede, vergi muameleleri ve incelemeleri ile vergi mahkemeleri, bölge idare mahkemeleri ve Danıştay'da görevli olanlar şeklinde ifade edilmiştir. Adı geçenler, yasaklanan eylemleri

²⁷⁷ Aksi yönde karar: "...vergi levhası asma zorunluluğunun Vergi Usul Kanunu'nda öngörülen vergi mahremiyetinin istisnalarından biri [olduğu] ..." (Danıştay Dava Daireleri Kurulu, 24.03.2006, 2005/327 E, 2006/55 K.

²⁷⁸ Kerem Öncü, *Vergi Yükümlüsü Açısından Özel Hayatın Gizliliği*, Seçkin, Birinci Baskı, Ankara, Temmuz 2019, s.118.

²⁷⁹ Berrin Akbulut, "Vergi Suçlarında İştirak", *5.Türk-Kore Ceza Hukuku Günleri – Karşılaştırmalı Hukukta Ekonomik Suçlar Uluslararası Sempozyumu, Tebliğler*, ed. İzzet Özgenç, Cumhuriyet Şahin, Faruk Turhan, Seçkin, Ankara, 2020,s.1145.

gerçekleştirmeleri halinde TCK'nın 257/1'inci maddesi hükmüne göre cezalandırılacaktır²⁸⁰.

Yine bu suçu işleyen fail vergi ziyana da neden oldu ise hakkında TCK'nın 257/1'inci maddesindeki görevi kötüye kullanma suçundan ayrı olarak VUK'un 344'üncü maddesine göre vergi ziyayı cezası tatbik edilecektir²⁸¹.

VUK'un 6/1'inci maddesinde, aynı kanunun 5'inci hakkında yasaklama hükmü getirilenlerin yani vergi muameleleri ve incelemeleri ile uğraşan memurlar, vergi mahkemelerinde, Bölge İdare Mahkemeleri ve Danıştay'da görevli olanlar, vergi kanunlarına göre kurulan komisyonlara iştirak edenler, vergi işlerinde kullanılan bilirkişiler, Gelir İdaresi Başkanlığı'nın görev alanına ilişkin işlerde hizmet alımı yoluyla çalıştırılanlar ile hizmet alımı yapılanların ortak ve yöneticilerinin vergi inceleme ve takdir işleriyle uğraşmalarıyla ilgili yasak getirilmiştir. Adı geçenler kendilerine, nişanlılarına ve boşanmış olsa bile eşlerine, kan veya sıhri usul ve furuuna, evlatlığına veya kendisini evlat edinene yahut kan hısımlığında üçüncü (bu derece dâhil) sıhri hısımlıkta bu hısımlığı meydana getiren evlenme ortadan kalkmış olsa bile üçüncü (bu derece dâhil) dereceye kadar olan civar hısımlarına, kanuni temsilcisi veya vekili buldukları kimselere ait vergi inceleme ve takdir işleriyle uğraşamazlar. Anılan madde hükmü hilafına bu yasaklara ihlal edenler TCK'nın 257/1'inci maddesinde düzenlenen görevi kötüye kullanma suçundan cezalandırılacaktır. Vergi ziyayı oluşmuşsa fail hakkında ayrıca kendisine vergi ziyayı cezası kesilecektir²⁸².

3.5.1.1.4. Haysiyete ve Şerefe Tecavüz Suçu

VUK'un vergi mahremiyeti başlıklı 5'inci, vergilendirme sürecinde çeşitli sùjelerle muhatap olan mükellefle ilgili, bu kişilerce edinilen bilgilerin kişisel verilerin korunması hakkı kapsamında ifşası, menfaat elde etme amaçlı kullanımı ve son olarak mahrem nitelikteki bilgilerle mükellefin şeref ve haysiyetine hanel getirilmesi önlenmeye çalışılmıştır.

VUK'un 5'nci maddesinin son fıkrasındaki düzenlemeye göre, mükelleflerin 5.madde kapsamında bahsi geçen ve açıklanan bilgilerine dayanılarak şeref ve

²⁸⁰ Abdullah Ömercioğlu, Melike Rana Dayioğlu ve Cem Barlas Arslan, "Vergi Suçlarının Türkiye'de Adli Görünümü", *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)*, C. 8, S. 1, Ocak 2018, Sayfa 51-70, s.63.

²⁸¹ Yusuf Ziya Taşkan, *Vergi Hukuku*, 4.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Temmuz 2021, s.370.

²⁸² Ortaç ve Ünsal, *Genel Vergi Hukuku*, s.188.

haysiyetine tecavüz edilemez. Bu bilgileri aynı yasanın 5'inci maddesi metninden; mükelleflerin şahıslarına, muamele ve hesap durumlarına, işlerine, işletmelerine, servetlerine veya mesleklerine ilişkin bilgiler, öğrenilen sırlar, gizli kalması gereken diğer hususlar, Gelir Vergisi mükelleflerinin yıllık Gelir Vergisi, sermaye şirketlerinin Kurumlar Vergisi beyannamelerinde gösterdikleri matrahları (zarar dâhil) ve beyanları üzerinden tarh olunan Gelir ve Kurumlar Vergileri, mükelleflerin ad ve unvanları, bağlı oldukları vergi daireleri, mükelleflerin vergi tarhına esas olan beyanları, kesinleşen vergi ve cezaları, vadesi geçtiği halde ödenmemiş bulunan vergi ve ceza miktarları, kamu görevlilerince yapılan adli ve idari soruşturmalara ilgili olarak talep edilen bilgi ve belgeler, bankalara yapacakları vergi tahsiline yönelik bilgiler, asılı cetveller, vergi levhaları ve üzerindeki bilgiler olarak sıralayabiliriz.

Madde lafzından şerefe ve haysiyete tecavüz suçunun unsurlarının açıkça ifade edilmediği anlaşılmaktadır. Bu nedenle bu suçun vergi mahremiyetini ihlal suçuna bitişik nitelikte bir suç olduğu ifade edilebilir. Özgü suç niteliğinde değildir. Yasa ile açıkça bir sınırlama getirilmediğinden herkesçe işlenebilir²⁸³. Ancak yasaklanan eylemin mükelleflerin haysiyeti ve şerefine ilişkin haklarına tecavüz etme olduğu, korunmak istenen ve hukuken bir önem atfedilen değer mükellefin onuru olduğu açıktır. VUK'un 5'inci maddesinde bahsi geçen mahrem bilgilerin açıklanması yoluyla mükellefin şeref ve haysiyetine tecavüz edilmesi suçu, 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük Ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 3/1'inci maddesine göre TCK'nın 125'inci maddesindeki hakaret suçu kapsamında değerlendirilmektedir²⁸⁴. Bu sebeple de şikâyete bağlı suçlar kapsamındadır. Doğrudan kastla ve ani bir hareketle işlenen bir suçtur. İfade edildiği gibi TCK'nın 8'inci bölümünde şerefe karşı suçlar arasında sayılan hakaret suçunun maddi unsuru elbette haysiyet şeref ve bu gibi şahsi haklara saldırma hareketinden ibaret eylemdir. Haysiyet ve şerefe tecavüz suçunun unsurları bakımından değerlendirme yapılırken, mahrem bilgiler kullanılmak suretiyle örneğin sarf edilen sözün yahut yayımı yapılan görüntünün içeriğinin hakaret suçuna sebebiyet vermediğiyle alakalı güncel Yargıtay içtihatları da gözetilerek bir sonuca varılmalıdır²⁸⁵.

²⁸³ Arslaner, *Vergi Kabahat ve Suçlarının Unsurları*, s.146.

²⁸⁴ Mustafa Özen, *213 Sayılı Vergi Usul Kanununda Düzenlenen Vergi Suçları ve Kabahatleri*, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Temmuz 2018, s.106.

²⁸⁵ Çomaklı ve Ahmet Ak, *Vergi Ceza Hukukunda Suç ve Kabahatler*, s.91

3.5.1.1.5. Ekim Sayım Beyanlarını Denetlememe Suçu

VUK'un 243'üncü maddesine göre zirai işletmeleri Gelir Vergisi Kanununun 54'üncü maddesinde yazılı işletme büyüklüklerinin üstünde bulunan çiftçiler, uygulamada artık pek görülme de; zirai işletmelerinin, gezici hayvancılıkta ise kışlaklarının buldukları köy ve mahallelerin muhtarlıklarına müracaat ederek isim, yerleşim yeri adresi, zirai işletmenin bulunduğu yer, gezici hayvancılıkta kışlakların bulunduğu yer, geçen yılın Ekim ayı sonundan beyanın yapıldığı yılın Kasım ayı başına kadar ekilen arazinin genişliği, ekimin türü, beslenen hayvanların cins ve miktarları, meyve verebilecek hale gelmiş ağaç sayısı, bunların dikili bulunduğu arazinin genişliğiyle alakalı bir ekim sayım beyanında bulunurlar²⁸⁶.

Mezkûr kanunun 245'inci maddesinde muhtarlar ve ihtiyar heyetlerine ekim sayım beyanında bulunma, yanlış içerikli beyanları düzeltme, beyan verme ve düzeltme ödevini yerine getirmeyenlere öncelikle süre verme, devamında gerekirse vergi dairesine bildirimde bulunma noktasında yükümlülük getirilmiştir. Anılan yükümlülüklerini yerine getirmeyen yahut suiistimal eden muhtar ve ihtiyar heyeti üyeleri aynı kanunun 246/2'nci maddesi yollamasıyla TCK'nın 257'nci maddesinde yer alan görevi kötüye kullanma suçundan cezalandırılır²⁸⁷.

3.6. Vergi Kabahatleri

3.6.1. Vergi Usul Kanununda Düzenlenen Vergi Kabahatleri

3.6.1.1. Vergi Ziyayı

Ziyayı kelimesi esasen zayı olmak, yitmek, kaybolmaktan gelir. Vergi ziyayı, bir alacak borç ilişkisi olan vergilendirme sürecinin borçlusu mükellefin, edimlerini hiç yerine getirmemesi, eksik yerine getirmesi yahut gecikmeli olarak yerine getirmesi dolayısıyla alacaklı tarafın mali bakımdan zarara uğraması ya da alacağın zamanında tahakkuk etmemesi ile oluşur. Hazinenin zararına yol açtığından bir zarar kabahatidir.

Vergi ziyayı, vergi idaresi tarafından yaptırıma tabi tutulan bir kabahattir. Adli yönden hürriyeti kısıtlayıcı ceza tatbiki ile sonuçlanan bir fiil değildir. Mükellefin vergi ziyasına sebep olma bakımından kastı aranmaz.²⁸⁸ Ancak mükellefin vergi ziyasına

²⁸⁶ Fatih Paçacı, *Vergi Ceza Hukukunda Vergi Kaçakçılığı Suçu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Mersin, 2017, s.27.

²⁸⁷ Mehmet Arslan, *Vergi Hukuku*, Güncellenmiş 9.Baskı, Dora, Bursa, Ocak 2016, s.319.

²⁸⁸ Ahmet Erol, *Türk Vergi Sistemi ve Vergi Hukuku*, Genişletilmiş ve Güncellenmiş Beşinci Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Nisan 2018, s.194.

bilerek ya da bilmeyerek yol açması uygulanacak cezanın ağırlığı bakımından önem arz eder²⁸⁹.

Vergilendirme sürecindeki edimlerin mükellef yahut sorumlu tarafından eksik ya da geç yerine getirilmesi haricinde vergi ziyana sebep olan bir diğer durum VUK'un 341/2'inci maddesinde belirtilmiştir. Maddeye göre kişisel, medeni haller veya aile durumuyla alakalı gerçeğe aykırı beyanda bulunulması veya sair suretlerle verginin tahakkuk ettirilmesinin önüne geçilmesi ya da verginin haksız yere geri verilmesine sebep olunması vergi ziyana sebebiyet verir. Madde metninde yer alan sair suretlerle ifadesi muğlak nitelikte bir ifadedir. Kanun koyucu burada bir sınırlamaya gitmeyerek netice odaklı bir yaklaşımla devletin vergi kaybının gerçekleştiği diğer halleri de kabahatten saymış ve ceza tatbikini öngörmüştür. Bu açıdan vergi ziyana serbest hareketli bir kabahattir diyebiliriz²⁹⁰. VUK'un 342'inci maddesinde yer alan ve bu durumun istisnası olarak kabul edilen düzenlemeye göre, veraset ve intikal vergisinde mükellef ya da sorumlunun tahakkuk işlemi için beyanname verme süresinin bitiminden itibaren 15 gün beklenilecek, bu süre içerisinde beyanname verilirse vergi ziyayı gerçekleşmemiş sayılacaktır²⁹¹.

Maddenin devamına göre vergi ziyana yol açan eylemden ötürü verginin geç de olsa tahakkuk ettirilmesi, eksikliğin giderilmesi yahut haksız iadenin vergi dairesince geri alınması mükellef hakkında ceza tatbikinin önüne geçmez. Bununla birlikte sayılan haller vergi ziyayı dolayısıyla tatbik edilecek cezanın ağırlığına etki edecektir²⁹².

VUK'un ikinci kısım birinci bölümündeki 344'üncü maddede vergi ziyasının gerçekleşmesi halinde uygulanacak cezalar fiilin özelliğine göre farklı oranlarda belirtilmiştir. Ceza, vergi ziyana mezkûr kanunun 341'inci ve 359'uncu maddelerine göre yol açılmış olması hallerine göre, bir de beyannamenin verilme sürecinde yaşanan gecikme dikkate alınarak belirlenecektir. Aşağıda bu ihtimaller sıralanmıştır.

²⁸⁹ Akdoğan, *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*, s.145.

²⁹⁰ Burak Kılıç, "Vergi Kaçakçılığı Suçu Bağlamında Non Bıs In Idem İlkesinin Uygulanabilirliği Sorunu", *Vergi Ceza Hukuku Çalışmaları*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Ceza Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, ed.: İzzet Özgenç, Seçkin, Birinci Baskı, Ankara, Temmuz 2021, s.203.

²⁹¹ Arslaner, *Vergi Kabahat ve Suçlarının Unsurları*, s.36.

²⁹² Akdoğan, *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*, s.145

Vergi ziyana VUK'un 341'inci maddesinde yazılı hallerle sebep olunmuş ise; ceza ziyaa uğratılan verginin bir katı olarak uygulanır.

Vergi ziyana VUK'un 359'uncu maddesinde yazılı ve hürriyeti bağlayıcı ceza gerektiren kaçakçılık suçlarını işlemek suretiyle sebep olunmuş ise; ceza ziyaa uğratılan verginin üç katı olarak uygulanır. Vergi kaçakçılığının burada ağırlaştırıcı bir hal olduğunu görmekteyiz. İdarenin vergi ziyayı sebebiyle bu madde uyarınca mükellef ya da sorumluya ceza tatbik etmesi için, 359'uncu madde uyarınca görülen yargılamanın neticesinin beklenmesi de gerekmez. Fiilin ağırlığı gözetilerek cezanın üç kat olarak uygulanması yönündeki düzenlemeyle ve ifade edilen bir hususlarla etkin caydırıcılığın sağlanması, vergi düzeninin korunması, verginin bir an önce tahsili ve devletin kamusal hizmetlerini sürdürebilmek için ihtiyaç duyduğu finansman bakımından zarara uğramaması amaçlanmıştır.

Vergi ziyana VUK'un 359'uncu maddesinde yazılı ve hürriyeti bağlayıcı ceza gerektiren kaçakçılık suçlarına iştirak etmek suretiyle sebep olunmuş ise; ceza ziyaa uğratılan verginin bir katı olarak uygulanır.

Vergi ziyana yasal süre geçtikten sonra beyanname vermek suretiyle sebep olunmuş ise; yüzde elli oranında vergi ziyayı cezası uygulanır. Vergi incelemesine başlanılmasından yahut takdir komisyonuna sevk edilmesinden sonra verilen beyannameler bu kuralın dışındadır.

Vergi ziyandan ötürü verilen ceza kesinleştikten sonraki yasal süre içerisinde mükellefe tekrar ceza kesildi ise; hangi oranda vergi ziyayı cezası kesileceği VUK'un 7338 sayılı yasa ile değişik 339'uncu maddesinde izah edilmiştir.

Vergi ziyana sebebiyet vermektan dolayı hakkında kesinleşmiş bir vergi cezası bulunanlara, cezanın kesinleştiği tarihi izleyen günden itibaren beşinci yılın isabet ettiği takvim yılının sonuna kadar tekrar ceza kesilmesi durumunda vergi ziyayı cezası yüzde elli oranında artırılarak uygulanır. Kanunda artırım tutarı bakımından bir sınırlama getirilmiştir. Buna göre artırım kesinleşen cezadan fazla olmaz. Eğer kesinleşen birden fazla ceza var ise artırım en fazla cezaların en yüksek kadar olabilir. Vergi ziyana sebebiyet verenlere tayin edilen artırımlı cezalarla caydırıcılığının sağlanması amaçlanmıştır²⁹³.

²⁹³ Akdoğan, *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*, s.147

Sayılanlar dışında VUK'un 370'inci maddesinde vergi ziyayından ötürü kesilecek cezayla ilgili düzenleme mevcuttur. Buna göre izaha davet müessesesi kapsamında verilen beyanname üzerine tahakkuk ettirilen vergide, yüzde yirmi oranında ceza uygulanır.

Yine Harçlar Kanununun 63/4'üncü maddesine göre tapuda gerçekleştirilen taşınmaz devir ve iktisaplarında taşınmazın emlak vergisine esas değerinden daha düşük bedel üzerinden harç ödendiği yahut beyan edilen bedelin gerçeği yansıtmadığı anlaşılır ise gerçek tutarla ödenen tutar arasındaki farka isabet eden harç tarh edilir. Tarh edilen miktara ayrıca yüzde yirmi beş oranında vergi ziyai cezası uygulanır²⁹⁴.

3.6.1.2. Usulsüzlük

Mükellef ya da sorumlu tarafından vergilendirme sürecindeki ödevlerin yerine getirilmesi konusundaki hata ya da gecikmeler, vergi idaresince idari ve mali nitelikteki birtakım yaptırımlar uygulanmasına sebep olur. Ceza kanunlarında suç olarak tanımlanan ve adli makamlarca karşılığında hürriyeti bağlayıcı ceza uygulanan türde fiillerden ayrı olarak vergi ziyai ve usulsüzlükler yukarıda anlatıldığı gibi birer kabahattir.

VUK'un 351'inci maddesinde usulsüzlük kabahatinin, vergi kanunlarında yer alan şekle ve usule ilişkin hükümlere uyulmaması ile oluşacağı ifade edilmiştir. Usulsüzlüğün oluştuğunu kabul etmek için kural olarak mükellef yahut sorumlunun kastı aranmaz. Yine verginin zayi olması da şart değildir²⁹⁵.

Usulsüzlüklere VUK'ta genel ve özel olmak üzere iki türde yer verilmiştir. Genel usulsüzlük birden çok vergi türünde meydana gelebilir. Ancak özel usulsüzlükler yalnız bir vergiye ya da bir olaya ilişkin ve özel niteliktedir²⁹⁶.

3.6.1.2.1. Genel Usulsüzlük

7338 sayılı yasanın 39'uncu maddesiyle değişik VUK 352'inci maddesi ile genel usulsüzlükleri birinci ve ikinci derece olarak ikiye ayırmıştır. Vergi ziyayına sebep olabilecek türde ve kamu düzenine etkisi daha ağır olanlar birinci derece usulsüzlükleri, kamu düzenini birinci derece usulsüzlükler kadar etkilemeyen, daha hafif türdekiler ise ikinci derece usulsüzlükleri oluşturur. Kamu düzenini olumsuz

²⁹⁴ Öner, *Vergi Hukuku*, s.157.

²⁹⁵ Akdoğan, *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*, s.159.

²⁹⁶ Arslan, *Vergi Hukuku*, s.308.

yönde etkileme bakımından etki düzeyleri ile doğru orantılı olarak birinci derece usulsüzlüklerin cezaları daha ağır niteliktedir²⁹⁷.

Birinci Derece Usulsüzlükler:

- Vergi ve harç beyannamelerinin süresinde verilmemiş olması;
- Bu kanuna göre tutulması mecburi olan defterlerden herhangi birinin tutulmamış olması;
- Defter kayıtlarının ve bunlarla ilgili vesikaların doğru bir vergi incelemesi yapılmasına imkân vermeyecek derecede noksan, usulsüz veya karışık olması;
- Çiftçiler tarafından 245.madde hükmüne göre muhtar ve ihtiyar heyetlerince yapılan davete müddetinde icabet edilmemesi;
- VUK'un kayıt nizamına ait hükümlerine (Madde 215 – 219 Madde ile mükerrer madde 242) uyulmamış olması (Her incelemede inceleme tarihine kadar aynı takvim yılı için tespit edilen usulsüzlükler tek fiil sayılır);
- İşe başlamanın zamanında bildirilmemesi;
- Tasdiki mecburi olan defterlerden herhangi birinin tasdik muamelesinin yaptırılmamış olması (Kanuni sürenin sonundan başlayarak 1 ay geçtikten sonra tasdik ettirilenler, tasdik ettirilmemiş sayılır.);
- Diğer ücretler üzerinden alınan Gelir Vergisinde, tarh zamanı geçtiği halde verginin tarh ettirilmemiş olması;
- Veraset ve intikal vergisi beyannamesinin 342'nci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen süre içerisinde verilmiş olması.

İkinci Derece Usulsüzlükler

- Veraset ve İntikal Vergisi Beyannamelerinin 342'nci maddenin 1'nci fıkrasında belirtilen süre içinde verilmiş olması;
- Ekim ve sayım beyanlarının süresi içinde veya kanunda istenilen bilgileri ihtiva edecek doğru bir şekilde yapılmaması;
- Vergi kanunlarında yazılı bildirimlerin zamanında yapılmamış olması (işe başlamayı bildirmek hariç);

²⁹⁷ Öncel vd., *Vergi Hukuku*, s.226.

-Vergi karnesinin süresinin sonundan başlayarak 15 gün geçtiği halde alınmamış olması;

-Tasdiki mecburi olan defterlerden herhangi birinin tasdik muamelesinin, süresinin sonundan başlayarak bir ay içinde yaptırılmış olması;

-Vergi beyannameleri, bildirimler, evrak ve vesikaların kanunen belli şekil ve muhteviyatı ve ekleri ile bunlarla ilgili olarak yapılan diğer düzenlemelere ilişkin hükümlere uyulmamış olması;

-Hesap veya muamelelerin doğruluk veya açıklığını bozmamak şartıyla bazı evrak ve vesikaların bulunmaması veya ibraz edilmemesi.

Sayılan usulsüzlükleri işleyen mükellef yahut sorumlular hakkında 01/01/2022 tarihinden itibaren uygulanacak usulsüzlük cezaları 21/12/2021 tarihli ve 31696 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Hazine ve Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı’nın 534 Sıra No’lu Tebliğinde belirtilmiştir.

Tablo 3.1. Usulsüzlük Cezalarına İlişkin Cetvel (2022 Yılı İçin)

MÜKELLEF GRUPLARI	1.DERECE USULSÜZLÜKLER (TL)	2.DERECE USULSÜZLÜKLER(TL)
Sermaye Şirketleri	320	170
Sermaye şirketi dışında kalan 1.sınıf tüccarlar ve serbest meslek erbabı	190	95
2. sınıf tüccarlar	95	43
Yukarıdakiler dışında kalıp beyanname usulüyle gelir vergisine tabi olanlar	43	25
Kazancı basit usulde tespit edilenler	25	12
Gelir vergisinden muaf esnaf	12	6,80

Usulsüzlük fiili resen takdiri gerektirirse yukardaki cetvelde yazılı cezalar VUK’un 352/1’inci maddesi uyarınca iki kat olarak uygulanacaktır.

3.6.1.2.2. Özel Usulsüzlük

Özel usulsüzlük, genel usulsüzlükte olduğu gibi vergilendirme sürecinde mükellef ya da sorumluya düşen şekli birtakım ödevlerin yerine getirilmemesi ile gerçekleşir. Ancak genel usulsüzlüğe nazaran kamu düzenini daha şedit düzeyde etkiler. Zira özel usulsüzlük kabahati, devleti vergi ziyana uğratmaya daha çok elverişlidir. Genel usulsüzlüklerden ayrı olarak düzenlenmesinin, özel usulsüzlüklerin sonuçlarının daha ağır olması ve kanun koyucunun mükellef veya sorumlunun

dikkatini çekme çabasıyla alakalı olabileceği yönündeki düşüncelere²⁹⁸ katılmaktayız. Yine özel usulsüzlük ifadesinin kullanılmasıyla, kanunda bu ifadenin geçmediği diğer tüm usulsüzlükler için genel usulsüzlükten bahsedildiği noktada netlik oluşturmak ve vergilendirme süresinde rol alanların kavram karmaşası yaşamamasının önüne geçmek amaçlanmıştır²⁹⁹. Özel usulsüzlüklerin cezası genel usulsüzlüğe göre daha ağırdır. Cezaların belirlenmiş şeklinin nispi ya da maktu olmasından ötürü özel usulsüzlükler arasında farklılık vardır.

Özel usulsüzlükler VUK'un 353'üncü maddesinde düzenlenen fatura ve benzeri evrakların verilmemesi, alınmaması yahut diğer şekil kurallarına aykırı davranılması, VUK'un 355'inci maddesinde düzenlenen damga vergisi ödenmemiş ya da noksan ödenmiş kâğıtların noterlerce tasdik edilmesi, VUK'un 86,148,149,150'inci maddelerine aykırı şekilde bilgi vermektten çekinilmesi, VUK'un 256, 257, mükerrer 257'nci maddelerinde belirtilen şekil kurallarına uyulmaması, GVK'nın 98/A maddesi uyarınca düzenlenen mecburiyetlere uyulmaması ile gerçekleşen kabahatlerdir³⁰⁰.

-Fatura ve benzeri belge vermeyenler, almayanlar yahut diğer şekil ve usul kurallarına uymayanların durumu:

-VUK'un ikinci kısım ikinci bölümünde yer alan 353/1'inci maddesinde özel usulsüzlük cezası gerektiren haller; elektronik belge olarak düzenlenmesi gerekenler dâhil verilmesi ve alınması mecburi nitelikteki fatura, gider pusulası, müstahsil makbuzu ile serbest meslek makbuzlarının verilmemesi, alınmaması, belgelerde gerçek meblağlardan farklı meblağlara yer verilmesi, belgelerin elektronik belge olarak düzenlenmesi gerekli iken Hazine ve Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenen mecburi durumlar hariç, kâğıt olarak düzenlenmesi yahut bu Kanunun 227, 231 ve 234'üncü maddelerine göre hiç düzenlenmemiş sayılması olarak ifade edilmiştir.

Anlatılan hallerin gerçekleşmesiyle, bu belgeleri düzenlemek ve almak zorunda olanlara, belgelerin her biri için 2022 yılı itibarıyla asgari 500 Türk lirası kadar olmak kaydıyla, söz konusu belgelere yazılması gereken meblağın veya meblağ farkının yüzde onu oranında özel usulsüzlük cezası kesilir. Bir takvim yılı içerisinde her bir belge türüyle ilgili oluşan özel usulsüzlükler nedeniyle kesilecek cezaların toplamı

²⁹⁸ Özen, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nda Düzenlenen Vergi Suçları ve Kabahatleri, s.186.

²⁹⁹ Özen, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nda Düzenlenen Vergi Suçları ve Kabahatleri, s.171.

³⁰⁰ Murat Batı, Vergi Hukuku (Genel Hükümler) Vergi Tekniği – Vergi Yargısı – Vergi İcra, Birinci Baskı, Seçkin, Ankara, Ağustos 2021, s.286.

2022 yılı itibarıyla 250.000 Türk lirasını aşamaz. Burada özel usulsüzlük cezasının hem belgeyi vermeyen hem de almayan için geçerli olacağı, bu tür bir usulsüzlüğün gerçekleşmiş kabul edilmesi için her iki taraf için de kasıt unsurunun aranmadığı, belge alma yükümlülüğünü ihlal eden kişi hakkında ceza kesilebilmesi için mükellef sıfatına sahip olmasına gerek olmadığı, belge verilmemesi durumunda bunu ispat külfetinin belgeyi isteyen tarafta olduğu dikkatten kaçmamalıdır³⁰¹.

- VUK'un 353/2'nci maddesinde özel usulsüzlük cezası gerektiren haller; elektronik belge olarak düzenlenmesi gerekenler dâhil, perakende satış fişi, ödeme kaydedici cihazla verilen fiş, giriş ve yolcu taşıma bileti, sevk irsaliyesi, taşıma irsaliyesi, yolcu listesi, günlük müşteri listesi ile Hazine ve Maliye Bakanlığına düzenlenme mecburiyeti olan belgelerin düzenlenmediğinin, kullanılmadığının, bulundurulmadığının, düzenlenen belgelerin aslı ile örneğinde farklı meblağlara yer verildiğinin, gerçeğe aykırı olarak düzenlendiğinin veya elektronik belge olarak düzenlenmesi gerekirken Hazine ve Maliye Bakanlığına belirlenen zorunlu haller hariç, kâğıt olarak düzenlendiğinin tespiti yahut bu belgelerin bu Kanunun 227'nci maddesine göre hiç düzenlenmemiş sayılması olarak ifade edilmiştir.

Anlatılan hallerin gerçekleşmesiyle, her bir belge bakımından 2022 yılı itibarıyla 500 Türk lirası özel usulsüzlük cezası kesilir. Ancak, her bir belge türüne ilişkin olarak kesilecek özel usulsüzlük cezasının toplamı her bir tespit için 25.000 Türk lirasını, bir takvim yılı içinde ise 250.000 Türk lirasını aşamaz.

- VUK'un 353/3'üncü maddesinde özel usulsüzlük cezası gerektiren haller; VUK'un 232/1'inci maddesinde birinci ve beşinci bentler arasında sayılanlar dışında kalanların yani nihai tüketici kişilerin, gerçek usulde vergiye tabi olmayan çiftçilerin, vergiden muaf serbest meslek erbabının ve diğer ücretlilerin fatura, gider pusulası, müstahsil makbuzu, serbest meslek makbuzu, perakende satış fişi, ödeme kaydedici cihaz fişi ve giriş ve yolcu taşıma biletlerini almadıklarının tespit edilmesi olarak ifade edilmiştir³⁰².

Anlatılan hallerin gerçekleşmesiyle VUK'un 353'üncü maddesinin 2 numaralı bendinde gösterilen cezanın beşte biri kadar yani 100 TL özel usulsüzlük cezası kesilir.

³⁰¹ Batı, *Vergi Hukuku (Genel Hükümler) Vergi Tekniği – Vergi Yargısı – Vergi İcra*, s.287.

³⁰² Batı, *Vergi Hukuku (Genel Hükümler) Vergi Tekniği – Vergi Yargısı – Vergi İcra*, s.290.

Maddenin devamında anlatılan özel usulsüzlük cezasının kesilebilmesi için vergi incelemesine yetkili olanlarca, belge alınmaması haline ilişkin bir tespit yapılması gereğine vurgu yapılmıştır. Bu tespit Hazine ve Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığınca vergi incelemesine yetkili olmayanlara da yaptırılabilir³⁰³. Belge alınmadığına dair tespit tutanağından belge almayana verilen örnek, ceza ihbarnamesi yerine geçer.

- VUK'un 353/4'üncü maddesinde özel usulsüzlük cezası gerektiren haller; günlük kasa defteri, günlük perakende satış ve hasılat defteriyle Hazine ve Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından tutulma ve günü gününe kaydedilme zorunluluğu getirilen defterlerin iş yerinde bulundurulmaması, bu defterlere yazılması gerekenlerin günü gününe kaydedilmemesi yahut yoklama ve incelemeye yetkili kişilere istenildiğinde ibraz edilmemesi, levha bulundurma veya asma mecburiyeti bulunan mükelleflerin bu kurala riayet etmemeleri olarak ifade edilmiştir³⁰⁴.

Anlatılan hallerin gerçekleşmesiyle her bir aykırılık tespiti için 500 TL özel usulsüzlük cezası kesilir. Madde metninde her ne kadar günlük kasa defteri, günlük perakende satış ve hasılat defterinden bahsedilmiş ise de adı geçen defterler 4369 sayılı yasa ile tutulacak ve tasdik ettirilecek defterler arasından çıkarılmıştır. Kasa defteri, günlük perakende satış ve hasılat defterinin düzenlendiği mükerrer 185'inci ve 194'üncü maddeler de aynı yasa ile yürürlükten kaldırılmıştır. Maddenin bu defterler bakımından uygulama alanı kalmamıştır. Kanunilik ilkesi karşısında madde lafzında bahsi geçmeyen serbest meslek kazanç defterine muamelelerin günlük olarak kaydedilmemesi özel usulsüzlüğe sebebiyet vermez. Yine maddede levha bulundurma ve asma yükümlülüğüne aykırılıktan dolayı özel usulsüzlük cezası kesileceği ifade olunmuş ise de 13.02.2011 tarihli 6111 sayılı yasanın 82'inci maddesi ile levha asma zorunluluğundan daha önce bahsetmiştik. Mükellefin artık levha asma mecburiyeti bulunmamaktadır. Bu sebeple sırf levha asmama fiili kendisi hakkında bu madde uyarınca ceza tatbikini gerektirmez. Levha alma bakımından ise mükelleflerin ödevleri halen devam ettiği için aksi davranış özel usulsüzlük cezası ile cezalandırmayı gerektirecektir.

³⁰³ Fevzi Rifat Ortaç ve Hilmi Ünsal, *Genel Vergi Hukuku*, Gazi Kitabevi, 1.Baskı, Ankara, Eylül 2019, s.180.

³⁰⁴ Ortaç ve Ünsal, *Genel Vergi Hukuku*, s.181.

- VUK'un 353/6'ncı maddesinde özel usulsüzlük cezası gerektiren haller; muhasebe standartlarına, tek düzen hesap planına ve mali tablolara ilişkin usul ve esaslar ile muhasebeye yönelik bilgisayar programlarının üretilmesine ve kullanılmasına dair kural ve standartlara uymamak olarak ifade edilmiştir.³⁰⁵.

Anlatılan hallerin gerçekleşmesiyle belirtilen standart ve kurallara uymayanlara 2022 yılı itibarıyla 12.000 TL özel usulsüzlük cezası kesilecektir.

- VUK'un 353/7'nci maddesinde özel usulsüzlük cezası gerektiren hal; kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce yapılacak işlemlerde zorunlu olduğu halde vergi numarası kullanılmaması şeklinde ifade edilmiştir. Taşınmaz alım satımları, vasıta alım satımları, bankacılık işlemleri ve diğer mali işlemlerde vergi kimlik numarasını kullanılması zorunludur. Buna aykırılık vergi kimlik numarası kullanmadan hakkında işlem yapılan kişi bakımından müeyyide gerektirir.

Anlatılan halde VUK'un 8'nci maddesinin son fıkrası hilafına vergi numarasını kullanmaksızın işlem yapanlara 600 TL özel usulsüzlük cezası kesilir. Kanunilik ilkesi karşısında işlem yapanlar haricinde yapılmasına müsaade eden yetkililer bakımından bir müeyyide söz konusu değildir.

- VUK'un 353/8'inci maddesinde özel usulsüzlük cezası gerektiren haller; matbaa işletmecilerinin belge basımıyla ilgili bildirim görevini tamamen veya kısmen yerine getirmemesi şeklinde ifade edilmiştir.³⁰⁶.

Anlatılan halde 1900 TL özel usulsüzlük cezası kesilir. Ancak kesilecek özel usulsüzlük cezasının toplamı bir takvim yılı içinde 380.000 TL'den fazla olamaz. Burada bildirim bakanlıkça belirlenecek sürenin sonundan itibaren 30 gün içinde yapılması ya da eksik veya hatalı yapılan bildirim aynı süre içerisinde ikmal veya düzeltilmesi durumunda yarı oranında uygulanır.

- VUK'un 353/9'uncu maddesinde özel usulsüzlük cezası; 4358 sayılı kanunun 2'inci maddesi gereği yapılan işlemlerin muhatabından vergi kimlik numarası isteme ve bu numarayı işlem esnasında kullanma, bilgi ve belgelerde yer verme mecburiyeti getirilen kurum ve kuruluşlar arasından, yaptıkları işlemlere ilişkin bildirimleri Hazine ve Maliye Bakanlığının belirleyici standartlarda ve yazı, manyetik ortam, disket, mikro

³⁰⁵ Bati, *Vergi Hukuku Genel Hükümler*, s.293.

³⁰⁶ Fazıl Tekin ve Ali Çelikkaya, *Vergi Denetimi*, 9.Baskı, Seçkin, Ankara, Nisan 2022, s.158.

film, mikro fiş gibi araçlarla ayrıca vaktinde yerine getirmeyenler bakımından düzenlenmiştir.

Anlatılan halde yükümlülüğünü yerine getirmeyen kurum ve kuruluşa 2500 Türk Lirası özel usulsüzlük cezası kesilir. Ceza kesilen kurum ya da kuruluş ceza kesilmesine sebebiyet verenlere rücu edebilir.

- VUK'un 353/10'uncu maddesinde özel usulsüzlük cezası gerektiren hal; VUK'un 127/1-d maddesi uyarınca Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın özel işaretli görevlisinin ikazına rağmen aracı durdurulmaması olarak ifade edilmiştir. Maddede açıkça düzenlendiği üzere ceza araç sürücüsüne değil araç sahibi adına kesilir. VUK'un 127/1-d maddesindeki düzenlemeye göre yoklamaya yetkili memurlar nakil vasıtalarını Maliye ve Gümrük Bakanlığının belirleyeceği özel işaretle durdurmak ve araçta bulundurulması gerekli pul, yolcu listesi, fatura veya sevk irsaliyesi, yolcu bileti ile taşıma irsaliyelerinin muhtevası ile yolcu ve malların miktar ve mahiyetlerini ölçmek, tartmak, saymak ve tespit etmek yetkisine sahiptir. Buna müsaade edilmemesi ise özel usulsüzlük cezasını gerektirir. Burada aracın özel ya da resmi plakalı olması sonucu değiştirmez³⁰⁷.

Anlatılan halde söz konusu araç sahibi adına 1900 Türk Lirası özel usulsüzlük cezası kesilir.

- VUK'un 353/11'inci maddesinde özel usulsüzlük cezası gerektiren haller; VUK'un Vergi Beyannamelerinin İmzalanması ve Yeminli Mali Müşavir Tasdik Raporları başlıklı mükerrer 227'nci maddesi uyarınca tasdik kapsamına alınan konularda, yeminli mali müşavir tasdik raporunun vaktinde ibraz edilmemesi olarak ifade edilmiştir³⁰⁸.

Anlatılan halde tasdik raporu ibraz zorunluluğu bulunan mükellef adın'a en az 68.000 Türk lirası en çok 680.000 Türk lirası olmak üzere, yararlanılması tasdik raporunun ibrazına bağlı bulunan tutarın yüzde beşi oranında özel usulsüzlük cezası kesilir.

VUK'un 353'üncü maddesinde yukarıda yer verdiğimiz şekilde belirtilen özel usulsüzlükler neticesinde vergi ziyayı oluşturmuş ise vergi kaybı dolayısıyla vergi cezası

³⁰⁷ Batı, *Vergi Hukuku (Genel Hükümler) Vergi Tekniği – Vergi Yargısı – Vergi İcra*, s.295.

³⁰⁸ Tekin ve Çelikkaya, *Vergi Denetimi*, s.206.

kesilecektir. Bu cezalarla ilgili birleşmeye ilişkin VUK'un 336'ncı maddesi uygulanmaz.

Damga vergisi ödenmemiş ya da noksan ödenmiş kâğıtların noterlerce tasdik edilmesi durumu:

VUK'un 355'inci maddesi hilafına damga vergisi ödenmemiş veya noksan ödenmiş kâğıtları, vergi ve cezası tahsil edilmeden tasdik eden veya örneklerini çıkarıp veren noterler adına her kâğıt için tahsil edilmeyen Damga Vergisi üzerinden maktu vergilerde % 50, nispi vergilerde % 10 oranında özel usulsüzlük cezası kesilir. Ancak, bu madde kapsamında kesilecek özel usulsüzlük cezaları her bir kâğıt için 4,20 Türk Lirasından az olamaz³⁰⁹.

Bilgi verme ve ibraz yükümlülüğü ile Hazine ve Maliye Bakanlığınca getirilen mecburiyetlere uymayanların durumu:

VUK'un 86, 148, 149, 150'inci, mükerrer 242, 256 ve 257'nci maddelerinde yer alanlar ile mükerrer 257'inci maddesi ve Gelir Vergisi Kanunu'nun 98/A maddesi uyarınca getirilen mecburiyetlere uymayanlar yani mevzuat gereği istenilen bilgileri vermeyenler, muhafaza etmeleri lazım gelen defter, belge ve diğer kayıtları yetkililerin talebine rağmen ibraz etmeyenler, yeminli mali müşavirlerce istenen defter, belge ve diğer kayıtları ibraz etmeyenler, Hazine ve Maliye Bakanlığınca verdiği yetkiyle getirilen zorunluluklara riayet etmeyenler, kamu idare ve istenilen bilgileri vermeyenler yöneticiler dâhil tüm ilgililere aşağıdaki tutarlar kadar özel usulsüzlük cezası kesilir³¹⁰.

-1. Sınıf tüccarlar ile serbest meslek erbabına 3400 TL

-2. Sınıf tüccarlar, defter tutan çiftçiler ve kazancı basit usulde tespit edilenlere 1700 TL

-Yukarıda sayılanlar dışında kalanlar kişilere 880 TL

Kendisinden bilgi istenilen kişiye, vaktinde bilgi vermemesi yahut eksik ya da yanıltıcı bilgi vermesi veya defter ve belgeleri süresinde ibraz etmemesi halinde tatbik edilecek yaptırımın evvelden açıklanması, yazılı olarak bildirim yapılması şarttır. Aksi halde özel usulsüzlük cezası kesilemez. Maddenin devamına göre yazılı bildirim şartı

³⁰⁹ Ed. Bahri Öztürk ve Funda Başaran Yavaşlar, *Vergi Kabahat ve Suçları Tasarısı*, İstanbul Kültür Üniversitesi Ceza Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, Seçkin, Ankara, Ocak 2020, s.26.

³¹⁰ Öner, *Vergi Hukuku*, s.105.

ödevlerin yerine getirilmesine ilişkin usul ve esasların Hazine ve Maliye Bakanlığınca yapılan düzenleyici idari işlemlerle duyurulması halinde aranmayacaktır.

Bahsedilen yaptırıma rağmen bilgi verme, belge ve defter ibraz etme yükümlülüğünü yerine getirmeyenlere tekrar süre verilir. Süreye rağmen yükümlülüklerini yerine getirmemekte ısrar edenlere özel usulsüzlük cezası bir kat artırılarak uygulanır.

Tahsilat ve ödemelerini banka, benzeri finans kurumları yahut posta idareleri tarafından düzenlenen belgelerle ortaya koyma zorunluluğuna uymayan mükelleflerden her birine, her bir işlem başına bu maddeye göre uygulanan cezalardan az olmamak kaydıyla işleme konu tutarının yüzde beşi oranında özel usulsüzlük cezası kesilir. Bir takvim yılı içinde kesilecek özel usulsüzlük cezalarının toplamı ise 2.500.000 TL'yi aşamaz.

Mükerrer 257'nci maddedeki yükümlülükleri uymayanlar hakkında 2022 yılı için uygulanacak özel usulsüzlük cezaları Hazine ve Maliye Bakanlığının 534 sayılı tebliğ ile belirlenmiştir. Buna göre birinci sınıf tüccarlar ile serbest meslek erbabı hakkında 3400 TL, ikinci sınıf tüccarlar, defter tutan çiftçiler ile kazancı basit usulde tespit edilenler hakkında 1700 TL, bunlar dışında kalanlar hakkında 880 TL özel usulsüzlük cezası kesilir. Belirtilenler, mükellefe tatbik edilecek asgari özel usulsüzlük cezası tutarlarıdır. Maddede açıkça ifade edildiği gibi özel usulsüzlük cezası işleme konu tutarının yüzde beşi oranında olacaktır³¹¹.

Gerçek usulde vergilendirilenlerin yıllık gelir vergisi, kurumlar vergisi, özel iletişim vergisi, şans oyunları vergisi, 2/a hariç özel tüketim vergisi beyannameleri ile geçici vergi beyannamesini elektronik ortamda göndermeleri mecburidir. VUK'un mükerrer 257'inci elektronik ortamda beyanname vermesi mecburiyeti getirilenlerin, bu kurala uymamaları halinde özel usulsüzlük cezası ile cezalandırılacağı VUK mükerrer madde 355/5'te düzenlenmiştir. Buna göre mükellefler beyannameleri kanuni süresinden bitiminden itibaren 30 gün içinde verirlerse ceza 1/10 oranında uygulanır. Bu sürenin de bitiminden itibaren 30 gün içinde vermeleri halinde ise ceza 1/5 oranında uygulanır. Takip eden süreçte beyannameleri elektronik ortamda göndermemekte ısrarcı mükelleflere tam oranda özel usulsüzlük cezası kesilir³¹².

³¹¹ Öner, *Vergi Hukuku*, s. 170-173.

³¹² Batı, *Vergi Hukuku (Genel Hükümler) Vergi Tekniği – Vergi Yargısı – Vergi İcra*, s.299.

Elektronik ortamda bildirim veya form verilmesi mecburiyetine riayet etmeyenlere VUK mükerrer 355/6 maddesi uyarınca özel usulsüzlük cezası kesilir³¹³. Elektronik ortamda beyanname vermeyenlere ilişkin düzenlemeye benzer şekilde burada da birtakım süreler öngörülmüştür. Yasal sürelerin bitiminden itibaren 3 gün içinde elektronik ortamda bildirim veya form verilmesi durumunda ceza 1/10 oranında uygulanır. Yasal sürelerin bitiminden itibaren 10 gün içinde düzeltme amacıyla bildirim ve formların verilmesi halinde özel usulsüzlük cezası kesilmez. Ancak bu sürenin bitimini takip eden 15 gün içinde verilmesi halinde ise özel usulsüzlük cezası 1/5 oranında uygulanır.

Elektronik ortamda beyanname vermeye bildirim ve form verme yükümlülüğüne uymayanlara VUK mükerrer 355'nci maddesine göre özel usulsüzlük cezası ceza kesilmesi durumunda, Usulsüzlük dereceleri ve cezaları başlıklı 352'nci maddenin birinci derece usulsüzlüklerle ilgili (1) numaralı bendi ile ikinci derece usulsüzlüklerle ilgili (7) numaralı bendi uyarınca ayrıca ceza verilemez.

Gelir Vergisi Kanununun 98/A maddesi uyarınca verilmesi gereken beyannameyle ilgili olarak VUK mükerrer 355'nci veya 352'nci maddeye göre ceza kesilmesini gerektiren fiillerin, aynı zamanda 5510 sayılı Kanun uyarınca idari para cezası kesilmesini gerektirmesi durumunda aynı fiillerden dolayı VUK'un mükerrer 355'nci ve 352'nci madde uyarınca ayrıca ceza kesilmez³¹⁴.

3.7. Vergi Suçlarında Tekerrürün Şartları

VUK'un 339'uncu maddesinde tekerrüre ilişkin hükümler, yalnız vergi kabahatleri bakımından düzenlenmiştir. Yaptırımı hürriyeti bağlayıcı ceza ve adli para cezası olarak belirlenen ve ceza hukuku disiplinde suç olarak kabul gören vergi suçları için VUK'ta tekerrürle ilgili bir hüküm getirilmemiştir. Bu sebeple vergi suçlarında tekerrür, TCK'nın 58'inci maddesi kapsamında değerlendirilmelidir. Zira TCK'nın 5'inci maddesine göre Kanunun genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır. VUK kapsamında bir suçtan yargılanan kişi, 5'inci maddedeki özel kanunlarla ilişki kuralı gereği tekerrür bakımından yine TCK'nın 58'inci maddesindeki şartlara tabi olacaktır.

³¹³ Ümit Ayfer, "Mükellef Bilgileri Bildirimi ve Ceza Uygulaması", *Vergi Sorunları Dergisi*, C.37, S.311, 2014, s.34.

³¹⁴ Arslan, *Vergi Hukuku*, s.314.

Yukarda tekerrüre ilişkin olarak bahsettiğimiz ve ceza hukukumuzda halen geçerli ilkeler vergi ceza hukukunda da uygulanacaktır. TCK'nın 58'inci maddesindeki şartlar gerçekleştiğinde, vergi suçu işleyen kişi hakkında yine aynı madde kapsamında infaz rejimi ve denetimli serbestliğe ilişkin kurallar geçerli olacaktır. Vergi ceza hukukunda da daha önce suç işlemiş, hakkında mahkûmiyet kararı verilmiş bir kişi bu karar kesinleştikten sonra yasal süreler içerisinde tekrar suç işlediğinde hakkında mükerrirlere özgü infaz rejimi uygulanacaktır. Suç işlemede tekerrüre düşen kişi, cezada artırımıyla karşılaşmayacak ancak infaz rejimi bakımından ilk kez suç işleyenlere nazaran farklı hükümlere tabi tutulacaktır.

Vergi suçları ile diğer suçlar arasında genellik-özellik ilişkisi olmaksızın tekerrür hükümleri diğer şartlar oluştuğu müddetçe tatbik edilebilir. Kişinin mükerrir sayılması için önceki ve sonraki suçların her ikisinin de vergi suçu olması gerekmez. Örnek vermek gerekirse konut dokunulmazlığını ihlal suçundan hakkında kesinleşmiş bir hapis cezasına mahkûmiyet kararı bulunan kişi, yasal süreler içerisinde defter ve belgeleri ibraz etmeme suretiyle vergi kaçaklığı suçunu işlerse hakkında vergi suçundan verilecek bir mahkûmiyet kararında mükerrirliğe ilişkin hüküm fıkrası tesis edilecektir. Yine önceden vergi kaçaklığı suçundan verilmiş ve kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunan kişi, kesinleşme tarihinden sonraki bir tarihte fakat 3 ve 5 yıllık yasal süreler içerisinde cinsel istismar suçunu işlediğinde cinsel istismar suçundan verilecek bir mahkûmiyet kararında mükerrirliğe ilişkin hüküm fıkrası tesis edilecektir³¹⁵.

3.8. Vergi Kabahatlerinde Tekerrürün Şartları

VUK'un dördüncü kitabında ceza hükümleri yer almaktadır. Bu kitapta hem vergi suçları hem de vergi kabahatleri düzenlenmiştir. Şekle yahut usule ilişkin yükümlülükleri gösteren maddelere aykırı fiillerle, vergilendirme sürecinde eksik ya da zamansız yerine getirilen edimlerin yaptırımını idari para cezası olarak belirlenmiştir. Bunlar kavramsal olarak vergi kabahatlerini ifade eder³¹⁶.

³¹⁵ Merve Fulya Demirpençe, *Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Aralık 2018, s.71

³¹⁶ Mehmet Yüce, *Vergi Kaçakçılığı Suçu (Sahte Belge ve Muhteviyatı İtibariyle Yanıltıcı Belge Düzenleme veya Kullanma Suçu) ve Yargılama Usulü*, Birinci Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Ocak 2018, s.28.

Kabahatler için esasen genel nitelikteki kanun Kabahatler Kanunudur. Ancak bu kanunda tekerrüre ilişkin herhangi bir hüküm yoktur. TCK'da da kabahatlerde tekerrüre düşülmesinin şartları ve neticeleriyle ilgili bir düzenleme yer almamaktadır.

Yukarda incelenen vergisel kabahatler arasında tekerrür hükümlerinin uygulanmasına ilişkin olarak 14/10/2021 tarihli ve 7338 sayılı yasanın 38'inci maddesiyle değişik VUK'un 339'uncu maddesi düzenleme getirmiştir. Bu maddede, tekerrüre ilişkin TCK'daki uygulamadan farklı olarak infaz rejiminde değişiklik değil cezada artırım öngörülmüştür³¹⁷.

Kabahatte tekerrür, VUK'ta yer alan ve karşılığında idari para cezası tatbik edilen kabahatlerden dolayı hakkında bir ceza kesilen ve bu ceza kesinleştikten sonra vergi ziyayı cezasında cezanın kesinleştiği tarihi izleyen günden itibaren beşinci yılın isabet ettiği takvim yılının sonuna dek, usulsüzlükte ise cezanın kesinleştiği tarihi izleyen günden itibaren ikinci yılın isabet ettiği takvim yılının sonuna dek kendisine tekrar ceza kesilen kişi bakımından söz konusu olan uygulamadır³¹⁸.

3.8.1. Daha Önce Kesinleşen Bir Cezanın Varlığı

VUK'ta yer alan tekerrüre ilişkin 339'uncu madde hükmünün tatbiki için vergisel bir kabahat sebebiyle kesinleşen bir cezanın varlığıdır. Vergisel kabahatler yukarda anlatılan vergi ziyayı kabahati ve usulsüzlük kabahatleridir. Usulsüzlük kabahatleri bilindiği üzere özel usulsüzlük ve genel usulsüzlükler olmak üzere ikiye ayrılır. Tekerrür hükümlerinin tatbiki bakımından aranan usulsüzlük kabahati genel usulsüzlüktür. Özel usulsüzlük kabahatleri ve diğer vergisel kabahatler birbirileri bakımından VUK'un 339'un maddesi kapsamında tekerrüre esas alınamaz³¹⁹. Danıştay 3. Dairesi ise 2019/2642E-2020/4618K sayılı kararında aksi yönde tespitte bulunmuş ve özel usulsüzlük kabahatlerinin tekerrüre esas alınabileceğine hükmetmiştir.

Kanunda apaçık bir hüküm bulunmasa da hukuki yorumlamaya ve yerleşik uygulamaya göre tekerrür hükümlerinin, usulsüzlükler arasından yalnız genel usulsüzlüklerde tatbiki mümkündür. Zira özel usulsüzlük kabahatlerinde verilecek ceza VUK'un 353'üncü maddesinde özel olarak ve tarih itibariyle sonradan

³¹⁷ Mehmet Küçükkaya, "Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: XIX, 2015, S:1 , http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/19_1_7.pdf, (Erişim: 06.06.2022), s.197.

³¹⁸ Taşkan, *Vergi Hukuku*, s.371.

³¹⁹ Özen, *213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nda düzenlenen Vergi Suçları ve Kabahatleri*, s.226.

düzenlenmiştir. Ayrıca özel usulsüzlük cezalarının kanunda artırıma gidilmesi yahut üst sınır belirlenmesi³²⁰ gibi farklı şekillerde düzenlenmesi dolayısıyla tekerrür hükümleri uygulamaya elverişli de değildir³²¹.

Vergisel kabahati oluşturan fiilin ve ilgilinin tespiti, yetkili vergi idaresi tarafından idari para cezası kesilmesi sonrasında mükellef hakkında kabahatte tekerrürün gerçekleşmesi için öncelikle bu cezanın kesinleşmesi elzemdir. VUK'un 377'nci maddesine göre mükellefler ve kendilerine vergi cezası kesilenler, kesilen cezalara karşı ceza kesme işleminin tebliğinden itibaren 30 gün içerisinde vergi mahkemesinde iptal davası açabilirler. Burada vergi mahkemelerine dava açma süresinin İYUK'un 7'nci maddesine göre 30 gün olduğu, 08.07.2021 sayılı 7331 sayılı yasa ile değişik 10'uncu maddeye göre idari makamların cevap vermemesi üzerine zımnî ret manasına geleceğine dair sürenin artık 60 değil 30 gün olduğu dikkatten kaçmamalıdır.

Kesilen idari para cezasına karşı mükellefin dava açma yoluna başvurmaksızın ödeme yapması ile idari para cezası kesinleşir. Ödeme yapılmasa dahi vergi mahkemelerinde iptal davası açma süresi geçiren ancak dava açmayan ya da açtığı davadan feragat eden mükellef bakımından ceza kesinleşir. Dava açma yoluna gidilmesi halinde ilk derece vergi mahkemesince istemin reddine karar verilmesi ve üst yargı merciine yapılan yasa yolu başvurusu neticesinde ilk derece mahkemesi kararının usul ve yasaya uygun görülmesi yahut davacı mükellefin ilk derecenin ret kararına karşı yasa yollarına başvuru yapmaması, uzlaşma yoluna gidilmesi sonucu uzlaşmanın sağlanması, VUK'un 379'uncu maddesi kapsamında kanun yolundan vazgeçmesi, mükellefin VUK madde 376 kapsamında indirimli ceza ödemesi yapmayı tercih etmesi ve ödeme yapması hallerinde kesilen idari para cezası kesinleşir³²².

İdari para cezasına karşı ilk derece vergi mahkemelerinde iptal davası açılması ve mahkemece iptal isteminin reddedilmesi akabinde kararın tebliğinden itibaren 30 gün içinde bölge idare mahkemeleri nezdinde istinaf yoluna başvurulabilir. İYUK'un 31/1'inci maddesi kapsamında davadan feragat edilmesi halinde davaya konu cezalar kesinleşmiş olacaktır.

³²⁰ Öner, *Vergi Hukuku*, s.159.

³²¹ Selçuk Tekin, "Son Düzenlemeler Çerçevesinde Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür", *Vergi Sorunları Dergisi*, S. 400, Ocak 2022, s.72.

³²² Burçin Bozdoğanlı ve Vakkas Yurtlu, "Kabahatlerde Tekerrür Açısından Özellikli Bir Durum: Özel Usulsüzlükler", *International Journal of Public Finance*, 2021, S. 6/1, s.87.

Vergi Mahkemesinin ister tek hâkimle ister kurul olarak verilmiş olsun kesin olmayan kararlarına karşı taraflar iki şekilde hareket edebilir. Kararın tebliğinden itibaren 30 gün içinde kararı veren mahkemenin yargı çevresinde kaldığı bölge idare mahkemesine istinaf yoluna başvurabilir. İstinaf başvurusu bölge idare mahkemesinin vergi davalarına bakmakla görevli istinaf dairesine yapılır. Ancak 2022 yılı itibariyle konusu 9 bin Türk lirasını geçmeyen vergi davalarında verilen kararlara karşı istinaf yoluna başvurulamayacağı unutulmamalıdır. Olağan üstü yasa yolu olarak kanun yararına bozmaya ise gidilebilir³²³.

Mükellefler tarafından bölge idare mahkemesine istinaf başvurusu yapılması, vergi mahkemesinin kararlarının vergi dairesince uygulanmasını durdurmaz. Bu kararların uygulanması ancak, mükellefin teminat karşılığında yürütmeyi durdurma isteğinin bölge idare mahkemesi tarafından uygun bulunması halinde durur. Temyiz ve istinaf incelemesi sırasında yürütmenin durdurulması talepleri hakkında verilen kararlar kesindir. 19/1/2022 tarih ve 7351 sayılı yasanın 2'nci maddesi ile değişik İYUK madde 27'ye göre vergi kanunları uyarınca iadesi talep edilen vergilere ilişkin olarak açılan davalarda, dava konusu tutarın yüzde ellisi oranında teminat alınmadan yürütmenin durdurulması kararı verilemez³²⁴.

Bölge idare mahkemeleri esas itibariyle idare ve vergi mahkemelerinin verdikleri nihai kararlara karşı istinaf merciidir. Vergi mahkemelerince verilen ve istinaf yolu açık olan nihai kararlara karşı yapılan istinaf başvuruları ile vergi mahkemelerince yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara karşı yapılan itirazlar ilgili istinaf dairesince incelenerek karara bağlanır. Bölge idare mahkemelerinin konusu 261.000 lirayı aşmayan vergi davalarına ilişkin kararları kesindir. Bu kararlara karşı temyiz yoluna başvurulamaz³²⁵.

Bölge idare mahkemesinin vergi davalarına bakmakla görevli istinaf dairesi yaptığı inceleme sonucunda aşağıdaki kararları verebilir: Başvurunun reddi ve kararın onanması: Bölge idare mahkemesi vergi mahkemesi kararlarını hukuka uygun bulursa istinaf başvurusunun reddine karar verir ve kararı onar. Karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise gerekli düzeltmeler yapılarak aynı kararı yani onama kararını verebilir. Başvurunun kabulü ve yeni bir karar verilmesi: Bölge idare mahkemesi vergi

³²³ Halil Kalabalık, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, 16.Baskı, Seçkin, Ankara, Şubat 2022, s.402

³²⁴ Kalabalık, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, s.346.

³²⁵ Kalabalık, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, s.409.

mahkemesinin kararını hukuka uygun bulmadığı takdirde istinaf başvurusunu kabul eder ve vergi mahkemesi kararının kaldırılmasına karar verir. Bu halde dosya vergi mahkemesine geri gönderilmez. Kendisi işin esası hakkında yeni bir karar verir. Dosya vergi mahkemesine geri gönderilmediğinden vergi mahkemesinin bu karara karşı ısrar hakkı bulunmamaktadır. İsrar hakkı sadece Danıştay kararlarına karşı bölge idare mahkemesine tanınmıştır³²⁶.

Bölge idare mahkemelerinin ilgili vergi istinaf dairesinin konusu 261 bin lirayı aşan vergi davaları hakkında verdiği kararlar, bu kararın tebliğini takip eden günden itibaren 30 gün içinde Danıştay’da temyiz edilebilir.

Mükellef, bu tür bir kararı dilerse Danıştay ilgili dairesi nezdinde temyiz yasa yoluna götürebilir. Yapılan bir temyiz başvurusu, bölge idare mahkemesinin kararının uygulamasının otomatik olarak durmasını sağlamaz. Mükellefin yürütmenin durdurulmasını Danıştay dava dairesinden talep etmesi ve talebinin merciince haklı görülmesi gerekir. Danıştay onama, bozma, kısmen bozma yahut düzelterek onama kararı verebilir. Bozma kararı sonrasında bozmaya uyularak yargılamaya devam olunabilir. Bozma kararı sonrası dosya kendisine gönderilen istinaf dairesi bozma kararına uymama yönünde kanaat getirir ve ilk kararda direnirse verilen karar bu sefer 30 gün içinde başvurulacak temyiz yolu ile Danıştay Vergi Dava Daireleri Kuruluna gider. Kurulun verdiği karar ise bu aşamada kesindir³²⁷.

İdari para cezasının kesinleşmesi bakımından önem arz eden bir diğer husus uzlaşmadır. VUK’un uzlaşma başlıklı üçüncü bölümünde yer alan ek madde 1’de vergi hukukunda uzlaşma düzenlenmiştir. Aynı bölümdeki ek madde 7/3’e göre ceza muhatabının ya da mükellefin uzlaşmaya başvurması ve uzlaşmanın sağlanması durumunda artık dava açılmaz. Ceza ve verginin yalnız biri hakkında uzlaşılsa dahi sonuç değişmeyecektir. Uzlaşmanın olumsuz neticelenmesi akabinde kalan dava açma süresinde dava açılabilir. Açılmaması halinde anlattığımız gibi idari para cezası kesinleşecektir³²⁸.

Kesinleşmiş ve halen geçerli bir idari para cezasının varlığı bakımından diğer bir önemli husus aftır. Devletin vergi alacağından kısmen ya da tamamen vazgeçmesi

³²⁶ Hüseyin Bilgin, *İdari Davalar ve Çözüm Yolları*, 3.Baskı, Seçkin, Ankara, Ocak 2022, s.674.

³²⁷ Öner, *Vergi Hukuku*, s.269.

³²⁸ Yasemin Taşkın, “Vergi ve Gümrük Hukukunda Uzlaşma”, *Vergi Sorunları Dergisi*, S. 397, 2021, s.26.

olarak ifade edebileceğimiz vergi affının hem mükellef hem de devlet açısından olumlu ya da olumsuz birçok yönü olabilir. Maliyenin biriken işinin azalması, uygulamadaki farklılıklar sebebiyle oluşan haksızlıkların ortadan kalkması, bir kısım kayıt dışı mükelleflerin affın lehe hükümlerinden yararlanabilmek için kendilerini açığa çıkarmaları gibi olumlu; devletin katlanması gereken bazı maliyetler, adil vergilendirmenin zarar görmesi gibi olumsuz yönler sayılabilir. Konumuz olan tekerrürle ilgisine gelecek olursak, mükelleflerde daha evvelki uygulamalar karşısında oluşan af beklentisi vergilendirme sürecindeki yükümlülükleri yerine getirmeme noktasında teşvik edici olmakta, bu durum da mükelleflerin daha sık tekerrüre düşmelerine ve vergi bilinçlerinin zayıflamasına sebep olmaktadır³²⁹.

Vergisel kabahatin genel affa uğrama ile ortadan kalkması veya vergisel kabahat oluşturan fiilin başka bir kanunla kabahat olmaktan çıkarılması, tüm sonuçları ortadan kaldıran bir işlem olduğundan kesinleşmeye engel olacaktır³³⁰. AATUHK'nın 102'nci maddesine göre af ve ilga kanununun aksine tahsil zamanaşımı idari para cezasını tüm sonuçları ile ortadan kaldırmayacağından tekerrür hükümlerinin tatbikini etkilemez.

Kesilen ceza için VUK'un 376'ncı maddesinde yer alan cezalarda indirim müessesesine göre cezanın indirimli olarak ödenmesi halinde ceza kesinleşmiş sayılmaktadır. Mükellef ya da sorumlu kesilen ceza bakımından yasal yollara başvurmak yerine ödeme yapmayı tercih edebilir. Bu durumda ceza bir miktar indirimle gidilecektir. İkmalen, re'sen veya idarece tarh edilen vergilere ilişkin vergi ziyai cezalarıyla genel ve özel usulsüzlük cezaları indirim uygulanacak kalemlerdir. Cezada indirim müessesesinden yararlanmak isteyen muhatap, vergi ve ceza ihbarnamesinin tebliğinden itibaren 30 gün içinde vergi dairesine başvurmalı, gecikme faizi dâhil vergi aslı ve indirimden arta kalan cezayı vadesinde veya teminat göstererek vadenin bitiminden itibaren üç ay içinde ödeyeceğini bildirmelidir. Bu madde uyarınca belirlenen koşulları yerine getiren muhatap hakkındaki vergi cezası tamamıyla değil yapılacak yarı orandaki indirimle kısmen ortadan kalkacaktır. Muhatap cezada indirim müessesesinden yararlanmakla yargı yoluna gitmediğinden cezası kesinleşir. Ödeme

³²⁹ Nazlı Demirtaş, "Türkiye'de Uygulanan Vergi Aflarının Vergilendirme İlkeleri Kapsamında Değerlendirilmesi", *Mali Hukuk Dergisi*, C: 15, S: 177, 2019, Legal Yayıncılık, İstanbul, Ekim 2019, s.2033

³³⁰ Öner, *Vergi Hukuku*, s.215.

yapacağını bildirmesine rağmen edimini yerine getirmez ise cezada yapılan indirimden idarece vazgeçilir³³¹.

Vergi cezasının kesinleşmesi bakımından özellik arz eden bir diğer müessese kanun yolundan vazgeçmedir. Bu yol ile mükellef yargılama safhasında istinaf ve temyiz kanun yollarına başvurma hakkından feragat eder, vergi ve cezada indirim kazanır ve cezası kesinleşir. Mükellefin talebi yeterli olup, alacaklı vergi dairesinin onamı gerekmez. Vergi dairesince ikmalen, re'sen ve idarece tarh edilen vergi ve ceza ihbarnamesine açılan davalarda ileri sürülebilen kanun yolundan vazgeçme, amacı ve düzenleniş şekli gereği istinaf ve temyizi kabil kararlarda mümkündür. Kanun yolundan vazgeçmeye dair başvuru da istinaf ve temyiz süresi içerisinde yapılır. İlk derece mahkemesince verilen karar içeriğine göre mükellef hakkında belirlenen vergi ve cezalarda indirim tatbik edilmekle uyumsuzluğa son verilir. Böylece vergi cezası kesinleşir³³².

3.8.2. Yeni Bir Fiille Cezayı Gerektiren Yeni Bir Kabahatin İşlenmesi

Tekerrür mükellefin vergi mevzuatına aykırı olması hasebiyle yaptırımla karşılaşılacak eylemlerini tekrarlanması sebebiyle içerisine düştüğü bir hukuki durumdur. Tekrarlanma sebebiyle cezada bir artırıma gidilmesi için aranan başlıca şartlardan diğeri elbette yeni bir kabahat daha işlenmesidir. Mükellef ilk olarak bir vergisel kabahat işleyecek, bu kabahat sebebiyle hakkında bir ceza tayin olunacak, bu cezanın kesinleşmesi akabinde hakkında yeni bir vergisel kabahatle bir ceza daha kesilecektir. Aşağıda öncelikle bu iki kabahatin aynı türden olması gerekir gerekmediği ele alınacaktır.

3.8.3. İlk Fiille İkinci Fiilin Türlerine İlişkin Şartlar

Mükellefin tekerrüre düştüğünün kabulü için işlediği ilk kabahat fiili sebebiyle hakkında bir ceza kesilmesi, bu cezanın kesinleşmesinden sonra tekrar bir kabahat işlemesi ve bu kabahatten dolayı cezalandırılması gerektiğini izah etmiştik. Mükellefin işlediği vergisel kabahat sebebiyle hakkında tekerrür hükümleri uygulanabilmesi için kendisinin bu kabahatten önce aynı türde başka bir kabahat daha işlemiş olması gerektiği yönündeki görüşe göre, mükellef tekrara düşmek suretiyle vergi ziyayı ya da usulsüzlük kabahatini iki kez işlediğinde hakkında tekerrür hükümleri

³³¹ Öner, *Vergi Hukuku*, s.240.

³³² Öner, *Vergi Hukuku*, s.245.

uygulanabilecektir. Tekerrür hükümlerinin uygulanması için her iki vergisel kabahatin aynı türde olması şarttır. Bu şart, vergisel kabahatlerin yaptırımların farklılık arz etmesi ile de ilişkilidir. Zira vergi ziyayı ve usulsüzlük kabahatleri tekerrüre düşme halinde artırım oranları ve tekerrür süreleri bakımından birbirinden ayrılır³³³.

Diğer görüş kanunun lafzını dikkate alır ve genel tekerrür sistemi doğrultusunda tekerrür hükümlerinin uygulanması için vergisel kabahatlerin aynı neviden olmaları şartını aramaz. Mükellefin işlediği bir vergisel kabahatin kesinleşmesinden sonra başkaca bir vergisel kabahat işlemesi tekerrürün oluşması için yeterlidir.

Maddenin lafzı ve tekerrürün bağlandığı sonuç bir arada değerlendirildiğinde vergisel kabahatlerde tekerrürün ancak kabahat türlerinin aynı olması halinde uygulanabileceği görüşünü benimsemekteyiz. Önceki ve sonraki kabahatin vergi ziyayı yahut önceki ve sonraki kabahatin genel usulsüzlük olması halinde tekerrür hükümleri tatbik edilebilecektir. Fiillerin aynı olması tekerrür bakımından zaruri değildir. Ancak neticeten sebep oldukları kabahatler aynı türden olmalıdır³³⁴.

3.8.4. Cezayı Gerektiren Her İki Fiilin Aynı Mükellef veya Aynı Sorumlu Tarafından İşlenmiş Olması

Ceza sorumluluğunun şahsiliği gereği vergi suç ve kabahatlerinde yaptırımla muhatap olacak kişi kural olarak fiili icra eden mükellef ya da sorumludur. Vergi ödevlerine bizzat hâkimiyet kuran ve bu ödevlere aykırı fiil ika edenle devlet arasında bir ceza ilişkisi kurulur³³⁵. İlgilinin cezadan doğrudan etkilenen kişi olması, onun iş ve aile ilişkilerinde yer alan yakınlarını dolaylı olarak etkilenmeyeceği anlamına ise gelmez³³⁶.

VUK'un 339'uncu maddesindeki tekerrür hükmünün tatbiki için ilk cezanın aynı vergi ilişkisinden doğması, fiilin aynı vergi dairesinin yetki çevresinde gerçekleştirilmesi yahut aynı vergi mükellefiyeti dolayısıyla kesilmesi şart değildir³³⁷. Ancak tekerrürün yaptırımı şahsileştirme, cezalandırmayı ilgilinin kişiliğiyle uyumlu, fiilden zarar gören ya da görenleri tatmin edici, ilgiliyi ise ıslah edici yönleri dikkate

³³³ Şenyüz, *Vergi Ceza Hukuku Vergi Kabahatleri ve Suçları*, s.263.

³³⁴ Tekin, *Son Düzenlemeler Çerçevesinde Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, s.72.

³³⁵ Ercan Sarıcaoğlu, *Türk Vergi Hukukunda Vergi Suç ve Kabahatleri Bakımından Yorum ve İspat*, Birinci Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017,s.166.

³³⁶ Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*,s.46.

³³⁷ Doğan Şenyüz, *Vergi Kabahatlerinde Tekerrür*, Prof.Dr.Sadık Kırbaş'a Armağan Kitap, Eylül 2011,https://uludag.edu.tr/dosyalar/hukukmalihukuk/DO%C4%9EAN%20%C5%9EENY%C3%9CZ%20MAKALE/dogan_senyuz_vergi_kabahatlerinde_tekerrur.pdf, (Erişim: 20.03.2022), s.220.

alınırsa vergi kabahatlerinde tekerrür hükümlerinin tatbiki için yaptırım gerektiren kabahatlerin aynı mükellef yahut sorumlu tarafından gerçekleştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılabacaktır³³⁸.

3.8.5. Sonradan İşlenen Fiil Sebebiyle Bir Ceza Daha Kesilmiş Olmalı

Vergisel bir kabahatin mükellef ya da sorumlu tarafından işlenmesi, bu kabahat sebebiyle ilgili hakkında bir ceza tayin edilmesi ve bu cezanın kesinleşmesi sonrasında tekerrür hükümlerinin tatbiki için aranan bir diğer şart, bu ceza kesinleştikten sonra vergisel kabahat sebebiyle bir ceza daha kesilmesidir.

3.8.6. Sonraki Ceza Belirli Bir Süre İçinde Kesilmiş Olmalı

VUK'un 339'uncu maddesine göre işlediği vergisel kabahat sebebiyle hakkında verilen idari para cezası kesinleşen ilgiliye, cezasının kesinleştiği günü takip eden günden itibaren vergi ziyaında beş yıl, usulsüzlükte ise iki yıl içerisinde tekrar ceza kesilmesi halinde, tayin olunan ceza bu sefer tekerrür hükümleri uyarınca artırılarak uygulanır³³⁹.

Tekerrür şartlarının oluşmuş kabul edilmesi için ilk fiilden ötürü kesilen cezanın kesinleşmesi şart ise de ödenmesi ya da tahsil zaman aşımına uğramamış bulunması şart değildir. İlk fiilden ötürü belirlenen idari para cezası kesinleştikten sonra yeni bir kabahat işleyen ilgili, madde lafzında ifade edilen iki ve beş yıllık sürelerde hakkında kesilecek bir idari para cezasıyla, mükerrirlere göre belirlenen ölçüde artırımlı olarak karşılaşacaktır.

Maddede cezanın kesinleştiği tarihi izleyen günden itibaren vergisel kabahatin türüne göre beşinci ya da ikinci yılın isabet ettiği takvim yılının sonuna dek ilgiliye tekrar ceza kesilmesi durumundan bahsedilmiştir. 7388 sayılı yasa değişikliğinden önce, ilk fiilden ötürü verilen cezanın kesinleştiği tarihten izleyen takvim yılı başına dek işlenen diğer fiillerin tekerrürde dikkate alınıp alınmayacağı noktasında karışıklığa neden olmaktadır.

İlk vergisel kabahat sebebiyle verilen cezanın kesinleşme tarihini izleyen günden itibaren devam eden süreçte mükellefe kesilen cezaların tekerrüre esas alınamayacağı

³³⁸ Kerem Öncü, *Vergi Hukukunda Tekerrür ve Tarhiyat Öncesi Uzlaşma ile İlişkisi*, TBB Dergisi, S. 130, 2017, <http://tbddergisi.barobirlik.org.tr/m2017-130-1661>, (Erişim: 20.03.2022), s.262.

³³⁹ Öncel vd., *Vergi Hukuku*, s.231.

yorumu, tekerrür müessesesinin getiriliş amacına aykırılık teşkil eder.³⁴⁰ Uygulamaya bir fayda da sağlamaz. Kanundaki iki ve beş yıllık süreler mükellef aleyhine tekerrür hükümlerinin uygulanması kabiliyetinin kalmayacağı azami süreyi ifade eder. Yoksa mükellef bir vergisel kabahat işlediğinde bu kabahatten ötürü kendisine verilen cezanın kesinleşmesi akabinde işlediği diğer kabahatlerde elbette mükerrir sayılmalıdır.³⁴¹ Yani bu görüşe göre tekerrür hükümleri en erken kesinleşmeyi izleyen yılın başında işlenen fiil bakımından uygulanacaktır.³⁴² Bir kısım yazarlar ve Danıştay bazı daireleri verdikleri kararlarda³⁴³ bu görüşü desteklese de ağırlıkla kabul gören yorum bu paragrafta bahsedilen yorum değildir. Gelir İdaresi Başkanlığının 15.08.2011 tarih VUK-49/2011-7 sayılı sirkülerinde de genel kabul gören bu son görüş benimsenmiştir³⁴⁴.

3.9. Vergi Kabahatlerinde Tekerrürün Etkileri

3.9.1. Temel Hal

Cezaların bireyselleştirilmesi, caydırıcılığın sağlanması, mevzuata aykırı fiil ika eden mükelleflerle ödev ve yükümlülüklerine riayet eden diğer mükellefler bakımından adaletli ancak farklılık arz eden bir uygulamanın gözetilmesi, faaliyetlerini yürütürken gelir kalemi olarak vergileri kullanan devletin mali alacaklarını etkili bir şekilde tahsil edebilmesi bakımından önem arz eden tekerrür müessesesi, temelinde vergisel kabahatin tekrarlanması halinin ilk kez işlenmesine göre daha şedit cezalandırılması gayesini taşır. Vergisel kabahatte tekerrüre düşen kişi artırımlı bir ceza ile karşılaşacaktır. Artırım oranı VUK'un 339/1'inci maddesinde vergi ziyayı cezası yüzde elli, usulsüzlük cezası yüzde yirmi beş olarak belirtilmiştir. Fıkranın devamında artırım tutarının kesinleşen cezadan, kesinleşen birden fazla ceza var ise en yükseğinden fazla olamayacağı düzenleme altına alınmıştır.³⁴⁵

³⁴⁰ Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, s.168.

³⁴¹ Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, s.167.

³⁴² Burçin Bozdoğanoglu, "Vergi Usul Kanununda Yer Alan Tekerrür Hükümleri Çerçevesinde Gelir İdaresi Başkanlığınca Çıkarılan Sirkülerin Değerlendirilmesi", *Legal Mali Hukuk Dergisi*, S. 82, Ekim 2011, s.2482.

³⁴³ Danıştay 3.Daire 15.10.1986 tarih-1986/533E-1986/1991K, Danıştay 9. Daire 26.12.1997 tarih-1996/6122E-1997/4455K, Danıştay 4. Daire 23.12.1969 tarih-1967/1277E-1967/6420K.

³⁴⁴ Bozdoğanoglu, *Vergi Usul Kanununda Yer Alan Tekerrür Hükümleri Çerçevesinde Gelir İdaresi Başkanlığınca Çıkarılan Sirkülerin Değerlendirilmesi*, s.2481.

³⁴⁵ Şenyüz, *Vergi Ceza Hukuku- Vergi Kabahatleri ve Suçları*, s.269.

Tablo 3.2. Tekerrür Uygulamasına İlişkin Örnek

Vergisel Kabahat	1. Ceza	2. Ceza	2.Cezada Yapılan Tekerrür Uygulaması (%50)	Vuk'un M.339/1-Son Cümle Gereği Belirlenen 2.Ceza
Vergi Ziyatı	10.000 TL	30.000 TL	45.000 TL	40.000 TL

3.9.2. Genel Usulsüzlük Kabahatinin Aynı Takvim Yılında İşlenmesi Hali

VUK'un 337'inci maddesindeki düzenlemeye göre mükellef ayrı fiillerle sebep olduğu vergi ziyatı veya usulsüzlükten ötürü ayrı ayrı cezalandırılacaktır. Maddenin devamında aynı tür genel usulsüzlüklerin aynı takvim yılı içerisinde tekrarlanması durumunda tekrarlanmak suretiyle gerçekleştirilen sonraki eylemlerin ilk eylemin cezasının dörtte biri tutarında cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Böylece mükellef, sonraki eylemler için ilkinde göre dörtte bir orana düşen bir parasal ceza ile karşılaşır. Bunun için maddenin aynı tür genel usulsüzlüğü ve aynı takvim yılını şart koştuğu da unutulmamalıdır. Mezkûr maddenin ikinci fıkrasına göre genel usulsüzlüğün aynı türden olmasıyla aynı dereceye sahip olması kast edilmiştir. 1. derece usulsüzlükler ile 2.derece usulsüzlükler aynı türden değildir. Bunlar kendi içlerinde yani her bir bent bakımından ise aynı türden sayılır.

Aynı türden bir genel usulsüzlük kabahatinin aynı takvim yılı içerisinde tekraren işlenmesi halinde mükellefin cezasında VUK'un 339'uncu maddesi uyarınca tekerrür hükümleri gereği artırım yapılacaktır. Ancak VUK'un 337'inci maddesindeki dörtte bir oranla belirlenen ceza üzerinden bir artırıma gidilecektir.

3.9.3. Kabahatlerde Birleşme Hali

VUK'un 340'inci maddesine göre vergisel kabahatler, VUK'un 359'uncu maddesindeki suçlarla ya da diğer kanunlardaki vergi suçlarıyla birleşmez. Yani mükellefin eylemi vergisel kabahatle birlikte vergi suçuna da sebebiyet veriyorsa, hakkında suç ve kabahat bakımından ayrı ayrı işlem tesis edilecektir. Vergisel kabahat ya da vergi suçu bakımından tekerrür şartları oluşmuş ise yine VUK'un 339'uncu ve TCK'nın 58'inci maddesine göre münferiden tatbik edilecektir. Örnek vermek gerekirse mükellef VUK'un 359/a-2 maddesindeki gibi muhteviyatı itibariyle yanıltıcı

belge düzenleyip kullanarak vergi ziyana sebebiyet verdi ise, hem VUK'un 341/2'deki verginin noksan tahakkuk ettirilmesine sebebiyet vererek vergi ziyayı kabahatini işlemiş hem de kaçakçılık suçunu işlemiş olur. Mükellef hakkında vergi ziyayı kabahatinden ceza tayini yanında adli soruşturma da başlatılması gerekir³⁴⁶. VUK'un 344/2'nci maddesine göre vergi ziyana kanunun 359'uncu maddede yazılı fiillerle sebebiyet verilmesi hali gerçekleştiğinden, ziyaa uğratılan vergi tutarının bir katı değil üç katı olarak ceza uygulanılacağı ise unutulmamalıdır³⁴⁷.

Tek bir fiil ile birden fazla tür vergi alacağı ziyaa uğramış ise yine birleştirmeden değil, ziyaa uğratılan her bir vergi bakımından ayrıca bir ceza tayininden bahsetmek gerekir. Birleşme hükümleri burada da uygulanmadığından tekerrüre esas olma bakımından her bir vergi ziyayı kabahati ayrıca değerlendirilmeli ve şartları oluştuğu takdirde artırımlı cezaya karar verilmelidir.

Tek bir fiil ile hem genel usulsüzlük hem de vergi ziyayı kabahatine sebebiyet veren mükellef ise, birleşme hükümleri gereği ağır cezayı gerektiren kabahatin müeyyidesi ile karşılaşır. Burada anlatılandan farklı olarak birleşme hükmünün uygulanması gerektiği kabul edilmiştir. Vergi ziyayı kabahatine ve genel usulsüzlük kabahatine tek bir fiille sebebiyet veren ancak fikri içtima kuralı gereği müeyyidesi ağır olan vergi ziyayı kabahatinin cezası ile cezalandırılan mükellef, bu ceza kesinleştikten sonra yine vergi ziyayı kabahatini ve genel usulsüzlük kabahatini işler de eylemlerinin temas ettiği yasa maddeleri gereği müeyyidesi ağır olan usulsüzlük kabahatinin cezasına çarptırılırsa hakkında tekerrür hükümleri uygulanabilecektir. Nitekim birleşme hükümleri gereği müeyyidesi ağır olan kabahatin cezası kesilse de, bir kabahat eyleminin diğerinin içerisinde eridiği kabul edilemez. Vergisel kabahatin işlendiği sabit olduğundan bu kabahat tekerrüre esas alınabilecektir³⁴⁸.

3.9.4. Genel Usulsüzlüğün Re'sen Takdir Gerektirdiği Hal

VUK'un 352/1'inci maddesinde genel usulsüzlük kabahatlerinin aynı maddenin devamında yazılı 1.ve 2.dereceler dikkate alınarak VUK'a bağlı cetveldeki tutarlarla cezalandırılacağı belirtilmiştir. Usulsüzlük, re'sen takdiri gerektirirse bu halde

³⁴⁶ Öncel vd., *Vergi Hukuku*, s.232.

³⁴⁷ Namık Kemal Topçu ve Kader Melis Topçu, "Manevi Unsur Bağlamında Vergi Ziyayı Kabahatine İlişkin Vergi İdaresinin Uygulamalarının ve Danıştay'ın Bu Uygulamalara İlişkin Kararlarının Kabahatler Kanunu ve Masumiyet Karinesi Kapsamında Değerlendirilmesi", *Vergi Sorunları Dergisi*, S: 401, C: 45, s.59.

³⁴⁸ Şenyüz, *Vergi Ceza Hukuku Vergi Kabahatleri ve Suçları*, s.272.

cezveldeki cezaların iki katı uygulanır³⁴⁹. İşlediği kabahatin re'sen takdiri gerektirmesi hasebiyle mükellefin iki kat ceza ile karşılaştığı bir ihtimalde, tekerrür şartları da oluşmuş ise VUK'un 339'uncu maddesindeki yüzde 25'lik artırım temel halden mi yoksa iki kat belirlenen cezadan mı yapılacaktır?

Bizce VUK'un "...usulsüzlükte cezanın kesinleştiği tarihi izleyen günden itibaren ikinci yılın isabet ettiği takvim yılının sonuna kadar tekrar ceza kesilmesi durumunda, vergi ziyai cezası yüzde elli, usulsüzlük cezası yüzde yirmibeş oranında artırılmak suretiyle uygulanır. Şu kadar ki, artırım tutarı kesinleşen cezadan, kesinleşen birden fazla ceza olması durumunda bunlardan tutar itibarıyla en yükseğinden fazla olamaz." şeklindeki 339.madde hükmü gereği iki kat olarak belirlenen ceza üzerinden yüzde yirmi beş oranında artırıma gidilmeli³⁵⁰ ancak artırım tutarı kesinleşen cezadan, kesinleşen birden fazla ceza olması durumunda bunlardan tutar itibarıyla en yükseğinden fazla olmamalıdır. Danıştay 4.Daire'nin 1969/1590E-1971/2183K sayılı kararında ise tekerrür uyarınca yapılacak artırımın re'sen takdir dolayısıyla belirlenen iki kat ceza üzerinden değil, temel ceza üzerinden yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

³⁴⁹ Öner, *Vergi Hukuku*, s.158

³⁵⁰ Fulya Mercimek, *Birleşme, Tekerrür ve İştirak Görünümlerinin Vergi Kabahat ve Vergi Suçları Bakımından Karşılaştırmalı İncelenmesi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Mali Hukuk Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2012, s.87.

4. TÜRK CEZA KANUNU VE VERGİ USUL KANUNUNDAKİ TEKERRÜR HÜKÜMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

4.1. Benzerlikleri

5237 sayılı TCK'da 58'inci maddede düzenlenen tekerrür müessesesi ile 213 sayılı VUK'un 339'uncu maddesinde düzenlenen vergisel kabahatlerde tekerrür müesseseleri kendi aralarında bazı benzerlik ve farklılıklar taşır.

-Amaç bakımından benzerlik: Mevzuat hükümlerine baktığımızda her ikisinin de temel olarak yasaya aykırı bir fiili ilk kez ika eden ile tekrarlayan kişi arasında müeyyide bakımından bir farklılık oluşturma gayesini taşıdığını görmekteyiz.

-Tekerrür süreleri belirlenmiş olması bakımından benzerlik: TCK anlamında failin bir suçtan mahkûmiyetine karar verilmesi ve bu kararın kesinleşmesi sonrasında, diğer şartları da varsa tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için yasadaki 3 ve 5 yıllık sürelerin aşılmaması gereklidir. Sanık A kemik kırığı oluşacak şekilde kasten yaralama suçundan 1 yıl 1 ay hapis cezası ile mahkûm olduğu, bu ilamın 01.01.2012 tarihinde infaz edildiği bir dosyada, bu ilamın sonradan işlenecek bir suç için 01.01.2012 tarihinden itibaren azami 3 yıl boyunca tekerrüre esas alınabileceği anlaşılmaktadır. Hükümlü A, 01.01.2016 tarihinde suç işlerse ve bu suçtan hüküm giyerse kemik kırığı oluşacak şekilde kasten yaralama suçundan aldığı 1 yıl 1 ay hapis cezası ile mahkûmiyete dair ilam tekerrüre esas alınamayacaktır. 3 ve 5 yıllık tekerrür sürelerinin tekerrüre esas alınacak ilamın suç tarihinden, karar tarihinden ya da kesinleşme tarihinden değil infaz edilme tarihinden başladığı unutulmamalıdır.

VUK'ta da TCK'da olduğu gibi tekerrür süreleri belirlenmiştir. Tekerrür sürelerinin başlangıç tarihleri farklılık arz etse de vergisel kabahat işleyen mükellef hakkında da tekerrüre düştüğünden bahisle artırım yapılması noktasında azami süreler olduğu görülmektedir. Örnek vermek gerekirse VUK'ta düzenlenen vergi ziyai kabahatini işleyen mükellef A, 7338 sayılı yasanın 38'inci maddesiyle değişik VUK'un 339'uncu maddesine göre vergi ziyai cezasının kesinleştiği tarihi izleyen günden itibaren beşinci yılın isabet ettiği takvim yılının sonuna kadar tekrar vergi ziyai kabahatini işler ve hakkında ceza tayin edilirse, ceza yüzde elli oranında artırılmak suretiyle uygulanır.

Mükellef A vergi ziyat kabahatini işler ve cezası 01.02.2012 tarihinde kesinleşirse 02.02.2012 gününden itibaren beşinci yıl olan 2017 takvim yılının sonuna dek işlediği bir başka vergi ziyat kabahatinde mükerrir kabul edilecektir. 2018 takvim yılında bir kabahat işlemesi halinde ise 01.02.2012 kesinleşme tarihli kabahat sebebiyle mükerrir sayılamayacaktır.

Esasen hem TCK hem de VUK'ta tekerrür bakımından süreli tekerrür sisteminin benimsenerek azami sürelerin belirlenmesi suça ve kabahate karışanlar lehinedir. Suç ya da kabahat işleyerek yasalara muhalefet eden ve müeyyide ile karşılaşan kişi, bu müeyyidenin ferî sonuçlarıyla hayatı boyunca değil, yasada gösterine süreler boyunca karşılaşacaktır.

-Tekerrür sürelerinin başlayış tarihleri bakımından benzerlik: TCK'nın 58'inci maddesine göre kesinleşen bir mahkûmiyet ilamının tekerrüre esas alınabilmesi için infaz edilmesi şart değildir. VUK'un 339'uncu maddesine baktığımızda da benzer şekilde tekerrür sürelerinin başlamasının ilk cezanın yerine getirilmesine bağlanmadığı, kesinleşmenin yeterli görüldüğü anlaşılmaktadır.

-Mefruz tekerrür sisteminin benimsenmesi bakımından benzerlik: Hem TCK hem de VUK tekerrür maddesinin uygulanması için verilen ilk cezanın kesinleşmesini yeterli görür. Cezanın infaz edilmiş olması gerekmez. Her iki kanun da böylece mefruz yani varsayılan tekerrür sistemini benimsemiştir diyebiliriz.

-Mecburi tekerrür sisteminin benimsenmesi bakımından benzerlik: Tekerrürün uygulanma şartları oluştu ise uygulanmasının zorunlu olduğu mecburi tekerrür sistemi hem TCK hem VUK bakımından geçerlidir. Yargıcın ya da vergi dairesi müdürlüğünün tekerrürü uygulamama noktasında bir takdir yetkileri yoktur.

-Tekerrür yasağı getirilen hallerin bulunması: TCK'daki tekerrür düzenlemesine bakıldığında, kesinleşen her bir mahkûmiyet hükmünün ilişkin olduğu suçun özellikleri dikkate alınmaksızın tekerrüre esas alınması kuralının değil, aksine ilamdaki suçun kasıtlı, taksirli, sırf askeri nitelikli suç olup olmadığı tespit edildikten sonra belli kurallar dahilinde tekerrür hükmünün uygulanabileceği anlayışının kabul edildiği anlaşılmaktadır. TCK'na göre kasıtlı suçtan verilen bir mahkûmiyet hükmü ile taksirli suçtan verilen mahkûmiyet hükmü birbirleri bakımından tekerrüre esas alınamazlar. Yine sırf askeri suçlarla diğer suçlar birbirleri bakımından tekerrüre esas alınamazlar.

VUK'un 339'inci maddesine bakarsak TCK'dakini aksine açıkça tekerrür yasağı barındıran haller sıralanmış değildir. Ancak yasanın kül halinde ele alınması durumunda vergisel kabahatlerin aynı türlerinin tekrarlanması halinde diğer şartlar da varsa birbirleri bakımından tekerrüre esas kabul edilebileceği, kabahatlerin farklı olması halinde tekerrüre esas kabul edilemeyecekleri, yine usulsüzlükler arasından yalnız genel usulsüzlüklerin tekerrüre esas olabileceği, özel usulsüzlüğün tekerrüre esas alınmayacağı anlaşılmaktadır.

-Neticenin aleyhe sonuç doğurması bakımından benzerlik: Hem TCK hem de VUK, tekerrüre düşen kişi hakkında diğer kişilere nazaran daha ağır neticeler öngörmüştür. TCK'nın düzenlemesiyle tekerrüre düşen kişinin cezasını, ilk defa suç işleyenlere nazaran farklı bir rejimle yerine getirmesi, yine mükerir olması sebebiyle sonradan işlediği suçtan görülen yargılamada mahkum edilecek olursa seçimlik cezalardan hapis cezasının tercih edilmesi zorunluluğu tekerrürün kendisi aleyhine doğurduğu sonuçlarıdır. VUK'a baktığımızda mükellefin tekerrüre düşmesi halinde cezasının kabahatin türüne göre yüzde elli ya da yirmi beş oranında artırıldığını görmekteyiz. TCK ve VUK'taki sonuçlar mahiyet itibariyle farklı olmakla birlikte aleyhe netice doğurduğu muhakkak olduğu üzere benzerlik arz etmektedir.

4.2. Farklılıkları

İhlal edilen normun hukukumuzda yol açtığı netice bakımından farklılık: TCK'daki tekerrür düzenlemesinin elbette teknik bakımdan suç teşkil eden eylemlerle ilgili görülen bir yargılamada kurulacak bir mahkûmiyet hükmünde uygulanma imkânı vardır. Suç ile kabahatin ayrıldığı nokta oluşan haksızlığın niceliğindedir. Suç da kabahat de bünyesinde hukuka aykırılık taşır. Ancak kabahat suçlara nazaran daha hafif düzeyde haksızlık ve ihlal barındırır. VUK'taki tekerrür hükmü de işte bu daha hafif olarak tabir ettiğimiz eylemlerin tekrarlanması hasebiyle gündeme gelir. Yani incelediğimiz TCK'nın 58'inci maddesi manasındaki tekerrür hükmünün ilişkili olduğu haksızlıklar ve teknik anlamda ortaya çıkan kriminal sonuç ile VUK'un 339'uncu maddesi manasındaki tekerrür hükmünün ilişkin olduğu eylemler birbirlerinden farklıdır.

-Benimsenen genel veya özel tekerrür sistemi bakımından farklılık: Genel tekerrür sistemini benimseyen TCK, tekerrür hükümlerinin tatbiki için ilk suç ve sonradan işlenen suçun aynı veya benzer olması koşulunu aramamıştır. Kasıtlı suçlarla

taksirli suçlar arasında ve sırf askeri suçlarla diğer suçla arasında tekerrür hükümlerinin uygulanmayacağı kuralı dışında suçların aynı ya da benzer olması şartı aranmaksızın tekerrür hükmü uygulanabilir. VUK ise özel tekerrür sistemini benimsemiştir. Vergisel kabahatler arasında tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için ilk kabahat ile sonradan işlenen kabahat aynı türden olmalıdır.

Tekerrür hükmünü uygulayan merci bakımından farklılık: Ceza kanunlarını ihlal ederek suç işleyen fail, ceza mahkemelerinde yürütülen kovuşturma neticesinde bir karar ile karşılaşır. Atılı eylem sabit görülür ve mahkûmiyetine karar verilirse şartları olduğu takdirde tekerrür hükmünü aleyhine tatbik edecek merci yargılama makamı olan mahkemedir. Vergi mevzuatına aykırı ve tipikliği oluşturan eylem ile vergisel kabahat işleyen kişi tekerrüre düştüğünde ise şartları olduğu takdirde tekerrür hükmünü aleyhine tatbik edecek merci vergi idaresidir.

İtiraz yolu bakımından farklılık: Hakkında TCK'nın 58'inci maddesindeki tekerrür hükümleri tatbik edilen sanık, kesinleşmemiş hükmü yasa yoluna taşıyacak ve tekerrür hükmünün uygulanması bakımından itirazı var ise bunu istinaf ya da temyiz merciine ileri sürecektir. Tekerrür hükümlerinin yasaya aykırı şekilde uygulandığı yönündeki itirazı çözüme bağlayacak merci istinaf ya da temyiz dairesidir. Hükmün kesinleşmiş olması halinde ise tekerrüre ilişkin hüküm fıkrasına itiraz edildi ise, örneğin tekerrüre esas alınan hükmün yasa değişikliği uyarınca uzlaştırmaya tabi hale gelmesi durumunda hükmü veren mahkemeden bu hususta bir karar vermesi istenmelidir. Verilecek karara karşı yasa yolu ise CMK'nın 267'nci ve devamı maddeleri uyarınca itiraz olacaktır.

İşlediği vergisel kabahat dolayısıyla hakkında ceza kesilen mükellef aleyhine VUK'un 339'uncu gereği tekerrür hükümleri tatbik edildi ise bu karara karşı vergi mahkemelerinde iptal davası açılarak mükerrirliğe ilişkin itirazlarını burada dinletebilir. Bunun yanında vergisel kabahatte tekerrür uygulamasıyla ilgili VUK m.116'daki gibi bir hata gerçekleşmiş ise, mükellef VUK'un 120'nci ve devamı maddeleri gereği vergi dairesi müdürlüğünden VUK'un 114'üncü maddesindeki zaman aşımı süreleri içinde hatanın düzeltilmesini isteyebilir.

-Tekerrürün sonuçları bakımından farklılık: TCK'daki tekerrür hükmü sanık aleyhine infaz rejimi değişikliğine yol açar. Bunun yanında mükerrir olan sanık hakkında, işlediği suç örneğin seçimlik ceza öngörülen TCK'nın 86'ıncı maddesinin

ikinci fıkrasındaki basit yaralama suçu ise kanunun 58/3'üncü maddesi gereği adli para cezasına değil hapis cezasına hükmolunacaktır. VUK uyarınca hakkında tekerrür hükümleri uygulanan mükellef ise bir rejim değişikliğiyle değil ceza artırımı ile karşılaşır.

4.3. Tekerrürle İlgili Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar

Tekerrür hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili uygulamada doğan problem sıklıkla yasa değişikliği yapılmasından kaynaklanmaktadır. Mevzuat değişiklikleri dolayısıyla arkası kesilmeyen uyarılama yargılamaları ve infaz durdurma kararları tekerrürün suçla mücadele noktasındaki işlevini etkisiz kılmaktadır.

TCK'nın ceza kanununun amacı başlığı altında yer verilen 1'inci maddesinde ceza kanununun amacının kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemek olduğuna, bu amaçla ceza sorumluluğunun temel esasları ile suçlar, ceza ve güvenlik tedbirlerinin türlerinin düzenlendiğine yer verilmiştir. Tekerrür düzenlemesinin de bu amaca hizmet ettiğini dile getirmiştik. Sanığın tehlikeli hali dolayısıyla sonuçları itibariyle daha etkili bir cezalandırma sağlayan tekerrürün tatbik edilebilmesi için ilgili ilamın kesinleşmesi gerektiği açıktır. Değineceğimiz sorun tam da buna ilişkindir. Ülkemizde ceza mevzuatında devamlılık arz eden bir yasa değişikliği hali ceza dosyalarının tekrar tekrar ele alınmasına, yasa yolu aşamasındaki kararların bozulmasına, bazen zaman aşımı sebebiyle düşmesine, kesinleşememe hali dolayısıyla aslında tekraren suç işleyen failin TCK'nın 58'inci madde hükmüyle bir türlü karşılaşamamasına, infazın etkisiz kalmasına, ceza kanununun amaçlarına ulaşılamamasına sebebiyet vermektedir.

TCK'nın 155'inci maddesinde düzenlenen güveni kötüye kullanma suçu üzerinden bir örnek verelim. 14.11.2011 tarihinde işlenen bu suçtan ilk derece mahkemesince 10.12.2015 yılında mahkûmiyet kararı verilmesi, 02/12/2016 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanun'un 34. maddesiyle değişik 5271 sayılı CMK'nın 253. maddesi ve maddeye eklenen fıkraya göre uzlaşma hükümlerinin yeniden düzenlenmesi sebebiyle temyiz merci tarafından 02.07.2020 tarihinde bozma kararı verilmesi³⁵¹, yeni esas numarası alınarak devam olunan yargılamada ilk derece mahkemesince 10.02.2021 tarihinde verilen

³⁵¹ Yargıtay 15.CD, 02.07.2020 tarih, 2020/3732E-2020/7390K sayılı kararı.

mahkûmiyet kararının 16.03.2021 tarih ve 31425 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Anayasa Mahkemesinin 14.01.2021 tarihli, 2020/81 Esas ve 2021/4 Karar sayılı kararı ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na 17.10.2019 tarih ve 7188 sayılı Kanun'un 31. maddesiyle eklenen geçici 5. maddesinin (d) bendinde yer alan "hükme bağlanmış" ibaresinin basit yargılama usulü yönünden Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilmiş olması karşısında, sanığın hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesinde zorunluluk bulunması karşısında 31.03.2022 tarihinde tekrar bozulması³⁵², suç tarihinden bu yana 11 yıl geçmiş iken henüz hakkında güveni kötüye kullanma suçundan bir karar verilememiş sanığın suç işlemeye devam etmesi ancak kesinleşen bir ilam söz konusu olamadığından hakkında TCK'nın 58'inci madde hükmünün tatbik edilemediği karşısında ceza kanunlarının amacına ulaşılabildiği söylenemez.

TCK'nın 191'inci maddesinde düzenlenen kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmak suçuyla ilgili bir örnek verecek olursak; sanık A'nın 15/10/2009 tarihinde kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmak suçunu işlediğinden hakkında 19/03/2014 tarihinde hapis cezası ile mahkûmiyet kararı verilmesi, kararın temyiz merci tarafından onanması, sanık A'nın 26/07/2014 tarihinde tekrar aynı suç işlemesinden ötürü 26/05/2016 tarihinde kendisine ilk suç da nazara alınarak mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilmek üzere hapis cezası verilmesi halinde, ilk derece mahkemesinin verdiği bu karar temyiz merciince 6545 sayılı Kanunla getirilen TCK'nın 191'inci maddesindeki değişiklikler ile koşullarının oluşması durumunda hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve davanın düşmesi seçeneklerinin değerlendirilmesi, tekerrüre esas alınan ilamla ilgili olarak yasal değişiklik sonrası bir uyarılama işlemi yapıp yapılmadığının araştırılması, yapılmamışsa uyarılama yargılaması yapıldıktan sonra sonucuna göre tekerrür hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı hususunun tartışılması hususlarından 28.03.2022 tarihinde bozulduğunda³⁵³ yine örnekteki gibi uzayan bir yargılama ve etkisiz bir infaz sistemi ile karşılaştığımızı görmekteyiz. Zira 2022 yılında uyarılama yargılamasına konu olacak suç, sanık A'nın 15/10/2009 tarihinde işlediği kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmak suçudur.

³⁵² Yargıtay 11.CD, 31.03.2022 tarih, 2021/42851E-2022/5477K sayılı kararı.

³⁵³ Yargıtay 10.CD, 28.03.2022 Tarih, 2021/9861E-2022/3801K sayılı kararı.

15.04.2022 tarihinde yürürlüğe giren 7394 sayılı yasa ile VUK'ta değişikliğe gidilmiştir. Konumuzla ilgili kısmı, vergi kaçakçılığı suçlarına ilişkin getirilen etkin pişmanlık düzenlemesi, uyarılama yargılaması gereği verilen infaz durdurma kararları ve yasa yolu aşamasında verilen bozma kararlarıdır. Konunun anlaşılabilmesi için dipnotta³⁵⁴ yasa maddelerine de yer verilmiştir. VUK'un 359'uncu maddesinde yazılı fiillerle verginin ziyaa uğratılması halinde verginin, gecikme faizi ve gecikme zammının tamamı ile kesilen cezaların yarısı ve buna isabet eden gecikme zammının, 7394 sayılı yasanın yürürlük tarihi olan 15.04.2022 tarihinden itibaren bir yıl içinde Hazineye ödenmesi sonucu sanıkların cezalarında 1/3 oranında indirim yapılabilecektir. Geçici madde 34 gereği de bu hususta mahkemelerin uyarılama yargılaması yapacağı, istinaf ve temyiz mercindeki dosyaların etkin pişmanlık düzenlemesi bakımından değerlendirme yapılması için bozma kararı ile ilk derece mahkemelerine gönderileceği anlaşılmaktadır. Vergi ceza hukukunun teknik bir alan

³⁵⁴ 15.04.2022 tarihinde yürürlüğe giren 7394 sayılı yasa ile değişik VUK m.359:

“(2)Bu maddede yazılı fiillerle verginin ziyaa uğratıldığının tespit edilmesine bağlı olarak tarh edilen verginin, gecikme faizi ve gecikme zammının tamamı ile kesilen cezaların yarısı ve buna isabet eden gecikme zammının; soruşturma evresinde ödenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında, kovuşturma evresinde hüküm verilinceye kadar ödenmesi halinde ise verilecek ceza üçte bir oranında indirilir.

(3)Tarh edilen vergi ve vergi aslına bağlı olarak kesilen cezanın bulunmadığı durumlarda verilecek ceza yarı oranında indirilir.

(4)Yukarıdaki fıkralarda belirtilen ceza indiriminden faydalanabilmek için vergi mahkemesinde dava açılmaması, açılmışsa feragat edilmesi, kanun yollarına başvurulmaması veya başvurulmuşsa vazgeçilmesi şarttır.

(5)Bu maddede düzenlenen suçların birden fazla takvim yılı veya vergilendirme dönemi içinde aynı suç işleme kararının icrası kapsamında işlenmesi halinde, Türk Ceza Kanununun 43 üncü maddesi uygulanır.”

VUK Geçici Madde 34- (Ek:8/4/2022-7394/6 md.) :

“Haklarında hüküm verilmiş olup da dosyası infaz aşamasında olanlar, 359 uncu maddede yazılı fiillerle verginin ziyaa uğratıldığının tespit edilmesine bağlı olarak tarh edilen verginin, gecikme faizi ve gecikme zammının tamamı ile kesilen cezaların yarısı ve buna isabet eden gecikme zammını, bu maddeyi ihdas eden Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde Hazineye ödedikleri takdirde 359 uncu maddede bu maddeyi ihdas eden Kanunla soruşturma evresi için yapılan etkin pişmanlık düzenlemesinden faydalanabilir. Bu fıkroda belirtilen ceza indiriminden faydalanabilmek için vergi mahkemesinde dava açılmaması, açılmışsa feragat edilmesi, kanun yollarına başvurulmaması veya başvurulmuşsa vazgeçilmesi şarttır.

Birinci fıkra hükümleri bu maddeyi ihdas eden Kanunun yayımı tarihinde soruşturma ve kovuşturma evresinde bulunan dosyalar hakkında da uygulanır. Bu takdirde, ödemenin hüküm verilinceye kadar yapılması şarttır.

Bu maddeyi ihdas eden Kanunun yayımı tarihinde 359 uncu madde kapsamına giren suçlardan dolayı temyiz veya istinaf kanun yolu incelemesinde bulunan dosyalardan, 359 uncu maddede bu maddeyi ihdas eden Kanunla yapılan düzenlemeler nedeniyle lehe değerlendirme yapılması gereken dosyalar hakkında bozma kararı verilir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında bulunan dosyalar gelişlerindeki usule uygun olarak ilk derece mahkemelerine gönderilir.

359 uncu maddede bu maddeyi ihdas eden Kanunla yapılan düzenlemelerde yer alan zincirleme suça ilişkin koşulların belirlenmesi, duruşma açılmak suretiyle yapılır.”

olması, bu hususta evvelden beri uzmanlık mahkemelerinin kurulmamış olması ve diğer eksiklikler dolayısıyla istinaf ve temyiz mercince onanarak kesinleşen ve infaz edilen mahkûmiyetlerin oran olarak az olmasının yanında, anılan düzenleme ile vergi suçlarının etkin şekilde cezalandırılması amacından oldukça uzaklaşılabilir. İnfaz aşamasındaki dosyalarda infaz durdurma kararı verilerek madde metnindeki kalemlerin hükümlü tarafından ödenip ödenmediği vergi dairesinden sorulacak, maddedeki tüm şartlar sağlanırsa uyarılma yapılarak hükümlü ceza indiriminden yararlandırılacaktır. Yine yasa yolu aşamasındaki dosyalarda bozma kararları sonrasında devam olunan yargılamalarda madde metnindeki kalemlerin sanık tarafından ödenip ödenmediği vergi dairesinden sorulacak, maddedeki tüm şartlar sağlanırsa uyarılma yapılarak sanık hakkında indirimli bir ceza tayin edilecektir. Devletin vergi alacaklarını tahsil noktasında faydalı olabilecek bu düzenleme, vergi mevzuatına aykırı eylemlerin etkili bir şekilde cezalandırılmasının, yargılamanın makul sürede bitirilip cezanın infaz edilmesinin, caydırıcılığın sağlanmasının, tekrar suça karışan kişiler hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesinin önüne geçmektedir.

7394 sayılı yasa ile VUK'un 339'uncu maddesine getirilen bir diğer yenilik zincirleme suç hükümleriyle ilgilidir. Yasa değişikliği öncesinde vergi kaçakçılığı suçundan görülen yargılamalarda savcılıkça her bir takvim yılı için ayrı cezalandırma talep edilir, mahkeme atılı eylemi sabit görürse her bir takvim yılı için ayrı ceza tayin etmekteydi. Değişiklik sonrası artık her bir takvim yılı için ayrı ceza tayini uygulamasından zincirleme suç hükümleri gereği cezada artırım uygulamasına geçilmek istenmiştir³⁵⁵. Geçici madde 34'ün son fıkrada da zincirleme suç hükümleri gereği dosyaların tekrar ele alınması gereğinden ve bunun duruşmalı yapılmasından bahsedilmiştir. VUK m.359'da yer verilen suçların birden fazla takvim yılı veya vergilendirme dönemi içinde aynı suç işleme kararının icrası kapsamında işlenmesi halinde zincirleme suç hükümleri uygulanması gerektiğine dair yasa hükmü lafzı bakımından da uygulamada problem arz edecektir. Söz gelimi yanıltıcı belge kullanmak suretiyle vergi kaçakçılığı yapma suçunu birden fazla takvim yılı içerisinde işleyen ilgilinin, aynı ya da başkaca bir yanıltıcı belge kullanması ya da ilkinden farklı bir vergi türünden ziyaa sebep olacak muamelede bulunması durumunda kastının

³⁵⁵ Batı ve İnci, *7394 Sayılı Kanunla Vergi Kaçakçılığı Suçunda (VUK M. 359) Yapılan Değişikliklere Dair Değerlendirmeler*, s.37.

yenilendiği yani aynı suç işleme kararından çıkıp yeni bir kasıtlı eylem ika ettiği kanatine varıldığında sırf bu arada hukuki kesinti oluşturan bir iddianame bulunmaması TCK'nın 43'üncü madde hükmünün tatbikini mi gerektirecektir? Kanaatimizce madde lafzında safi aynı suç işleme kararı kapsamı ile sınırlı ve yüzeysel bir şart belirlenmesi yeknesaklığa aykırı uygulamalara yol açacaktır. Bunun yerine tekerrüre ilişkin TCK'dan farklılık arz eden 339'uncu madde hükmü gibi, vergi suçlarında uygulanması bakımından TCK'nın 43'üncü maddesinden ayrı ve detaylı bir zincirleme suç düzenlemesi yapılması faydalı olur idi.

Zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasının değerlendirilmesi bakımından getirilen düzenlemenin oluşturacağı bir diğer problemler, istinaf ve temyiz mercince verilecek bozma kararları sonrasında farklı mahkemelerin esasında kayıtlı ceza dava dosyalarının TCK'nın 43'üncü maddesinin değerlendirilmesi bakımından birleştirilmesi, yargılamanın uzaması, hükmün kesinleşmesinin gecikmesi, tekerrür hükümlerinin bozma veya infaz durdurma kararları sebebiyle uygulamasız kalması olarak sıralanabilir. En sık görülecek somut sonuç daha önce VUK'un 359'uncu maddesine muhalefet etmeden verilen bir karar sebebiyle mükerrir sayılan sanığın, anılan yasa değişiklikleri sebebiyle mükerrirliğe ilişkin infaz evrakları geri çekilmesi olacaktır.

Devamlılık arz eden yasa değişiklikleri kadar Anayasa mahkemesinin verdiği iptal kararları da tekerrür hükümlerinin tatbiki ve etkisi üzerinde olumsuz neticelere yol açmaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararının uygulamaya olumsuz etkisine ve müesseselerin getiriliş gayesinden uzaklaştırılmasına aktüel yönü de dikkate alınarak basit yargılama usulü üzerinden örnek vermek faydalı olacaktır. CMK'nın 251'inci maddesinde basit yargılama usulü düzenlenmiştir. Bu usul yargılama sürecini hızlandırmak gayesiyle, hâkime şartları taşıyan birtakım ceza davalarında duruşma açmaksızın karar verme yetkisi verir. Basit yargılama usulünü düzenleyen CMK'nın 251'inci maddesi ilk hali ile hâkime kovuşturmaya geçilmemiş dosyalar bakımından bu usulü uygulama yetkisi veriyorken, Anayasa Mahkemesi'nde açılan iptal davası kapsamında Yüksek Mahkeme 7188 sayılı Kanun'un geçici 5. maddesinin 1-d bendinde yer alan "01/01/2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda seri muhakeme usulü ile basit yargılama usulü uygulanmaz." şeklindeki düzenlemenin 19/08/2020 tarihli 31218 sayılı Resmi

Gazete'de yayımlanan 25/06/2020 tarihli ve 2020/16 esas, 2020/33 karar sayılı iptal kararı ile "...kovuşturma evresine geçilmiş..." ibaresini, aynı bentte yer alan "... basit yargılama usulü..." yönünden Anayasa'ya aykırı bulunarak iptaline karar vermiştir.

Esasen yargılamayı hızlandırmak amacıyla kanun koyucu tarafından getirilen bu düzenlemeyle yargıcın sanıktan yazılı savunma almakla yetindiği, duruşma açmaya gerek görmediği dolayısıyla daha hızlı karar verme ve kesinleştirme mekanizmasının işletildiği ilk halden, iptal kararı sonrası uzaklaşıldığını görmekteyiz. Anayasa Mahkemesinin kararı yasal düzenlemenin getiriliş amacına aykırılık arz etmektedir. İptal kararı sonrasında istinaf ve temyiz mercilerince yasa yolu incelemesindeki dosyalarda basit yargılama usulü uygulanıp uygulanmayacağıının değerlendirilmesi gereğinden bahisle bozma kararı verilmiştir. Bunun neticesinde ilk derece mahkemelerince verilen kararlar yalnızca basit yargılama usulünün uygulanıp uygulanmayacağıının değerlendirilmesi gereğinden bozulmuş, esas bakımından hatalı olmayan hükümler dahi bozma kararı sebebiyle geç kesinleştiğinden sanığın sonradan işlediği suçlar bakımından da tekerrüre esas alınamamıştır.

5. SONUÇ

Asırlar önce dağınık yaşam biçiminden sistemli ve yerleşik toplum düzenine geçen, sonra da profesyonel idari yönetim, adalet, güvenlik, toplumsal düzen gibi temel gereklilikleri sağlamak için devlet dediğimiz yapıya yönelen bireyler, devletten insan olmalarının getirdiği belli başlı ihtiyaçları talep ederler. Devlet ise hukuk çerçevesinde belirlediği kurallar mekanizması ile bu ihtiyaçları temin edeceği müesseseleri oluşturur. Adalet duygusunun bireylerin bir devlet çatısı altında güven içinde yaşadıkları yönündeki inancı ve huzuru beslediği, bu bilincin önce birey sonra da toplum için olmazsa olmaz bir ihtiyaç olduğu, birey ve toplumca duyulan bu ihtiyacın karşılanmaması halinde devlete olan güven ve bağlılığın, yönetimdeki güçlü iradenin zarar göreceği aşikârdır. Devlet, himayesindeki bireylere güven içinde yaşama güvencesini, ancak adalet duygularını tatmin ederek verebilir. Devletin erkleri eliyle toplum yararına oluşturduğu uyulması mecburi hukuk kurallarının ihlalini, etkili bir şekilde soruşturmaması ve cezalandırmaması hem bu menfi davranışların tekrarlanmasına hem adalet uman toplumun devlete olan inancının zedelenmesine sebebiyet verir.

Devlet, erkleri ve bu erklerin bünyesindeki teşkilatları vasıtasıyla adaleti sağlama görevini yerine getirecektir. Bunun için devletin öncelikle haksızlık içeren davranışlar arasından suç olarak kabul edilenleri ve yaptırımlarını belirlemesi şarttır. Bu noktada yasaların toplumun dinamikleri, çağın ihtiyaçları, ekonomik koşullar, teknolojik gelişmeler, uluslararası ilişkiler ve takdir edilecek birçok ölçütü uyumlu ve tatmin edici olması önem arz eder. Bireyselleştirme olanağından yoksun, gereksinimleri karşılamayan, sosyolojik gerçeklerle uyuşmayan, etkili ceza tayinini ön görmeyen, ölü hukuk kuralı niteliğindeki bir temel yasa devletin yargı erkini işlevsiz kılacaktır. Söylemek gerekir ki yasanın sayılan açılardan tatmin edici sayılması için adalet mekanizmasının yalnız maddi ceza hukuku kurallarıyla değil bazı hukuki müesseselerle de desteklenmesi gerekir.

İşte suç oluşturan davranışın fail tarafından gerçekleştirilmesinden sonra, adli mercilerin soruşturma yürütmesi, usulü işlemlerin yerine getirilmesi, fail hakkında kamu davası açılması, yargılama yapılması, bir karar verilmesi ve bu kararın infaz edilmesine dek devam eden sürecin kül halinde başarıya ulaşması, yani mağdurun ihlal edilen haklarının vicdani tazminin sağlanması, adalet duygusunun güçlenmesi, devletin yargı erki eliyle egemenlik yetkisini cezalandırma bakımından etkili şekilde

kullanması bu süreçte rol alan tüm uygulayıcılarla, tatbik edilen tüm yasa hükümleriyle ve ihdas edilen hukuki müesseselerle yakından ilgilidir.

Peki, suç işleyen failin haksız bir davranış içinde olduğunun farkına varması, mağdurun devlet tarafından haklarının gözetildiği bilmesi, failin ıslah edilmesi, hakkaniyetli bir ceza tayin edilmesi, failin cezanın infazından sonra topluma sağlıklı şekilde karışması için süreç ne şekilde ilerlemelidir? Yaptırımın hakkaniyet ölçüsünde bireyselleştirilmesi nasıl gerçekleşecektir? Cezaların eylemin ve mağduriyetin ağırlığı, korunan yararın önemi dikkate alınarak tespiti bu noktada şart ise de yeterli midir? Yoksa failer arasında ceza tayini ya da infaz şekli bakımından kişilik özellikleri dikkate alınarak ayrıma gidilmeli midir?

Yasa koyucu eliyle düzenlenip ilan edilen mevzuat hükümlerinin yukarıdaki paragrafta anılan amaçları gerçekleştirmeye elverişli olması bizce yeterli değildir. Devletin, yargıçlarca tayin edilen cezayı ne ölçüde ve nasıl infaz ettiği bizi soruların cevaplarına yaklaştıracaktır.

Cezanın infazı devletin izlediği politikayla aynı zamanda da mevcut infaz kurumları, fiziki imkânlar ve personel durumuyla yakından ilgilidir. Cezalandırma bakımından devlet tercih ettiği politikayı, oluşturduğu infaz mevzuatıyla ortaya koyacaktır. Devlet, işlenen suçun nevi, cezanın süresi, suçlunun kişilik özellikleri gibi birçok kıstas esas alınarak infaz süresi ve yöntemini belirleyecektir. Düzensiz göç, salgın hastalık, fiziki imkânsızlık, siyasi kaygılar ve daha birçok sebep infaz sürelerinin kısaltılmasına sebep olabilir. Bu noktada ceza tabiri caizse kâğıt üzerinde kalabilecektir. Neticeten suçlunun infaz kurumunda geçirdiği süre kısılacak ve suçlu erken bir aşamada topluma karışabilecektir. Bu noktada suçlunun topluma erken bir aşamada karışması toplum güvenliğini tehdit edecek aynı zamanda suçlunun tekrar suça yönelmesine sebep olabilecektir. Tezin başlıca konusu olan tekerrüre düşme hali, birinci bölümde detaylıca ifade edilen çeşitli sebeplerle ortaya çıkacaktır.

Toplumun tekraren suça yönelen kişiden korunması, ilk kez suç işleyenlerle tekraren suç işleyenler arasında adalet terazisinde bir farklılık oluşturulması, toplum içerisinde suça daha sık meyleden bireylerin daha şedit şekilde cezalandırılması, onların suç yolundan döndürülmesi ve ıslah edilmesi fikri ortaya çıkınca birinci bölümde ifade edildiği gibi gerek İslamiyet öncesi dönemde gerek İslamiyet sonrasında tekerrüre ilişkin uygulamalar ülkeler genelinde baş göstermiştir.

Suç işlemede tekerrüre düşen fail, bu davranışı sonucu kabul edilen tekerrür sistemine göre cezada artırım ya da cezaya ek birtakım tedbirlerle karşılaşabilecektir. İkinci bölümde hukukumuzda tekerrür uygulamasına değinilmişti. Bu noktada karşımıza çıkacak bir sorun şudur ki; ifade edilen göç, salgın, fiziki imkânsızlıklar, siyasi kaygılar, seçimler ve daha birçok sebep infaz sürelerinin kısaltılmasına sebep olurken suçlu topluma erken karışacaktır. Esasen ıslah edilmesi bakımından devletten bir beklentisi de olan fail, toplumun kendini henüz kabul etmediği bir aşamada dışarıda olmanın getirdiği dezavantajlarla yeniden suç işlemeye itilebilecektir. Yani mağdurun ve bazen de suçlunun etkili infaz beklentisi hem devletçe karşılanmayacak, hem de suçlunun kendisinden kaynaklanmayan bu sebep dolayısıyla tekrar suça karışması hukukumuzdaki ikinci kez mükerrirlik hali gibi onun ceza ilişkisindeki durumunu ağırlaştıracaktır.

Yine, kabul edilen tekerrür sistemindeki aksaklıklar ve haksızlıklar uygulamada adaletsizliğe yol açabilecektir. CMK uyarınca kesin olduğu kabul edilen adli para cezalarının tekerrüre esas alınamayacağı noktasında açık bir hüküm olmamasına karşın uygulamada süre gelen farklılıklara yasa koyucu tarafından 7242 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle son verilmiştir. Devletin, yasa yolu denetimine kapalı kesin adli para cezalarının esasen yerinde olup olmadığı noktasındaki tereddütlerinden doğan bu yasa değişikliği sonrası tekerrüre ilişkin hüküm fıkrasının iptaline ilişkin verilen ek kararlar cezaların infazını daha da etkisiz hale getirmiştir. Yasa değişiklikleri sebebiyle tekraren ele alınan dosyalar, kesinleşemeyen yargı kararları, uyarılama yargılamaları, infaz evraklarının geri çekilmesine dair verilen ek kararlar uzayan bir sürece, adalet adında geç zuhur edecek bir neticeye yol açmıştır.

Bazen ihtiyaç bazen de siyasi kaygılarla ilan edilen aflar geçmişte cezaları tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırmış dolayısıyla tekerrür hükümlerinin tatbikini ilgili ilam bakımından imkânsız kılmıştır. Mağdurlara ise devlet eliyle affedilen eylemler sebebiyle ihlal edilen haklarının manevi tazminini talep etme hakkı tanınmamıştır.

Hâkim önünde kendini dinlettirme hakkını tarafların elinden alan basit yargılama usulü uyarınca verilen kararların tekerrüre esas alınmasının, seri muhakeme usulü uyarınca verilen ve CMK'nın 223'üncü maddesi karşısında mahkûmiyet hükmü niteliği taşıyan kararın istinaf ve temyiz yasa yoluna götürülememesi, kesinleştikten sonra tekerrüre esas alınmasının sanık haklarıyla uyumlu olduğu söylenemez.

Tekerrür hükümlerinin uygulanmasına engel olan durumların açık yasa hükümleriyle tereddütten şekilde uzak belirlenmesi gerekirken, kesin nitelikteki adli para cezalarında bahsedilen duruma benzer şekilde sırf askeri suçlarla diğer suçlar arasında tekerrür hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı hususunda da belirsizlik söz konusuydu. Sırf askeri suç kavramındaki muallak halin yol açtığı sakıncalar 7329 sayılı yasa ile değişik 1632 sayılı yasanın ek 11'inci maddesiyle giderilmiştir.

Kanunda yaşları göz önüne alınarak, çocuklar lehine birçok düzenleme getirilmiştir. Tekerrür bakımından da on sekiz yaşından küçüklerin işlediği bir suçta mahkûmiyet kararı verilirse kararda tekerrür hükümlerinin uygulanamayacağı, yine böyle bir mahkûmiyetin yetişkinlikte işlenen bir suçta tekerrüre esas alınamayacağı düzenlenmiştir. Hükmün, davranışlarını henüz bir yetişkin kadar yönlendiremeyecek bazen de suça kolayca yönlendirilen ve suç amaçlı kullanılan küçüklerin korunmasına matuf olduğu anlaşılmaktadır. Ancak sosyolojik gerçeklerden uzak bu hukuk kuralları amacı sağlamaktan ziyade, olumsuz birtakım sonuçlara yol açmaya yıllardır devam etmektedir. Soruşturma ve kovuşturma sürecine tüm sùjeler, uygulayıcılar, kurallar ve müesseselerin kül halinde dâhil olması, ceza kanununun temel gayelerime ulaşılması ancak bu çarktaki tüm dişlerin yerine oturması ile mümkündür. Tekerrüre ilişkin olup çocukları koruma ve topluma daha sağlıklı şekilde kazandırma maksatlı bu düzenlemenin olumlu yönlerinin hayata geçmesi için, çocukların suçtan sonra devam ettikleri yaşamın okul, aile, sosyal çevre gibi tüm aşamalarında kâğıt üzerinde kalmayan koruyucu tedbirlerle destek almaları gerekir. Aksi halde suça sürüklenen çocukların, yasaların kendilerine sağladığı avantajları kullanan suçlulara dönüşmesi kaçınılmazdır.

Tekerrür VUK'da yer bulan suçlar ve kabahatler bakımından da karşımıza çıkmaktadır. Vergi suçunu işleyen kişi şartları varsa TCK'nın 58'inci maddesi uyarınca mükerrir kabul edilebilecektir. TCK'nın 5'inci maddesinde bahsedilen özel kanunlarla ilişki bu noktada uygulama yeri bulur. VUK kapsamında kaçakçılık suçunu işleyen kişi mükerrir ise hakkında TCK'nın genel hükümleri uyarınca tekerrür hükümleri uygulanabilecektir. Genel, süreli, mecbur, milli ve mefruz tekerrür sistemine ilişkin kurallar geçerliliğini vergi suçları bakımından da korur. Bu noktada vergi davalarının karşıt incelemeler, kronik hale gelen bilirkişi sorunları, yasa değişiklikleri, bekletici meseleler sebebiyle zamanaşımına uğraması tekerrür uygulama imkânını eldeki dosya ve sonradan açılan kamu davaları bakımından

ortadan kaldırmaktadır. Devletin mali avantaj elde etmek için sanıklara zarar giderimi şansı vermesi hem devlet hem sanık lehine sonuçlar doğması ihtimalini taşısa da bir taraftan yargılamayı uzatmakta, sürecin etkili ceza ve infaz yönünü sekteye uğratmaktadır.

Vergi suçları dışında vergi kabahatlerinde de tekerrür uygulaması kabul edilmiştir. Hakkında vergi kabahati sebebiyle verilmiş ve kesinleşmiş idari para cezası bulunan kişi, tekerrüre düşerse kendisine bu sefer artırımlı bir ceza ile tayin edilecektir. Artırım oranı VUK'un 339/1'inci maddesinde vergi ziyayı bakımından yüzde elli, usulsüzlük bakımından yüzde yirmi beş olarak kabul edilmiştir. Vergisel kabahatin tekerrüre esas alınması bakımından 7388 sayılı yasanın 38'inci maddesiyle yapılan değişiklikle, tekerrür sürelerinin başlayış tarihlerinin tespitinde yaşanan görüş ayrılıklarına son verilmiştir. Ancak tekerrüre esas alınabilecek usulsüzlük kabahatlerinin genel usulsüzlük mü özel usulsüzlük mü olduğuna dair bir belirlemeye gidilmemiştir. İkinci bölümde bahsedilen ve bizim de katıldığımız görüşe göre genel usulsüzlükler tekerrüre esas alınabilirken özel usulsüzlükler tekerrüre esas alınamamalıdır. Uygulamada benimsenen bu baskın görüşe karşın Danıştay 3.Dairesi'nin 2019/2642E-2020/4618K sayılı kararının aksi yönde yani özel usulsüzlüklerin de tekerrüre esas alınabileceği yönünde karar vermesi tezin genelinde bahsettiğimiz yeknesaklığa ve kanuniliğe ilişkin yerinde eleştirilerimizi desteklemektedir. Yine VUK'un tekerrüre ilişkin 339'uncu madde hükmüne baktığımızda kanunilik ve belirlilik ilkelerine aykırı şekilde tekerrür hükümlerinin her ikisinin vergi ziyayı ya da usulsüzlük, yine bu kabahatleri oluşturan fiillerin birebir aynı olup olmayacağı noktasında bir netlik olmadığını görmekteyiz.

Sıklıkla yapılan yasa değişiklikleri, yüksek yargı içtihatlarının birbiriyle çelişmesi, bu içtihatların birleştirilmesi yoluna gidilmemesi, anayasa yargısınca verilen iptal kararları, kanunilik, belirlilik, hukuki güvenlik ilkelerine aykırı tarzda düzenlenen yasa hükümleri, bazen fiziki imkânsızlıklar, çevresel faktörler bazen de birtakım çekincelerle esnetilen infaz mevzuatı, infazı daha etkili kılmada hâlihazırdaki en etkili müesseselerden biri olan tekerrürün uygulanmasında ortaya çıkan aksaklıklar, ceza kanunlarımızın kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemek şeklindeki amaçlarından bizi uzaklaştırmaktadır. TCK'nın ceza kanununun amacı başlıklı 1'inci maddesinin ikinci cümlesinde, ilk cümlede sayılan amaçların

gerçekleştirilmesi için ceza sorumluluğunun temel esasları ile suçlar, ceza ve güvenlik tedbirlerinin türleri düzenlendiği ifade edilmiştir. TCK'nın özel kanunlarla ilişki başlıklı 5'inci maddesinde Kanunun genel hükümlerinin, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanacağı ifade olunmuştur. Böylece cezanın bireyselleştirilmesi, caydırıcı ve etkili bir neticeye ulaşılması, failin ve toplumun korunması ve ifade olunan diğer amaçlara hizmet eden TCK hükümlerinin VUK ve ceza hükmü içeren diğer özel yasalara da uygulanacağı, TCK'daki müesseselerin bu yasalardaki suçlarla mücadelede de bir araç olduğu anlaşılmaktadır.

Döngü halinde devam eden yasa değişikliği yapma tercihindense uzaklaşarak, istikrarlı bir uygulama benimsenmesi, adalet teşkilatındaki iş yükünün artmasının ve adalet hizmetinin kalitesini düşmesinin önüne geçilmesi, suçlulara adaletli bir ceza tayin edilmesi, kararların infaz kabiliyetine kavuşturulması, yasaların oluşturulması sürecinin profesyonelleştirilmesi, farklı disiplinlerden yardım alınması toplumun ve devletin yararına olacaktır. Mevzuatta ve uygulamada sağlanacak yeknesaklık ceza kanunlarına ve bu kanunlarca oluşturulan müesseselere işlev kazandıracaktır. Devletin haksızlık içeren davranışları ve bu davranışların ceza kanunları karşısındaki müeyyidesini sıkça yasa değişikliğine tabi tutması, etkili bir ceza tayinine elverişli mevzuatı oluşturamaması, tayin edilecek cezaların infaz kabiliyetinin azaltılması toplumun adalet duygusunu sarsacaktır. Aynı zamanda suça meyilli kişilerin etkisiz yargılamalar sebebiyle suça daha çok yönelmelerine sebep olacaktır. Vergi suçları bakımından suçun mali boyutu ve etkileri düşünülürse, neticeten devletin maddi kaybına sebebiyet verecektir. Vergi kaçırmanın bir suçlu uzun sürecek etkisiz bir yargılama, yasaların değişmesi, pişmanlık hükümlerinin işletilmesi gibi süreçlerle değil, caydırıcı bir ceza ile karşılaşacağına inanmalı ve yasaları ihlal etmekten çekinmelidir. Yasalara riayet eden diğer bireyler ise suçluların cezalandırıldığının farkına varmalı, adaletin yerini bulduğu inancına erişmeli, suç işlemekten sakınmaya devam etmelidir.

Suçla mücadelede bir araç konumunda olan ve tezin temel konusu olarak ele alınan tekerrür müessesesinin, TCK ve VUK'da düzenlenen suçlar ve kabahatleri tekraren işleyen kişiler hakkında uygulanması tayin edilen cezaların etkinliğini artıracaktır. Hakkaniyetli bir ceza tayini için suç teşkil eden eylemler karşılığında yasayla belirlenen yaptırımın tatmin edici olması, yargılama sürecinin kül halinde usul kurallarına uygun ancak makul sürede tamamlanması, adaletin gecikmeden ve yasa

değişikleri sebebiyle uyarılama yargılamalarına takılmadan tecelli etmesi, suçlunun cezalandırılması, suçta tekerrüre düşen kişinin bu sebeple daha ağır bir netice ya da rejimle karşılaşması, tekerrüre düşen suçlunun cezasının kâğıt üzerinde değil devletin ceza infaz kurumları aracılığıyla yerine getirilmesi, infaz kurumunda geçirilecek sürenin suçlunun topluma karışması için gerekli süre dikkate alınarak belirlenmesi, suçlunun infaz kurumundan çıktıktan sonra sosyal hayata entegre olması için devlet eliyle yürütülecek bir mekanizmanın oluşturulması devletin bekası için elzemdir. Ancak izah edilen aksaklıkların aşılması ve tekerrür müessesesinin yerinde tatbik edilmesi halinde, etkili bir cezalandırma ve infaza kavuşulacaktır. Aksi halde devletin oluşturduğu adalet mekanizmasında rol alan uygulayıcıların emeği, harcanan zaman ve adalet hizmeti için ayrılan gider kalemleri etkisiz kalan bir süreç karşısında zayi olmuş sayılacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Berrin, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- Akbulut, Berrin, “Vergi Suçlarında İştirak”, *5.Türk-Kore Ceza Hukuku Günleri – Karşılaştırmalı Hukukta Ekonomik Suçlar Uluslararası Sempozyumu, Tebliğler*, ed. İzzet Özgenç, Cumhuriyet Şahin, Faruk Turhan, Seçkin, Ankara, 2020.
- Akdoğan, Abdurrahman, *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2021.
- Akkaya, Çetin, *Cezaların İnfazı ve İnfaz Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- Aldemir, Hüsnü, *Karşılaştırmalı TCK, CMK, CGİK - TCK Madde Tahlilleri*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.
- Altunç, Mehmet Sinan, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2010.
- Armağan, Aylin, *Vergi İlan Usulü Pratiğinde Bilgi Edinme Hakkı ve Vergi Mahremiyeti Dengesi*, Legal Mali Hukuk Dergisi, 2017, C. 13, S. 154.
- Arslan, Çetin ve Murat Kayaççiçek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009.
- Arslan, Çetin ve Yağmur Müge Erdoğan, “Vergi Kaçakçılığı Suçlarında Zincirleme Suç”, *5.Türk-Kore Ceza Hukuku Günleri – Karşılaştırmalı Hukukta Ekonomik Suçlar Uluslararası Sempozyumu, Tebliğler*, ed. İzzet Özgenç, Cumhuriyet Şahin ve Faruk Turhan, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020.
- Arslan, Mehmet, *Vergi Hukuku*, Dora Yayınevi, Bursa, 2016.
- Arslaner, Hakan, *Vergi Kabahat ve Suçlarının Unsurları*, Ekin Yayınevi, Ankara, 2017.
- Artuç, Mustafa, *Hüküm Kurma Sanatı*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.
- Aslan, Beşir, *Ceza Hukukunda Yaş Küçüklüğü*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2014.
- Atalay, Osman, “7242 Sayılı Yeni İnfaz Yasasının Getirdikleri”, *15. Türk Ceza Hukuku Günleri*, 31 Mayıs-1 Haziran 2020, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı–Tebliğler, <https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=15.-tchg-teblig%CC%86ler-.pdf>, (06.06.2022).
- Ayfer, Ümit, “Mükellef Bilgileri Bildirimi ve Ceza Uygulaması”, *Vergi Sorunları Dergisi*, C.37, S.311, 2014.
- Avcı, Mustafa, *Osmanlı Ceza Hukuku 1 Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- Batı, Murat ve Z. Özen İnci, *7394 Sayılı Kanunla Vergi Kaçakçılığı Suçunda (VUK M. 359) Yapılan Değişikliklere Dair Değerlendirmeler*, *Vergi Sorunları Dergisi*, Temmuz, 2022, S. 406.
- Batı, Murat, *Muhasebe Hileleri ve Vergiden Kaçınma Türk Vergi Mevzuatındaki Yasallığı Hile-Kaçınma-Peçeleme*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.
- Batı, Murat, *Vergi Hukuku (Genel Hükümler) Vergi Tekniği – Vergi Yargısı – Vergi İcra*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.
- Bilgin, Hüseyin, *İdari Davalar ve Çözüm Yolları*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2022.
- Birtek, Fatih, *Ceza Hukuku Genel Hükümler Temel Bilgiler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- Bozdağ, Ahmet, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009.
- Bozdoğanoglu, Burçin, *Vergi Usul Kanununda Yer Alan Tekerrür Hükümleri Çerçevesinde Gelir İdaresi Başkanlığınca Çıkarılan Sirkülerin Değerlendirilmesi*, *Legal Mali Hukuk Dergisi*, 2011.

- Bozdoğanoglu, Burçin ve Vakkas Yurtlu, *Kabahatlerde Tekerrür Açısından Özellikli Bir Durum: Özel Usulsüzlükler*, International Journal of Public Finance, 2021.
- Centel, Nur ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2021.
- Coşkun, Mahmut, *İcra-İflas Suçları Disiplinsizlik Eylemleri ve Yargılama Usulü*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.
- Çitil, Bünyamin, *Vergi Hukukunda Sahte Fatura Suçları Vergilendirme ve Sorumluluk Hükümleri*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.
- Çomaklı, Şafak Ertan ve Ahmet Ak, *Vergi Ceza Hukukunda Suç ve Kabahatler*, Erzurum Barosu Yayını, Erzurum, 2013.
- Demirağ, Fahrettin, *Türk Ceza Kanununun Genel Hükümleri Işığında Askeri Ceza Kanunu*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.
- Demirbaş, Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.
- Demirbaş, Timur, *İnfaz Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020.
- Demirbaş, Timur, *Kriminoloji*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020.
- Demirpençe, Merve Fulya, *Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018.
- Demirtaş, Nazlı, *Türkiye’de Uygulanan Vergi Aflarının Vergilendirme İlkeleri Kapsamında Değerlendirilmesi*, Mali Hukuk Dergisi, C. 15, S. 177, İstanbul, 2019.
- Doğrusöz, M. Ezhan ve Betül Gedikli, “*Bilgi Değişiminde Vergi Mahremiyeti*”, Legal Mali Hukuk Dergisi, 2018, C. 14, S. 160.
- Duman, Buminhan, “*Ceza Hukuku Bağlamında Vergi Mahremiyetinin İhlali Suçu ve Atıf Problemi*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016, C. 65, S. 4.
- Durmuş, Berna, *Osmanlı Ceza Hukukunda Tekerrür*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011.
- Egin, Havva Demir, *Türk Ceza Hukukunda Tekerrür*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2021.
- Erdoğan, Yavuz, *Türk Ceza Kanununda ve Askeri Ceza Kanununda Tekerrür*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2000.
- Erdoğan, Yavuz, *Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü*, Legal Hukuk Dergisi, C. 18, S. 209, 2020.
- Erem, Faruk, *Tekerrür Hakkındaki Kanun Hükümlerinin Tetkiki*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1945.
- Erol, Ahmet, *Türk Vergi Sistemi ve Vergi Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- Ertan, Esranur Pekbak, *Vergi Mahremiyetinin İhlali Suçu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2021.
- Eşit, Davut, “*Had ve Ta'zîr Tartışmaları Bağlamında İslâm Ceza Hukukunda İçki İçme Cezası*”, *Bingöl Üniversitesi İlahiyet Fakültesi Dergisi*, S: 14, 2019.
- Göçmen, Özen Kaya, “*6352 Sayılı Kanun’un Karşılıksız Yararlanma Suçuna Etkileri*”, Ankara Barosu Dergisi, 2012, S. 3, <https://dergipark.org.tr/pub/abd/issue/33802/374333> (22.06.2022).
- Gökcan, Hasan Tahsin ve Mustafa Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, C. 1, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.

- Gökcan, Hasan Tahsin ve Mustafa Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, C.2, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- Gül, Yağmur Temiz, *Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları*, Adalet Yayınevi Ankara, 2021.
- Güneş, Derya Belgin, “*Ceza Mahkemesi Tarafından Ceza Verilmesine Yer Olmadığına İlişkin Kararın Hukuk Mahkemesi Kararlarına Tesiri*”, İstanbul Hukuk Mecmuası, 2019, C. 77, S. 1, 185 - 216, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ihm/issue/47190/594080>, (22.06.2022)
- Hakeri, Hakan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi Ankara 2019.
- Heyd, Uriel, *Eski Osmanlı Ceza Hukukunda Kanun ve Şeriat*, çev. Selahaddin Eroğlu, <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/49860>, (05.06.2022).
- İçel, Kayhan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2021.
- Kalabalık, Halil, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2022.
- Kan, Celal Hakan, “Türk Ceza Hukuku’nda Tekerrür”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, C. 123 S. 243 Sayfa: 431-446, 2019.
- Kan, Celal Hakan, “Türk Hukukunda Mükerrirlere Özgü İnfaz Rejimi”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C. 10, S. 3, 255 – 276, 2015.
- Karakeyha, Hakan ve Asuman İnce Tunçer, *Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme ve Basit Yargılama*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- Karakoç, Yusuf, *Vergi Hukuku (Genel Vergi Hukuku Bilgisi)*, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2020.
- Karasu, Mithat Arman, Suç Korkusu, Göç ve Suriyeli Sığınmacılar: Şanlıurfa Örneği, Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 2018, C.1, S.3, ss.332-347, <https://www.idealonline.com.tr/IdealOnline/pdfViewer/index.xhtml?uId=83771&ioM=Paper&preview=true&isViewer=true#pagemode=bookmarks>, (05.06.2022).
- Kılıç, Burak, “Vergi Kaçakçılığı Suçu Bağlamında Non Bıs In Idem İlkesinin Uygulanabilirliği Sorunu”, *Vergi Ceza Hukuku Çalışmaları*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Ceza Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, ed. İzzet Özgenç, Ankara, 2021.
- Kızmaz, Zahir, *Gelişmekte Olan Ülkelerde Suç: Suç Oranlarının Artışı Üzerine Sosyolojik Bir Çözümleme*, Mukaddime, S. 5, 2012, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/184097>, (05.06.2022).
- Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.
- Kurtulmaz, Nihan, *Özel Hukuk Sözleşmelerinin Vergi Hukukunda Geçerliliği*, İstanbul, 2017.
- Küçükçaya, Mehmet, *Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIX, Y.2015, S:1, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/19_1_7.pdf, (06.06.2022).
- Mercimek, Fulya, *Birleşme, Tekerrür ve İştirak Görünümlerinin Vergi Kabahat ve Vergi Suçları Bakımından Karşılaştırmalı İncelenmesi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Mali Hukuk Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2012.
- Midilli, Muharrem, *Osmanlı Bağlamında Şeriat-Kanun Ayrımının Hanefi Kamu Hukuk Fikri Açısından Değerlendirilmesi: Ceza Hukuku Örneği*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimler Ana Bilim Dalı İslâm Hukuku Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2017.
- Mutluer, M. Kamil, *Vergi Genel Hukuku*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008.

- Ortaç, Fevzi Rifat ve Hilmi Ünsal, *Genel Vergi Hukuku*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2019.
- Ömercioğlu, Abdullah ve Melike Rana Dayıoğlu ve Cem Barlas Arslan, “*Vergi Suçlarının Türkiye’de Adli Görünümü*”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD), C. 8, S. 1, Sayfa 51-70, 2018.
- Öncel, Mualla, vd., *Vergi Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2021.
- Öncü, Kerem, *Vergi Yükümlüsü Açısından Özel Hayatın Gizliliği*, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2019.
- Öncü, Kerem *Vergi Hukukunda Tekerrür ve Tarhiyat Öncesi Uzlaşma ile İlişkisi*, TBB Dergisi, S. 130, 2017, <http://tbddergisi.barobirlik.org.tr/m2017-130-1661> , (20.03.2022).
- Öner, Erdoğan, *Vergi Hukuku*, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2020.
- Özbek, Veli Özer, vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2021.
- Özbek, Veli Özer, *Ekonomi Ceza Hukuku*, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2021.
- Özbek, Veli Özer, *İnfaz Hukuku*, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2022.
- Özbek, Veli Özer, vd., *Ceza Genel Hukuku Temel Bilgiler*, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2022.
- Özbey, Özcan, *Suçta Tekerrür ve Mükerrirlere Özgü Güvenlik Tedbirleri*, TBB Dergisi, S.88, Ankara, 2010, <http://tbddergisi.barobirlik.org.tr/m2010-88-592>, (05/06/2022).
- Özcan, Onur, *Vergi Suçları*, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2015.
- Özen, Mustafa, *213 Sayılı Vergi Usul Kanununda Düzenlenen Vergi Suçları ve Kabahatleri*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- Özer, Ertürk, *Vergi Suç ve Cezalarıyla Hürriyeti Bağlayıcı Cezaların İlişkisi - Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri Örneği (Vergisini Ödemeyen Hapis Yatmalı Mı?)*, Vergi Sorunları Dergisi, Şubat 2015, S:317, <https://www.idealonline.com.tr/IdealOnline/pdfViewer/index.xhtml?uId=8309&ioM=Paper&preview=true&isViewer=true#pagemode=bookmarks>, (04.06.2022).
- Özgenç, İzzet ve Cumhur Şahin, *İnfaz Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020.
- Özgenç, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.
- Öztürk Bahri ve Mustafa Ruhan Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.
- Öztürk, Bahri vd., *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, ed. Bahri Öztürk, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.
- Öztürk, Bahri ve Funda Başaran Yavaşlar, *Vergi Kabahat ve Suçları Tasarısı*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020.
- Paçacı, Fatih, *Vergi Ceza Hukukunda Vergi Kaçakçılığı Suçu*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çığ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Mersin, 2017.
- Saraçoğlu, Fatih, *Anayasa Mahkemesinin Vergiye İlişkin Kararlarında Kamu Yararı*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2013.
- Sarıcaoğlu, Ercan, *Türk Vergi Hukukunda Vergi Suç ve Kabahatleri Bakımından Yorum ve İspat*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.
- Schacht, Joseph, *İslam Hukukuna Giriş*, çev. Mehmet Dağ ve Abdülkadir Şener, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, S:166, Ankara, 1986, <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/11736>, (05.06.2022).

- Somuncu, Ahmet, *Türk Vergi Sisteminde Belge Düzeni Uygulama – Sorunlar – Yargı Kararları*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2014.
- Soyaslan, Doğan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2020.
- Şahin, Cumhur ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku 1*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.
- Şen, Ersan ve Beyza Başer Berkün, *Koşullu Salıverilme Denetimli Serbestlik ve Ceza İnfaz Sorunları*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2022.
- Şenyüz, Doğan, *Vergi Kabahatlerinde Tekerrür*, Prof. Dr. Sadık Kırbuş'a Armağan Kitap, Eylül 2011, https://uludag.edu.tr/dosyalar/hukukmalihukuk/DO%C4%9EAN%20%C5%9EENY%C3%9CZ%20MAKALE/dogan_senyuz_vergi_kabahatlerinde_tekerrur.pdf, (20.03.2022).
- Şenyüz, Doğan “Kaçakçılık Fiilleriyle Vergi Ziyasına Sebepiyet Verilmesi Halinde Aynı Normun Çelişkili Sonuçlarının Değerlendirilmesi”, Edizdoğan Nihat ve Özhan Çetinkaya, *Vergi Ve Vergi Politikası Üzerine İncelemeler*, Ekin Yayınevi, 2021.
- Şenyüz, Doğan, *Vergi Ceza Hukuku Vergi Kabahatleri ve Suçları*, Ekin Yayınevi, Bursa, 2012.
- Taşkan, Yusuf Ziya, *Vergi Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- Taşkın, Yasemin, *Vergi ve Gümrük Hukukunda Uzlaşma*, Vergi Sorunları Dergisi, S. 397, 2021.
- Tekin, Abdulkadir, “İslâm Ceza Hukukunda Tâbî, Tekmilî ve Ta’zîr Nitelikli Manevî Ceza Türleri”, *Amasya İlahiyat Dergisi*, 2020, S:14, s.: 99-139.
- Tekin, Fazıl ve Ali Çelikkaya, *Vergi Denetimi*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2022.
- Tezcan, Durmuş vd., *İnsan Hakları El Kitabı*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.
- Topçu, Namık Kemal ve Kader Melis Topçu, *Manevi Unsur Bağlamında Vergi Ziyat Kabahatine İlişkin Vergi İdaresinin Uygulamalarının ve Danıştayın Bu Uygulamalara İlişkin Kararlarının Kabahatler Kanunu ve Masumiyet Karinesi Kapsamında Değerlendirilmesi*, Vergi Sorunları Dergisi, S: 401, C: 45.
- Toroslu, Nevzat ve Haluk Toroslu, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, Savaş Yayınevi, Ankara, 2021.
- Töngür, Ali Rıza ve Ekrem Çetintürk, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.
- Türkoğlu, Halide Gökçe, *Roma Hukukunda Suç Ve Ceza*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017.
- Üzülmez, İlhan, *Türk Hukukunda Tekerrür*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1997.
- Yavuz, Hakan A., *Denetimli Serbestlik*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.
- Yenidünya, A.Caner, “Yargıtay Kararları Işığında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemi Olarak Önödeme Kurumu”, *Legal Hukuk Dergisi*, C. 11, S. 127, Yıl 2013.
- Yenisey, Feridun ve Ayşe Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.
- Yenisey, Feridun ve Ayşe Nuhoglu, *Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararlarının Değerlendirilmesi* (2018-2019), Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020.
- Yerdelen, Erdal, *Türk Ceza Hukuku Yaptırımları ve İnfazı*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- Yetgin, Feridun, *Şemali Pratik İnfaz Hukuku El Kitabı*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- Yıldırım, Akif, *Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018.

- Yüce, Mehmet, *Vergi Kaçakçılığı Suçu (Sahte Belge ve Muhteviyatı İtibariyle Yanıltıcı Belge Düzenleme veya Kullanma Suçu) ve Yargılama Usulü*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- Yurtlu, Fatih vd., *Ceza Genel Hukuku Temel Hukuk Dizisi*, ed. İzzet Özgenç, İlhan Üzülmez, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.
- Yürüt, Berna, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukukunda Tekerrür ve Batılı Kanunlarla Mukayesesi*, II. Türk Hukuku Tarihi Kongresi Bildirileri, https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=tanzimat-donemi-osmanli-ceza-hukukunda-tekerrur-ve-batili-kanunlarla-mukayesesi_berna-yurut.pdf, (06.06.2022)
- Zafer, Hamide, *Ceza Hukuku Genel Hükmeler TCK m.1-75*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2021.

ÖZ GEÇMİŞ

Dilek BOSTAN Sinop Anadolu Lisesi'ni bitirdikten sonra Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 2013 yılında onur derecesiyle mezun oldu. 2019 yılında OMÜ LEE Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans programına kayıt oldu. Lisans Mezuniyetinden sonra 2013-2014 yılları arasında Ankara Barosu'nda avukatlık stajını tamamladı. 2015 yılında Sinop Adliyesinde Hâkim Adaylığına başladı. 2016-2019 yılları arasında Doğubayazıt Hâkimi olarak çalıştı. 2019 yılından bu yana Samsun Hâkimi olarak görev yapar. Orta derecede İngilizce bilmektedir.

İletişim Bilgileri

ORCID ID : 0000-0002-6876-5494

Yayımlar:

1. Bostan, Dilek, “Defter ve Belgeleri İbraz Etmeme Suçu ve Posta Yoluyla Yapılan Usule Uygun Tebliğin Önemi – Yargı Kararları Işığında-”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Haziran, 2022, S. 405, ss. 42-54.

Katıldığı Programlar:

1. 2016' Türkiye Adalet Akademisi Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlar Meslek İçi Eğitim Programı
2. 2016' Türkiye Adalet Akademisi Terör Suçları Meslek İçi Eğitim Programı
3. 2021' Avrupa Konseyi HELP Eğitim ve Sertifika Programı
4. 2021' Türkiye Adalet Akademisi Askeri Suçların Soruşturulması ve Yargılama Usulü Meslek İçi Eğitim Programı